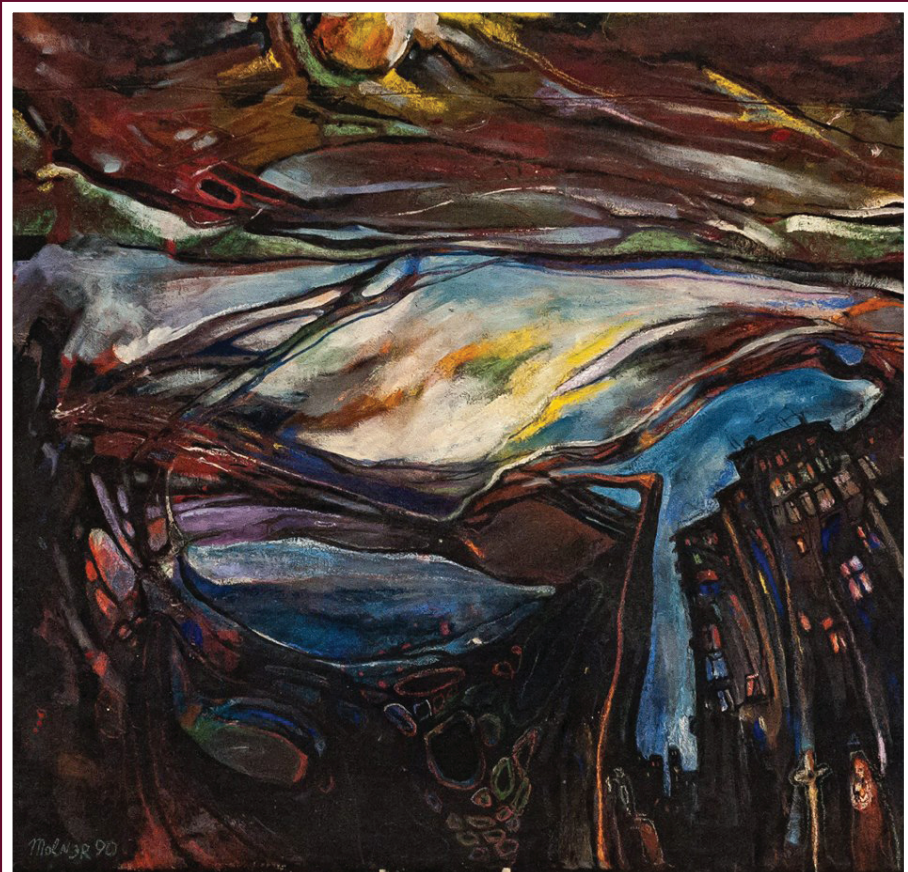

VISZONTLÁTÁS II.

*Válogatás
az Együtt folyóirat 2009–2017 közötti
számainak szépirodalmi anyagából*

VISZONTLÁTÁS II.

(Válogatás az *Együtt* folyóirat 2009–2017 közötti
számainak szépirodalmi anyagából)

Kárpátaljai Magyar Könyvek
276.

Sorozatszerkesztő és felelős kiadó: **Dupka György**

Készült a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával

Összeállította, a szöveget gondozta, az előszót írta:
Vári Fábian László

Az antológiát
Horváth Anna (1924–2005), **Matl Péter** (1960),
Molnár István (1968–1993), **Réti János** (1949) műveivel illusztráltuk

A borító **Molnár István** munkájának felhasználásával készült.

© Intermix Kiadó, 2018

Felelős szerkesztő: **Csordás László**
Borító, műszaki szerkesztő: **Dupka Zsolt**
A könyv elektronikus változata elérhető:
www.kmmi.org.ua (Adattár, könyvek)

Nyomdai munkák: Shark Kft.

ISBN 978-615-5757-07-5
ISSN 1022-0283

VISZONTLÁTÁS II.

(Válogatás az *Együtt* folyóirat 2009–2017 közötti
számainak szépirodalmi anyagából)

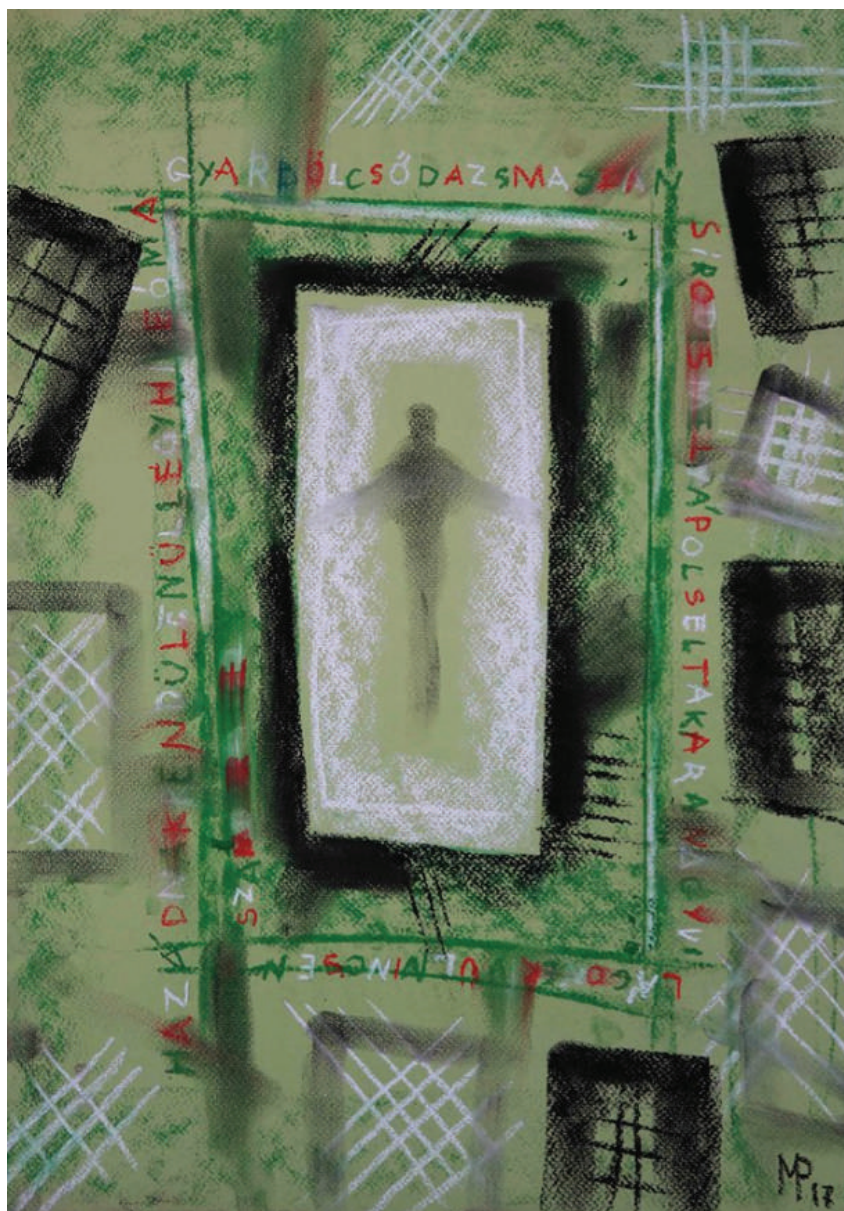
INTERMIX KIADÓ

Ungvár – Budapest

2018

AZ ANTOLÓGIA SZERZŐI

Bakos Kiss Károly
Bartha Gusztáv
S. Benedek András
Brenzovics Marianna
Cseh Sándor
Czébely Lajos
Csordás László
Csornyij Dávid
Finta Éva
Fodor Géza
Füzesi Magda
Hájas Csilla
Kopriva Nikolett
Kovács Eleonóra
Lengyel János
Lőrincz P. Gabriella
Marcsák Gergely
Nagy Tamás
Nagy Zoltán Mihály
Németi Anett
Ortutay Péter
Penckófer János
Shrek Tímea
Szöllősy Tibor
Tárczy Andor
Tóth Dominika
Vári Fábián László
Zselicki József

Matl Péter grafikája

VISZONTLÁTÁS? ÁLLANDÓ JELENLÉT

Egy kedvező anyagi és személyi feltételek közt működő regionális folyóirat elsősorban arra vállalkozik, hogy az általa lefedett terület alkotóinak nyilvánosságot biztosítson, s ugyanakkor megfeleljen az igényesebb olvasói elvárásoknak is. Az *Együtt* szerkesztői és aktívabb szerzői e kettős cél érdekében, valamint a sorra jelentkező fiatal tehetségek gondozásának felvállalásával irodalmi műhelyként működnek és szolgálnak már tizenhetedik éve, túlélve ez által minden eddigi Kárpátalján létesített irodalmi folyóiratot. A kezdetben csak néhány munkatárssal és szerzővel indult folyóirat ma legalább 20-25 olyan alkotót tudhat maga mellett, akik egyre inkább otthonossá és ismertté lesznek a teljes magyar nyelvterületen.

Az *Együtt* szépirodalmi terméséből *Viszontlátás* címmel jelent meg első ízben antológia – 2009-ben. Az olvasó és a kritika ebből felmérhette és értékelhette a kortárs kárpátaljai magyar irodalom felállását és eredményeit, a szerzők pedig jogot és esélyt kaptak a továbblépéshez.

A folyóirat 2009 és 2017 közötti időszakában egyértelműen e továbblépés jegyében formálódott a *Viszontlátás II.* anyaga. Bőségesen tellett belőle egy körültekintő válogatásra, amely szerzőink szakmai fejlődését, a művek tematikai sokszínűségét kívánja bemutatni.

Feltétlenül vegyük figyelembe, hogy a szemünk láttára alakuló új világrend körülményei között az *Együtt*nek nem lehet célja – terjedelmi okokból is lehetetlen lenne – a teljes kárpátaljai magyar irodalom reprezentálása. Erre más regionális fórumok sem képesek, hisz a térséget uraló ideológiai széljárások óhatatlanul megosztják a közélet és a kultúra szereplőit egyaránt. Ugyanakkor elmondhatjuk, hogy alkotóművészeink nagy többsége az *Együtt* közelében érzi jól magát, s a személyes ambíciók dajkálása mellett tágabb közösségünk értékeire, a nemzeti kultúra művelésére és megtartására is óvó szándékkal tekint.

Többen is vannak közöttük, akik az utóbbi évtizedek különböző kényszerei miatt a Kárpát-medencei közös haza más-más helyein telepedtek le, de a kárpátaljai bölcsőt nem áll szándékukban sem feledni, sem feladni. És vannak halottaink, akik az áttekintett időszakban még gondjainkkal élve köztünk alkottak. Szeretettel és tisztelettel tekintünk rájuk s a hátrahagyott életművekre, mert nélkülük sokkalta szegényebbek lennénk.

Viszontlátás? A lap olvasói számára valóban ezt jelenti a korábban megismert művekkel való találkozás, ám e kötetben már minden egyes írás az állandó jelenlét igényével foglal helyet. Ezt a megállapítást támasztják alá a kritikai és az olvasói fogadtatások, mert a művek jelentős része jelentős esztétikai értéket képvisel. A válogatás készítője mégsem méltathatja szándéka szerinti mértékben azt a „lovat”, melyet többféle tekintetben – részben nevelésében, részben pedig a versenyekre való benevezésében is – magáénak érez. Azt azonban megteheti, hogy a kivívott pozíciók megtartása mellett minden szereplőt a fejlődés újabb szintjeinek elérésére, kiváló művek megalkotására és a szakmai elismerések megszerzésére ösztönözzön.

Vári Fábián László

Molnár István festménye

KÖLTÉSZET

Matl Péter grafikája

BAKOS KISS KÁROLY

RÉSZE MÉG

És része még az elgázolt kutyák
A világnak a hajhullás a rák
A megnagyobbodott szívizom
Angyaltetem a grádicson
Szinusz-csomó a bordaprés
Csak eső esik mint a kés
A bőrre ami mindig olcsó
Kicsi kézben kis koporsó
És nézed és csak nézed
A híradót a létet
Ami csak a katasztrófa
Ami volt is akasztófa
Az álmot is úgy kiszúrja szeggel
Hogy metró elé ugrik a reggel
Hogy kinyitja magát a gázcsap...
Hogy nem tart meg más csak a láz csak
E harminchat fokon is égő
E mégis mindenséget érő
Tehetlenségi törvény...

Méretre szabott isteni önkény

ÉDESANYÁM...

Édesanyám fényport söpröget
Az udvaron (az Isten áldja meg)
Hogy hordta-vitte súlyos létemet
Hogy letette testem szénaporba

Míg disznók elé hullt a korpa
S amint kellett visszavette
Kenyerét is velem ette
Hogy amíg a jószág szálal
Mebékítsen a halállal
Nem-evilági énekével...

Az udvaron...
Édesanyám fényport söpröget

ÚTLEVÉL

(vers vendégszöveggel)

Az útlevéiben nem lakom
A kép se rajt' nem én vagyok
Ha visszahoz mi el se hajt
A sorompó se végtagom
A pult mögött nem áll az ő
Nem kérdi merre mért megyek
És nem vigyázza puskacsőr
Sem ide-oda léptemet
A négyzetek betétlapok
Aggálya engem nem kerít
Kitölti bár a megszabott
Időhatárt a létem itt
Hogy meddig szól a vízumom
Azt halandó nem éri át
Csak önmagamnak mormolom
Te bolond hány hét a világ
S ahány a hét hát annyi táj
Akár ha el sem mozdulok
Mert szól a szív és szól a száj
De az útlevéiben nem én vagyok

VÁMCHATÁR

Amíg ha belső
Vámhatár van
Nem alliterál
A száj a szívvel
Nem alliterál
A szív a szájjal
És nem énekel
Az „l” az „l”-lel
Addig csak drótban
Jár az áram
Amíg ha belső
Vámhatár van

DSIDA

Angyalbeszéd a szád
Örök „ifjú poéta”
Napeső se kell
Puha séta
Tavak lapja se már
Csak a
Zsoltárok
Psalmusok
Isten-vágya reszket...

Mint szőlőgerezdet
Isznak visznek
Bár utódaid
A szépbeszéden élők

Mert ládd-e a szónkat
A rongy idő kimarja
A tájból

Utána bárhol
Nincstelen a
Lélek
Kell hát a bátor
A nem-akármi ének
Nem-akármi mámor...

Mint szőlőgerezdet
Isznak visznek
Már utódaid
A szépbeszédén élők

Bár honnod már
Az érdemelt
Öröklét
Bár élő bokraink
Ágait letörték

Te túlvilági nyelven
Súgod a világba
Azt hogy soha
De sohasem hiába...

SZÖG

Egy konnektorba nyúl a szög
Ez önmozgó világ
Mert nem mozgatja senki sem
Így nincsenek hibák
És mégis minden rezdülések
Halmaza még a drót zörög
Váltóáram – mikroáram
Mindegy is ha szúr a szög

SZAKADATLAN

Rágja csak egymást szakadatlan
Az ember az állat
Verekednek a fák a füvek
Gyilkos gyökerekkel
Lopakodnak a szűkszavú földben...
Szűkszavú föld
Bírod-e még?
Kétszemű Hold
Tengereid
Meteorraj szakadozza
A hangtalan űrön...
Kétszemű Hold
Tűröd-e még?

És messze a csillag
Semmibe küldött
Fényjeleiddel...
Látszol-e még?
Csak a minden elég.
Csak a minden elég!

KISKUTYA

A kiskutyát a vízbe fojtják...
„Fölös számú”, ahogy mondják.
Akárcsak az anyja nyála...
Hány csepp jut egy kiskutyára?
Hogy igyuk a világ tejét?
Hogy együnk a létfehérből?
Kicsi tálkánk elnehezül...
Elsötétül...

EMLÉKEZET

A múltunk lombja
Szénné préselődik
Eldőlt erdők
Súlya a hátamon
A karbonkor
A bordába élkelődik
A megtömörült
Fosszilis fájdalom
Itt kárpátkemény
Közetek
Közé szorult
A víz alatti szerkezet
Mert ránk nehezült a
Nehézkedés
Hideg időrétegek
Alatt lettünk
Gyúlékony préselet
Nem mi kértük
Aki van senki se
De ránk esett a
dolgok neheze
A mindig milyen
Világot tartani
Mert ott van anyag
És anyagtán
És az anyag súlya
Az anyagban
És a lélek is tömeg
Sűrűsödés
Ki érti meg

EGY

Az Egyet hiszem
Hogy ne fogjon a kétség
Mert a három
Nekem rímtelen
Már megtapasztaltam
Aszimmetriámat
Tudom hogy az Egy
A súlyegyen
S bár sejteni vélem
Hármamat
Az Igaz a Szép a Jó
Tudni vélem
Matematikámat
Ismerni vélem
Prímszám létemet
Hiszem

Eggyel minden osztható

JÚDÁS MONOLÓGJA

Bár harminc pénzük visszadobtam
De már e harminc pénz vagyok
Hogy eszem váza összeroppan
Gyilkosaim az angyalok
A csillaghalálig büntudat
Uram elhasznált eszközöd
Hogy a légiókat kardokat
Róma lovait elkötöd
Hittem elég a Jézus-arc

Lehettem volt zelóta bár
Ő nem egy volt a sok között
Ő Egy volt
S azóta már
A lelke túl a Rák-ködön
Nekem naponta visszajár
Örök időig vízözön
S a tűzeső lett hazám
Eleven élő poklokat
Tudok
Szerepem ez
A szörnyű juss
Nem láttam át szándékokat
Már tudom a terved kozmikus
Hazám csak egy a sok között
Hazám csak bolygó habár
Minden lehető gömb közül
Hazám az Egy mi visszavár
De eszem váza összeroppan
Gyilkosaim az angyalok
Bár harminc pénzük visszadobtam
De már e harminc pénz vagyok

TANULSÁG

Behull a fény az ablakon.
Reggel-e vagy végítélet?
Csak szeretkezzünk angyalom,
Míg a világ szerteszéled.
S mert a világ szerteszéled,
Ne várjuk meg angyalom.
Reggel-e vagy végítélet...
Behull a fény az ablakon

MIÉRT

Miért azt a fát
Tiltotta meg

Az állatlét nyomát
Az életeltűnést
Addig nem tudó
Fajnak azt a fát
Fűnek napháborút
Hálót a légynek
Impalát vadászó
színes nagyvadat
S nagyvadnak
Éhhalál
Hozó időt
Ha lába elmarad...

Miért
Azt a fát

Réti János grafikája

S. BENEDEK ANDRÁS

A MEGVÁLTÓK MAGÁNOSSÁGA

Negyven évig hitünkben épült,
s ma pénzváltók háza a templom.
Drachmát váltanak és sékelt,
vesznek gazdátlan talantumot.

A Judások markában kavics
csak a harminc ezüst tallér,
De a bankárok, kofák elfogadják,
ha fizetnek borért, kenyérért, halért.

Jeruzsálem utcáit járva
csodára várnak a bölcsek.
Hiába. Csak az asszonyok
szemében csillan egy könnycsepp.

Zokogva sír az éganya,
sírátja, elsírátja
Kereszten felejtett kisleányt,
Kereszten felejtett egyfiát.

A HIT RÓMÁBA MENEKÜL

Miután a verdiktet kimondták,
Barabásnak jó prédát kívántak,
A Királyt Rómára bízták, a barbárookra,
s maguk dolguk után láttak.

Hisz piacnap volt és zárásidő,
József már elindult Arimétriaiba.
Estére hazatér minden zsidó,
s az ártatlan vér bélyegét lemossák.

Bűneikért ez este nem mondnak imát,
hisz a Judás-pénzből mindenki kapott.
Az egyetlen, ki meglátta Isten Fiát,
a barbár százados volt, a római.

Ő már tudta, nem csak a templom,
de a Föld kárpitja hasadt meg.
Átsejlik ezentúl az izzó hasadékon
a nemzedékek sorát megrontó pokol.

TEMPLOMOT, HAZÁT

Makovecz Imrének

Jó egy-két évezrede már, hogy gyilkosok
közt élünk, békénk békétlen, megrabolt.
Ideje már építenünk a templomot,
ideje már építenünk a jászolt.

Elvész, ki eladja talpalatnyi földjét,
hisz egyetlen rög a haza maga.
Futnak majd, kik vitatják e törvényt!
Mienk a gyom is, s mienk a búza magva.

Munkára hát, építőmesterek!
Segít majd a Föld, a gyors patakok, folyók,
a zord hegyek és végtelen terek,
mint testvéreink adnak követ, fát, hitet.

S ha felépül végre az ezredéves szentély,
melynek tervét történelmünk rejti,
indulhatunk majd a megkéssett bérért,
visszanyerjük az elperelt hazát.

MINT AZ ÉG MADARAI (1952)

A lápvíz alászállt, a száraz koraőszben
a sárba belerögzült járdán a gyermek
a megrajzolt világot vallatja.

A palánk kopott, félszázados deszkáit
az idő kilúgozta. Feltorlott patak a görcsök
zúgóin kiperdő évgyűrű. Belepereg
egy-egy cidráló ér,
a mulatlan idő siratóasszonya.

Mert megállt az idő az utcákon, tereken,
felsejlő kertekben is. Reggel
még papsajtot ettünk a felvégről jött fiúkkal.
Most az ő szavuk sem hallik.

Mozdulatlanok a gömbfák. A nyesett
ágakat már rég hazahordtuk tüzelőnek,
s főztünk sósát, tököt, tíz éves szárazbabot.

Egy hosszú pillanat, végtelen terek és
a reánk boruló légbolt se mozdul.
Az emberek mint bábok kiürülnek.
Estére megjön néhány órára az apa.
Félbemaradt mosollyal arcán dől
az ágyba. Tán megjön Ida is, pár szelet paraszt-
kenyérrel s lel lekvárt a szilke alján.

Holnapra vár Berti bácsi, a boltos,
a milicistákat disznósajttal kínálva. S szesszel.
Így jut nekünk is „rakodóknak” müzslí és kenyér.

Az idő megállt, mégis eltelik.
Estére lesz kenyér.
Ha nem más,
madárlátta.

AKI A TISZÁN NŐTT FEL

Vári Fábián Lászlónak

Aki a Tiszán nőtt fel s látta a római révet,
Hol óbolgár erőd pöröl játszó szigetekkel,
Vagy a sodródó porondba vermet,
ha a késő tavasz meghozza a tengert.

A vén folyó ma vért és halált érez
Nyaláb felől, hol kard vár a lázadó pórra.
Törött a kupa s az asztal véres,
hol dúlt Farkas dühét oldja a borba.

S az ember, kit rossz tutaj vetett partra,
épített vázos házat, vasfából,
cserélt meszet a bilkei szekeressel,
s nevelt gyereket, nagyvíz idején a gorondon.

Most ébren figyel, mert hadak gyülekeznek.
Zsoldosok jönnek és poroszkálnak a parton.
Előveszi s élezi jó homokkövön
A nádfedélbe rejtett kardot.

Mert itt lesz a harc, az ezeréves révnél,
innen indul a jó kuruc hódításra és halálra.
Gyülekeznek hát a lovasok s a ruszin talpasok,
Míg a töröksíp rákezd fojtott, vad dallamára.

Itt tépi ki majd a habzó tajték kezéből
A rozsdás szablyát a turulmadár,
Mert fegyver kellett és hit.
Mint ma is, mikor
E kuruc föld új fejedelemre vár.

CZÉBELY LAJOS

tanka a reggelről

három hegyharang
kukkant be ablakomon
zöld vendégeim
hívna az üvegen át
új napra kondítanak

élet

nyitott temető-
kapu előtt suhan el
bűbáj s varázslat

BALESET

Mert megcsúszott és elsiklott a rend,
odavertem magam istenesen,
átüt a porka havon a fájás,
s most dühödten rendelkezik velem.

Arcom karcolja hóköpő idő,
sértő szelek szállnak csillagokra,
lándzsájukkal szúrnak át fényeket.
vércsepp vagy vízcsepp hull homlokomra?

TÉLI KÖNYÖRGÉS

Szikrázó fagyút.
Kék hidegén
föld felé tör
egy égi dallam;
megcsendült halkan,
s most zeng erősen:
„...jászolban fekszik
rongy ruhában...”

Fényhúr, ha pattan,
rebbenti lelkünk.
Fagyban villámló,
szívünkre szálló
dallam, ha megjössz,
zengj erősebben!
Téli fuvallat
tavaszira váltson,
imává a csendben!
Dallam, ha megjössz,
zengj erősebben,
bíztsd a jégcsapot,
hullasson könnyeket,
csókja tavasznak
derítse homlokunk!

CSORDÁS LÁSZLÓ

LOLITA

(Humbert Humbert kétségek közt)

Mért szeretnéd, hogy írjak néha rólad,
hogy versbe szedjem gyönyörű alakod?
Talán örömet okoz pár papírlap,
talán őriznek majd a halott sorok?
Bocsásd meg, hogyha cinikusnak tűnök.
Hidd el, nincs szükséged ilyen kacatra –
mert nyelvem is (nézd csak!) ellepik a bűnök,
mikor gondolatomban kacagva,
nimfácskám, arcod újból feldereng,
s mintha a sötét utcán még fényre vársz,
úgy ébredez bennem a remény, hogy leng-
e öltözékben megint mellettem állsz...

Mert homlokomat egyből víz borítja,
ha neved hallom, bűvös kis Lolita.

ELMÚLÁS

Mikor reggel kinézek ezen a koszos ablakon,
Te jutsz eszembe. És az, hogy nem hitted el:
Van ablak a szobámban. Elmosolyodom.
Kint cseperegni kezd az eső. Talán hiányzol.
(Azt hiszem, élveztem a sört veled, meg
Hogy főzni tanítottál, pedig tudtad jól,
Teljesen tehetségtelen vagyok ehhez.)
Zuhog. Újragondolom eddigi csókjainkat.
Lehetek volna édesebbek. Lehetek volna.

De nem voltak. Megtagadjuk egymást. Te is
Érzed, bár nem akarod bevallani magadnak.
Kidobtad a rózsát, amit tegnap neked adtam.
Szomorú voltál kissé. Most én lettem az.
Úgy látszik, tényleg ideje van az elmúlásnak.

MA ESTE

Az íróasztalon, egy alig használt
Kólásüvegben alszik a béke.
Csönd van. Körötte a gond mégis
Rebbenni próbál. De végül magába fordul.

A tévében épp egy valóságshow
Zajlik. Elnémítom a tévét.
Ma este nem vágyom erre a világra.
Ma este... nem hiányzik ez a valóság.

EGY ELDOBOTT KŐ

Egy eldobott kő, talán így végleg...
Kicsi hazácskám, látod már, téged
most elárul fiad.

Modernebb földekre vágyik csak egyre,
ujjong, lebeg, megjön a kedve,
ha téged lerázhat:

mert eltűnik végre, elmenekülhet
piti vágyakkal, melyek felültet-
ik majd századszor is...

Meguntalak már elmaradt sorban,
felemás szívvel, lappangó gondban
zavarodott magyar.

Csak eldobott kő... Nem is tagadtam:
kicsi hazácskám, példás alakban
elhagynálak téged.

S lásd: bár kurvára erős a szándék,
hogya eldobnál, én visszavágnék...
Ha dobnál, akkor is.

MÉGIS TALÁLKOZTUNK

Mégis találkoztunk. Két év
után most először. Köszöntem.
(Kötött pulóver volt rajtad,
kék szemfesték és egy fanyar
mosoly, mely ezelőtt csak akkor
ült ki az arcodra, mikor menekülni
próbáltál előlem.) Kérdeztem, hogy
mi újság veled. De csak színtelenül,
közhelyekkel válaszoltál. És foghegyről.
(Talán valamilyen elképzelt fellegrábról is.)
Kérdeztem, hogy nem találkozhatnánk-e
egyszer, valahol. Erre csak ennyit mondtál:
„Tudod, mennyire elfoglalt vagyok”.
Közben megállt a vonat. Te leszálltál.
És a kerekék közönyösen vittek engem
a következő állomásra.

NEM ELÉGGE

Ismerem a hajad csöndjét,
ahogyan egy szálát
néha ruhámra ejtesz.
Ismerem az ágyad pontos,
simuló vonalát, melyben
ott pihen még az ébredés.
Ismerem a kiürült üveget.
Enyhe szédülésed.
Ismerem a beáramló fényt.
Ízed, érintésed, másnapod.
Ismerem azt is, mikor körbe-
veszi arcodat a hidegség.
Mégis egyre inkább úgy érzem:
Nem ismerlek téged eléggé.

SZULAMIT

*(Fiktív planctus Jacopone da Todi Stabat Mater c.
himnuszának dallamára)*

Ó Szulamit, hites társam,
Mintha bájad imént láttam
Volna. Elmentél hirtelen.
Mirhaillat kél utánad,
Bensóm járja át a bánat,
Merre tűntél? Istenem,

Add, hogy hozzám visszajöjjön!
Nincsen senkim itt e Földön,
Szenvedek csak nélküle...

Hűvös kések keblem szúrják,
Hogyan járjam éltém útját,
Ha mindenre bú üle!?

Balzsamízű volt a csókja,
Mint a zerge, formás combja,
Szőlőgerezd-keblei
Adtak mindig nyugodalmat, –
Fejem rájuk nem hajolhat,
Helyét többé nem leli...

Úzött vadkan, körbe járok:
Semmi sem ad vigaszt, –
Bármerre tekint e szív.
Bitang Halál, bárhol találj,
Könnyen adom magam ma már.
Jöjj, mert egy tört férfi hív.

HAJNALI SZONETT

Félbeoltott cigaretta ráncához
hasonlít a homlokod, ha mosolyogsz.
Őszinte, akár a pillanattörés
átbeszélt éj utáni fáradtságban.

Mert itt vagy második kávéim tükrében.
Egészen furcsa. Meglehet: valóság.
Egy sms-t várok, hogy tudjam, te is
így érzed. De nem jön. Még korán van.

Biztosan alszol. Lerúgott takaródat
gondolatod visszahelyezi rád.
Közben szeplőidbe feledkezik.

Nem mondom el, hogy hiányzik a hangod,
megértésed, gúnyod, kacagásod.
Érzelmős lenne. Nem az én stílusom.

PILLANATOK

Nap kel az égen, rád lel a székben, ő is szereti a tested.
Ha szent ború árnya libben a szádra, ajkad a csókban reszket.
Bűnösét álmodsz, isteni álmot, mi lenne, ha valóra válna?

Idegen az érzés, szereted-e mégis, senki se tudja a választ.
Robogó vonaton a szemedet kutatom. Hiszem azt: éled a lázad.
Bűnösét álmodsz, isteni álmot, mi lenne, ha valóra válna?

SKIZOFRÉN KISELÉGIA

Olykor gondolok arra, hogy elmegyek innen. Igen. Más
Szintén áttelepül. S rájövök, az se az én
Otthonom. Átvedlő gondok. Mint egy gyökerét vájt
Fának az új fogadás. Így leszek egzotikus.
Egy zöldszín igazolvány már bizonyítja: „Magyar vagy!”
Néha, igaz, félek. Nélküle ez nem olyan
Könnyű. Vagy vele lenne nehéz? Ideges dadogás jár
Át. Bonyolult minden. Benseje torz, beteges. – – –

Írok. Nem tehetek mást. Jól tudom, itt nehezebb a
Szó, nehezebb a beszéd. Súlyos e tört hagyomány.

CSORNYIJ DÁVID

A FILM VÉGE

Halhatatlan
folyamat.

Reggel feljő,
este alkonyat...

Így kell lennie.
Mintha az értelmet
meglelném:

a valóság csak
álmodozva
tekint a jövő felé,
úgy,
mint táncát
lejtő múlt.

Kérdezek.

A sors válaszol:
a vége halál,
az életnek más
véget ne várj!
A létből,
mint egy filmből
kivágott engem,
elfeledve
egy padon
itt maradtam
örületben...

KOPORSÓBAN

Koporsóban fekszik.
A múlt ajándéka
a jelen emlékezete,
némi könny, fohással.
Emlékszem, jövőt rajzoltam,
családot, karriert.
Dolgoztam, aludt az egyik szemem,
hogy a másik ébren legyen.
Bíróra vársz, hangos szóra,
magaddal vitted jövőmet.
Lennék a tegnapi nap perce,
mikor kezded testemet letéperte.

ADMINISZTRÁCIÓ

Halott a mosolyom.
Komor, szürke,
mint a névjegykártyák.
Betű vagyok, írott szó,
érzelmeket nem kiváltó
adat egy halmazban.
Számokból álló korom
úszik a hullámfodrokon.
Tiltakozom a
papír lét ellen.
Újrahasznosítás.
Nem leszek más,
csak cigicsikk a
szögcsdróton.

JE SUIS HONGRIE

Fáraók és királyok harca közepette
Agénor leánya júdásfillérékért
adta el a hősök terét.
Ávós – medve együtt táncol.

Lyukas zászló mellett
temetik a halottakat.
Elvtársból bajtárs lett.
Vérrel-mézzel folyó
Kárpáti Kánaánban
az alkonyat megülte
a pesti hősöket.
Egmont, hallasd a hangod,
talán Libertas is megsegít.

ÉBREDÉS UTÁNI GONDOLAT

Az első ráncaim senkit sem érdekeltek.
Ősz hajszálak jelezték a gondterheltséget.
A tegnapi sóhaj követi a mait.

Ébredés után rémes hallgatni
az emberek csacsogásait.
Inkább kommunikálok
az öt percen belül
emlékét elvesztő álmokkal.

AZ IDŐUTAZÁS KÉRDÉSEI

Vörös hajad beszínezte a naplementét,
istennőszobrokba börtönzött hárpiák
kémlték halálokat.
Bizánc utcáin sétálva lupákat simogattam,
meguntam árnyékkal a szemezgetést.
Tudtam, te leszel az Achilles-sarkam.
Adtam magam. Semmit sem kellett tennem.
Kifogásokkal támasztottam ki a hátam,
s vidám zenei aláfestéssel dicsekedtem
mindenkinek: megszereztem Évát Ádámtól.

Pánikrohamot kaptak az idegsejtjeim,
s cinkosságot teremtettek, hisz mindig
mással töltöttél pásztorórákat.

Tudtam, csak középkori reklám leszek,
mely megszakítja életed filmjét.
Olyan volt ez, mintha
vizet hordtam volna egy lyukas hordóba.
Neked Bizánc már kevés volt,
Sophia sem rebegett elég imát.
Azt hittem, jobb vagy,
mint a ravennai hetérák.

A sikamló fájdalom, mely minden
ősi tudását összeszedve sunyin
leselkedett azon az éjszakán,
hogy aztán arcomon összehúzza
a ráncokat, folyómedret
adván a könnyeknek, lesújtott.
Eltűntél.
Kereshettelek a csillagok felett

a régmúlt időkben, a jövőendőben,
hiába fizettem le még az Istent is,
kaptam a holnapból egy szeletet, nélküled.

Néha szükség van zenei aláfestésre.

Ravaszkodott a gravitáció
a Taigetoszon. Csúcsán
bámészkodva láttalak meg a
csecsemő-temető közepén.
Óráberre dolgoztál a siratóasszonyokkal,
talán engem is megkönnyeztél
gyermek-fantomok kacagása közepette.

A jövőd nem én vagyok, tudom: mondták.
Miattad vagyok olyan, mint a nomád alkoholista:
magzatpálinkát iszom
és gondolkodom, akarja-e a múlt,
hogyan megváltoztassák?
Nem vagyok e jelenbe való.
A te múltad az én világom.

LEONIDÁSZ HALÁLA UTÁN

A király gyertyalángja kialudt s viasztengerbe veszett;
ambróziát iszogatót egy túlvilági megállóban,
közben veszekedett Héraklész oszlopaival.
Az idő animált madárként faragta ki gondolatait,
cserregő poszáták élvezték az isteni realityt.

LEONIDÁSZ HALÁLA UTÁN II.

A keresztre feszített test este Hádésznál vacsorázott,
vérfolyamból ittak halhatatlanok és hullócsillagok.
Perszephoné vállán gyermekké váltak a spártai hopliták,
s a túlvilágon átkokból szótték az orákulum ágyát.
Apró tejfogak jelezték, hogy minden kezdődik előlről.

ÚJKORI SZODOMA

Gyásztáncot lejt a tóparti házban
udvarhölgy és nemes, ki tudja, hányan.
A szobák magánya már csak múlt,
az idő beszippantja a dallamot,
megszűnik a hang, metaforákban
fogalmazódik a vágy. Várva várt óra,
mindenki lázban, ágyban,
szemérmet simogat, nem érdekli őket
a kataklizma, legyen egy utolsó éjszaka.
Félöntudatlanságban őrlődik a csók,
nászban a szikra, minden férfiarcot
beborít a dohánybarna szoknya.
Kéjeleg, nem érdekli tízparancsolat,
sem dogma; nedves vénuszdombokat
szárít a szellő, s a vénülő lovak nyerítenek,
miközben megülik őket a kiizzadt tetemek.
De folytatódik az orgia, többmenetes lesz,
talán trilógia, ha marad rá idő.
Árnyékaik partnert váltanak, a testek
együtt maradnak, teherbe esik a perc,
elvetél a fény.
Szúróssá válik a bimbó, s megfeszülnek a
kecses combok. Az arcokon a

hajnalhasadás mutat be szeánszot,
és még egyszer, és még egyszer, de
már feleslegesek a gyertyacsonkok,
felvirradt a nap, az utolsó,
rettegjetek hát, befejeződik
a földi színdarab.

HIBA AZ ISTENI KREÁCIÓBAN

elmémbe elüszkösödik
minden lépésed amikor
hozzád imádkozom
teremtésem furcsa stáció
baklövés a mennyei gyárban
hibás vagyok így engednél
a tökéletesek armadája
ha megmászom az életfát
ígérd meg hogy kijavítasz
talán úgy nem fog fájni
a címeres bársonylepel

NOSZTALGIA

Vissza sem néznek. Perceket cseréltek,
emléket, jövőt. Az elektricskákra nincs
szükség, már nem viszik a küszködőt.
A száztornyú városba menettaxi indul,
– fizetett kényszermunkára ítélve –
a melós most három hónapra elvonul.
Képmásként élő cseh nosztalgia
ez a húszas évekbeli ideológia,
s hogy megint mi építjük Prágát,

elviselni ravaszságát, huzatos arany város,
– jó, rendben –
lőni nem, de enni kell, senki nem
békült ki a donyecki mezőkkel.
A bárányok is hallgatnak, a fejések bégetnek:
– Dicsőség Kijevnek –
– Dicsőség Kijevnek –

Kopogtat a kozák baka, kezében povesztka,
– indulni kell, itt a háború, katona! –
A „Ruszkik haza!” itt már elavult,
inkább rubel, mint hrivnya,
komikus dilemma, megtébolyult
szegény népnek nincs hazája.

Szipog az asszony, üres az asztalfő,
helyén a tablet(t), Skype-on vacsorázik
együtt a család és a digitális bennszülött,
majd életfonalat kötnek együtt,
elbírja a megabájt, kilobájt, hiánysejt,
világfájdalomra tör a lélek,
nehéz megsíratni a percet,
de a korona minden könnyet felszárít.

Néhány henyélő proletár a
részeg éjszakában vágyik
vissza otthonába.
Nem áll meg a fröccsfilozófia,
zaklat önmagunk honvágya,
hiába boldogság, aztán sorscapás,
ha száj szól, az már istenkáromlás,
– de –
hívó a népképzet, észderűség – sugallat:
a második málenkij robotért már fizetnek.
A lelketlen dolgozó csak lenyomatokat tapogat.

FINTA ÉVA

HALDOKLÓ ELHALÁSOK

(Ili lélegzetébe fűzve)

Az időközben elhunyt Legeza Ilona emlékére

Haldoklik a nyár
s vele haldoklik a tökély
haldoklik Ilike.
Lassú sírások belső üteme
rázkódik az augusztusi fényben.
Erős a nap heve
de nem ígér semmit.
Az őszi szagok vihara kél maholnap
s benne a dér vacogásu magány.
Hát mint legyen?...
Isten széttárt karokkal méléz –
mekkora akarat töri át törvényeit.
Megszökik az elmúlás elől hónapok óta
s összemosódó szavai a telefonkagyló zizegését feltörik.
Haldokló vénuszi kép.
A hattyú ellenében: néma.
Pacsirta hangját kitörölte a mikrosipek emlékezetéből
s csak bennünk engedi megmaradni.
Élni. De meddig? Tovább!
És egyre beljebb a fájdalma óceánján
egyre magányosabbra válva
várja a hurrikánt.
Neki a lélek partjainak
testtel anyaggal zsigerekkel

burjánzó csomókkal a szerveken
neki a lélek partjainak
mint hajószenteléskor.
Ó kicsi surranó lélek!
Madárhullámokat ver a szárnyad
és nappali éjszakád végtelenje
magát zúzva hull önnön lábad elé.
Most merre? Hádész kapuja nyitva
már hónapok óta ásít.
S te dermedezve szavaidba rejtetd
titkos félelmed kódjait
hogy aztán feltörd és eltöröld. Végleg.
Se Endre se más halandó
ne tudja kínjaid titkát.
Hiszen a titok számodra is rejtett.
Befalaztad, mint eltűnt szerelmed
csúf nyelvbtlésait.
Így telnek a vermek.
Szemüregedben ott kocsonyállik a láthatatlan
mindent eltüntetető révület.
Ezt a harcot csak vívni lehet.
Se győzelem se feloldozás.
Mindenki elmehet melegebb tájra
de immár – Nélküled.
Szétporló lepke szárnya az emlékezet.
Benne a színek megtört varázsa
elszürkülő buborék.
Elporló testünk vászna.
Megfeketült ezüst.
Minden anyagszerű túrési határa
a paraván mögött.
Kicsi dalt dúdolnék:
vajha gyermekkori léted idején
megszeretted volna magadat...
De vártad a mások szeretetét.

S az születik s elmarad.
Mint minden.
A teljesség peremén
angyalként felhőszegélyen fekszel
arcodon sárgul a fény.
Ússz szállj kicsi fecske-remény!
Délre vagy ahol szebb a csoda.
Ahol elhiszik Neked
amit eltűnt látásod mögött eszméleted láttat.

(Sárospatak, 2011. augusztus 29.)

JÖNNEK

Jönnek megannyi tájon
táncban a haldokláson
végtelen fürgetegben
nem tudni merre rettent
sorokban hullámokban
akik szerettek egykor
kiket egykor szeretünk
egy volt velünk a vére
egy volt velünk a léte
jönnek tömött sorokban
bámulva lankadatlan.

Hízott halottat láttam
mosolygott rám az úton
bámulta karcsú lábam
mosolygott rám halottam
hízott halottat láttam.

Ki lennék én ha mégis
valaki más lehetnék

kivel egy még a szívem
aki még emlékszik rám
akivel egy lehettem
ki lennék én ha mégis...

Reggel tükörben látom
hogyan hatvan évem néz rám
nem érti arcom képét
megannyi változásom
mintha lehetnék nemrég
szépségben felvirágzó
mintha lehetnék nemrég
az még aki már emlékszem.

Ültem valami álmon
elvitt valami szárnyon
láttatott mikor láttam
háttal egy tűnt világban.

Jönne ha tudna annyi
felejtésben lakni
házamba keveredne
ülne a kerekvetre

tükrömből rám vigyázna
asztalomról zabálna
inná teámat kávém
elélne limonádén

de nem nyitom ki ajtómat
lógjon csak kint a kampón
morzsázzon madarakkal
nem lakhatom halottal.

(2013. december 18.)

SÉTA A BEREKSZÁSZI TEMETŐBEN

az égről teljes fényét rám veti
a napgolyó és káprázik szívem
a múltba tántorodnak képei
átkelnek fagyon tűzön és vízen
én sorba rakom őket és viszem
milyen volt ifúságom nem tudom
már rég levágta rólam egy szike
a fénylő napba szálltak évei
elpárolgott szemem égő vize
s nem faggatok bogárkát: elvisz-e

most sorra járom árva sírokat
ki éltet adott és ki szellemet
az enyészetben csontmalom forog
megőrli mind az elmúlt éveket
így lesz minden csak por és képzelet

a temető igen modern dolog
folyvást megújul és megváltozik
születnek sírok enyészik a múlt
a kő beton s a márvány is kopik
a lényeg marad benne csak topik

pedig halottnak lenni köztetek
lenne értelme és másutt sehol
az ős ragyog a tarka hegyeken
a történelem körbeszónokol
volt egy világ mely megvan valahol

(2014. november 7.)

FOGYÓ HOLD

fogyó hold a bak jegyében
félíg égő csillag lobban
a mélyen vájt nyári éjben
fogyó hold a bak jegyében

fiam táltos gyermek érik
szilaj kedvét tünde lángok
pörkölik rózsás virágok
s fogyó hold a bak jegyében

szépen kérem én a holdat
ne szegezzen íjat rája
ne világoljon szemébe
kényeztesse szerelemmel

ezen déli szélben lengő
nyári éjen kedvesével
ki karjában ringatózik
s fogyó hold a bak jegyében

(2015. június 5.)

FELEDÉSBEN SZÜLETETTEK

(Csetneki József kiállítására)

Járni a feledésben
látszani a sötétben
ringatózni a léten
tenni amit a tétlen

egykedvűeket hagyva
másítatlan foglalatba
szorítottan keseredve
semmiségekkel keresztbe

önmagukkal hiányban
tátott szájban az áram
rázni miként a döglött
kölykét a kín-csömörlött.

Jaj csak ne ilyen bátran
elkülönültté váltan
senkié se maradtan
bőrbe zárt foglalatban.

Hát írd meg a másik verset!
Fesd a legeslegszebbet
véd a legeslegjobbat
míg ellened ellen-porlad.

Most itt a legesleg tájban
legegesleg országlásban
legeslegek gyűrűjében
éppen a lencsevégen

mondd amit nem vár senki
amit el kell teregetni
amit el kell takargatni
amit fel kell hasogatni

hangokra visítésra
országos dadogásra
hogy angyal szálljon a képre
pilláink édenébe.

(Sárospatak, 2015. november 27.)

ELMŰLÁSAINK

*„Az élet értelme az, amit adunk neki.”
(Stephen Hawking)*

A zászlóra nevet kell írni
várfoakra tűzni kell egy fejet
a bitófa sem árválkodhat:
dőzsölhessenek varjak és legyek.

Kronoszt rendszeren táplálni kell
fiai ledugni a torkán
a fegyverek sem pihenhetnek
mint a lesben vágyakozó vulkán.

Kenyér is kell a cirkusz mellé
a seregbe ifjú mellkasok
meg szép leányok a ricsajba
s kérünk hozzá sok rózsaszín habot.

A koszorúkat ti vigyétek
akik túléltek a holtat
a sírt majd az ássa meg nekik
akit szintén besoroznak holnap.

A zászlóra nevet kell írni
mellé egy vérző jelmondatot
holnap mindenkit besoroznak
szülhetnek bakákat az asszonyok.

Lányaink kitanulták sorsuk
sem jászol sem Jézus nem segít
nem akarnak holtakat szülni
sem Isten képére sem emberit.

Csakhogymindenikjegyzettlélek
sorsából bármekkorát harap
átdöfílétét fegyver szándék
bélyeget éget bőrére a nap.

A koszorúkat ti vigyétek
rózsálló pírral sminkelt lányok
rakjátok a megszületettre
legyen ifjú elmúlásuk áldott.

(2016 decembere)

Róti János grafikája

FODOR GÉZA

HAJÓZNI, ÚJRA

Zselicki József köszöntése 60. születésnapján

A zászlónkon megfagyott tüzek
Cikádajelben hósírálycsont
Sziluett-énekként síküveg
Allúv rédelyekbe rácsolt

Sirokkói szél, egyre mélyebb
Élekkel fenn a madarakban
Perzsel a dél, a kvarckő érdes
Szilánkos szálakra pattan

Fellegek, nyájak pásztoraként
Pán dobrokol a holdsütésen
Ostora hegyében mintha jég
Csörögne, csillagverésben.

Ha tengerésznek csak a tenger
Adatik meg, de semmi bárka
Szálfát tép s ráfeszül az ember
Viharra, jégre, óceánra

A vállban még ott a horizont
S a szelek fényes törései
Megzörgethetik, mint Ixiont
A csontok eresztékei

Most hó szítál, csillagporfehér
Hosszú árnyékú téli álom
Szunnyad lenn a lélegző gyökér
A szétfeszített négy égtájon

Meredek vízfestmény ez a part
Ledermedt orrvitorlafákkal
Hajózni kell mégis maholnap
Dacolni izsappal, árral

Annyi vigaszunk legalább lesz
Hogy igazol a madáchi út
Mert olyan relatív világ ez
Melyben semmi nem abszolút

(Ungvár, 2009. február 27.)

SINKA ISTVÁN KARÁCSONY ÉJE

Adventnek végső napja múltán
Nyirkos fényű nagy messziségben
Tereli nyáját Sinka István
A világ széléről egészen

Onnan száll fel és hangzik vissza
Eszendőmélyről utoljára
A vezérkos tompa kolompja
A rég elsüllyedt délutánba

Sűrű idő dérszín hóábránd
Hideg sugárzás árad egyre
Mintha szélterésekből látnánk
Síkvidékeket fényterekbe

A téli nap hol észrevétlen
Vész el a halvány szemhatáron
S nagy ködtornyok szédületében
Magára máris önhomályt von

Egyszer csak nagy hirtelenséggel
Kél a föld alól hömpölyögve
S nő eggyé a parttalan éggel
Az éj iszonyú vaksötétje

Feltolulva fellegmagasra
Komorló baljós sejtelemmel
Eget és földet betakarva
Elnehezülve lassú csenddel

Távoli harangszó-foszlányra
A bozontos puli felfülel
A vonuló nyáját vigyázva
Ribizkefénybe gyúlt szemekkel

Hosszú még az út a karámig
Még attól is messzebb az akol
Így hát a nyárfasor alá vitt
Kazlakhoz van út csak valahol

Erre gondol épp Sinka István
És közben egy éles léghuzat
Sodorná máris a kalapját
De idejében utána kap

Támad azonmód felüvöltő
Nagy erejű pusztai orkán
Téli vihar egyszerre kettő
Egyik se még hóval a torkán

Csak éppen éles és szilánkos
Jégdarabokkal csap a szembe
Szaggatva-tépve a világot
Hogy mindenestől elnyelhesse

Magas szelekkel megcsavarja
Szurokfekete fellegeit
S zúdul a vizek óceánja
Az éterek cresznékein

Hol úgy hasít az éjszakába
A tornádóból felsíró szél
Élesre kifent sívítása
Hogy önmagát szirénázza szét

Majd egyszerre csak valami fal
A barmok előtt felmagaslik
És egy hosszan elnyúló kazal
Megváltássá magasztosodik

S a szalmabuckák oldalában
Egymást remegve dideregve
Tömörül össze eggyé válva
A riadt nyáj megtartó rendje

Eláll az eső elül a szél
Lassan megnyugszik végre minden
A csönd lesz az egyre szebb beszéd
Amelynél most jobb zene nincsen

Földbe üti botját a pásztor
Amelyben annyi ősi tánc van
Másabb időkre szánva máskor
Ahány gyűrű a cserfaágban

Szalmabarlangja belsejében
Épphogy rádölné subájára
Egy vemhes birka jön feléje
Alig mozog vánszorgó lába

S állva pásztora vacca előtt
Néz arra hosszan hallgatagon
„Jó ember te adj annyi erőt
Hogy az ma nekem megadasson...”

Maga a szentség szól belőle
Elhomálylóan és valóban
Bárhogy nézzünk az esendőre –
Annak szemében bányató van

Legyen áldott viselt terhében
Sóhajt az égre Sinka István
És a legszentebb nagy estében
Megszületik ma is a bárány

PORÖRDÖG

Valami jár a szélben
Titokban, észrevétlen
Szín nélkül, mint az árnyék
Húzza pokoli szándék
Átmegy zárt ajtón, falon
Hiába van a plafon
Tekeri magát hosszan
Kígyózó füstalakban
S röpteti fel magasba —
Azt már szem nem láthatja
Idegünk nem észleli
Hinnénk: képzeletbeli
Jelenség, bűvös látvány
Miómás pávasárcány
Mely hirtelen a messzi
Szürke eget belengi

S várnánk: ottan eloszlik
Gonoszként ha szétfoszlik
Erre mégsem kerül sor
Nyúlful óvja és sasorr
Lesz belőle lidérctest
S száll az égbe egyenest
S mint a villámszikrázat
Ránt össze négy égtájat
Hébérsárga ködlámpa
Imbolyog a nyomába
Véres holdként elámít
Hol kék éllel világít
Vízililiom láza
Fehérlik éjszakánkra
Fényes tányért forogtat
Tükrökből békát ugraszt
Út porába öltözik
Jegenyékben vetkezik
Ajzva nyírág-seprűket
Küszöbre vihart ültet
Abból sötétlő erő
Zúdul máris kőeső
Erdőnk szurtos hajlatán
Harántdől néhány platán
Sárba hullva elázik
Fennen ha szél trillázik
Páratlan patás táncra
Maga az ördög járja
Már a földön fetrengve
Révülve, szédelegve
Elmerülve esztelen
Szertehullik egészen
Széttörvén a motollát
Porból kélt, hát porrá vált
Lesz belőle tetszhalott

Hangtalan szó, szélfagott
Rozzant csűrben, ereszen
Áll az idő mereven —

Két szemét rézpénz fogja
Iszap, folyondár foglya

NAGYMAJTÉNY MÉLTÓSÁGA

*A 300 évvel ezelőtt lezárult kuruc
szabadságharcra emlékezve*

Hó harmatánál most hidegebb május
Lengi be a rég mámorító síkot
Az első győzelmek fénye hol átfut
Ércesebben szólnak a töröksípok

Talán mert itt nem felejtődött semmi
Tanú rá hollónk rekedt hangú anyja
Hányszor láttuk az égen seregelni
Felemelt szívük csillagrajcsapatban

Pedig a kőbe zárt fogsorok alól
Iszonyú szitkok lángmarása árad
De závarzatra fagy mégis a kanóc
Csonttörő szélben Nagy Kurucországban

Az időnek nyomban ólomsúlya nő
Rándul a föld s az elesett katona –
Romlik már a rügy, a reményes jövő
Bár daccal leng sok vörfölyös kamoka

A fájdalom a sebet mellig tárja
Patkóval világít minden éjszaka
Távoli tábor fúl a téli sárba
Hol szenvedésük varjúsárny takarta

A hadakat míg végül összegyűjtik
Megremegnek a sarjadó kaszálók
Lóról szállnak sorban és földbe ütik
Méltósággal a sok fenséges zászlót

Hogy lobogjanak majd bennük a mezők
Gyűjtsanak a fák is zöld lombú nyarat
Magukba hullva áldván a Teremtőt
Ha nem is vívták ki szabadságukat

De egy szál fegyvert ott le nem tett senki!
Mi kéznél volt mindenki hazavitte!
Mert mégis szabadok akartak lenni!
Mert ezzel éltek – ezt mindenki hitte

A fővezér mindezt mogorván nézte
Majd keresztet vetve a lobogókra
Saját „békéjét” máris vitte Bécsbe –

(És indult egy küldönc is, Rodostóba)

HAZAI TÁJ, KÉPESLAPON

(Mohy Sándorra emlékezve)

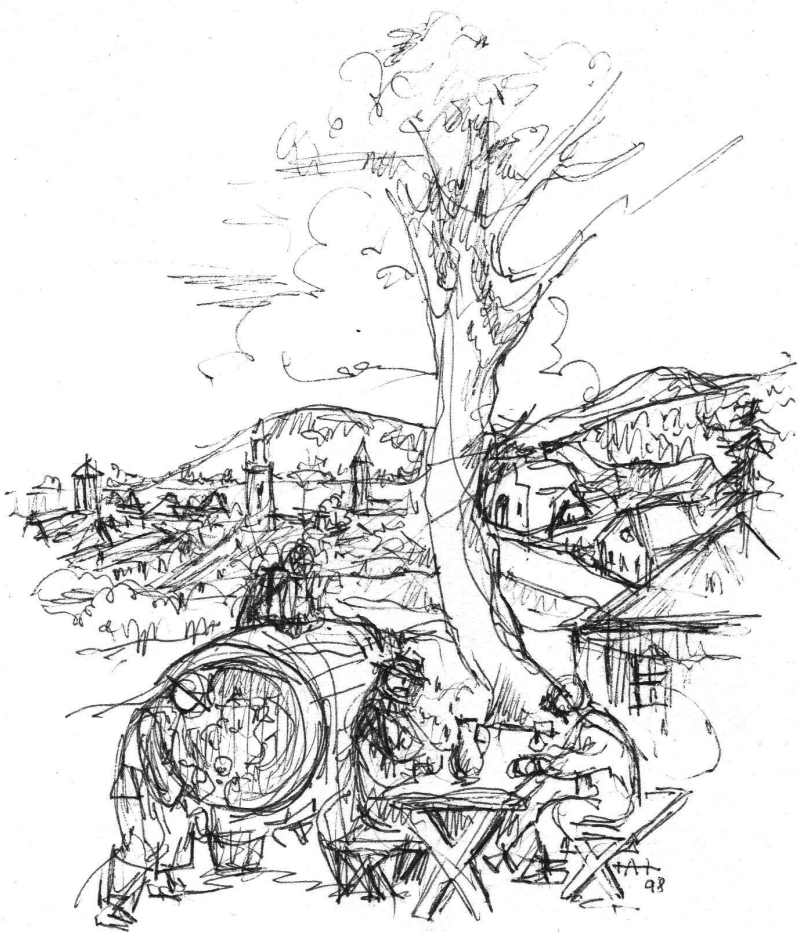
A dombtetőn fenn még fogható az éter
De idegen szó zúg csak a frekvenciákon
Sérti a fület itt ahol a táj messzire tágul
És nyárfalevelek közt rezdül meg az ég alj

Hogy szinte meglobog benne a harsogó határ
Végighullámszik aztán egy tengeritáblán
Otromba fésűjével a láthatatlan szél
Hűvös felhőket habzik szilaj sörénye
Túl a mezők hermelinpalástos szegélyén
Rég eltűnt már a tó felszívódott és csak
A kihalt madarak árnyai szállnak a napban
Tocsogó lápvizek fölött néha egy béna szárcsa
Réce vagy búbic vadludak tűnő ostorhegyében
Kócsagok nehéz röptével húzva a Dél, ahogy jön
Át a felszikkadt földek útvesztőin
A Fekete Víz álló hínáros zöld iszapján
Kanálisok mélyéről káka csonkja nádtors
Felszúró éles fájdalommal sarlóz és kagylók
Rejtett szilánkos kései meglapulva ki tudja
Mióta meddig és kire várnak szerteszórva
A kékes agyagon s a körbeforgó évadokban
Cimbalmos kedvű rétek, kaszálók mentében
Ahol pity pangok tejfehér pihés bokra szállong
A fényes tűzű puszpáng kvintváltó dallamával
Szélesre tárja zöldesrőt szárnyait a páfrány
Torlongó sás közt iszalagos bozótok cserjék
Legyező fűvel karéjos fogazott levelekkel
Palástot ölt a bodza mocsári habot hány széjjel
Lápi repcék, szürkés-kék ördög szemek égne
Messze pörög a sárga len tölcseres virága
Bíboros pozsgor kék atracél zeng
Hajlik a kornistárnics mélylila harangja
Citromsármány ring egy borókaágon
És ömlik a tűz sisakos virágként
Nagy égszínkék égből a nap örökzöld sírása
Míg ki nem fosztja lassan a végtelen idő

ERDŐNK, VILÁGNYI FÁJÁS

Árnyékait bevonva lassan visszahúzódik
Hajdani nyarak, tavaszok panorámáiba
Menteni minden fát, bokrot, zöldarany ágat
Azíliumok kékes, mély rejtekébe legbenn,
Ahogy elhagyja kívülről szegélyeit,
Lemondani mégse tud, nem is akar róluk,
Őrzi hát a belülre vert, bozótsűrű csendben
Csorbóka, hanga, vadlila kakukkfű között,
Mint loboló tűz a megannyi apró
Parázsló szemű izsópon, villogva elő
A szurdékok hűvösbe fojtott zugaiból,
Amint elárad rajtuk monoton zengéssel
A tompa mécsek sötétkéek haragja,
Naponta zúdul már ott is a haramiáda
Csakúgy, miképpen mindenütt e tájban
Forgószél, fákat csavaró orkánok óceánjaként
Éles szekercékkel a vandál, favágó csorda
Irtani itt a lélegzetet is, valahányszor
Hanyatlik rá homályló inge, az ég
A végighullámzó dombok szétszórt vonulatából
Föltolulva a távoli hegyek hajlatáig,
Hol óriás dinoszauruszhát tart nyeregteknőt
A csótáros álmú siserehad lovagjainak
Hogy borzolgassák csak olykor a nyugalmat,
Mert vészes a csönd, ha magába mélyedve sűrved
Vihorlátként vaktetős ködökbe, kőbe zártan,
Feszülten és fenyegetően
S nem úgy, mint az oly távoli
Messzi rezidenciák honában
Itt délben virít a Völgy Csillaga
Haladva le rézsút szemközt a nyárral,
Ez tart már, mióta eleve elrendelés van,

A hallgatóság elnémult, torz homálya,
Ahová nem tűz be pászmás sugaraival a nap
És csak a kéregalatti sejtek irama él még
Gyökérben, törzsben, feltörő ágban,
Hajlataikban sötétlő görcsök érnek
Hajdani, nem-is-volt tavaszokban
Mélyebben az alvó puskagolyónál,
Mégis betelnek lassan, rügyekbe fojtva
Hogy csattanjon fel egyszer mindenütt a burka,
Mint gránátokban a túl gyors robbanás,
Darázskő szunnyad lejjebb a pagonyban,
Torlongó ág közt megrekedt madárfészek
Ásít üres magányába zártan,
Hol a bokrok alján nyirkosan világít
Egy korhatag gyertyán foszforos csonkja,
Az önmagukba botló gyökerek között
Moholyos zugoly hangtalan árnya óvja
S teríti be féltve ritkás meg terebélyes ág,
Kuszább szövénényt fon lenn az aljnövényzet,
Ahol évszakot téveszt a vadjázmín is benne,
Hiába járja át a szél rendre a tájat
S rezzenti meg az érdes, bordó szárat –
Fennakad rajta és messzire világlik
Egy tüskére felszúrt vízcsepp gyöngye
Villódzva vissza, míg hirtelen lehull,
Mérges pók szövi az időt is örökre,
Hogy el ne múlják a magas fű kedve,
Míg körben az erdőt már elnyeli egészen,
A cókómókos szemét bádogos éje,
És újra szól most fenn a szférák zenéje,
Zord varjúhad károg, rikácsolva folyton,
De ez is elhal majd a lassú ég alatt,
Melyre kendőt vetett immár és keresztet
A végtelenbe futó pillanat

Horváth Anna grafikája

FÜZESI MAGDA

HEGYHIMNUSZ

Lábad előtt leborulok,
szépséges fényű Mátra,
aki fölneveled
a napszemű margarétát
és a hulló makknak
patakod kövei között
vetsz puha ágyat.

Bocsásd meg,
hogy összetapostam
belső szobáid avarszőnyegét,
hiszen rajta ragyog
Istennek soha nem múló,
Teremtő hatalma.

ÖKLÓGA

A tölgyfa törzse térdig gabonában,
Virágos réten fénybogár szalad,
Harmatcsepp billeg áldott mezők szirmán,
Tükröt mutat a béka-úszta tó,
Fákon tarkulnak kedves madarak.
Tömény idill: így festjük le a tájat,
Ide még jobbra lomha birkanyáj.

Ne ébressz fel, mert holnapig még várhat
Az Esti kérdés és Babits Mihály...

BALLADA

-vadunk, -vadunk,
elhervadunk,
temetőben porrá válunk,
szél fújja pántlikáját...

pántlika, párta,
hová sietsz, mátká?

kihalok a szótáradból,
követem a harangokat,
megkeresem nyelvanyánknak
hűlő testét,
ráterítem takarómat,
hogy ne fázzon
a nagy idegenben.

JÓKAI PAROLÁJA

Harmatgyöngy réteken
selymek suhogása,
két délibáb,
jó Móricom,
ismerem holdjaidat.

Szilfidek
melosz-éjszakákkal
méri a mérhetetlen,
köddé vált időt.

Delej a lét,
megidézem
békefi-lelked
és megbocsátom a halált.

REGGELI KÉRDÉS

Feldübörögnek
a táltos erők:
feketén ragyogó kőszén,
és zöld majoránna csapódik
a lábam elé.

Ember uralta
a földet a múltban,
de Isten levette kezét
a jámbor imát feledőkről.

Hát így lapulunk ma,
hódolunk gépek urának,
szolgai sorba alázva.
Lobogónk mállik,
karunk erejét
elemésztí a restség.

Ritka a harc idelenn,
a földi pokolban,
eljegesedtek a gondolatok.

Hol van a Hős, ki
alkalmas még
inasnak lenni a Műhöz?

A MUTATVÁNYOS MONOLÓGJA

Telente horpadt háztetőkön:
világtalan világok romján
Pókhálót szó körém a bánat.

Nyaranta erdők félhomályán:
madárcsőről hullt
odvas vadcseresznye.

Utas vagyok a holdvilágban:
templomhajóknak hűvösében
értem is gyertyát gyújt az Isten.

KARÁCSONYI NÉGYSOROS

Lányomnak

Vigyázz a fényre téli tájban,
Ne állj remegve hófúvásban,
Hittel mosolyogj a világra,
Ne legyen szegény olyan árva.

HOLT IDŐ

Egy öreg házban járok hallgató,
levendulázás, szüette szekrények,
kisasszony-illattal álmodó képek,
s a falon túl elátkozott patak.

Fordul a kulcs a rozsdás, régi zárban,
fiókok mélyén holt idő lakik.
Ébred a péntek, elvisz valakit,
és megfürdik egy macska lábnyomában.

MÉRLEG

Hidegkék cégtábla alatt
Kis öregember kis kalapban.
Fogatlan száján a szó csattan:
Fogatlan száján a szó reccsen:
Valami végleg elveszett
a kolozsvári szürkületben.

TÜKÖRBEN

Esőáztatta tulipán vagyok,
szirmom, mint foszladozó bársony.
Hányféle asszonytűz halála
piroslik táncos rokolyámon?

HARKÁLYOK ESŐBEN

... a harkályok harangoztak
miközben lassan hullt a hó
nekidőlt kábán ablakomnak
a délutáni dárídó
felkelt ágyából a vasárnap
körülnézett az udvaron
belelőgtak a fenyőágak
az objektívbe és vakon
bólogatott a vízipálma

én nem gondoltam semmi másra
csak esőre és harkályokra

miközben juharágot tépünk
mert bárkát nem mindenki épít
álmainkból kévét kötünk
holnapra kipereg a mag
aranybúza aranyárpa
szelekkel szállni Afrikába
és égni tüzes nap alatt...

MÉRSÉKELT ÉGÖV

Még fel sem szálltál a vonatra,
elszórta szirmát a tavasz,
felriadt minden mozdulatra
a vérehulló pillanat.

Még fel sem szálltál a vonatra,
már megkezdődött az aszály,
az ég olyan volt, mintha halna
a nyár színében épp a nyár.
Még fel sem szálltál a vonatra,
az ősz utánam ballagott,
a harang nyelve letagadta
a holnapból a holnapot.

Még fel sem szálltál a vonatra,
a múltó félnap eltemet,
december fagya átharapta
a lelkemben a lelkemet.

AJTÓ

Ajtót ácsol a halál
éjfekete ébenfából.
Ajtót: nyitja-csukja már.

Az ajtón innen délibáb:
csak rozmaring és tulipán,
csak délelőtt és délután.

Az ajtón túl is délibáb:
ballagnak tejfehér ködök,
meg angyalok és ördögök.

Ajtót ácsol a halál.
Éjfél felé rám talál
s holló rikoltja: „Soha már...”

LAMENTA

egyre rosszabb versek
akarják magukat megíratni
porosodnak gondolataim
mint nagymamák fekete ovális asztalán a csipkék
elszürkült álmokba takaródzom mindig
már minden bugyrát ismerem
ennek az elpiszkolódott
satnya kis világnak
úgy elhajítanám ezt az ócska életet
a turkálóban keresnék másikat
nagy piros dáliákkal telepingált jól szabottat
nem néznének ki maguk közül a dámák
jól menne hozzá egy fehér kalap

olyan amit soha nem mertem viselni
tán illegetném magam benne
tán egy pár magas sarkú sóhajt is beszereznék
miközben érezném a hátam közepén
megholt véreim görbe pillantását
turkálnék még
egy tüchtig életrajzot
a mocskofoltok alig látszanának
lobogtatnám
nem mintha bárkit érdekelne
a boltokat messze elkerülném,
kinek van új életre pénze
amikor még
ez a régi is alig fenntartható
innen-onnan pótolgatom olykor
de állandóan ott az örület
ha elszakad
soha senki nem foltozza össze

DAGERROTÍPIA ODAÁTRA

ülsz egy margitszigeti padon
jó Arany Jánosunk
harangoznak a szél-pengette ágak
„én is voltam királylányka,
királylányból jávorfácska,
jávorfából furulyácska”
kottázza egy darázs
a lapulevél alól
haj micsoda
megtiport Antiókhia
a forrasztófű
rég kiszáradt kiskertünkéből

fától fáig faltól falig
elkóborol a néhai bárány
kikönnyezett igazgyöngyök helyett
békaporontyok lakják vizeinket
kilép a létből a lét
mintha csak tejért menne a boltba
kikaparja magát a hó alól
fekete mágiából
leprából
képtelen igazságok
homorú tükreben
meglátni magad
akkor is ha ez a csönd
már nem embernek való
összekaszabolták
a világnak
hetvenhét ágát
hetvenhét ágának
hetvenhét virágát
az elátkozott idő
fekete gyomrából
ki tudja felhozni
összeragasztgatni
a messzelátó üvegcserepeit
a fák minden évben
megszülik a vihart,
esőcseppben kódolt üzenetek
jönnek a végtelenből,
ki érti,
ha még
anyánk sírását sem halljuk
meg kell húzni
a vízbe temetett harangokat
mindent elemésztő
tűz van a lelkek falujában

elszabadultak
az átok alatt fogant pusztulatok
fekete üszök porlad a markomban
Istenem
kiben bízhsz immár
ha rozsdás vaspántok szorítják
házadnak kapuját
testben sem
kísérjük el halottainkat
a jó pap még ki sem mondja az áment
apánk sírja felett,
kezünkben a maroktelefon
a búcsúztató éneket sem tudjuk
mibe kapaszkodjék
a hitehagyott lélek
a kötelék
elbomlik magától
ülz egy margitszigeti padon
jó Arany Jánosunk
harangoznak a szél-pengette ágak
„én is voltam...”
mondod
és visszaballagsz a halhatatlanságba

KOPRIVA NIKOLETT

A PIROSKOCKÁS TAKARÓMON

A piros kockás takarómon feküdtem
mikor megközelített a békesség szele
furcsa volt
és törékeny
akár egy porcelán tárgy
Óvatos puhasággal férközött
a közelembbe
intenzív tulipánillatot árasztva magából
Meglpett
mint egy régi bölcs barát
aki már félig a feledés homályába veszett
mégsem tűnt el teljesen
mert titkon éhezted és remélted
a következő találkozást
Aztán váratlan megérkezett
és nem zsibongtál
nem ujjongtál önfeledten
Csak mosolyogtál kicsit
és arra az apró szikrára figyeltél
amit előhozott belőled
valahol azon a számtalan
színházi álarcon túl
melyeket az élet szeles porondján
cserélgetsz szüntelen
Amikor pedig elbúcsúztatok
egy forró tea és egy tartalmas
beszélgetés után
kicsit jobbnak

érezted magad
mint azelőtt
Ilyen volt ez a találkozás is
néhány pillanat volt csak
De utána már a dohányfüst is
másképp foszlott szét
a szobám belsejében

ÖTVENÖT SZÁZALÉK

A döntések helyességének maximum 45%-át ragadom meg legtöbbször.

A többi elillan valahogy, mint a fák, mikor rájuk telepszik a köd.

Én pedig nem is törődöm azzal, hogy felkutassam a maradékot, sőt, néha megesik, hogy kárörvendő mosollyal integetek is nekik, így talán kevesebb az esélye, hogy beleköltözzenek az emlékeimbe.

Mert hazudni jó.

Mégis, olykor mégis rádöbbenek, hogy vissza-visszakacsint az az 55 %.

Általában a reggeli és esti dohányzási és kávézási ceremóniákon, beleborzongva a hűvös szél simításába, a köd oszló darabkáinak érintésébe.

És akkor szembesülök... szembesülök azzal, hogy mire legyintettem könnyelműen annak idején.

A súlya mintegy belebújik cigarettám belsejébe, így szívni is nehéz.

A oxigén sűrűsödni kezd, be kell csuknom a szemem, hogy levegőt tudjak venni.

Távolodik a jelen, érzem, holott épp a peremen ülök, egy látszólag szilárd felszínen, de tudom, ez is csak látszat, és bármikor vad hullámmásba kezdhet.

Ilyenkor mindig elgondolkodom, vajon előnyösebb-e tényleg sodródni az árral, melyek talán egy másik dimenzióba vetnének.

De sosem vagyok elég bátor ahhoz, hogy abbahagyjam a küzdelmet, s kezem reflexszerűen a még megmaradt perem bizonytalan részecskéi után nyúl.

Az illatok intenzívebbek, mint valaha... a kesernyés kávé, a nyugtató levendula, karácsonyi fenyő,

régi emberek illatai, akik mára már csak hullámmzó emlékeként tűnnek fel olykor...

Olykor. Ezekben a percekben. Nem bírtam ki, hogy ne szippantsak bele a pulóverükbe,

vagy épp a nyakukba, a hajukba, mikor mit vont maga után a szituáció még akkor, csak egy pillanatra, hogy arra a szemvillantásnyi időre azt higgyem, ismerem őket. Aztán eltűntek, s ilyenkor, évek után is visszatérnek még, faggatózva, szitkozódva, hogy adjak magyarázatot...

Egykor felcsengett dallamok kísértének, és lepergetik szemeim előtt a hozzájuk kötött eseményeket. Hadd emlékezzek...

Aztán leáll az egész, és a körülöttem lévő oszlopok és fák úgy viselkednek, mintha mi sem történt volna.

Csak a körömré égett cigaretta őrzi a felfordulás nyomait, és a kihűlt kávé valahol a csésze alján, a leülepedett cukorszemcsék alatt...

DORIAN ÜRES SÍRJÁN

Bőröd alatt romlott vadhús
tánca lankad, olcsó valóságod
delírium-folyó,
önromokban síró
fehérhajú fél-ember,
mögötted kétszázhatvanhat év,
s még gyűrűznek a körök,
papír híján elszívtad szerződésed –
lettél ördögöd.

AMI MARAD

Azt mondtad, szét fogsz esni,
akkor kezdtem el kis dobozokat
faragni fából,
hogy legyen hova tennem
a darabjaid.

Talán nem tudtad,
hogy a darabok sem maradnak meg,
minden nap eltűnik egy,
a tőled kapott levelek
kopnak a fiókban,
a fényképeken pedig
már csak a ruháidat látom.
Naponta elégetek egy dobozt –
csupán bizonyágai a nem-létnek,
és átültetem a harangvirág-kerted a házba,
legyen mi megtartsa a falakat,
ha az is múlni kezd.

MÍNUSZ

Elcsúszott napokon fekszem egy rikító zöld szobában,
hogy tágabb legyen a tér, és még kevesebb a „van”.
A szoba falaiba éket vert a száanalom,
most együtt kell élnünk,
mondogatnunk és elhinnünk,
hogy van jövőnk.
Fogyóban a cigaretta, hiába dúdолоk,
egy indiánszellem sem tér be.
A szemem kívájtam és a helyébe
homokot öntöttem; szemgödreimre
vékony üveglemezt varrok,
hogy a homok befelé szivároгjon,
várost építsen, túl nagyra nőjön
és a végén ne legyek más,
csak egy kupac a szoba közepén.
Elhanyagolt matematikai ismereteimet
igyekszem bepótolni,
semmiből a semmit vonom ki.

LŐRINCZ P. GABRIELLA

SZÜLETÉSNAPODRA

(gyermekdal helyett)

A gólya elviszi a fiát,
A katicabogár
Nem száll fel az égbe.
Nincs síp, nincs dob
Nincs nádihegedű...
A fényes nap sem
Süt már úgy, mint régen,
A felhőbárányok is
Mégfagytak mind...
Csak tél.
Csak töredék mondatok.
És nincs gomb a nagykabáton,
S a fekete esernyőt
Jégeső verte szét...
Rám fagyott tíz év
És nem volt még tavasz...

SZAKÍTÁS

Borban mért igazság,
Hajnal kakasszóval
Nem három,
De száz tagadás.
Visszafagyott rügyek,
Jégvirág...
Nevetés nem,

Csak fekete könny.
Később a csend,
Később közöny.
Már semmi nem zavar.
Angyalszárnnyal
Felhőn séta,
Vak zuhanórepülés.
Utolsó közös út,
Kínos mosoly,
Kézfogás,
Együtt-remegés.

NAGYPÉNTEKIG

A Kredon patakon túl
A Gecsemáné kertben
Súlyos a pohár.
Péter, Jakab és János
Is alszik.
Nem imádkoznak.
Abbá!
Jaj, vedd el, Atyám!

Júdás csókol,
Papok elé gurul a
Csók ára.
Kötélért nyúl
Az áruló...
A fazekas mezeje
Lett Vérmező,
Harminc ezüst
Az Úr.

Péter háromszor
Tagad.
És hosszú az út.
Annástól Kajafáshoz,
Ki annak ipa.
A mirhás bor sem kell.
És ül Pilátus
Gabbatába,
Bűnt nem talál.
A Bárány hallgatag.
Záporoz a kérdés,
Válasz mégis egy:
„Te mondád”.

És szabad lett Barabbás...
Csúfondáros bíbor,
Töviskorona.
Egyre kiáltják:
Imé, az Isten
Fia!

És göröngyös az út,
Szenvedések útja,
Küréneából jön Simon,
Viszi a keresztfát,
Via Dolorosa.
Koponya-hely,
Golgota,
Ott a három kereszten
Feszül,
Latrok közé számláztatva
Kiállt: „Elói!”
Reng a föld,
Reped a szikla,
Kettéhasad

A kárpit is.
Szentek lelkei
Indulnak útra
Őt megvallani.
Illésre vár a nép,
De a sötétség mindent
Ellepett.

Érintetlen gyolcs,
Érintetlen a sír.
Arimátheai József
Elkéri a testet.
Nikodémus hoz kenetet,
Mirha és aloé nedveit.
És ott fekszik Jézus teste,
És bezárul a sziklasír.

HÚSVÉT

Templomba vágyom,
De a súly,
Mit tíz éve már
Lábamon hordok,
Nem enged Hozzád,
Uram.
Csak fél kezemet
Nyújthatom feléd,
Sorvadt jobbom nem
Moccan...
Moss hát meg,
Istenem,
Mert feltámadott.

SZÜLETÉSNAPOMRA

/József Attila után szabadon/

Mit eddig oly
Sokan leírtak,
Írom ma én,
Nem hívtak,
Csak vagyok
Sután,
S írhatnám
Bután, hogy
Véletlen jött
A rím
Kéretlen.
A nem
Hívott harminccal
Mit kezdjek?
Gurul, mint az
Ezüst (épp ennyi volt),
Ha Júdás keze
Megmered...
Érkezett újabb
Évemen köszöntöm
Magam (magam).
Ha telt már sok száz,
Telik most
Borra,
És holnap reggel,
Virradóra másnapos
Félhomály köszönt.
Ki tudja,
Aszályt kapok,
Vagy özönt.

De mindegy,
Mert a sor
Megszakad.
Utánunk csak kő
Marad.
Ha lehettem volna
Bármi más,
Nem kellett,
És vallomás ez nekem,
Mi eljött most, éltetem
Harmincamat a
Verőfényes március
Délután.
Mondom csak
Nekem, hogy magamhoz
Mindig hű leszek
És Hozzád örökké,
Istenem.

ANYÁM RINGAT

Anyám ringat ringatom anyámat
Elalszik elalszom
Apró testemen fehér a rékli
Apró testén fekete viselet

Zelk Zoltánt olvasok
Miért őt
Nézd ő ezerkilencszáznolcvanegy
Április huszonharmadikán továbbment
Én ezerkilencszáznolcvankettő
Március huszonharmadikán érkeztem
Szóval pont semmi közünk nincs egymáshoz
Mikor a kék keserűvé vált

Mindenre más fény derült
Én anyám lettem és ölembe vettem magam
Izgatottan lapozok és elmesélem
Hogy vers nélkül nem lehet
Befalom az oldalak illatát

Karjaim között anyahang anyailat
Dallama ringat és lapozok
És lapoz
Megértettem hogy hogyan kerültek
A Keréknyomok az égre
Hogyan lettünk mi egyből kettő
Hogyan leszünk újra egy
Mint a halálfélelem és a gyermekzsivaj
Mióta alszom
Álmodom hogy anyám vagyok
Mindig kettő
Mindig egy
Ringatva olvasva ringva
Mert mi épp jókor elkerültük egymást

EROTIKA

A férfi

A férfiak talán
Forró ölekre vágnak
Dús keblek formás combok között
Pihenni el
Hűs párnák
Gyűrött lepedő
Végtelen egymásnak feszülés
Izzadt hajnalig összeforrva
A férfiak talán nem várnak csodát

A nő

A nők talán ölelni vágnak
Simulni erős férfi testhez
Anyából nővé növekedni
Adni mindenből mindent
A szerető összes bájával
Selyemtakarók alatt
Izzadt reggelig szeretni
A nők talán csodára vágnak

ÉN MAGÁT

Mondtam százszor
Hogy hagyjon el
Hiába beszéltem
Mintha közöm sem volna hozzá
Ékszer és virágot hoz nekem
Mintha jó feleség volnék
De nem vagyok
Tudja ezt maga és én is tudom
Ebben sem vagyok jó
És semmi másban
És végig sem hallgatom
Szerelmét a nyakamba lihegi mint a kötelet
Nem érti hogy úgy sem tehetek mást
Ezért szeretni kényszerít
Épp olyan örültség mint mi vagyunk
Most gondolhat felőlem bármi rosszat
De akár szerethet engem tovább
Mondtam már hogy hagyjon el vagy
Kössön fel engem
Vagy kösse fel magát

ÜVEGGOLYÓ

Néha ügyetlen vagyok
Nem tartalak eléggé és elejtelek
Mint az üveggolyót elgurulsz
Úgy hiszem az ágy alatt lehetsz vagy a szekrény mögött
De lehet hogy beszorultál
Két padlódeszka közé
Ilyenkor eltűnsz
Én hetekig kereslek
Nem tudom olyankor mit eszel vagy mit iszol
Biztosan ott is valakivel ágyba bújsz
Meg kellene értened
Hogy mindig megkereslek
Várj csak idő kell míg lehajolok

Réti János grafikája

MARCSÁK GERGELY

KÜLÖNJÁRAT

Este ma is buszra szálltam,
s én lettem a busz maga.
Meglepő, hogy fájni kezdett
hatvan utas bánata.

Nagy, vonagló embermassza
káromkodik, epét hány.
Körbezár és elaltat a
bűzös oxigénhiány.

Öt perc csak az állomás, de
eldöcögünk holnapig.
Kit érdekel, bármelyikünk
mit akar, vagy hol lakik?

Nyomorunk már senki gondja,
a menetdíj életünk.
Mind egymással takarózunk.
Tudjuk, hová érkezünk.

KALAND

jáde-hold ül pihenni a hegyre
álmok borzolnak vizek menti nádat
szellemek járnak a szentélyben és egyre
mormolnak régi sintó imákat

madár az ágra hintázni jár
vítükörben lapul a csillagos ég
papírfalakon ki ajtót talál
nem szeretne elszunnyadni még

a járdaköveken új életre kel
a sötétben hullott szakura-bogyó
libbenve mentás illatot lehel
egy selyemtestű piros kimonó

rácából lesz a padló legszebb éke
ha két árny hajnaltájt titkon összenő
a szétbomló konty vánkossra dől végre
s a látványtól elpirul az éppen felkelő

ÖRÖK FOGSÁG

Rögökbe meredő bordáid közé
a lélek immár örökre befagyott.
Hogy a végtelennek kezdőpontja van,
te, ki odahaltál, tanúsíthatod.
Esendő elménk nem foghatja még fel:
magányod hosszabb, mint az emlékezet,
és hosszabb, mint a népek földi útja,
mely egyenest a pusztuláshoz vezet.
Nem vagy lángoszlop, sem vádló maradvány,
rossz szónoklatban történelmi példa,
csak porladó csontváz, befagyott lélek,
mi hazavágy, de sosem érhet célba.
S ha Isten egyszer Baskírföldön járna,
és rácsodálkozna, hogy ki fekszik itt,
Meséld el neki, mondd, hogy megtalálta
végül az utolsó kárpátaljait.

TIBORC PANASZA

Simándy József emlékére

Magába roskad alattunk a színpad.
Fejünk fölött kihúnynak a fények.
És mi, utódjai szegény Tiborcnak,
a sötétben keresünk most téged.

Elmondanunk már nem maradt kinek,
hogy mindennek fölment az ára,
naponta járunk temetésre, meg
hetente kemoterápiára.

Hogy Melinda Ottó ágyasa lett,
és „pénzért bármit” már a jelszava.
S a háborúból, mi mindent elvett,
a király többé már nem jött haza.

Színház a világ, de drámába hajlott.
Bár sötét librettót ír a végzet,
elcsukló hangunk tán ma is meghallod,
időtlen bánatunk ma is megérzed,

s ha így van, jöjj még a túlvilágról
kínzó bajaink tetőzésekor.
E rút század baljós darabjából
nagyon hiányzik már egy hőstenor.

SILVIÁRÓL ÉS A HALÁLRÓL

(A római disznó *költőjének stílusában*)

Silviával az őszi kertben jártam.
Hívott – reggel már ajtómnál állt –,
hogy a fodros felhők segglyukában
együtt nézzük a várható halált.

Csend volt. Csak Dönci röfögött.
Tegnap átvisította az estét.
Látta, Róma ünnephez öltözött,
s érezte, felnyitjuk többmázsás testét.

Jaj, ha az a segglyuk egyet durran
s mérges nyilait rám szórja az ég,
Juhász Gyula módján – bízom az Úrban –
visszajárhatok csülköt enni még.

S Silvit ha közben mással hálni látom,
nem érem be azzal, hogy kísértsem őt.
A ringyót a cupákos csonttal fejbe vágom,
hogy térdeljen ő is az Úr színe előtt.

NAGY TAMÁS

egy feneketlen szombaton

a táncoló virágcserepek közt
ma is megpihen a rezignáció
senki sem kérdezte a vágyakat
a holdszomorító kötelességek
csak úgy jöttek
némán ülök a téboly-kék gondolatok
vállán cipelt érzéseken
kárba ment nap
pedig hegyeket másztam volna
talán te és a valódi prioritások
ezért maradtatok otthon
a szabad hétvégék is
vérpiros ikszeket húztak
pokolra képzelem a felelősöket
aztán lenyugszom
lennék tenger ami háborítatlan
kedve szerint él és alkot
nem pazarolja kincseit
de csak mámorosan pihenek
egy feneketlen szombaton
az illúzióim mellett

FORGALOM NÉLKÜL

A szívem sarki kisboltja
gyakran szünetel. Hiánycikk a boldogság.

Kulcsra zártam az ajtót, és ha résnyi
visszavágás tölt el, ahogy gondolattöredékek
egy platánfa árnyéka alatt nyáron;

ha maradt még hely, nem sok,
egy egérútnyi, hogy emléked besurranjon:
akkor megvendégelem, mint a messziről jöttet.

Nem is sejtet: elnyűtten,
de emlékedhez tapadok,
az időt hibáztatni...

KÉNYSZER-GONDOLATOK

Egyszerű mondatokba bújok:
nem kellene.
Belebetegszem.
A szükség egyszerűsít,
én vágyakozok.

Szeretni, nem sok ez.
Mégis nélkülözök,
a talán és mégse határán,
egyedül.

C'EST LA VIE

kifordultak magukból az axiómák
időre áhítozok
de a rohanás rabjává tett
egy kvantumugrással

a világ rendje szerint
kerestem én is a racionalitást
csak háborgó tétlenséget
és unott panaszkodást találtam

mással kell kalmárkodnom
mert az úton
minden apró káosz
arra vár hogy élvezzem

Matl Péter grafikája

NÉMETIANETT

SZALMALÁNG

Már térdig ér a lusta köd,
szivárvány-ajtókat nyitok,
s az ezüst boltívek mögött
egy külső héj, egy gyenge tok,
alantas testszövet feszül –
négyzetméternyi könnyű gyász –
egy furcsa céda újra szül,
s belém tapad a sűrű máz –
fehér illúzió-burok,
a mag belül atom-hideg,
eredetemhez eljutok,
de már tudom, nem éri meg.

Körül lapos, otromba úr,
elhal hitem, a szalmaláng,
a kimúlt test erőtlennül
igyekszik kelteni magát,
remélve, hogy mint gyíkfarak
a semmiből megint kinő
az öntudat, az agyhalott –
így álmodozva várja ő.
Lélegzet nélkül úgyse megy,
hiába hibernáltalak.
Hiányoznak az istenek,
a szintézis, s a sejtfalak.

TÚNÓDÉS

a házak szűk sorfala mentén
egy régi vágyam ült le mellém
ismerős hangon szólni kezdett
rájöttem hogy magam vagyok
elkaptak a téli fagyok
már csak az idő súlya rezgett

az árnyék amit fénynek hittem
feketén hajlott szét fölöttem
s a felismerés hegyes éle
megfelezte tűnődő lelkem
egy sodródó porszemmé lettem
majd lehulltam semmivé égve

sáros szavak tapasztják össze
a hont és nem tudom hogy jössz-e
hogy mosolyoddal megváltás engem
próbáltam magam ember lenni
de Isten rendelt nekünk társat
hogy szükséggé legyen a látszat
hogy kénytelen legyünk szeretni

mindent leejthetnénk a porba
mintha a lelkük tiszta volna
újból életet képzelnének
a halálban vajúdó házak
s míg a szobrok a mennyben fáznak
az élők napfényt éheznének

ahogy a fák magasra nyúlnak
fehér karok az égbe húznak
s míg őrlődünk fojtó csatákban

ősök s utódok árnya mellett
addig virágoznak a kertek
s örök magvak érnek a fákbán

CSEND ÉS ÖRÖM

Ha mindennel torkig leszek,
felhúzok pár vékony falat
csendből, örömből, tért nyerek,
és ocsmány, rossz tégláimat,
mint test a gócot, kivetem,
helyükre részegség kerül,
egy lassú álom lesz a menny,
szabálytalan, de emberül
beszélünk majd, nem lesz titok,
s bár faltörő kos a jövő,
nem lesz több ajtó – égni fog.
Hidat verünk, a néma kő
visz majd tovább, hol máglya gyúl,
hol égne faltörő kosok –
a csend emberbe visszagyúr,
s örömből vetünk vályogot.

TE

Ringató szél vagy, szélben falevél,
levélben erezet, tenyérbarázda;
lassú dobogás, pulzusban a vér –
a vers növekvő artériája.
Esőben lágy csepp, szemekben tenger,
testi ruhában pihegő szellem,
könnytelen szikla – kőben is ember,
lángokat gyújtó – ős-hideg ellen.
Szoborban rezgés, kéz alatt márvány,

szürke utánszat, éteri forma,
glória-fény vagy, napcsík a járdán,
ima és kultusz – vér és tivornya.

Dühöngő hátszél, szélben is ember,
tenyered szentek esti imája;
lúktető élet, néma ütem-jel
szívárvány-sorsom szürke virága.

MÍG EL NEM KEZDŐDIK MEGINT

Üveg-szív kocog legbelül,
sebekre szilánkos jég terül,
a test mulékony gyolcsruha.
Áttetsző szelek hűtenek,
égen táncoló tűzszemek
lesnek, az est selyempuha –
melegíti a homlokom,
míg ücsörgök a gondokon,
bár szállhatnék felhők fölé.
Magányt piheg az esti por,
a múlt megszaggat, eltipor,
nem járok lélegzők közé.
Az élet égő fájdalom,
sorsom is gyöngye lábakon
biceg, s már alig hajtja hév.
Sűrű iszap, gyilkos közöny,
Jég verte lombok, hó-özön,
fejünk felett sötét az ég.
Törött gerincű fák alatt
kevés termékeny ág maradt,
beborít mindent a moha.
Félárnyék suttogó nesze,

korai rügy hideg keze
talán már nem simít soha.
Beszélő fákat álmodok,
amíg lassan por és homok
leszek, s míg férgek éheznek
valóm, s tűr érzéketlenül
hitvány fejem – rá föld kerül,
míg el nem kezdődik megint.

LEVEDLETT...

Jó kenyérünk, a holdkaréj –
álmodjuk vajba-tejbe,
oly szemfényvesztő, mint a kék
éhes szemekbe rejtve.
Kiengedném a rémeket
a gond feszes falából
hadd üljenek fejem felett,
s lopják a húst a számból.
Hagyom, hogy jól lelopanak
e tükörszájú szörnyek,
a horpadt, híg vénák alatt
ezerszer is megölnek.
Hagyom, hogy kifordítsanak,
az izmok és a rostok
jól látszanak a bőr alatt,
piszkos, levedlett rongyok.
Ma hadd tegyék a dolgukat,
s zabálják fel a vérem,
az udvarról a hold ugat
kutyák helyett, nem értem.
Vesztett szörnyek fejem fölött,
ebek és tükör-rémek,
a sebből szivárogoz a köd,
éhes szívek zenélnek.

MINDEN

a szürke éj sekélyre horpad
a hold a semmi útját rója,
vészejóslón közelít a holnap,
a jelen piszkos víziója
erősebb, mint a fény, s az isten,
erősebb a kegyes halálnál,
összetört minden, amit hittem,
a hang torz zsoltárokat kántál.
a szem mögött fekélyes álmok,
csak gyúl a seb, de nem fakad ki,
még itt vagyok, még visszajárok,
bár lehetetlen megmaradni.
már várnak lent a szűk pokolban,
egy cérnaszálon függ a testem,
s míg feledem a láng ma hol van
pusztító máglya gyúl ki bennem.

HA MÁR MINDEN...

ha már minden eltörik,
ha már minden elszakad,
elszakad-e majd a szál,
mely a földhöz vonz, ragad?
elég feszes-e az ív
mi az égnek boltozat?
elég hitvány-e a szem
elég trágár-e a szó?
csontba markol-e a kéz,
gyilkos ölelése jó?

ha már minden elszakad,
ha már minden eltörik,
jó szavakból fény fakad,
s elragyog a napkörig.

HÁROMSZOR PRÓBÁLT

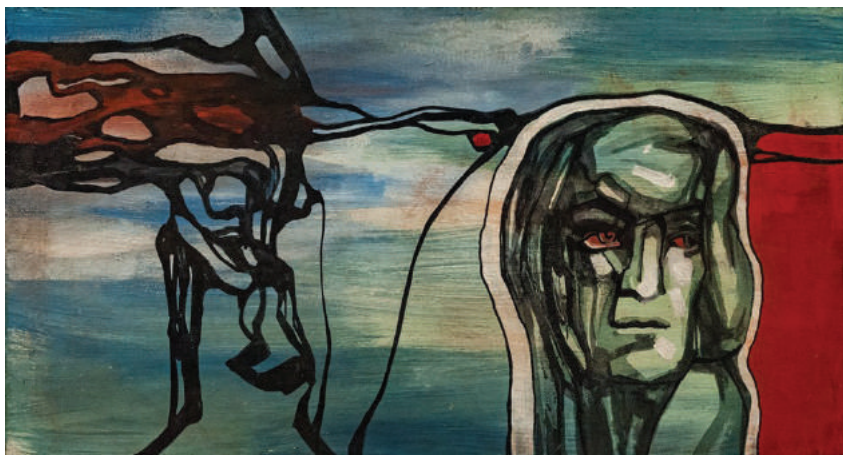
Egy gondolat megkérdi tán:
van-e még könny a gyász után,
a napból felfénylő mosoly,
amíg az elme megbomol,
akad-e egy maréknyi por?

Elillannak a délkörök
a romok alatt ördögök,
az ördögök arcán kevély
öröm, könnyörtelen szeszély.

Kanyargó, szűk tenyérvonál,
bokáig ér a csönd, a zaj.
A fattyú most felém tekint:
hát mégis kezdődik megint.
A tükör réme – jámbor arc,
nincs másod, már csak vért akarsz –
az elrothadó hús szaga,
ez már a pokol maga –
magába szív az éjszaka.
A porból támadó jelek
alatt a föld is megremeg,
de kincset lelsz a rög alatt:
háromszor próbált aranyat,
s a romok alatt: önmagad.

Már elemészt a ragyogás –
ez most fehér... ez most csodás.
Halált köhögve lépsz felém,
úgy teszek, mintha érteném,
mit hozol gyöngé válladon.
Bokádig ér a fájdalom,
feletted tűz és irgalom.

A porba írom arcodat,
ott fekszik bordáim alatt
az emléked, hogy láttalak,
az üdvözült, sós könnyeket,
beissza fénytelen szemed,
már csak egy lépés, s láthatod:
tépett szivárványt tart karod,
már csak egy sóhaj, s vége lesz,
és én is ott leszek veled...

Molnár István festménye

TÁRCZY ANDOR

EBBEN A FÉNYBEN

Ebben a fényben másként látlak,
mert úgy lángol az őszi nap,
mintha ifjú test kelne tüzeből.

Ebben a fényben másként kérlek...
Kócold hajadba a bogáncsot,
csavarj körül a szenvedéllyel.

Ebben a fényben szidni sem tudlak,
mert kalodát bilincsel számra
a benned kavargó sugár.

Ennek a fénynek nincs más festője,
se húrokon megzendítője,
csak te – bogáncs-zörgető őszi nyár.

RINGATVA VISZEM

Felperzselt mezőn verdes az árnyam.
Ringatva viszem kismadaram.
Égnek a felhők. Rótvörös ernyőt
Feszt fölénk a birodalom.

Madárkám néma. Félti a lelkét,
Édes-keserves anyaszavát.
Remeg karomban, reszket ölemtől...
Vércse fen karmot s tüzet kiált.

Segítenének barázdaszélen
Lapuló fejszés kísértetek?
Hiába zárnám – nem lehet – öklöm,
Hisz tenyeremen élet piheg.

Égnek a felhők. Haljon, ki felnőtt!
Így rendelte a birodalom.
Rőtvrös ernyőt fogammal tépve
Ringatva mentem kismadaram.

SAROLTA

Sarolta tegnap erre hált.
Arcomra szórta zöld haját,
S a végén almát követelt.
Az édes lé combjára folyt.

Elcsacsogta, hogy merre járt.
Telt lelkéből kinek kínált,
Mennyi jóra és szépre telt:
Sast ült meg, altatott bagolyt,
Kelt hegyfokon, tengervízen,
Púpossal ropta ízben,
Óriással kedvére lelt,
Bebarangolt egy hangyabolyt.

Csurgott a lé, csorgott szava.
Vérbőn mesélt az éjszaka.
Sarolta tegnap erre hált.
És szétcsókolta a halált.

TÖBBET KAPTAM

Picit nyitottad meg az ajtót.
S e réssel bomlott a világ.
Tavaszi fákról érett alma,
Nyárvégi gallyról friss virág.

Picit nyitottad meg az ajtót.
És nagykapu retesze tárt:
Elém lilában habzó kertet,
S incselkedő lábak nyomát.

Picit nyitottad meg az ajtót.
Többet kaptam, mint bárki más:
Akácvirágot szétroppantva –
Világvégét s feltámadást.

PILLANATKÉP

Megkopasztva tátong az űr.
Rút égbölcsek a földön hömpörögnek
csóvjuk vesztve.

Golgotai kereszt-szilánkkal
nyakában
veselkedik a lány,
hogy a halált kirekessze.

Kóbor macskaszőrt hord
számba a szél.
És elvisz a csatorna
messze, messze.

Réti János grafikája

TÓTH DOMINIKA

kettős-magány

szorított a ruhám,
hát kifűzted rajtam,
masnira kötötted
ezüst hajamban.

lassúztunk a polcon,
mint minden pénteken,
elbotlottál egy könyvben
és zuhantál velem.

játszottál nekem
csendet, színeket
kettős-magányának
nevezted a rímeket.

majd néztük egymást,
megszámoltad hajszálaimat,
s én felfestettelek az égre
megörökítve magamat.

szonett

azt mondtad eltünteted a holnapot
helyére csillagokat szórsz ezüsstel
tenyerembe nefelejcseket ültetsz
míg én lelkemre igazgatom karod

lesz mikor nem menekülünk egymástól
árnyékom árnyékodban talál fényre
addig is feküdj szempilláim alá
mesélj valami szépet a szavakról
egyszer megszabadítás önmagamtól
addig is benned hagyom törött felem
elevenen párologok el nyakadról

nem hallok és táplálkozom a zajból
azt mondtad egy idő után könnyebb lesz
most azt várom, hogy kilépj a falból

BÚCSÚLEVÉL

(kicsit vers)

letekertem a kocs ablakát,
szakadjon rám az ég, már
az emléked is utálta magát.
kikapcsoltam a fényeket,
nyeljen el a sötét, tegyen
vakká az éjszaka. remegett
kezem, az út közepére,
a felezővonal helyére ültem,
ahonnan lekopott a fehér
festék. milyen szomorú volt
búcsúlevelet írni, milyen
szomorú tudni, nem létezel.

mióta folyókat rajzolsz

tudod, békére találok
a hangok között a fejemben.
mióta folyókat rajzolsz
körém, nem is halványodom.

mióta folyókat rajzolsz
körém, megtanultam úszni.
nem is halványodom,
ha szemedben lakhatom.

ha szemedben lakhatom,
békére találunk a hangok
a fejemben. folyókat rajzolok
köréd, megtanultál úszni.

azóta sem láttalak.

meta...

ahányszor esik, te jutsz eszembe.
ahogy bőrömhöz érsz, megrekedve
pórusaimban. dörögysz, villámlasz,
testemre szakad emléked. bennem
is ugyanúgy tombol a vihar. minden
árvíz elmos belőled valamit, amit
többé nem kaphatok vissza. hegyek
omlanak össze, magukkal rántanak.
minden légörvény a te neved ordítja.
egyszer felkap valamelyik és eltűnök.
akkor mondhatod, hogy ennyi volt.
ennyi voltam. csendes földindulás.

marlboro

lakhatnál velem
egy tetőtéri szobában,
aminek a címét olyan
papírfecnire írjuk,
amit sose találunk meg.
lakhatnál velem,
valahol, úgy, hogy nem
tudod, miért feketék
a falak. én is lakhatnék
veled, mintha nem tudnám,
hogyan fut végig hátamon
a hangod két szál marlboro
után. el is költözhetnél,
ha olyan küszöbön hagysz,
ahol végre elfelejtelek.

visszhang

sehol egy közös kép rólunk,
nehezen férünk meg egymás
mellett. de mostanában sokat
gondolok rád és arra, mennyire
szeretnék a közeledben lenni.

mintha egy olyan kocsiban ülnénk,
ami soha nem áll meg. mintha egy
olyan kottában lagnánk, amit egész
éjszaka játszanak az aluljárókban.
vagy csak két visszhang találkozása.

MÁRVÁNYDAL

olyan vagy, mint én, vonz a sötétség,
nem bírsz másfelé nézni. nem akarok,
nem akarok semmit. vágd ki belőlem
ezt a torzuló csendéletet. mert egyre
jobban rohad a világ, és a fejemre fog
szakadni. maga alá temet, akkor nem
találhatsz meg. csenddé formálódok.

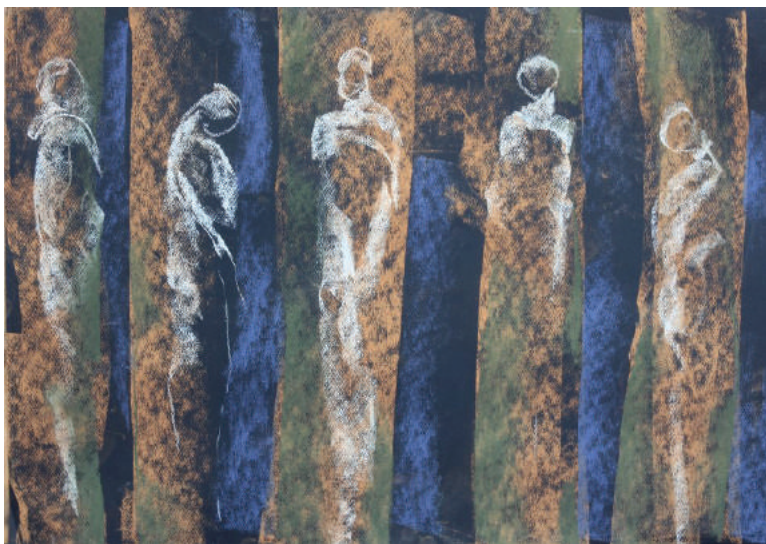
ha összerakom a darabjaimat, épp azt
kapom, ami te vagy. szavak, jelentések.
keresgéllek bennük. milyen elcsesztett
ritmus már ez. még táncolni sem lehet
rá. nem mintha akarnék. nem mintha
neked játszanám. kellett valami ürügy
az elmebajomra, hogy ne zárjanak be.

ne hidd, hogy elférnél velem két centin.
két emeleten sem, de két világban talán.
ezzel csak annyi a probléma, hogy már
felhagytam a világok közti szférák földre
hozásával. találtam új elfoglaltságokat.
hazudnék, ha azt állítanám, nincs közük
hozzád, de úgysem vagyok beszámítható.

és elérkeztünk az utolsó versszakhoz is.
ide valami szépet kellene írnom rólad,
szívhez szólót, hogy mikor visszaolvasod,
elférjen az összes érzés egy négyvonalas
kotta sorai között. de akkor nem lenne
ilyen zavaros és fülsiketítő. az egész nem
lenne olyan nyers és valódi, mint legbelül.

KOLLÁZS

amikor nem tudod, az fáj-e, amiért sírsz,
vagy csak az, hogy ég a szemed. várom,
hogy hasson a fájdalomcsillapító valamire,
ami már nem lesz ép. pedig emlékszem,
valahol elhagytalak az utolsó gyógyszeres
dobozzal együtt. csak kicsit megszűnők
most. adj másfél percet. tedd takarékra
ezt a kis maradék szívem. olyan sápadt
szegény, fel kéne pofozni. de akkor megint
nem tudnám, az ütés fájna vagy maga
a gondolat, hogy utána nem panaszkodhatom,
hogy nem érzek semmit sem. pedig itt voltál
és én is, csak a szoba közepén maradtál,
még mindig kollázst csinálsz pillanatképekből.
szólj, ha befejezted. újramezdeném.

Matl Péter grafikája

VÁRI FÁBLÁN LÁSZLÓ

VÁLTOZATOK A HALOTTI BESZÉDRE

Zoltán fiamnak

1.

Elfogynak az amazoni erdők,
a büszke családfák rendre ledőlnek.
Ereszakadt, vérző kábelkötegek
a gyökerek – végeik szikrázva ölnek,
behálózzák a levegőöveget, majd
villámként vágnak vissza a fába.
A rügyek kómába esve is érzik,
ha jajdul lomb, ha lobban a fáklya,
ez ítéletidőben reinkarnált
Ábel áldozati tüzének mása.
Körbetáncolni nincsen már testünk,
csak lelkünk száll emelkedő spirálban
az ózonlyukig magasló kürtőn
menekülvén a mennyországba.

2.

A családfa törzsét, mint drága halottat,
tisztába rakva, megborotválva,
mielőtt feláldoznánk a tűznek,
toljuk a computertomográfba.
Okos doktorok, nosza előre,
neki a réteg-felvételeknek!
A százhetvenedik évgyűrű ívén
mi dolguk volt az ördögszegeknek?
S lám, kettőszázötven közelében

a rajzolatot újabb görcs nyomja.
Ős üköm nemzéképtelen öccse
ekkor lett önnön génjei foglya.
Mint Bocskai vitézlő kapitánya,
duplán szemezett már a halállal,
számot vetett a földdel, az éggel,
s távozott magvának szakadtával.
Később a kolera portyázott erre,
a család harmadát szekérre rakta.
Ekkor kezdett a törzs revesedni,
íme az írás, a kibontott akta.

Apai nagyapám kitett magáért,
két fészekalja utódot nemzett.
Öt fiút csak a megmaradásért,
három lányt halott, hős fia helyett.
Jaj, hogy e pompás vérörökséget
fiai jórészt elpazarolták!
Segített benne Prága és Moszkva,
s egy reggel nem volt már Magyarország.

Négy apa után hárman maradtunk.
Félárbocon nevünk lobogója.
Jimmy Fébien fent Canadában,
s az ő öccsének sem lesz már utóda.

Jöjj, fiam, lássad: így fest az ábra.
A históriák így érnek véget.
Az íveket az Úr angyala írja,
de sokra a Sátán lehel pecsétet.

3.

Már-már azt hittem, révbe jutottam,
de elmém most az ördög cicázik.

Fél szemem bárányszerű után jár,
nősténnyel incselkedik a párja,
bal lábam embrió-korom vizében,
jobbik a szatmári verbunkot járja,
s míg brummog a bögő big bánatában,
szülém szívének két pitvarában
két magzat tombol, a kapukat rázza.
Egyikük magát a fényre kirágja,
s anyja vérébe fullad a másik.

Hát miért vagyok én ennyire fontos?
Ha vackomon rémálmoktól gyötörve,
levegőm fogytán hörögve rángok,
holt apám rohan váltott szelekkel,
s úgy veri vissza belém a lelket,
hogy orromon-számon dőlnek a lángok.

4.

Talán a teremtés alvó emléke
láncolta hozzám e jó szagú világot.
Emlékszem, tudom, minden ízére,
midőn majd más térben s időben járok.
Addig is ölelném, festeném folyton,
agyagból tovább álmodnám bronzba,
szerelme idején tetten érném
a virágot, mielőtt ledől a porba!
Ám mellkasom mélyén, ha reng a lélek,
mit a száloptikás kamera sem lát,
azt vérrel lehet csak... Ezért mártom
szívem falába olykor a pennát.

Hej, de amiket mostanában
a meghurcolt tudat kivet magából,
belerokkanna citera, hárfa,

mert jégvihar fedezi, ólomzapor.
Nytított gerinccel, vízfejjel jönnek
cenzúrán, logikán, át a halálon,
nyelvem gyökerén nyöszörögnek,
kaparnak meszes dobhártyámon,
rondítják ajkam, akár a herpesz,
a torzképek, víziók, fátumok.

A papíron vérszenyves piktogramok –
enervált vers-abortionátumok.

FEKETE RÍMEK

Fekete péntek fekete ormán
roskad a nap le fekete formán
kivégző osztag fekete horda
mind hazagyávul elkullog sorba
fekete munka fekete bére
fekete hattyú gyászt visel érte
fekete éjre fekete hajnal
fekete kakas fekete jajjal
áruló lélek fekete korma
bánatom fojtom fekete borba.

Fekete bűnnek fekete árán
fekete oltár újszülött bárány
fekete bojtár mire vagy büszke
fekete szemnek fekete üszke
fekete szívből áradó átok
fekete szájjal nem én kiáltok
fekete sarkon fekete céda
fekete keblén halok meg még ma

fekete szűznek feketült jonha
fekete bánat dőlj a karomba.

Fekete harang fekete délben
fekete fátyol fekete szélben
fekete ragya arcpirulásra
fekete özvegy végzetes nászra
fekete padon fekete vénék
fekete nyálban romlik az ének
fekete földnek feketébb gyomra
fekete fenék tobzódnak torra
hófehér galamb vár a kereszten
fekete lelkem hozzá ereszttem.

Szurokfeketén ragyog a porhó
fürdeti fiát fekete holló
fekete század fekete óra
kiskacsa ne szállj fekete tóra
a legszebb szívben lándzsa nyilallik
fekete versből tüdővér habzik
fekete rímek hiába rínak
lágyabb poézis kellene írniak
fekete árnyam a föld beissza
csak a Megváltó öt sebe tiszta.

SIKOLY ÉS SÓHAJ

Kutlán Andrásnak

I.

Cirkuszi sátrát az idő bontja,
a fej megbillen, lepusztul lombja.
Mérem az eget háttal a napnak:
a jelek újabb romlást mutatnak.

Ki belegondol, bele is szédül.
Itt lenn és ott fenn államcsíny készül,
a hírhozó angyal forgószele foglya:
ájultra pörgeti, pokolra dobja.

Pokolfüst büze, korma is száll rám,
lyukas tüdővel sípol a Sátán,
nyílik a föld... Halottaim látom.
A verejték rám fagy. Az lesz kabátom.

II.

Ősei jogán
bolyong az ősz itt.
Valakit áltat,
valakit bőszt,
rám mutat, ágyát
kínálja. Nem kell!
Itatna válogatott
szeszekkel,
arca vigyorban,
agya bekattan...
Csörtet már felém
a sebzett vadkan.

III.

Hajamnak helyén bozót, ha lenne,
fekete holló fészkelne benne.
Hollónak torka csőre lesz töltve,
aki csak hallja, lúdbőrzik tőle.
Sikoly és sóhaj a Tiszaháton.
Ezt tedd a képre, Bandi barátom.

MÁR MA ÉJJEL

Tíz éve nem lelem apámat,
s anyám is bolyong öt kis éve.
Lidércfelleg nyomja a mellem,
cserepesedik holdam fénye.
Nem tudhatom, hová lehettek.
Talán magamon kívül voltam,
mikor a kocsi megjött értük.
Szólj, aki láttad őket holtan.

Nagydonbásztól Krasznójárszkgig
felszántok minden gulág-telket,
felforgatom az éjszakákat:
Laci és Márta, hol lehettek?
Felöltözöm talpig titánba,
engem többé nem vernek szájon,
foszforfáklyát lobbantok lángra,
hogy az úrsikló rám találjon.

A csillagkapu alatt megállok,
mutassátok, mi van mögöttem?
Kuss legyen már! Az Isten lovát
egy nyíri zsvivány épp elkötötte.
De ha vége a razziának,
visszamehetek – mondják – bátran,
megláthatom, ha azt akartam,
apám s anyámat rabruhában.

Tudatom tompul, most hagy cserben.
Mellém fekszik egy céda álom:
holtapám diót tallóztat egy
szelekkel szétlőtt égi tájon,
bús szülém meg szemei nélkül

kapingál a törött avarban.
Jaj, kisfiam, szörnyűség készül,
tudod, én megérezem, ha baj van.
Tegnapelőtt a kenyérsorban
fröcsögő szájjal nekem estek.
Azt beszélték, lőttek utánad,
szaglászó kutyákkal kerestek.
Én Uram, Atyám, nem kén még az,
két karod te még emelheted.
De imádkozz, mert már ma éjjel
elkérhetik a lelkedet!

SZENT A FÖLD

(Nyíró József hazatér)

Szent a föld mindenütt, tudom,
s bár békén hagy nyüvek hada,
szedd össze csontkezem, Jézusom,
vezessél engemet haza.

Forogtam, hontalan halott,
a meleg madridi földben itt,
megtapasztaltam én, Istenem,
a rügybehalt lombok kínjait.

Terhedre azért nem leszek,
árnyékod alatt is elmegyek,
mindig a harangszó után,
szelíden, mint a szellemek.

Jönnek elém a székeltek,
és mégsem ismernek reám.

Telepítsd újra nyelvemet,
szóljon vagy egyet még a szám.

Hadd igazolják létemet
holt számból származó szavak:
bozgorrá tetted népemet,
Uram, s én nem bántottalak.

Nagyot böffen a csőcselék,
bendője potyával teli,
s bár magam vagyok a megrabolt,
most koponyám követeli.

Apostol voltam egykoron,
íme az utolsó intelem:
ha árendát kérnek síromért,
te fizess meg nekik, Istenem!

MEGKÉSETT VALLOMÁS

Midőn még szerelemképes voltam,
s öleltük egymást ínszakadásig,
belsődben boldogan barangoltam,
nem készült helyedre még a másik.
Szerettelek szőnyegen, széken,
kádban, megroppant gerincű ágyon,
aztán a legforróbb nyár szívében
bolondos, budai éjszakákon.

És amint sikolyodra a lombok
bódulatukból felriadtak,
akkor indult be aprócska szíve

képemre formált kisfiadnak.
Hanem a lombok árulók lettek,
eleve annak lettek teremtvé:
lerázták magukról a friss zöldet,
esendő sárgát vettek helyette.

Te örökzöldnek születél, annak
árnyalatait raktad magadra,
te kikeletet jeleztél folyton –
megtagadtalak mégis tavaszra.
Lehet, a föld rendült meg alattam,
vagy hogy tán idegen napba néztem,
s aki e szép napot támasztotta,
hattyú képében el is jött értem.

Ej, hisz nem úgy volt. Egy póre angyal
mellkasomba nyúlt pusztá kézzel,
madárnyi szívemet kezembe adta,
hogy kettőzzem meg még akkor éjjel.
A delírium tán el sem eresztett.
Kábán köszöntött rám a reggel,
ám azt a képtelen végjátékot
álmában is kerülje az ember.

Mert mintha trónjához láncolt volna
valami barbár szerelem-isten,
aki csak okádta rám a rontást,
hogy azon helyben elveszítsen.
Magamhoz tértem, de a férfierőm...
Vétkeim felmérték... Ez lett az ára.
Hogy kereszténynek is hitvány lettem,
bocsásd meg, örök asszonyom, Klára.

KÉPESLAPOK GENOVÁBÓL

Ma reggel pártában jön fel a nap,
felveszem én is ünnepi arcom.
Egy nőstény szellőcske bokámba kap,
sikong, s tovairamlik a parton.
A Régi Kikötő bulira készül,
az ifjak már tűzzel töltekeznek.
Csak szépítkezzetek, tündéarcok,
dús öröme fel, ti tündértetek!

Bár lángszórók mohognak az ég alatt,
a szűk utcákban örök az árnyék.
Rám szemközt négy büszke maszáj halad:
Genova helyett Kenyában járnék?
A sarkon bizsu-kalmár fordul eléem,
fogsorát villantja, magas a kedve,
s előttem a döner kebabos út
hűtő-mágnessel van kikövezve.

A felhők alól megláttam a tengert –
csak úgy szikrázott rengeteg teste!
De színe, Istenem, akárcsak szemed,
hibátlan-kék és tiszta lehetne.
Ehelyett torzszülött szemétszigetté
verik a szennyet a hullámok össze.
Sírályok szállnak rá, s vágyakoznak
a fészekdajkáló part-meleg löszre.

Egy reggel majd csadorban kel fel a nap,
s arcunk rózsája akkor vált fehérre.
Felszisszen Kolumbusz a pálmák alatt.
Don Cristoforo, imához, térdre!
Megrázkódik a nagy monumentum,
az admirál' márvány térdei törnek...
S megindulnak az inka városok,
egünkre sötét nyilak röpülnek.

A kalibrált szájú próféták jelzik:
a pohárban ismét habzik az oldat,
és repülőszőnyeg-kötélékek
blokkolják körbe az uniós Holdat.
A vezér aztán a Földnek fordul,
s felzúg a radar-rengeteg erdő.
Ember, a földre! S te lóra, Uram,
ha még hiszed, hogy országod eljő!

PALACKBA ZÁRT ÜZENET

Nem lehet tudni, a szelet ki vetette.
Azt se, a földet alá ki művelte,
ki öntözte fáradt vérrel, epével,
szervezte hozzá stikában a napot,
mert amint csírázni támadott kedve,
halmot kelesztett – agyadaganatot.

Annak is anyja lett valaki. Dajkálta,
tömte genetikus izomépítőkkal,

hogy mutatós legyen már fiatalon.
Lobbiztak érte magas körökben,
szökkent is módfelett tolla és szárnya,
mit megsuhogtathat majd a Majdanon.

Vagy nem is vetették? Egy áldatlan reggel
tán vírusként jött a fellegekkel,
s eleve az lett küldetése,
hogy szarvai V-jelét kőbe vesse,
viszonyt kezdjen veled s velem,
hogy bennünk testesüljön meg a félelem.

De ne azonosítsd. Neki nem lehet arca,
nincs laccíme, rendszáma, semmilyen kudarca,
se biometrikus útlevele.
Felleg-nagy szárnyára rá van írva,
övé a szélrózsa mind a négy szirma,
hogy tűnne már a francba! Vég vele!

Csontmerev alak. Még vissza sem átkoz,
de szeméből negatív nap sugároz,
hogy lúdbőrzöl, s nyelvedre ráhűl a szó.
Még ellennél vodkával tompított aggyal,
míg nem küld sms-t a fekete angyal,
de küld... S bizony, ezúttal nincs kibúvó.

Mozdul a horizont, megremegnek
a donbászi tárnák, a luhanszki mennyek,
rakéta-jégvihar csap le az égből,
bekattan az elme és elsötétül,
a téren hobbant tyúk kukorékol,
a piac sűrűjében a repesz pocskékol,
s csupa vérizsam, jaj, a templomi aljzat,
hol anyjából elmenekült a magzat.

Hogy elül a por, s a füst eloszlik,
a fenyőn tüdőcafát piroslik.
Alatta angyalfej, szeme még nyitva.
Tej, tojás, rizs a járdára borítva,
s az utcaseprő... Nincsen már lába,
meghívták őt is a mennyei bálba,
fél karja maradt csak a csatornarácson.
Azzal sem ölelsz már, bohó barátom...

Lábjegyzet:

Képzeltés csupán, hogy a tűzviharban álltam,
nem lennék én már odavaló.
Egy hajléktalan szellem lett tépelődő társam,
bús sóhajaiból szövődik a szó.
Ám elég lesz. Veszem fekete kabátom,
jelentésemet palackba zárom,
csak nincs szabad tenger ez árva honba,
hogy sodorná – legalább Albionba.

SZELLEMBESZÉD

(Csontváry Zrínyi kirohanása c. festményéhez)

Írni, mint volt, ma ki lenne képes?
Az emléktár zárolt, a nyelv tehetetlen.
A látomás manáján csak festők élnek,
kik közbenjárót fizetnek a mennyben.

Csontváry csöndjét feltörtem egyszer:
drámámmal küszködött már napok óta,
de vívótőr lett most az ecset kezében,
s színeit ész nélkül döfködté, szórta.

Oda tett engem, mint holmi pojátát
Szigetvár szomorú színpadára,
de hogy a holdat leszakíthassam,
a varázsigt már nem adta számba.

A pogányból dúsan dőlt a mocsokszó –
bár sárkánytorokkal üvöltött volna!
Forogjon el már e nyomasztó színtér,
hadd következék a valódi torna!

Jézus Allahhal jegyzéket váltott,
magzathalált halt így is a béke.
A mi Megváltónk magába roskadt,
s bánattal bámult öt nagy sebére.

Itt a köveknek is kínjai lesznek,
a bazalt visszaréved láva-korára,
a varjak a maguk módján temetnek,
de megpihenni, jaj, nem lelnek ágra.

A pokol ura már rohamot rendelt,
fegyenceit mind a vár ellen küldte,
a Halál a had élén dísztrökbén
jön, s táncoltatja ménjét a kürtre.

Lendülnek mindjárt a boncsokos zászlók,
a szabályák vijjogva egymásnak esnek,
szépen ürülnek a megnyitott vénák,
a vasalt lólábak vérhabot vernek.

A Halál torkának ugrottam ottan,
de magát az ördög megsokszorozta.
Szerecsenjei kordonba fogták,
kölykeivel kelhettem csak birokra.

Szívekbe szaladt, belek közt viháncolt,
csattogva csonkolt a jó damaszt penge,
ám villant s robbant valami szemközt,
s én megérkeztem a totális csendbe.

Kisboldogasszony maga jött értem –
láncon acsargott még csak az este.
Megmosta tündöklő lábát a vérben,
fejem izsóppal bélelt kosárba tette.

A lenyugvó nap még visszahanyatlott,
s nyugtázhatta: már gyolcsban a lelkem.
Felleg rogyott az üszkös romokra,
de én már Uramban békére leltem...

Magyarjaim, ha felemlegettek
úgy négyszázötven esztendőök múltán,
legyetek résen. Új áfiummal:
kolduló haddal vonul fel a szultán.

A SZITAKÖTŐ

Rokkant fűz borul a folyóra,
vízen landol a szikkadt levél.
Maga a csónak és a vitorla,
lengé lelkével bajmol a szél.

Kék szitakötő száll a levélre,
precízen ölő kis légi vadász.
Ha szúnyog, apró legyecske lennék,
látására kitörne a frász.

Nyugi, nyugton az öldöklő ösztön.
A potrohvég kényesen alámerül,
hogy a petéknek ágyat keressen,
s árad a derű már féktelenül.

De megfeneklik a pille csónak,
mint ama bárka a bazalthegyen.
Utasa felszáll, így látja jónak,
nem köti ígéret, engedelem.

Csak az embernek mérve az útja,
kordában nyelve, pányván szíve.
Mentsége, hogy még megvan a lelke,
s küldheti vágyainak elibe.

Ősz a tavasszal nem jöhet össze:
köztük a nyár meg köztük a tél.
Balgaz alapoz házat a löszre,
ki szerelme lázában félrebeszél.

Lám, mily eszelőst gondolok én is:
óhajtom vissza a szitakötőt.
Tündéri párja hogyan lehetnék,
át hogy verhetném e ribanc időt?

KÉT MADÁRMÍTOSZ

(Szemadám György madarai)

A MADÁRISTEN FIA

Harmadfű csikókoromban egyszer
a turáni síkon vagy Pohjolában
az enyéimtől elkódorogva
rejtelmes vizekre vitt a lábam
a napkorong már ereszkedőben
vörösből visszaváltott ezüstre
a tótest tán ettől megborzongott
megemelkedett sötétlő tükre

egy felszálló madár zúzta széjjel
nyugalmát felhőnyi volt szárnya
az eget illendően megkerülte
s ráncbezült az alkonyló tájra
nyomában suhogó kék nyalábok
vörös lidércek keletkeztek
szeme átható reflektorában
a démonok láthatókká lettek

a teremtet világ delejezetten
bámult a látvány galléron fogta
s az embertől érintetlen tájon
felsusogott a bizalom bokra
s amint arccal a földnek forduló
óriáskócsag leszállni készült
két lábra állva fogadtam volna
de szemem két ablaka elsötétült

ám szíve szívemmel összedobbant
s én hozzája hasonlónvá lettem

mire havait az ég leszórta
finom tollpihék lepték a testem
iszonyú módon megéheztem ő
mellkasát feltépve etetni kezdett
a madáristen fia volt mondom
a teremtmények között a legszebb.

A HOLDMADÁR

Az elfajzott ember nem tud repülni
lassan már lelke is földönfutó
elméje kihagy a vére szunnyad
kristállyá épül szemében a só

hanem amikor lepihen végre
de zsisbongó aggyal nem alhat el
a holdmadár halkán beoson érte
s keblébe idegen lelket lehel

ő emeli már megfáradt testét
nyílnak előtte a téglafalak
a vityebszki éjben lebegett ígyen
ama bozontos Chagall-alak

elhúz a kémények sűrűjében
a tornyok baglyaihoz beköszön
s csodájára hogy visszahuhognak
bimbót bont arcán a gyermeköröm

s előző életét kezdi lapozni
szárnyas lény volt ő is valaha
járta a tengert Afrika földjét
s ha verte a vágy csak egyre haza

de szakadozik a közvetítés
az álomszolgáltatás most marad el
az emberi lény leszáll az ágyról
csordultig a hólyag mennie kell

a holdmadár figyelme bicsaklik
karmából a kavics messze gurul
elrúgja magát a való világtól
keservvel krúgatva visszavonul

holdanyja mindétig haza várja
a kudarcra szép álorca kerül
s ha felsír az ember néhai párja
emlékek fátyla mögé menekül.

Matl Péter grafikája

ZSELICKI JÓZSEF

TÓTH LAJOS EMLÉKÉRE

a ficfák árnyából
kitörték az álmok
páramászó dérzőld
hajnalok

dörrent a szív
megint
megint
vizek tükrén
egek álmok
mélyükön
nem gyöngy pörög
– hitzőld –
több a hazárafájtól
hétszeresen

ha Szürtétől jöttek
a felhők
a dalárdakék színét
záporok zuhéja
püfölte szét

vakondok túrták
dombjaikat

de
az ég kékjéig
a föld zöldjéből
emelt

horizont
egy csíkban
botlik fehéren a Hold sárgája felé

űzzük
űzzük a gonoszt
erről a tájról
ijesszük el
feketén fájón

koszorút hoztunk pajtás
te kitoltál velünk igen

lelkünk nem fáj
bömböl

a dübörgő rög
a takaró
sunyizöldbe
borít

amikor...

mikor a költő hallgat
mert muszáj

barmot itat a nyár
könny szeműek a csillagok
kacérkodnak a mezők
hiába feszítik
mellüket a hegyek
nyelvünk ízének

a konyhák illata is fáj

van ki kajánul vigyorog
átmegy
a túloldalra
akkor
lelkemben felbődül
egy nóta

aki hitetlen hitemben búvik

aki barom
az ötnyelven is
idióta

de
az aki tudja
mit mondanék

kezet szorít

szemében az élő szó
a nyers vers
ami csak lelkemben búvik

ha a jó szó virít
rettegnek a csöndek
dideregnek
a csillagok az égen
ha a költő hallgat
abba beledöglenek
büdös nagy birodalmak

MÉG MOST IS...

Petro Szkunc barátomhoz

Péter,
ki a szentek
 oldalához tértél
megtaláltad
 a beengedőt

Felhőkön
 túl vagy már

Valahol
 jeges csend ragyog

Egyenlet nincs

Szent dühöd,
Péter,
még most is érvényben van

Egy az egyben
a mocskok
az mocskot okád

Ukrajna legszebb kurvái
mossák
englisek, taljánok
koszos tányérjait

A nép
éhen fagyni
nagyon utál

De, Péter, a nép
a nép
a maga ura

törvények

reggelről
reggelre
új törvényt
hoznak fölé

a jog vérpecsét

bántani
senki se merje

kérdezd mit érez a rög
tapossák
döngölik
leköpik

égbe is vágják

szerettem

szerettem egy lányt
mert a hétegektől is
szebb volt
messzire ment
most szerethetem
a hétegeket

AZ ALMA

Add!

Nem.

De.

Dehogy.

Csakis.

Akkor is.

Bármikor.

Örökké.

Csak a semmi az örök.

Én ettől

Többet akarok:

Az almát.

PRÓZA

Réti János grafikája

BARTHA GUSZTÁV

RÉMTÖRTÉNET

Aki folyvást utazik – kishitű.

Aki folyton beszél – reményvesztett.

A tévedés és a bűn: édestestvérek.

– Jó lenne harangozni az ördögnek, gondtalanul, ágyról lelógó lábam lóbálni egy napig; nem bűjtatva félelmemet szózuhatagok mögé; nem kellene önsorsrontó szorongásomat folytonos rohanásban feloldani! A félelem eltörzít, a pánikroham megfojt: levegőt! Nem bírom tovább, érted!?

– Nem – válaszolta a Vendéglátó, s a hosszú, meggyfaszínű ebédlőasztal fényes lapján a Vendég elé tolta a süteménnyel teli tálcát. A formaságok kitöltik a keretet. Semlegesítik a helyhez nem illő gondolatokat, mozdulatokat. A fenébe, aki vendégségbe megy, hagyja odahaza testi, lelki nyavalyáit!

– Hogy utaztál?

– Vonattal. A vonatkozás jó, nem émelyít. A koszos, poros ablakon át, bámulom a horizontot, és nem szédülök, levegő után kapkodok.

– Utazási betegség. Van orvossága.

– Viseljek réz karkötőt, lábbilincset, húzzak az orromba drótkarikát?!

– Egyél franciakrémest.

– Nem szeretem.

– Múltkor szeretted. Csak azt ne mondd, hogy nem igaz!

– Igaz. A múltkor... bíborvörösebb volt a sötétítőfüggöny, vörvörösebb színű az ülőgarnitúra, és a szőnyeg a... a szőnyeg szinte lángolt. És neked sem volt ilyen éretlen, savanyú ábrázatod. Érted?

– Nem – válaszolta a Vendéglátó, s fejcsóválva teletöltötte kávéval a piros színű csészéket. A verőfény nem energiatakarékos villanyégő, mennyezeti csillár. Persze hogy tompábbak a színek. A fenébe, aki vendégségbe megy, hagyja odahaza rosszmájúságát!

– Nem vagy éhes?

– Ettem az állomáson. Fásírt szerűt, káposztasalátával. A talponálló fala jégkék, a kaja hideg volt, az asztaloknál álló, csámcsogva zabálók tekintete fagyos, és... és egy kis idő után mégis úgy álltam ott, mint akit leforráztak.

Évés közben újra és újra végigfutott a szemem a falon függő menetrenden. A személyvonatok érkezési és indulási időpontjain és... és közben egy emberöltőnyit öregedtem. Rádöbbsentem, hogy a változást nem években; huszonöt, harmincöt, ötvenöt percben; negyed, fél, háromnegyed órákban mérik; de a boldogságot percekben...

– Remek! Összekotortál egy újabb mániát.

– Kiseprűzhető koravén kelekótya lettem.

– Azt nem mondtam.

– De gondoltad.

– Múltkor három óra hosszan keresztül arról lelkendeztél, hogy a számok számtani értéküknél sokkal de sokkal többet jelképeznek. Mindeközben, mellesleg, befaltál négy franciakrémest, megittál két kávét. Csak azt ne mondd, hogy nem igaz!

– Igaz. A kettes szám a vizsály jelképe, a négyes a harmóniáé; összegük, a hat a Teremtő és a teremtménye ellentétéé.

– Akkor faljad a franckarikás franciakrémest, igyad a habos, flancos kávét...

– Vagy menjek a fenébe.

– Azt nem mondtam.

– De gondoltad.

– Ábel, nevelgesd a jószágaidat, meg izé... Csodálkozom, hogy a parasztok megtűrnék maguk között. Nem utáltak ki, kergettek világá...

– Vágtak kupán.

– Azt nem mondtam.

– De gondoltad.

– Ideje orvoshoz menned.

– Nem éltem a pillanatnak: a bornak, a dalnak és a szerelemnek. Ez az én betegségem. Mit betegségem: tragédiám! Majd holnaptól – mondogatom magamban –, majd holnaptól. Óriási tévedés! Ma kell legyen előítéletes, gögös és önző, hogy meg tudjak ülni a fenekemen; vagy kapzsi, irigy és törtető, hogy már messziről felismerjenek! A tárgyát veszített félelem rettenetes! Rettegek, és nem tudom, mitől. Ha csak tehetem, folyton úton vagyok, és nem tudom, miért. Értelem és cél nélküli ügyeket intézek, vagy – jobb híján – eljövök hozzád azzal, hogy majd holnaptól nem jövök, mert minden másképp lesz, de addig is...

- Stressz, enyhe fokú depresszió.
- Depresszió! Hát nem érted, Isten tévedése vagyok!?
- Nem – válaszolta a Vendéglátó a csillárt bámulva. Ülhetne a számítógép előtt, végigheveredhetne a rekamién, ahogy a városban mondják. S nem lennének a helyzethez nem illő gondolatai. A fenébe, aki vendégségbe megy, hagyja odahaza a halálvágyát!
- Nem vagy fáradt?
- Halálosan.
- Ma ez a mániád, holnap másvalami...
- Homlokomra van írva.
- Téveszme, rögeszme, vagy nevezd, ahogy akarsz!
- Kérlek, segíts! Testvérek vagyunk.
- Végre egy emberi mondat! Mennyi kell, mennyit adjak?
- Nem akarok tovább élni!
- Magánügy.
- Megkértem, lemaradtam, elfáradtam... Háromszor sétáltam el a vasúti szemaforig, meg... meg vissza. Egyedül nem megy, felőrölte a bátorságomat az örökös félelem... Ha akarsz, lábujjhegyre állok. A vonatok nem késnek, jó az idő. Kicsikét meglöksz, rá a sínekre, a vonat elé és... és annyi. Ez a helyzet, és számomra nem létezik más. Holnaptól se. Megkértem, lemaradtam, elfáradtam, nincs erőm, hetek óta nem bírom belebeszélni magamat az életembe. Te nem félsz, tudom, hogy nem félsz. Segíts, segíts rajtam, Káin!

A GABONAFARKAS LEGENDÁJA

*„Kinő a szikes magányból,
fa lesz, és messzire lát.
Testvérként érti a jámbor
füvek zarándoklatát.”*

(Bella István: *Legenda*)

Régen az emberek nagy esti tüzeket raktak, körbeülték, és nevet adtak a csillagoknak.

Egykor a férfiak ősszel, ökrökkel szántottak, kézzel vetettek, s hetednapon megpihentek.

Hajdanán az asszonyok, lefekvés előtt, a gabonafarkasról regéltek: hogy léptei halkabban neszelnek a frissen eső hónál, sóhaja mélyebb a feneketlen tónál, s étvággyal eszi a telet. Koratavasszal szökken szárba kedve, hancúrozik reggel, délben, este; madarat hessent, vaddisznót rettent; felhővel labdázik, széllel táncol, mert elkél a napfény, el az eső, míg aratásra érik a búzamező.

S nem emésztett üszög, gabonarozsda; nem rágott nyű, csócsárolt futrinka; jégeső sem pusztított, aszály sem tikkasztott, s konkolyhintőt messze elriasztott. Nemtő volt a farkas, kinek s minek nekirontott bőszen – ágaskodó szőrrel, éles fogakkal – az életre tört, akarattal.

A gonoszság – kezdetben – nem tajtékzik, csak cseppen; nem csattog, csak csettint; nem zúg, csak rebben.

– Hangját ki hallja meg a pangó vizekben; lényét ki látja meg a sötét be-
rekben; szagát ki orrontja meg a magas fák felett?

– A gabonafarkas – hangzott a felelet, s szépet álmodott a kisgyerek.

Rég aratáskor búzavirágból fontak koszorút: nóta volt pántlikája, kaszapengés muzsikája, jókedv a hozománya.

Egykor a férfiak kaszával arattak, az asszonyok markot szedtek, kévét kötöttek, s hetednapon megpihentek.

Hajdanán az emberek hálát adtak: a magkeltő ősznek, a sarjpólyáló télnek, a szárnövelő tavasznak, a kalászérlelő nyárnak; az esőnek, a napnak, s a gabonafarkasnak kévényi kalászt – éteknek, rejteknek – a búzaföldön állva hagytak...

Hogy pontosan mikor... Egy nem kívánt éjszaka: lidércfény gyúlt a lápon, kukik kukikolt minden faágon; a kakukkmadár végleg odahagyta fészket, az ablakokon két kézzel dörömbölt a szélvész; kitárult a nagykapu, kipattant a lakat; megdőlt a kútágas, remegtek a falak... S nagyot robajlott a föld végül.

Lihegve törtetett a gabonafarkas, nádas marasztalta, bozót tépte, mire a hegyoromra hágott, megkopott a szőre. A Hold várta ott, nagy volt és kerek.

– A fákat zúgó szélvihar tördeli, csattogó villám az eget szétszeli, tajtékozó áradat mossa a gátat: vess véget a tombolásnak!

A Hold elmerengett, fénye hidegebb lett.

– Mit üvöltesz? Bolyongó kisbolygókat pásztorolok, árapálnak ura vagyok, ez igaz, de nem vezérel gyűlölet, sem harag. Rendeltetésed lent keresd, lent a hegy alatt.

Zihálva kapaszkodott a gabonafarkas, görgő kő paskolta, mélység szédítette, mire a szakadékban aláereszkedett, elkopott a körme. A Föld méhe várta ott, visszhangos barlang és sötétség.

– A fákat zúgó szélvihar tördeli, csattogó villám az eget szétszeli, tajtékozó áradat mossa a gátat: vess véget a tombolásnak!

A Föld méhe elmerengett, a barlang mélye sötétebb lett.

– Mit üvöltesz? Pusztákba hegyeket magasítok, ritka ásványok úrasszonya vagyok, ez igaz, de nem vezérel bosszúvágy, sem rosszindulat. Rendeltetésed, fent keresd, fent a nap alatt.

Szél elcsitult, ég kitisztult: ökörszem, pintyőke, poszáta támadt a kukimadárra, s elszállt a rettegés, mire a gabonafarkas napvilágra ért. Szőre megkopott, körme elkopott, és sóhaja pocolyába fúlt. Nem volt se étke, se rejteke, de volt száz átfagyoskodott és éhezett tele. Fakérget rágott, bokrok tövén hált: hálaadó szóra hiába várt. Az asszonyok lefekvés előtt ijesztő-rémítő meséket meséltek: hogy nem kotta nélkül zümmögnek a méhek; fullánkos dögök, csípnek, ahol érnek; és nem röpködő egerek, nem ám a denevérek: vér szívó vámpírok, embervéren élnek...

Elmaradt a kérdés, el a felelet: rosszat álmodott és felsírt a kisgyerek. Vele rítt letarolt hegy, a csermely vele zokogott; siratóének támadt kósza szélből, könny hullott harmat helyett az égből.

Hogy pontosan miért... Az emberlét forgandóbb lett a csillagos égboltnál. A férfiak hajnaltól napestig szántottak, vetettek, hetednap sem pihentek: de vagy a tél nem hozott havat, vagy fagy mart lett a tavasz; egyik évben aszály

aszalt, másik évben jégeső tarolt, s ha nem egerhad csépett, örölt a pajor... Konkolyhintők lepték el az utakat végül.

A gabonafarkas tarlóról tarlóra kóborgott, búzafőt tallózott, s éjjelente, álmában madarat hessentett, vaddisznót rettentett; felhőkkel labdázott, széllel táncolt, s ameddig a szem ellátott, aranyló búzamező hullámozott. De mert sokáig itta pocsoló vizét: elvesztette álmát, s vele a reményt – keresve kereszte fátumát. Felhő szeretett volna lenni, és eloszlani; ökörnyalóként elfoszlani; vagy csillag, mit kiolt a hajnal, árnyék, mit elhessent az est...

Magányos sziklából éltető víz fakad, magányos lélekből idegenség; üvölt a ridegség. Jó szót nem fűz a szókhöz, semmit nem mér a jóhoz; kapzsi után kutat pangó vizekben, önzőnek vet tört sötét berekben, gonoszt kémlel magas fák felett.

Ki érti ezt?

Pihelve ment a gabonafarkas napokig, húzta inát hosszú hetekig, nem lelve étkét, rejtekét, de megtalálta végül végzetét.

Szilfának hívták a pusztában sarjadt facsemetét.

– Láss meg száz meg száz nyarat és telet, ágaidon madarak fészkeljenek! – kívánta a gabonafarkas, s úgy feküdt le a fácska tövéhez, mint kinek már nincs köze a léthez. Körötte a füvek épp szedelőzködtek, üde zöldbe öltöztek, és mégsem mentek világgá, sírján lettek virággá.

ÁLOMFEJTŐ

A hálószerobában hosszabb-rövidebb lélegzetek tördelik a csendet. Álmában egy kicsit mindenki költő – ahány álomkép, annyi kibontásra váró jóslat, intelem.

Balra guruló piros alma: ne légy kíváncsi!

Mélybe tartó lépcső: fogadj szót!

A hálószerobában verslábat váltanak a lélegzetek: két szapora, egy hosszú.

Magányos almafa; virágzó almafa. Langeléta vándor közeledik, gitárral a vállán, mögötte porzik a földút...

Meredély. Horgászok lépdelnek le-föl a földbe mélyített lépcsőkön. Rövidnyelű ásókkal ássák a lépcsőt...

Ágrólszakadt elhitező! Inggallérja kosztól fekete, lehelete forró. Csókot lopott...

A szakadékpart magas. A horgász kezében bot, a boton zsinór, a zsinóron horog...

A lépcsőházban elcsavarta egy ringyó fejét, el a mocskos kezével!

Szomorúfűz sarjad a folyóparton leszúrt husángból; a horgász, hipp-hopp, lekapja a halat a horogról. Jaj, kicsinyke hal ficáncol a szőnyegen, szája kiszakadt... Jaj, folyik a vér!

A hálószoba ablakán besüt a holdvilág; füstezüst az asztal lapján...

Vacsorára Kata halat sütött, nyitott konyhaablaknál.

Az emberek szeretik a halételt, ha a hozzávalót olcsón megvehetik. Sütve főzve a lakótömbben mindenki halat vacsorázott. A blokk előtt állt meg a lajtos gépkocsi.

Bence kijelentette, hogy a pontyok valószínűleg már nem éltek, csak vergődtek; meg hogy az ostoba panellakókat könnyű elhitezni. Nesze, Kata, szaladj, Kati: le a lépcsőn, álld ki a sort, vásárolj halat máskor is... Oxigénhiány, agyhalál... – visszakozott Bence, de a sercegő olaj már túlfutott a serpenyő peremén. Csak vízzel ne! És a kéklángból nyomban piros lett, amint a törlőruha tüzet fogott. Hiába kiáltotta, hogy dobja ki az ablakon, engedjen rá vizet a csapból, Kata addig-addig hadonászott az égő, parázsló rongydarabbal, míg tele nem szállt könnyfakasztó füsttel a kicsiny konyha.

Fiatal házaspárral – uram bocsá' – az ilyesmi könnyen megesik, ráadásnak a hal is odaég. De hat év együttlét sok mindenre másként reagál. A gázon gyakorlott mozdulattal félrehúzzák a serpenyőt; bekapcsolják az asztali ventillátort, aztán, némi felhanggal, megkérdik egymástól – most boldog vagy?

Kata szép arca düh-vörös lett: megint hagyta a fejét telebeszélni! Bence idegesen téblábolt a folyosón, szekrényajtót nyitott, zárt, majd bekapcsolta a tévét, és hagyta magát telebeszélni. Érdekes: „a kutyának sem kellesz”, „a kutyád kölyke sem kell senkinek” szólás módosult alakja. Minden marhaságot kitalálnak! Kata fülelt, a tévében pont a „mi számunk” ment, a trallala-la... Sírni nem is olyan könnyű, mint ahogyan azt a férfiak hiszik. De minek a sírás!? Remekül érzik magukat, nem? Kata félig hámozott krumplit dobott a tálba, s nem nyúlt utána. Tegnap este – még hogy magától! – lezuhant a szekrényről és darabokra tört a nászajándékba kapott kristályváza, azelőtt az akvárium oldala repedt szét... Hát érdemes?

Bence idegtépő lassúsággal evett. Kata nem kívánta, hogy szálkát nyeljen, de ami sok... Bence olykor-olykor Katára pillantott; Kata kezére, hajára, a mozdulatra, amivel szájához emelte a tört krumplival tele kanalat. Mi van, mit bámulsz? Semmit – váltott üzenetet a tekintetük. A semmi mivé változhat? Rosszabb esetben lecsaphatja a konyhaasztalra a kanalat és elvonulhat a szobába, duzzogni. Jobb esetben ül tovább a fenekén, s mosolyt erőltet az arcára: köszönöm, drágám! Bence, zavarában, hol a plafont bámulta, ami nemde a felső lakás konyhájának a padlója, hol a csempepadlót, ami ugyebár az alsónak a plafonja. Élettér? Fészkes fene!

Kata nem a fotelbe ült le tévézni. Bence a szőnyegre, és kinyújtotta a lábát, ahogy szokta, hogy hol a jobb kezére tudjon támaszkodni, hol a balra. A kormány mögött ül egész nap, Kata bezzeg jön-megy a munkahelyén; a nyakigláb zenetanár meg egyenesen szökdel, kettesével szedi a lépcsőt föl a negyedikre. Ha tudni akarod... Bence nem akarta tudni: majd ha süket lesz és vak! S nem nézett hátra a vetett ágyon kuporgó Katára.

Az ablakból rálátni a szemközti háztömb előtt árválkodó szomorúfüzre. Alkonyattájt még szomorúbb.

Kata lekászálódott az ágyról, és előbb az ablakhoz ment. Bencének egyáltalán nincs érzéke a széphez. A tévében mosóporreklám ment... Kata, ne császkálj, nem tudok milliófelé figyelni! Kata felforgatta az előszoba beépített szekrényét, a fürdőszobában kidobálta a kosárból a szennyeset: nem találta a törölközőt. Azt keresi – állította váltig. Bence amondó volt, hogy a tegnapi napot. Kata Bencére nézett, aztán oldalra fordult, lassan körbetekintett a feldúlt fürdőszobában. Tudod, melyiket!? – visította váratlanul, és Bence arcába vágta a kezében szorongatott koszos férfinget.

Kata a fotelban ült, Bence átkapcsolt a magyar híradóról az ukránra. Ha ború, semmi derű; ha derű, semmi ború; a cukrot adagolják kockánként, az áremelést apránként... Bencének tágra nyílt a szeme, kézfejével hosszasan dörgölte a szemöldökét. Igaz, az évek nem múlnak el, csak úgy... A szaküzletben hallhatta valakitől vagy az elhíterőtjétől, attól... attól a nyakiglábtól! Kata a hajával bíbelődött, copfot font és mosolygott, hagyta magát bámulni. Emlékszel? Trallala-la... A szerelmet öntözni kell, a könnyeiddel... Bence legyintett. Tudod, Kata, mi az ukrán valóság, tudod mi: kétütemű helyben állás. Te ütsz engem, én meg téged. Kata ujjával szétfésülte félkész hajfonatát és előre hajolt, mind közelebb

Bencéhez... Hat év sok idő, Bence ujjai gyakorlott mozdulattal zongoráztak a távkapcsolón.

Félhomály gubbadt a szobasarokba, odakint besötétedett.

Bence megnyitotta a kádcsapot, Kata már lezuhanyozott. Hónapok óta nem szappanozzák egymás hátát. Bencének, mint általában, hajnalban kell kelnie, a szaküzlet nyolckor nyit, az iskolákban fél nyolckor kezdődik a tanítás... Bence összeszorult torokkal huppant le a vécé ülőkéjére. Kata odakint kávéfőzőt reggelre. Kata összehajtogatta az ágytakarót. Kata tisztán tartja... mobiltelefonja hívásinfóját. Semmi, semmi baj – nyögte Bence, és a víz túlsordult a kád peremén.

A televízióban rátógó emberek állják körben a vérében fekvő áldozatot. Kata lefekvés előtt levette a hangot. Hol itt a dráma? A szerelem és a halál elég önmagának... Vajon miért mond ilyeneket? Bence sajnálgat, szeretget kutyát, macskát, csak a szomszédokat nem. Bence nem közömbös. Már alszik. Mostanság piros almákkal álmodik. Abban igaza van, hogy az útszéli virágzó almafák kivágása, a barbárság netovábbja, de ettől még... De ha meghal a szerelem, mi marad?

A hálószoa ablakán besüt a holdvilág; füstezüst az asztal lapján.

A hal: szerelmeskedés.

A vér: veszedelem.

A kéz: féltékenység.

A csók: hiábavalóság.

CSILLAGIDŐ

– Szeretni lehetne, jó pajtás lehetne, játszótárs lehetne... Kiskutyus, gyere ide! Szomjan vész ebben a megveszekedett hőségben. Kiskutyus, izé, kiskutyá...

Arcokat vágnak, sutognak a hátam mögött. Sajnálkozás? A ravaszkodásnak kétszer akkora a vonzása, belesajdul a gerinc. Nem megroppanni! Vakarózni szabad. Hadd higgyék, nem fáj, csak viszket. Ha valaki, vagy valami egyszer úgy istenigazából ellátná a bajukat... A kialvatlan szem véreressé válik – Edit nyers, karikára vágott krumplival gyógyít. Semmi bajom, nem néztem le a Holdat a földre. Ha egész éjjel borocskát szopogatnék, vállon veregetnél? Érzem, hogy nem ért, ahogyan a... a nyakunkon élősködő István fiam se. Miért nem? Nem ettem meszet.

– Hé, kiskutya, kutyuri! – szölongatta az állatot ezúttal a Gizella utcai járdaszélről az idős férfi, aki egy kicsit sem volt görnyedt hátú, sem ódivatúan nem öltözködött. Makulátlanul fehér inge, szürke színű pantallója minőségi holminak tűnt, csak cúgos cipőjét lepte vastagon a por. Régóta úton lehetett.

Ha menni akar, hadd menjen. Vagy kétszer zárta István fiam a kapu kisajtót, erre az utcára nyíló ablakon át próbált kijutni a házból. Kezében a függönyvéget szorongatva, előre nyújtott lábbal ült az ablakban. Ha a szomszédék Palikája nem a szemközti ház előtt labdázik, nyakát szegi. Nem, Palika, Pista bácsi nem ejtőernyőst játszott. Alig lélegzett, miután visszarángattam a szobába. Estére, mintha mi sem történt volna, ült a foteljában megsárgult újsággal a kezében, és azt kérdezgette az unokáitól, hogy mi volt az ősrobbanás előtt.

Igen, nem meg a miért – jobb lenne? Egy taknyába-nyálába zötytyent öregember szebb lenne? Alapjában igaza van Editnek – de csak alapjában! –, mellennék Nyíregyen, ha nem zavarnák a levegőt, és aprókat lélegeznénk.

Kivasaltat inget, nadrágot, percekig dohog a tükör előtt. Majd miután magára locsol fél üvegce kölnvizet, végre elindul, viszi a feje.

Edit, Edit, amíg meg nem értesz, a cukrászdában Erzsi barátnőd a mi kontónkra fogja falni a krémeseket.

– Szeretni lehetne... – motyogta az öreg, s az arcára kiülő ajakbiggyesztő, ráncmélyítő csalódottság egy pillanatra aggastyánná vénítette. De mert útnak eredt, ruganyos léptei azonnal meghazudtolták életkorát. Kár, hogy senki nem láthatta; óhajtott kedvet egy kis délutáni sétára az aszfaltolvasztó hőségben! A sarkon túl bal kézre az Anasztázia, jobb kézre a Gertrúd utcába lehet befordulni. Pista bácsi választhatott.

Valamikor maga a polgármester kegyeskedett kitüntetni az iskola környéki görbe utcácskákat magyar királynék keresztnéveivel: Gizella, Gertrúd, Beatrix... Erzsébetből kettő volt, a szebbiket a mai napig Sziszinek becézik. Hajdanán... A királynő nevéen a Mária és a Terézia utcácskák osztozkodtak. Nem lett belőle versengés, haragszomrád. Amiatt bosszankodott a környék, hogy a nyílegyenes és sugárút széles főutca – amelyből ezek az utcácskák nyíltak –, nem tartott ki a Ferenc József út elnevezésnél. Az idő és az épp aktuális hatalmat kiszolgáló városgazdák úgy húsz-harmincévente újabb és újabb névváltoztatásnak lettek keresztszüleivé: Masaryk, Sztálin, Lenin... Nesze nektek: hiábavalóság! Legutóbb az új, Ivan Franko út nevet viselő tábla alatt

tartottak névadót, de a girbegurba utcácskák földszintes házaiban élő, zömében magyar családok ettől sem lettek boldogabbak.

Milyen nap van ma? Igaz, semmivel nem csökkenti az előre nem látható tényezők bekövetkeztének az esélyét: betegség, baleset, halál... Nem, sem a csütörtök, sem a péntek. Rep-repro-produkálják a tegnapot.

Gyűlölködő gonosz vénember lett.

Ezzel a két kezemmel szögelttem fel a szarufákra a cseréptartó léceket. Nem ezért, hogy a napszámon spóroljak, kilenc élelmiszerboltnak voltam az árubeszerzője, volt pénzem, és segítség is akadt volna nem egy, nem kettő.

A télen, egyik délelőtt létrát mászott, és addig-addig matatott szál ingben vacogva a hideg házpadon, míg le nem cipelt onnan egy jókora, spárgával átkötött újságköteget. Azóta nem ismerek rá.

Élet és Tudomány, és nem újság, hanem hetilap. A seb körüli sejtek pontosan tudják, hogy mennyire és milyen irányba kell szaporodniuk. Honnan, Edit, honnan a fészkes fenéből tudják?!

Van, hogy lefekvés előtt kiskutyát gyászol, van, hogy kismacsát. Ilyenkor nem fürdik, komor képpel göböket köt a zsebkendőjére, és marokszám enné a gyógyszereit, ha hagynám. Amúgy megszólalnom sem szabad. Reggel azzal védekezik, hogy az idegsejtjei felgerjesztett kvantum micsodában voltak.

– Még az árnyék is izzad – pihegte Pista bácsi, zsebkendőjével a homlokáról lecsurgó verejtéket törölgetve. Há-kettő-ó, némi nátrium, klór, és milyen veszettül tudja csípni az ember szemét. Érdekes, a tengervíz nem, vajon mért nem? Nagy kár, hogy nem érdeklődtem a dolgok részletei iránt. Kiloholtam a lelkem, hogy elérjek a se hazámtól sehová.

Még hogy belepusztulna, ha nem lennék, mozdulatlanra dermedtenék az emlékek. Ó, oda ne rohanjak!

Kettő szorozva tíz a kilencedik hatványon másodpercre pontosan hatvan év. Ennyi a kimért időnk, a ráadás, Editem, fabatkát, ha ér.

– Nyíregyházán István találhatna a végzettségének megfelelő munkát, és a nyugdíjunk se mit sem érő ezerháromszáz hriveny lenne.

– Egyetemi diplomát adtam a kezébe, igaz?! Nem kértem, hogy taxizzon, üzemanyagra, alkatrészre költse a pénzét, igaz?! Hogy... hogy úgy járjon... Sajnos úgy fog, ez a szomorú igazság.

– Hogyan tudtál ennyire szívtelessé válni?

Az öreg némi tétovázás után az Anasztázia utcát választotta.

– Akinek esze van, áttelepül Magyarországra.

– Edit, a tenyerünkben elfér a sorsunk. Egyik nap babusgatható, másik nap sajnálgatható: hát nem egyszerű?

Pista bácsi megállt, megfordult, és ismét az Anasztázia utcát választotta. Percekre távolodó fehéres-szürkés foltta vált a járdaszéli hársfák alatt. A fásor fáinak többségét az emberállatok érkeztek kivágni. Valaha az iskola hátsó kapujáig beárnyékolták az utcát.

Kezdetben tűvé tettük érte a várost, István fiam kocsival, jómagam gyalogosan. Idővel kitapasztaltuk, hogy kizárólag az iskola környéki utcákban bolyong.

A múlt század első éveiben épült iskola, két emeletnyi magasságával messze látszón kiemelkedik a földszintes városrészből. Az alma matert; a tudás fellegvárát; a kommunizmus zászlóshajóját a járási tanügy egy éve felszámolásra ítélte. A masszív, klasszicista stílusban emelt épületre ráfért volna egy nagytatarozás, de slim-slám becsukni... A hivatallal szólva: megfégezhetetlenül zuhant a tanulói létszám.

Baromság! Pista bácsi hol az iskolaépületre, hol az órájára sandított. Mennyiségtan. Kilóra a levegőt... Pisti unokám szerint direkt trollkodom.

– Mindenbe belepofázol.

– Tanuld a szorzótáblát, gyakorold a helyesírást, takonypóc! A számítógép porfogó ketyere. Matematikusok kiszámították, hogy a létező legszuperebb programnak is milliárdszor milliárd évébe kerülne, mire számba venné egy fehérjévé csavarodó közepes, száz aminosavból álló lánc minden lehetséges hajlítási és kapcsolódási lehetőségét. Huh, na ugye! Még hogy nincs az életnek értelme! Még hogy nincs Isten! Még hogy... Tanuld, fiacskám, a szorzótáblát!

Hiszed vagy sem, naplót irogat. Fél napomba kerül, míg egy oldalt kislabilázok. Csillagidő, vérhold, csivava meg kutyagumit nekik... Hogy most kiknek? Az orvos szerint a naplóban nincs feljegyezve semmi abnormális, szóval beteges dolog. Istenkém, akkor minek nevezem, amit nap mint nap művel!? Ha nem a szemetesukába, akkor a kályhába, de előbb-utóbb eltüntetem az újságait, el én!

Edit, fénysebességgel távolodunk egymástól.

Ott született, a Terézia utcában nőtt fel, persze hogy odahúzza a szíve...

Az öreg, amint műfogsorával elnyámnyogta az Anasztázia utcai élelmiszerboltban vásárolt két száraz bulocskát, és apránként megitta a félliternyi

langyos limonádét, sietve átvágott az úttesten. A Mária utcában folytatta az útját. Megszámolta, hogy hat ház utcafronti ablakába volt kiragasztva magyarul és ukránul, a nyomtatott betűs, rajzfüzetlapra írt hirdetés. Az Erzsébet utcában már majd minden második ház eladó volt.

Rémhír. A hatóságok a kelet-ukrajnai háború menekültjeit a félig-meddig üresen álló házakba szándékoznak betelepíteni. Ha ráadásként bejelentik őket a házszám alá, a bűdös életben nem lehet majd túladni a házon.

Edit kifizette a tetemesre hízott cukrászdai számlát, és még ő kért bocsanatot Erzsitől, hogy muszáj sietnie. A búcsúzkodás közben elejtett szavai: étlen-szomjan, vén hülye, hazakísérem, nem álltak össze kerek mondatokká.

Amint megjelent az égen az esthajnalszillag, Pista bácsi általában szótlánul csatlakozott a Gertrúd utca tizenöt számtól vagy három háznyira álldogáló, a napesti szürkületben reá várakozó feleségéhez. Ezúttal bőbeszédűnek bizonyult:

– A szerelem nem gondolat. Az van, nem lehet letagadni, csak... csak cserbenhagyni. Hogy tudja róla, és végre megérts, úgy általában, mert nem szokás, vagyis inkább bosszankodni... vagy nem is tudom... Majd ötven év távlatából, nehéz...

Az Ivan Franko úton haladtak, mire az öreg végre kibökte, hogy milyen szerelmes volt a tizenöt szám alatt lakó Katicába, hogy amint felkelt az esthajnalszillag, hagyott csapat-paport, annyira.

– Az volt a mi csillagidőnk, kettőnké, senki másé... Tulajdonképpen a Vénusz nem csillag, vacak kis bolygó. Végül Kati ripsz-ropsz férjhez ment egy magyarországi bunkóhoz, és áttelepült, hogy végre jól élhessen. Vajon hány férjet akart?

Edit nem nevetett. Ura vallomása alig különbözött az előzőktől; Irénkéből Katica lett. Na és?!

Kéz a kézben, a neonfényes főutcán szótlánul ballagtak hazafelé.

IDŐJÁRÓK

Nem lecseppent, nem le fog cseppeni, a csapból a vízcsepp épp cseppen.

Nem sietett, nem sietni fog, épp hozzám siet.

Nem ilyen volt, nem olyan lesz, Ági épp ilyen is, olyan is.

Utcák, házak, kerítéskapuk mögül felszálló szürkület; jó, ha minden ötödik oszlopon ég a villanykörte. Vagy farmer van rajta, vagy szürke nadrárgosztűm; ruha, szoknya, fehérblúz, munkahelyi viselet. A tanárnőknek az iskolában nőnek kell kinézni (?!). Talán most áll meg, a dal, amit dúdol magában, elhal. Körbenéz. Még megvárja, míg elhalad a közeledő gépkocsi, és hogy most átsiet, vagy fut-e a főúton... Tudjuk, hogy a faluban tudják, hogy a felvégen egyedül élő, betegeskedő Éváról a rokon néni keze meséje arra jó, hogy egy kétszer-háromszor el tudjon jönni hozzám. Szimpla alibi. Na és! Vajon az ő cselekedeteiknek harmadát – harmadát, felét! –, én mi másnak nevezhetném?! Gerenda, szálla; szálla, gerenda – szemet jobb nem dörzsölni, faluhelyt sem!

Eh, vissza a szavakhoz! Ábránd, ágy, alkalom; bánat, bizalom, bűnbeesés; cicoma, civódás, csalódás... Ágim szerint olvasni nem nehéz megtanítani a gyerekeket, a betűk előbb-utóbb összeállnak szavakká, a szavak mondatokká, a szövegértéssel van probléma. Beleélni, elképzelni, rákérdezni... Dallam, drága, duzzogás; elválás, érzés, esztelenség; feleség, féltékenység, fohász... Ismerőseink többsége életszerű mintákat másolva él.

Építész-mérnöki diploma, lóti-futi állás a Kommunálisnál, a hétvégeken buli. Kerek popsi, vékony derék, nagy keblek, egy hónapra rá nőülés. Apám intelmei, egyik fülembe, a másikba. Ház apámtól, a bútor hozomány, vadiúj, a hozzánk költöző özvegy anyós régi nóta. Mennyibe kerül Ukrajnában egy nap élet? A minimálbér háromszáz hriveny. Osztvá harminccal... Egy kilogramm disznóhús a piacon tizenöt hriveny. A haver Pesten házakat tatarozó betéti társaságot alapít. Mikrobusz bérbe, kőműves toborzás feketemunkára, brigádokat viszek-hozok, Kisbusz megvéve, sínen vagyok. Nyár, Balatonfüred, karácsony és szilveszter Hajdúszoboszlón. Kilenc hónapra rá megszületik a fiam. Szuper!

A dióhéjban előzőleg dióbél volt. A válaszadó gyerek dicséretet kap. A dióhéjban elmondott történetet felkapja a mókus, és eltűnik vele az ágak között. A gyereket a tanár hosszasan méregeti. Igazság ez!? Duplán, mit duplán, triplán szeretem Ágit, mikor háborog. Arca olyankor dühvörös lesz, orrcim-

pái kitágulnak, keze ökölbe szorul, és szinte hallani halántéka lüktetését. Verlobbanását, ahogy ő nevezi, mert olykor oly igazságtalan tud lenni az élet, hogy néha kedve volna, kedve volna... Majd erre jár egy mókus, Ágit felkapja és eltűnik vele a fák közt. Sírva nevet. Istenem, milyen védtelenné lesz hirtelen! Átölelni, betakarni, óvón várni, míg álomba szenderül, az olyan, olyan...

Hitelválság, körbetartozás, a vállalkozás befuccsolt. A baj meg... Sokkal tartoztam, sokaknak. Elbújni, hova? Apám jól mondta: az anyósod lányát kicsi korában vajban fürdették, nem savóban. Őszre vaj csepp se, a savót fenékig... Valahány nap maradt a válóperig, vagy már annyi sem. Zsinórban cigizés, napfelkelte a ház előtt, lézengés az ismerős-ismeretlen utcákon. Révület, nosztalgia, búcsúzkodás? Elgyávultam. Az idő meg persze nem állt meg, tik-tak, tik-tak... Járásbírótság. Fékevesztett vádaskodás, levitézlett védvonal, iktatott széthullás. Másnapra szűkké lett a nagy háromszobás ház. Nyugi, igazából soha nem is volt számomra hely az átkozott városi családban.

Gög, gonoszság, gyűlölet; hányadék, haszonleső, hazugság; ingyenélők, irigység, ítélet... Balogék előtt járhat. Leselkedők. Ha még egyszer beszól a vén spiné, torkára nyomom a nyelvét! Nyugi, ősszel hamarabb sötétedik. Jegyespár, jóakarát, jókedv; kenyér, kívánság, köszönet; lakás, lelkesedés, lemondás... Soha! Az életemről mondanék le.

Nem lecseppent, nem le fog cseppeni, a csapból a vízcsepp épp cseppen.

Nem sietett, nem sietni fog, épp hozzám siet.

Második éve nem iszom.

Nem ittam, nem, nem fogok inni, épp nem iszom. Mindig csak egy napig kell nem inni; csak egy napig kell józannak lenni... Csak így lehet rátalálni az idő nyomvonalára, különben elsuhan mellettünk, és utat tévesztünk.

Hazacuccolás: ruhákkal teletömött fekete szemeteszsákok egy félig-meddig lerobbant kék mikrobuszban. Apám kis híján... A ház miatt? Nem ült a járműben a négyéves unokája. Az idő tájt úgy tűnt, nem jártam volna rosszszul, ha agyonver. Nem vagyok megmondhatója, mennyi ideig csüngtem az interneten. Kialvatlan szem, beesett arc, egyhetes borosta. Feszt bókoltam, hajnalokig lájkoltam, kommenteltem, bizonygattam, hogy élek. A közösségi oldalon lett kismillió ismerősöm, és a szókincsem száz szóra olvadt.

Másnaposság, megalkuvás, mihaszna...

– Verseket kellene tanulnod József Attilától, Weöres Sándortól...

– Mért pont verseket, Ágim?

– Gyorsabban ráéreznél a szavak többletjelentésére, és... és tovább merészkednél... Na, hogy fejezzem ki? Ha azt mondom, János, méhkaptár, mi jut róla az eszedbe?

– Méhecske, királynő, méz, zümmögés...

– Tavaszi rét, mézédcsók, halálnak fullánkja.

– A fullánkoss kissé ízé... A szerelemben azért tényleg benne van minden. Teremtés előtti állapot.

– Szeretsz?

– Szeretlek.

Kisvártatva:

– Valóban szeretsz?

– Szeretlek.

Odábbat:

– Igazán szeretsz?

– Igazán, igazán, igazán...

Napsütés, nősülés, nyugalom... Amióta első ízben belépett a szobámba és kulcsra zárta az ajtót, azóta folyton rejtély számomra, hogy most melyik arcát fordítja felém: a szeretőt, a féltőt vagy a megbocsátót? Nem rég kétségbeesetten zuhant be, percre meg nem állt, járt-kelt az ajtótól az ablakig, az ágytól a szekrényig.

– Addig-addig, hogy az apósom elmar a háztól, folyton az van, az én bűnöm, hogy Gyuri fia felakasztotta magát. Nem megy, nem bírom tovább!

– Hányszor kértelek, költözz ide!

– A kislányom tíz éves.

– A fiam hét. Na és?!

– Hát nem érted!? Bíróság lenne a dologból, és elvonnék tőlem, Erikát apósoméknak ítélnék. Félrebasztam, kurva lettem, rühes ringyó!

Ostobaság, ördög és pokol, örület...

Két hete vidám volt, szinte sugárzott.

– Az ige megint elvett tőlem két tanórát – mondta és mosolygott.

– Mindennek van törvénye...

– Naivság, Jánoska a neved – mondta nevetve, és rávetette magát az ágyra.

Dalocskát dúdolt vagy énekelt? Nem emlékszem, csak arra, hogy váratlanul felkönyökölt. – Ötödik napja nem jött meg. Két-három nap belefér, de öt nap...

Rajongás, szépség, szerelem...

Tegnapelőtt nem jött. Telefonált. Azt mondta, most nem érzi jól magát, fáradt, nagyon fáradt. Hát én mi vagyok, fürge mókus?! A dióhéjban előzőleg én voltam, sőt a dióhéj is én vagyok! Ha így kerek, akkor guruljon! A kocsmajától fordultam vissza. Csak egy napig kell nem inni, csak egy napig kell józannak maradni.

Szenvedély, szenvedés: egy betű eltérés, és mégis: ég és föld, tűz és víz, élet és halál.

Ajtó, nyílj már ki!

Na végre!

– Szia!

Szoknya, fehér blúz, kiskabát. Mi történhetett?

– Nem is köszönsz?

Megviselt, sápadt...

– Dehogynem. Én majd bezárom. Kérsz kávét?

Kítették az állásából?

– Mikor elindultam...

A Kommunálisnál nem lesz több a fizetésem. Majd csak kitalálok valamit.

– Mikor indultál el?

– Nem tudom, nem emlékszem.

Telefonálok a havernek. Rossz ötlet. Nem kell hozzá fél év, és megint ott leszek, ahol a...

– Gyere, ülj le! Az ágyra, vagy ahová akarsz.

– Egész nap ültem.

Rendbe pofozom a kisbuszt, kiváltom az ipart. Fuvarozok korahajnalról éjfélig, ha kell.

– Hol ültél? Az iskolában? Odahaza? Hát akkor hol?

– A klinikán.

– Izé, megjött?

– Tegnapelőtt elmentem a nőgyógyászhoz. Röntgen, vérvétel, ekágé...

Atyaúristen! Mi jöhet még!

– És?

– Nincs és. Ma azt mondta az orvos, hogy be kell feküdnöm pár napra.

– Konkrétabban.

– Az orvos is csak vizsgálatok után tudja megmondani.

- Kérek apámtól pénzt, veszek fel hitelt...
- Erikával mi lesz?
- Nem lecseppent, nem le fog cseppeni, a csapból a vízcsepp épp cseppen.

Te tanítottál meg rá.

– Mert van egy lusta Janim, és hiába kérem, könnyörgök, nem és nem javítja meg a vízcsapot.

- Tanácsstalanság, tapintat...
- Temetés.
- Hülyeség!
- Megérintett a fullánk, nem.

Nem lenne szabad hallgatnom. Igen vagy nem, igen vagy nem...

- Míg oda leszek, megtanulsz három verset.
- A kedvedért százat is. És... és mind rólunk fog szólni, a mi időnkéről.

(2017, Nagyberég)

KÖRKÖRÖS

„Az idő akkor történik, amikor semmi más nem történik.”

Richard Feynman

- A haja hosszabb, szebb?
- Nem volt nálam collostok.

Tudod, Ildi, a mesében a tenger fehértestű hajókat ringat a távolban, fölötté sirályok köröznek, a parton arcodba csap, el-elvakít hullámok sós ízű vízpermetje. Hogy valójában milyen? Vihar van, éjszaka... Kinek hogy, egyik szobatársam azt mondja, morajlik, a másik, hogy bömböl. Szó mi szó, rendszeren korbácsolja a szél. Félálomban úgy érzem, hogy a zsilipgáton átcsapó vízár ágyastól el fog sodorni. Szerintem a tenger örök harag és dühében tajtékzik, még szerencse, hogy nincsenek fogai! Gyerkcő koromban a mezőőr kutyája csúnyán megharapott. A vádlimon. Ha eret ér, a számócaföldön vérzek el. A klinikán a sebre három kapszot raktak, és szúrták a fenekembe számolatlan az injekciót, pedig nem is fájt. Vagyis nem úgy fájt, hogy bogni tudjak.

– Egyik percben ilyen, másik percben olyan, most kék a szeme vagy tengerzöld?

– A popsija meg nagy és kerek! Téged nem lehet féltékennyé tenni! Jobb, ha alszok.

Szótlanul vacsorázni, leülni két-három sör után kicsit részegen a tévé elé, nézni és hallgatni, ennyi az esti program. Reggel héttől meló a mólónál, gyorsan-gyorsan vasbeton délután ötig. Armatúrázás, zsaluzás... Az úton csak ránk várnak a keverőtartályos, betonszállító tehergépkocsik. A holland mérnök angolul ordibál, a tolmácsnő ukránul. Napi nyolcvan eurót ígértek, mért csak hatvanat fizetnek? Nyugi! Csendben odaadni, némán elvenni; flexvágóval az armatúrávasat méretre szabni, befűzni, drótozni... A munka nem céció – vacsora közben azért válthatnánk néhány szót.

– Átpörgettem a telcsid, van azon minden, tenger, kocsis, szélmalom, de az állítólagos holland kurváról egy fia szelfi sincsen.

– Csendesebben!

Neszezés a szomszéd szobában. Hallgatóznak. Csabi tíz, Angi nyolc éves. Már?! Kilenc órakor lefeküdni, elaludni... Ami nem akarózik szép szóra, azon a vessző sem sokat lendít. Meg hát... Tíz meg nyolc az tizennyolc, mínusz évi négy-öt hétnyi apuci-szerep, az annyi, mint... Maholnap felnőttek, és semmi, az égadta világon semmi emléküik nem marad rólam.

Kényszeredett nevetés, lassan-lassan a párnába full.

– Mi olyan nevetséges?

– Egy perceg sem hittem, hogy megcsaltál. Gondolod, ha elhiszem, most itt feküdnék melletted pucéran?! Mert nekem minden mindegy, csak pénz legyen?! Gyönyörű! Anyósomat hallhatom eleget. Minden nap ideveri a rosseb, vigyázza a szüzességemet.

– Tesz-vesz, anyám segíteni jön.

– Menjen helyettem dolgozni!

– Nem vagyunk rászorulva a varrodára.

– A nyugdíjat meg majd leakasztom az eperfáról.

Most meg mit pityereg? Az élet nem úgy fáj, hogy lépten-nyomon bőgni tudjunk. Sírjak én is?

– Konyha, fürdőszoba cakk-pakk berendezve. Két szoba, nagy erkély... A bútorvásárlásra hitelt adnak. Nem kell tudni németül, a szerszámgepgyárnak

az a feltétele, hogy a munkát kereső családos legyen és konyítson valamicskét a számítógéphez. Figyelsz?

A pároság megmozdul, Ildi a paplan belső szélét maga alá gyűri – itt most nem baszol, édesem! Örök harag.

Kíváncsabb, mint lány korában.

Akkor kedves volt és hajlékony, szinte elveszett az ölemben.

Harapósabb lett és ígézőbb, mit ne mondjak, szeret a másikon lovagolni. De máától lehajítom, le én!

Végül hoppon maradok.

Mindketten beletenyerelek a saját szarunkba, mondaná apósom.

A fenébe, úgy szeretem Ildit, ahogy van!

Muszáj, ha már képtelen vagyok megváltoztatni.

Vagy... vagy, mert eddig nem is akartam.

– Ízé... a légkondi hangosabban zakatol, mint egy traktor. Öcséd állítólag ért hozzá, lehet, ha kitisztítaná, pótolná a hiányzó csavarokat, lecsendesedne. Ha nem, venni kell egy újat.

– Van hová tenni a pénzünk.

– Érts meg! Harmincnégy éves vagyok, a hollandiai betonmelő maholnap felőröl, tíz év múlva örülhetek, ha éjjeliőrnek felvesznek.

Dúdolás a paplan alól: „Rohan az idő...” Kattan az éjjeli lámpa kapcsolója. A hálósobára újfent rá se ismerni, Ildi kéthavonta átrendezi. Ha lenne kívül bútort tologatnia, hetente megtenné. Otthon. Mire ide új, világosszürke padlószőnyeg? A réGINEK semmi baja, vagy két éve vettük. Kihajítunk az ablakon vagy háromezer hrivenyt azért, hogy ne legyen barna a padlószőnyeg színe! Rohan – így persze, hogy rohan.

– Beülsz mellém az Audiba, és viszlek magammal. Szemed, szád kitágul, garantálom, ha megtapasztalod, hogyan élnek, milyen környezetben a hollandok! Meseország. Járnak innen oda mikrobuszok, egyik majd hazaszállít, házhoz.

A búzavirágmintás huzatú selyempaplan a szőnyegpadlón landol, Ildi szétvetett lábbal hanyatt fordul az ágyon.

Mindjárt maszturbálni fog!

Segít magán. Nem könnyű hónapokig egyedül.

Bajorország itt van a kert alatt, reggel elindulnánk, estére itthon lennénk. Azt mondja, nem tud németül. De ukránul se, mégis milyen jól elboldogulsz.

Fél az újtól. Ki nem?

Valóban, az anyját, a tolokocsiban félig-meddig bénán, némán, kire hagyja? Fogas kérdés.

Fél szóval fel nem hozta, meg nem említette előttem! Attól tart, hogy le-torkolom? Néha olyan, de olyan butuska!

Nősüljön meg az öccse, vigyen asszonyt a házhoz! Az lenne az igazi megoldás. Na meg a műtét. De ahhoz sok-sok pénz kell. Szanatórium, utókezelés...

– Ildi, ne csináljuk!

– Figyelj, lyuk-lyuk... Harmadik napja vagy idehaza, de még nem jártál az alsóudvaron, az istállóban, a kertben.

– Bámuljam az üres istállót, disznóólat vagy a gazos szőlőt?

– Reggeltől hajnalig: menjünk, menjünk... A mutatóujjal lassan, körkörös-sen. Nem unod még? És igen, a házunkkal mi lesz?

– Andi húgom ide költözik és vigyáz rá. Lassabban rázzam? A tegnap éj-szaka úgy hiszem, elsziettem.

– Andira ki fog? Még lassabban. Lakik a faluban elég jómadár. Vegyem át, mutassam meg?

– Amint helyrerázódunk...

– A mellemlre spriccolj, ne a lepedőre, a varrodában az van, hogy feszesebb lesz tőle.

– He... helyrerázódunk Németbe, eladjuk. Az árából kitelik majd anyád műtété.

– Látszik, hogy nem vagy idehaza. Lassíts, kis szünet, mély levegő! Ha a faluba' nincs ötven ház eladóvá téve, akkor... akkor egy se. Mesélj a tenger-ről...

– Nem megy, folyton a mezőőr kutyája jut róla eszembe.

– A... a... amelyik megharapott?

Zaj a szomszéd szobában.

– Adok én nekik alvást, most az egyszer véresre verem őket a vesszővel!

– Pucéran? Gyere vissza! Nincs a záron kulcslyuk... lyuk. Fordulj csak ol-dalra, hadd nézzelek egy kicsit. Úgy. Maradj még! Szépséges...

Kattan az éjjeli lámpa kapcsolója, a hálószobára sötétség borul.

– Nincs öt kopek eszünk! Ildi, szerinted normális, amit teszünk? Fek-szünk egymás mellett, én rázom a farkam, te a pinudban matatsz...

– Neked rossz?

– Ha nem lenne veszettül sok a roaming-díj, ez az izé, telefonon keresztül is működne. Nekem mégis olyan... olyan... Távolság, távollét... Látod, mire visz?

– Az időhúzás a lényeg, édesem, az elnyújtott élvezet. Lyuk-lyuk, lassan, körkörösén...

– Igaza van apósomnak, nem az a pár szem számóca döntötte sírba a kolhozrendszert, amit az utcabeli fiúkkal egyszer-egyszer elcsaklítottunk. De a levét mi, fiatalok isszuk meg.

– Ide-ide a mellem fölé...

– Elegem van ebből a besült, beszűkült agyú világból! Menjünk, meneküljünk innen minél messzebb!

– Igen, édesem, hadd fogom meg, fel-le, fel-le...

– Itt csak az idő múlik, drágám, és semmi nem történik, semmi, érted, ami könnyebbé tehetné az életünket.

(2017, Nagyberég)

Molnár István festménye

BRENZOVICS MARIANNA

DARABOLÁS

(regényrészlet)

A születése óta sok minden történt, mondják Andreának, jó, rossz dolgok, és emlékeztetik. Őseit az idős nő sorolja. A nem létező országról jut eszébe. A zoknijáról, az apjáról, a rádióról, a nővéréről jut eszébe. Beszél, mint Homérosz. Feldarabolt, szétszórt történetet, elfelejti, majd eszébe jut.

Andrea egy fotelban hallgatta, „mit iszol?”, kérdezte az idős nő, „húgyot, lúgot, katona finger”, válaszolt magának. Fehér zoknija összenéző térdéig ért. Csehországban vette még az apja, mondta, a lány elnevezte *cseh zokninak*.

Kilencéves korában ebédet főzött az apjának, kezdte, aki egy faüzemben dolgozott. A rossz spórt alig tudta begyújtani, füstölt, a fa vizes volt, végigcsöpögtette a padlón. Közben rádiót akart hallgatni, de bárhogy tekergette, nem szólt.

A szomszédjukban élt egy idős házaspár, akikhez rádiót járt hallgatni. „Finom emberek” voltak, körüljárták, finomságokkal kínálták, ő pedig a Kossuth és a Petőfi rádió fölé hajolt.

Tyúklevest főzött az apjának és krumplit sütött, amit közben megevett. Amikor az apját meglátta, barna, prémes kucsmája tűnt fel neki. Feltálalta a levest, megbánta, hogy a főételt elfogyasztotta. Az apja az ebéd után hazaküldte. Hideg volt, de ő a béleletlen csizmáját vette fel, mert csinos volt a lábán. Megfáztak a lábujjai, most is fájnak.

Szeretett táncolni. A legszebb emléke, amikor egy Császár nevű férfival keringőzött. Szinte körbelebegték, forogtak a termet. Kellemes volt, de lekérte Nyefrics, aki már nem táncolt olyan jól.

Az idős nő anyja lány korában a szénapadlason kötött, hímzett, és ha hívták, keresték, nem felelt. Idős korában elgyalogolt Máriapócsra a könnyező Máriához, és könyörgött neki. Utána a helyi kávézóban egy férfi szemezni kezdett vele. Az anyját ez felháborította, és Magyarországot lator országnak nevezte el.

Az idős nő hirtelen énekelni kezdett: „Szép vagy, gyönyörű vagy M. o. gyönyörű, mint a nagyvilág, ha zeng a... látom ragyogó szép arcát. Táltos paripán ide szállok, hazahív a vadvirág, hív a hegedű... egy gyönyörű szép or-

szág. Most a rónán, nyár tűzébe, ring a Délibáb, tüzek gyúlnak, vakít a fény, lánol a világ...”

Hárman voltak nővérek, folytatta az idős nő. Az idősebbik pénzt keregett, a középső süített-főzött, ő nagyobb dolgokat tett: kitakarította az állatok ólját, lemosta a malacot, rózsát ültetett, fát vágott. De ha az anyja megkérte, hozzon be fát, nem hozott. Reggel elment otthonról, felkapaszkodott egy szekérre, útközben szőlőt evett. Este a kondával jött haza. Volt köztük egy bika is, attól félt. Nappal a padláson ült, figyelte a kisgolyákat. Felpattintotta a verébrojásokat, a nem véreseket megette.

Nagyon ízlett neki az a mákos kalács, amit a nagynénje süített, de mindig csak felet kapott. Nemrég jött rá, hogy azért kapott felet, mert a nagynénje fukar volt. Volt egy nagy körtefája, tele nyakas, mézízű körtével, azt is sajnálta. A korai, apró, fehér szent-iványi almát is.

Átmászott a kerítésen és megrázta az almafát. Örült, amikor az idős nő sírt a földre került almák között. Nézte a padlásról, mint egy előadást.

Beteg lett a veres szilvától, „kinyúlt”, leterítették fehér lepedővel. Az idősebb nővére lélekszakadva futott az apja elé a másik telepig, azt kiáltotta, hogy a „kishúga meghal, meghal, meghal!”. Az apja is felgyorsult, még a nővérét is elfelejtette ráültetni a szekérre, „szegény, viaszszaladt olyan messziről”.

Az idősebb nővére madártejet főzött neki, mert sovány volt, a lába, mint a „góre”, nem is lehetett megvesszőzni, ezért az anyja dohányzsineggel odakötözte a fenyőfához, hogy ne kószáljon.

Az idősebb nővére szerette csak, folytatja, és az apja. A fiatalabb nővére nem szerette, ha vele megy. Kérte az anyjukat, hogy tartsa őt otthon, nehogy kövesse.

Az idősebb nővére mindenhová vitte. Voltak a Krasznójárszki járásban is, kukoricát törtek, reggel hatalmas káposztás fánkokat ettek, délben borscsot, munka közben pedig a tejet öntötték magukba. A latrina csuhából készült, fehér lepedő volt a bejáratára akasztva. Egy idő után befedték a gödröt, és arrébb tették a csuhaállványt. Este egy nagy kályha tetején aludtak, sorban, mint az elpusztult heringek.

A nővérével együtt rosszul lettek a haltól. Szerencsájukra a szomszédjuk éppen akkor látogatta meg őket. Ujjal jelezte, hogy melyik fekvő beteg, hány üveg ásványvizet igyon meg. Neki csak egy üveggel kellett.

Sokat hányt, onnan tudta, hogy éhes, ha hányingere volt. Gyakran elájult. Sorban állt vajért, és arra ébredt, hogy egy férfi fölé hajol. A ruhája vizes volt, mert leöntötték egy flakon vízzel.

Egyszer akkorát ástott, hogy leesett az álkapcsa, de visszakattintotta.

Az idősebb nővére fiatalon halt meg, bal kezével a szívéhez nyúlt, a jobbal simogatta a kishúga állát.

Haldoklik a szomszédja, folytatta az idős nő, akivel hasonlítanak egymásra, egy napon születtek, azért. A szomszédjának fáj a szája, feldagadt, a veséje, a lába, a mája, sorolja, mindene beteg. Úgy kezdődött, hogy kihúzták a fogát, de bennmaradt a gyökere, és feldagadt. Mondta neki, hogy vágassa ki, de a szomszédja nem akar más fogorvoshoz menni, mert az visszaküldi ahhoz, aki benne hagyta a gyökeret.

„Lehet, meg akar halni”, mondta Andrea. „Mindenki élni akar”, jelentette ki felháborodva az idős nő, „mint a moziban”. Kislánykorában ismert egy férfit, aki a telepen filmet vetített. A hangszórójával hirdette az előadást, és még a neki tetsző lánynak is üzent: „Esztike, Esztike lány, estére boruljon alám, anyós is lesz, após is lesz, Esztikének nagy hasa lesz.” Vagy: „Sárga csikó, csengő rajta, menyasszonyért megyünk rajta, majd betérünk egy udvarba, Kálmán bácsi udvarába, van annak egy Emma lánya, Emma lánynak vetett ágya, vetett ágya, zöld paplana, Füzes Sándor fekszik rajta.”

Csak este kilencig lehetett udvarolni, utána végigment a telepen a kis bíró dobbal, és figyelmeztette a lakosságot: „Este van már, kilenc óra, térjen ki-kinyugovóra, tűzre-vízre vigyázzatok, le ne égjen a házatok.”

A férje ottfelejtett cigarettájától belepte a házukat a korom. Meszelt, mosott, súrolt, a térdét, a kezét véresre dolgoztatta. A férfi utálkozva a szájához kapott. Éjjel az idős nő megsebezte a mellét zsilettel, hogy emlékezzen: a férje nem szereti őt.

Felhúzta a ruháját, alatta fehér, csipkés melltartó, a bal melle közepében a mutatóujja hegye:

– Látod? – kérdezte Andreától.

– Ez? – Andrea meglátta a kicsi, elhalványodott, titkos heget.

Andrea megégette a csuklóját a gáztűzhelynél, nyafogva jött be a hideg, sötét szobába, kereste Andrást, tágra nyitotta a szemét a szürkületben. Amikor megtalálta a férfit a vörös sarokfotelban, a szája elé nyújtotta a kezét:

– Látod a sebemet?

– Ne túlozzál, Babika! – intette meg Andreát, majd ráhajolt a kezére, és álmélkodva érezte melegségét. Meleg szájába vette a lány mellét, körbe-körbe mozgatta a piros bimbón, majd szívni kezdte, míg megkékült. A foltot takarogatni kellett, mint valami titkot.

Gyenge már két napja, mondta az idős nő, de lehet több. Ül, jár, fekszik. Emlékezik, olvas, tévézik. Alszik. Keveset eszik. Lefogyott. Lehet gilisztás. Tortát fog sütni, mert születésnapja lesz. Sokan születtek áprilisban, mint például Tarkovszkij, Leonardo, az idős nő, András, Edina, az idős nő anyja, Andrea macskája, József Attila, Tolsztoj és így tovább. Számtalanszor látta már a tavaszt, de még mindig kedvére van. Mindjárt zápor, majd napsütés, kitört egy vulkán Izlandon, a hamu eltakarja a Napot, nem szállhatnak fel a gépek. A telet is szereti. Befagynak a tengerek, az űr hidegen mohog. Néme-lyik bolygón nagy a forróság. Van olyan ismétlődés, amit nem lehet megunni, mondta.

Vele ne történjen semmi, mondta Andrea az idős nőnek, sajnálkozzanak rajta, hogy leélte az életét, és nem történt vele semmi.

„Inkább a valami, mint semmi”, mondta az idős nő a lánynak, és énekelni kezdett: „Dombok ormain érik már a bor. Érik a bor... Valamennyi vén akácfá menyasszony csokor. Zöldül a pázsit selyme, kék ezüst a tó. Csendes éjjel halkan felsír a tárogató... drága vér... tüzek, lobogó szemek... szenvedni jó...”

Andrea képtelen elmondani a történetét, mert csak különálló részeit látja, melyek, mint a nagy víz hullámai, kiemelkednek, eltűnnek benne, lehet, majd egyesével a helyükre kerülnek valamiféle terv szerint, és akkor Andrea megláthatja a történetét.

„Magamról semmi nem jut eszembe”, akár el is tűnhetne, gondolja. „Talán eltűnnék hirtelen, mint az erdőben a vadnyom” – jut eszébe mégis valami. „Egy tökéletes mondat! Tökéletesen kivitelezhetetlen az eltűnés, megmaradnak a csontok, a fogak, a lélek is” – tovább törtet, ezt a lány tudja, és a tudat levertté teszi. A tökéletes mondat után következő „elpazaroltam”, „mire jutottam?”, „vágy, mely idegenbe tévedt”, „megbánás”, „kiröhögtem” szavakról eszébe jut, mennyire bánta, hogy az idős nyelvtanárnő székére unalomból vizet öntött. Amikor a nyelvtanár figyelmetlenül ráült, majd cuppogva felállt, felnevetett a többiekkel. Az oktató azonban nem megbántottnak, hanem megbánónak tűnt. Megbánta, hogy olyan hirtelen ráült a székre, mint a budi-ra – nem volt körültekintő, óvatos.

Talán túloz – nem is nevetett, mert azonnal megsajnálta az idős tanárnőt, aki a dolgok sorrendjét követve, gyorsan feltette a kérdés: „Ki volt?”, „Ki a felelős?” „Én!”, jelentkezett a lány türelmetlenül.

A nyelvoktató kiutasította a tanteremből, nem érdeklődött az okok iránt. Tűnjön el!, kiáltott, és a körformájú sivatag felé mutatott, de ez is túlzás, mivel a porondalakú iskolaudvaron nem homok, hanem por volt.

Sajnálta az idős nőt, de magát is. Minek nem nevetett fel az idős nő az égig, vele együtt? Miért volt olyan földhözragadt, kioktató? A lány megértette, hogy valamit tennie kellett a szünetben, miközben várta a tanárnőt, hogy bejöjjön. Nem tétozott: vizet öntött a székre, hogy üljön bele, utána ő felröhög, kiutasítják, végül néhány percig tűnődik a porban. Várja, hogy kicsengessenek, elkezdődjön a következő óra. „Minek kell következő óra?”

Elhatározta, hogy bűnös. Hallgatva hívta a felismerés. Fáradozott azon, hogy megbolygassa a dolgok reflexszerű illeszkedését. Rosszat tett az oktatójának, aki elég jámbor, nem ezt érdemelte, bánkódott. Jót kellett volna mondanania neki, jót tenni vele, mint például: „Letörlöm a tanárnő székét!”, „Üljön le, tanárnő!” A széket tudomásul venni: ott van, száraz, poros, az órán majd ráül a nő.

Ezzel felszakította a dolgok unalmasan összesimuló szövetét, és Andrea már nem érezte azt a kellemes ürességet, levegősséget, azt a kényelmes hajlatot, mint az U betűben. Folyton az agyában üldögélt az utálatos nedves nyom, az üres udvar, a várakozás, a szorongás, a büntudat, mint valami vájat, seb, ütés.

Miközben nézett ki a résen, a szemén, arra gondolt, hogy bocsánatot kér a nőtől. Az oktató biztos megbocsát, gondolta, és lecseng, mint valami rím, az a felszakadás.

ELŐSZÓ

Mikor ezt írom a szeles, borult szombat reggelen, hidegen napos szobában, feszült fényszögek alatt, fölemésztő megváltásvággal, mint kísérleti patkány a kalitkában, mint kimerült igásállat a bolygóbányában, a szolgáltatást követelő isten parancsára, megértettem, hogy számomra az egész világ kiútalan.

Az élet haldoklik. Én vagyok az utolsó, aki él. Velem van az utolsó élet. Az idők romlása kegyetlen. Megszállnak, mint a roskatag tervek. Az idő romlása olyan nehéz, mint egy több tonnás toxikus kő, amit a szívedbe varrtak. Az idő romlása olyan könnyű, mint a tavaszi szél hozta bűz. Az idő a pokol méhe, amelyben sorssá növekednek az ördögi csírák. Senki sem ismerheti meg a sorsát, senki sem önmagából jött, senki sem önmaga ura. Senki sem lehet boldog, mindenki a pokolból jött, mindenkinek a halál az ura.

Anyamból jöttem, anyám nagyanyamból, és így tovább, ez a rendszer. A rendszer olyan, mint az a jellegzetes szláv fajáték, a matrjona baba, amely egymásba rakott, egyre kisebb, kettészedhető babákból áll, többek között a kis porcelán figurák mellett nagymamám vitrinében.

Nagymamám feketében jár. Mit gyászol? A reményt gyászolja. A földet töri, évről évre. A föld kifárasztja nagymamámat, nagymamám kifárasztja a földet. A földbe dugdossa a magokat, megdugja a földet. Amit kihord a föld, nagymamám megeszi. Nagymamám felfalja a föld gyermekeit. Nagymamám felfalják a föld gyermekei, szétrágják a férgek. Nagymamám a gyomrába temeti a föld halottait, a föld a gyomrába temeti nagymamám testrészeit. Minden fal és emészt. Nagymamám sötét, de van benne fény, amit csőrükben felcsipegetnek a madarak és szerteszórnak a levegőben.

A kutyám látja a szellemeket. Amikor kérem a szellemeket, hogy adjanak jelet, a kutyám felugat. Gonosz szellemek jönnek, ezért ugat, ha jők jönnének, csaholna. A kutyám szeret engem. Igazából nem is az én kutyám, csak egyszer megkértek, hogy vigyázzak rá. Be volt zárva egy ketrecbe a hatalmas, prémes testű állat. Mindig kiengedtem, együtt játszottunk, együtt pihentünk a nyári kertben. Hullottak a körték, mélázva ettük a kutyámmal. Soha nem felejttem el a vele töltött fényes napokat. És azóta is rá gondolok, hogy vár engem a ketrecében. Elárultam őt, ilyenkor fojtogat a sírás. Tehetetlenül fekszem a szobámban, a saját ketrecemben, és nem bírok elindulni felé.

A kutyámat szeretem, a fákat, a madarakat. A megforgatott földet, a nagy vizeket. Téged szerettelek, a szemeidet, velük a végtelenbe néztem. Iszonyúan fájtál, égett a mellkasom, megbénultak a karjaim, emiatt sohasem öleltelek. Azt mondtad, a hattyúk elúsztak máshová, mire megjöttem. Szavaidra feltámadt a szél, eleredt az eső. Sokáig néztük az esőben a partról a folyót. Találkozásaink előtt mindig megsebezted magad, a hüvelykujjad vágta el, a bal csuklódat. Annyira szerettelek, hogy meg akartam halni. Felhívtalak, hogy elmondjam, de nem vetted fel. Csak nekem nem veszed fel? Ma meghalok. Ötször hívtál, ötször nem vettem fel, ötödik nap születtem. Akkor untál meg. Azóta kivágtam az agyamból minden reménységet, minden szépséget, egy farkas mohóságával kitéptem a húsemből minden örömet.

Mindenkinek a maga élete a legrosszabb. Rosszul kezdődik, és egyre rosszabb. A mai nap rosszul kezdődött, majd egyre rosszabb lett. Hajnalig a monitort bámultam, vártam valami jelre, de semmi. Leveleket írogattam az exeimnek, válaszoltak, de beszélgetni nem akartak velem. Az egyik kedvesebb volt, de nem volt túl érdeklődő, ezért átküldtem neki a tengerparton készült fotóimat. Azt írta, hogy jól nézek ki. Akkor baszunk? – kérdeztem. Nem gondoltam komolyan, eleve nem hagyhattam el a várost, ő meg nem jöhetett ide. Meg különben is, nem is vágytam semmiféle érintkezésre, mert sose volt jó vele a szex. Csak sémákat írt: „ahogy gondolod, tiszteletben tartom a döntésed, most épp dolgozom”, pontosan így is dugott, mintha ott se lenne, mintha ott se lennék. Mintha nem lenne szeretet. Nekem viszont anyagi érintésre volt szükségem. Nekem viszont Istenre volt szükségem, aki megvált. Valakire, aki beszél hozzám, aki engem dug. Kértem, hogy beszéljen velem, erre elhallgatott. Töröltem a *beszélgetésünket*. A kukából is töröltem, nehogy kíváncsiságból belenézzek. El akarom felejteni, jól akarok lenni. Jól kellennem, vigyázni magamra, Istenre. Imádkozni, este, amikor nem zavarnak. Akkor én nyugodtan felülök az ágyamban, fekapcsolom a villanyt és imádkozom. Nem gondolok semmit se. Hanem azt mondom, amit kell. Egyedül kell imádkozni és a sötétbe lenni, felkapcsolni a villanyt, és akkor mindig ott van a hátunk mögött az Isten, és eltakarodnak a démonok.

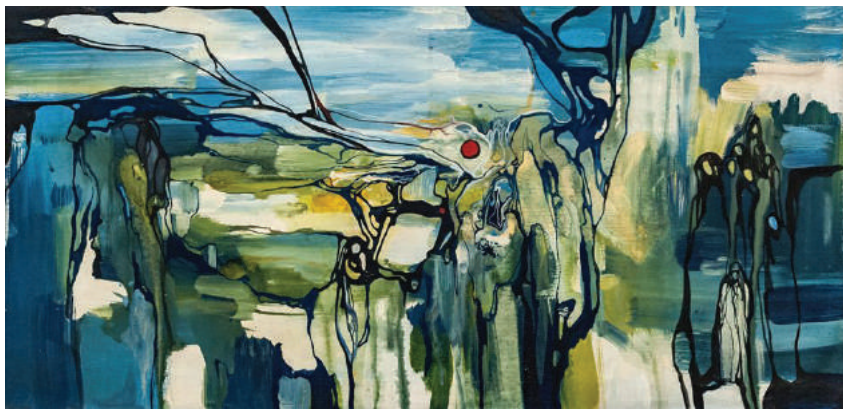
A démonok a sötétben és a fényben is ott vannak. A sötétben előmásznak a sarkokból és a torkomnak esnek. Add fel, ordítják. Nincs jövő, nincs múlt, nincs jelen, csak fájdalom, sírás, förtelmes egyedüllét. Nappal a fölösleges utcák, terek, törzsi agónia, szól a parkban Joly és Suzy. Kik ezek? Nem ismered?

Mindenki ismeri őket és szereti. Ásítok, benéznek a számba, mert hagyom. A démonok szája hatalmas, mindenkit elnyel, mindenki benne üvölt.

Benned van a sorsod, akár akarod, akár nem. Benned van az élet, akár akarod, akár nem. Benned van a halál, akár akarod, akár nem. Az elméd végtelen, a szenvedése végtelen. Ki vagy tömve aggyal, sorssal, halállal és élettel. A sors az elméd, élet és halál olyan hévvel hágnak meg, hogy a csontjaid szanaszét repülnek.

Nyugodtnak lenni, mint a lapos gumi, ami leeresztett és mozdulatlan. Mindig a nyugalmat kerestem, nekem Isten a nyugalom. Hívom, gyere, nyugalom, költözz belém, tölts ki. Ha egy reggel arra ébredek, hogy minden jól van, azért van, mert nyugodt vagyok. Nyugodt, mert épp nem függök semmitől. Nyugalomfüggő vagyok. Iszom, hogy nyugodjak le, cigizek, hogy nyugodjak le, aztán elveszítem a nyugalmat, és újra megharcolok érte. És mihelyst nyugodt vagyok, már nem érdekel a nyugalom, inkább még nyugodtabb akarok lenni, vagy elegendem van a nyugalomtól, és csinálok valamit, amitől elveszítem a nyugalmamat, annyira, hogy újra könyörgök a nyugalomért, mert bennem van a nyugalom, akár akarom, akár nem.

A hurrikán belsejében szélcsend van. Lelkünk, mint az örvény. A szélén ott a sok szemét, és fölkavart, iszapos gondolat, sáros érzés, szorongás és félelem, a közepén csend van és nyugalom, néha rémülettel teli csend és nyugalom.

Molnár István festménye

CSEH SÁNDOR

AKÁCFÁK ALATT

(regényrészlet)

Az igazi forró nyár az aratás kezdetével esett egybe. Szinte perzselte a föld a mezítlábas talpakat, a határban délibábszerű, remegő sávot húzott a föld fölött lebegő forró levegő. Kezdődött a legnehezebb és a legfontosabb nyári munkák egyike: a gabona kaszálása és cséplése. Laci és társai, a Nagy Nyárfa mellett elterülő búzatábla széléről figyelték a katonás rendben felsorakozó, egymás mögött a két méter távolságot betartó, félmeztelen parasztembereket, akik suhogó kaszáikkal, kidolgozott rutinos mozdulatokkal egyszerre vágták a rendet, mint ha egy karmester vezényelte volna őket. A fa alá voltak lerakva a zománcatlan cserépkorsók, amelyekben frissen, hidegen állott az ivóvíz. Egy forduló után jól meghúzták őket, töltöttek belőle egy keveset a kiszáradt ökörszarvból készült fenőkörtartóba is, aztán ismét harcba szálltak az aranylő búzatengerrel. Nemsokára megjöttek az asszonyok is az ételhordókkal, az arató férjek ebédjeivel, aztán ők is munkához láttak. Markokba, kévékbe szedték a levágott rendeket, aztán keresztekbe rakták őket. Komoly, nagyon nehéz munka volt ez, s a tikasztó hőségben még beszélgetni sem volt kedvük, igaz, erejük sem lett volna hozzá. A deszkákkal felmagasított szekerek fuvarosainak sem volt könnyű a dolguk, ők felrakták a learatott termést és az „Erdőn” lévő cséplőgéphez szállították. Útközben megálltak a házaik előtt és megittak egy-egy fél liter keserű teát. A csépléseknél még amúgy frissiben könnyen lába kelt egy-egy zsák búzának, ezért cséplési ellenőrt kellett megbízni a munkafegyelem biztosítása és a mennyiség jegyzése miatt. Kellett tehát egy olyan személy, akit sógori és komai szálak nem fűznek senkihez, és emellett még becsületes is. A választás a község házán egyhangúlag a Balog Kálmánnál lakó tanítóúrra esett. A tanító úr kis rábeszélés után elfogadta a megbízást a pár hétig tartó fizetett szezonmunkára, de kikötötte, ő nem kukoricázik, amíg a cséplés folyik, addig onnan még a verebek sem visznek el egyetlen szem búzát sem, hacsak egy Hruscsov aláírásával és pecsétjével ellátott okmányt nem mutatnak fel. Utána már azt sem bánja, ha az egésztest megeszti a fene, mert fehér kenyeret úgysem tudnak ezek a muszkák sütni. A Dittó Ember kíváncsi volt, vajon valóban olyan ez az ember, amilyennek

mutatja magát? Csak kell, hogy legyen egy kis gyengéje, sebezhető pontja. Azt már tudta, a tanító úr antialkoholista, nem dohányzó és pártatlan. Azonkívül, ha meleg van, hűvösséget sugároz, a hidegben pedig inkább meleget, egyszóval, furcsa, kiismerhetetlen ember ez a tanító úr, s épp ezért elhatározta, úgy is mint kommunista és úgy is mint terményraktáros, próbára teszi őt. Megbízta hát az egyik beosztottját, „környékezzé” meg ezt az embert, úgy „parasztoson”.

A cséplés piszkos, poros és zajos munka volt, s csak akkor volt elviselhetőbb, ha felhők takarták el a napot. A tanító úr notesszel, töltőtollal a kezében éppen mázsált és írt, amikor az egyik ember félrehívta, és bizalmasan megkérdezte tőle: nem lehetne-e „megugrasztani” egy kis búzát? Mind a ketten jól járnának. A cséplési ellenőr azonban hallani sem akart ilyesmiről, az elveihez makacsul ragaszkodott. A megbízott visszatért a Dittó Emberhez azzal, hogy az eredmény nulla, rosszabb az, mint egy kommunista. Most már személyesen a terményraktáros lépett a tanító úrhoz, hogy hát izé, kéne neki egy mázsa búza és tudja ő jól, hogy a tanító úr nem gazdag ember, jól járna egy kis ezzel-azzal, amiben megegyeznek.

– Meg lehetne „hogyishíjjákolni” ezt a dógot?

– Nem lehet, mert a világ kinevet – mondta az ellenőr viccesen.

A Dittó Ember nem adta fel.

– Na, de énvelem másképpen beszélhet, én főnök vagyok, én nem vagyok akárki. Nekem csakugyan kellene. Mi ketten szövetkezhetnénk, oszt senki sem üthetné bele az orrát, ezt garantálom.

A tanító úr konkrét választ adott.

– Amit mondtam, megmondtam, Gabi! Én soha nem nyúlnék a közöshöz, de ne nyúljon más se. Engem a láger szigorúan megtanított a törvényre. Még egyszer nem akarok sem Orsára, sem Szibériába kerülni, sem egy zsák búza, sem pedig egy zsák arany miatt. Punktum!

A terményraktáros felvörösödött. Őt nem szokás csak ilyen egyszerűen visszautasítani. Hát hogy lehetnek ilyen emberek a világban?

A cséplésellenőri kimutatások, számlák, kínos pontossággal, feddhetetlen becsületességgel zárták a cséplési eredményt, de a következő nyáron már nem a tanító urat hívták meg cséplési ellenőrnek.

A rekkenő hőség sokáig tartott. A futballistáknak csak naplemente után volt kedvük játszani, de azt minden nap. Laci az egyik délután hosszú lélegze-

tű olvasásba kezdett, és az egyik epizódot olyan érdekfeszítőnek találta, hogy sajnálta bezárni a könyvet, amíg ki nem olvasta. Azután nyilat húzott, és a sors a *Nemo kapitányt* jelölte ki a soron következő olvasmánynak. Másnap este rögtön számon kérték tőle Mózsiék.

– Hát veled mi lett? Tegnap egész nap nem jöttél ki.

– Olvastam – mondta Laci egészen halkán, mert érezte, ez a válasz nem fog tetszeni senkinek.

– Mit csináltál? Olvastál? – csodálkozott Pali. Még messze van az iskola. Vagy professzor akarsz lenni? Oszt mit olvastál?

– Van egy ifjúsági regényem. Az a címe, hogy *A Pál utcai fiúk*.

– Milyen fiúk? – kacagott Mózsi. Pállott száju fiúk?

Te vagy egy pállott száju – gondolta magában Laci, de nem akarta megsérteni Mózsit, mert hát a vezér, az vezér. Szomorú az, ha az ember bután hal meg – jutott eszébe az apja mondása, s ahogy a lócán ülő Palira pillantott, észrevette, hogy a háta mögött egy légpuskát rejteget. Az ő apja szenvedélyes vadász volt, s ez a szenvedély gyakorta lobbant fel nála az évnek bármilyen szakában, amikor éppen vadas ételt kívánt. Ő nem könyvvel, hanem légpuskával ajándékozta meg a fiát, hogy hát „szokja meg az a fijó is a fegyvert, oszt készüljön az életre”, de az utcára ki ne merje hozni, és ne mutassa senkinek. Persze, Pali másképpen gondolkodott. Minek neki az a puska, ha rajta kívül senki nem láthatja, és senki nem irigyelheti. A fiúk körbeállták, megcsodálták, megtapogatták és fájt a szívük, hogy nem az övék. Pali először hallani sem akart a lövésről, de olyan sokan és annyira vágyakozva kérlelték, hogy az kibírhatatlan volt. Muszáj volt eleget tenni a közkívátnak, célpontként pedig egy alig pár méterre heverésző vénséges vén kutyát jelöltek ki. Ez a kutya olyan öreg volt, hogy alig borította már szőr a hátát, és mindegyik fiúnál korábban látta meg a badalói akácokat. A kutyának nem volt gazdája, de ha volt is valaha, úgy látszik, már nem kellett neki a házörző, így aztán élte a kóbor kutyák szabad életét, és a sorolja tartotta el. Hol itt adtak neki enni valamit, hol ott. Mindenki kutyája volt, ezért aztán valaki kolhozkutyának nevezte el, de néha hívták Csöpinek is. Csöpi, szegény, gyanútlanul szundikált, amikor Pali egy pontos célzással oldalba „taszétotta”, joggal gondolva, ki bírt az már úgy is sok mindent, ez neki már meg se kottyan. A találatkor az öreg eb felvakkantott, felállott, és mivelhogy ő már úgy sok mindent kibírt, gondolkodott: továbbálljon-e vagy ne. Nem is ment sehová sem kolhozkutya, inkább

unottan visszafeküdt. Ekkor vették csak észre, hogy Guszti valamilyen oknál fogva befogta az egyik szemét a tenyerével, a másikat pedig ijedten forgatta. Hamarosan kiderült, hogy egy hihetetlen balesetnek lett a szenvedő alanya. Csöpinek a kemény, élettől megkeményedett bőre kutyául jó golyóálló volt, mert csakis úgy történhetett, hogy a gellert kapott kis tepsi alakú lövedék, a Guszti szeme alá, a könnyzacskóba fúródott. Miközben a bőr alól körömmel könnyedén kifordult a golyó, a többiek örömmel közölték vele: „Ilyen szerencséd is csak neked lehet, te biztosan tyúkszart ettél kiskorodban.” Pali ezt már nem is hallotta, hanem villámgyorsan beszaladt a veszélyes fegyverrel, és eskü alatt mindenkivel megfogadtatta, hogy senkinek egy szót sem szólnak, sem a kolhozkutyról, sem pedig Gusztiról. Az eskütevés a mutatóujj legörbítésének a szemléltetésével történt, s a hátgerinc megöbülésének a mértékére utalt, abban az esetben, ha valakinek eljár a szája. Nagy szerencséjükre árulkodó lányok nem voltak a közelben, így ez a kis baleset sokáig titokban maradt.

A következő percben olyasmi történt, ami még eddig sohasem fordult elő a felvégi suhanc életben. A túlsó soralja felől, nem más tartott feléjük, mint a zárkózott természetű és magának való, ám mesterien bunyózó Béla, aki a futballt nem szereti. Laci és a múltkori büntető különítmény többi tagja, nem tudta mire vélni a Béla hirtelen megjelenését. Ez most vagy mindenkit meg akar verni, vagy pedig bocsnatot jön kérni – gondolták –, de végül is mind a két lehetőséget valószínűtlennek tartották. A fiúk csodálkozva néztek rá, de ő ettől nem lett lámpalázás. Nagy, mosolygós barna szemeit végigjáratta az egybegyűlteken, köszönt és megkérdezte:

– Mikor fogtok futballozni?

A fiúk egymásra néztek az ámulattól, s alig tudtak szóhoz jutni. Béla még egyszer megkérdezte:

– Fogtok máma?

– Mindjárt kezdjük – mondta Pityu –, csak nem tán te is játszani szeretnél?

– Ha nem vóna ellene kifogásotok, beállnék kapusnak – mondta Béla.

Senkinek sem lett volna kifogása, sőt, örömmel fogadták volna az ajánlatot, de Pityu tekintélyszerzés szempontjából fontoskodva megjegyezte:

– Oszt fogsz tudni védeni? Mert ez a csapat egy aranycsapat. Össze vagyunk mán szokva. Érted?

– Értem én, értem – válaszolta Béla. – Hát akkor megpróbálom, hátha tudok.

A meccs elkezdődött, és a fiúknak már másodszor esett le az álluk a csodálkozástól. Béla úgy védett, mint egy angyal. A lábaival egy kicsit furcsán rugdosott, de a labdafogása kifogástalan volt. Eddig még senkit sem tüntettek ki a nagy magyar aranycsapat játékosainak a nevével, Béla volt az első, akit Grosicsnak neveztek el. Ezentúl Béla állandó tagja lett a felvégi „aranycsapatnak”. Megállapítást nyert tehát, hogy annak a kis verekedésnek nem sok értelme volt, de annál nagyobb eredménye lett. Ez a szerény és hallgatag fiú, teljesen beolvadt a kompániába, valahogy úgy, mint ahogy egy búzaszem keveredik a korpa közé.

A *Nemo kapitány* olvasása egy kicsit döcögősré sikerült. Kecskés Bélának volt igaza. Ez a könyv még nem a Laci korosztályának, de főleg nem egy Laci-fajta fúnak a kezébe való, aki minden oldalon a nem mindennapi történeteket, a szenzációs felfedezéseket és kalandokat szerette volna olvasni. Azonban teljesen nyilvánvaló volt, hogy Laci ennek a könyvnek a hatására fordította a figyelmét a „titokzatos mélységek, az óriási víz alatti birodalmak csodálatos világa” felé. A földalatti régészeti kutatásait bizonytalan időre felfüggesztette „tájékozatlansági és technikai okok” miatt, de a vizek medrének a felderítése, úgy érezte, tartogathat még a számára valami újat. A tanító úr tehát megbízatást, illetve csupa jó fogadalmakkal kecsegtető kérelmet kapott a fiától, hogy a legközelebbi beregszászi útja alkalmával vegye meg neki azt a bűvárszemüveget, amelyet ő már hónapokkal azelőtt kinézett magának az egyik kirakatban, és ha volna, kéne neki még egy szigony is, mert az ember soha sem tudhatja, mivel találkozik odalent. Az „odalent”-et természetesen a Cigány gödör és a Tenevizsla medre jelentette. A szigony kivételével meg is kapta a hőn óhajtott békaember-szemüveget, és nyomban ki is próbálta a minőségét, miután a fejét egy vízzel telt vedérbe nyomta. Már az is kimondottan jó érzés volt, hogy száraz szemekkel gyönyörűen láthatta a vedér fenekét. A Cigánygödör-beli főpróbára Dugót is hívta magával, mint segédkutatót. Szép reményekkel merültek a víz alá, s felkészültek a még senki által nem látott tófenék megvizsgálására. Egy dologgal azonban nem számoltak, két méternél mélyebben nagyon hideg vízzel találkoztak, és ez már el is vette a kedvüket a bűvárkodástól, így maradt csak a kacsák úszótechnikájának alul-

ról való megfigyelése. A sekélyebb Tenevizsla egészen más volt. A holtágban sokkal több volt a növényzet, az élővilág, és a víz is tisztább volt. A nagy zöld békák a szokottnál jobban meresztgették a szemüket, amikor Laci egy nagy levegővétel után lemerült meglesni, vajon van-e ott valami, ami őt érdekli. Először szürke és homályos volt minden körülötte a lábával felkavart iszaptól, de ahogy tisztult a víz, egy zsinórerdőt látott maga előtt. Sajnos csak rövid ideig tudott bámészkodni, mert elfogyott a levegő. A következő merüléskor már jobban vigyázott. Amit ő először zsinóroknak hitt, azok a sulymok és tavirózsák függőlegesen nyurguló szárai voltak. Közöttük csíkbogarakat és nádalyokat látott mozogni, de halat, egyet sem. Érdekes volt megfigyelni alulról a víz felszínén terpeszkedő békákat és a felszínt sűrűn belepő vízinövények levélabroszatát. Ahol teljesen összefüggő volt ez a levéltakaró, ott alig hatolt át a napfény és nagyon sötét volt alatta.

Dugó a parton már alig várta, hogy rákerüljön a sor és hogy ő is megvizsgálja a titokzatos, emberi szem még nem látta Tenevizsla fenekét.

– Láttál valamit? – kérdezte Lacitól.

– Valamit láttam, de hát ez nem tenger, itt sok minden nincs. Meg az is kár, hogy egy percnél tovább nem bírom levegő nélkül. A vedérben kipróbáltam.

– Értem – mondta Dugó. – Akkor add csak azt a szemüveget, majd én többet látok, mint te. Nekem nem kell levegő.

Laci fel is volt készülve rá, hogy Dugó több mindent lát majd, és nem is csalódott. A tüdejét úgy teleszívta levegővel, hogy a teste léggömbként viselkedett, így aztán egy perc sem telhetett el, és úgy dobta fel magát a felszínre fújtatva, mint egy víziló. A szemüveget is rosszul tette fel, s félig megtelt vízzel, de azért lelkesen újságolta.

– Láttam egy akkora csukát, mint a karom. Egy kis halat kergetett. Már majdnem bekapta, amikor úneki kapta be a farkát egy teknősbéka. Akkor kirántotta a szájából, oszt elúszott, nem kergette tovább a kishalat.

– Hogy görbülj meg, ha nem igaz? – kérdezte Laci.

Dugó teljesen begörbítette az ujját.

– Így, la!

– És minek hazudol? Nem szégyelled?

– Egy kicsit szégyellem – vallotta be Dugó –, de hát olyan jól esik mondani valamit! Neked is jobb, nem?

Laci megcsóválta a fejét.

– És ha én meg neked azt mondanám, hogy egy tengeralttjáró ment el mellettem?

– Az más. Az a Tenevizslába bele se férne. Az nagy hazugság.

– Kis hazugság vagy nagy hazugság, akkor is csak hazugság – mondta Laci. – Persze, van ártatlan hazugság is, mint amikor a Koperában kenyeret vettél a meccs előtt, de azt muszájságból tetted. Az ilyenre szokta mondani az apám, hogy a cél szentesíti az eszközt.

– Ammá biztos, hogy szentesíti – helyeselt Dugó. – Mára is kérde az anyám, nem vagy nagyon éhes, fiam? Én meg azt mondtam, nem. Pedig de-hogy nem vótam. Na most akkor mondd meg, kellett hazudni, vagy nem? Ha igazat mondok, akkor szomorú, oszt sír.

Laci ezen elgondolkodott.

– Jól van, igazad van – mondta. – Hogyha jót teszel vele, akkor is kell. A cigány azt mondja, betegség kétféle van: halálos meg nem halálos. Hátha hazugságból is kettő van. Bűnös és nem bűnös. Mi azért egyezzünk meg ketten, hogy tréfálkozni lehet, de ne hazudjunk egymásnak.

Dugó bólogatott, jelezve, hogy ő is hasonlóképpen vélekedik, de látszott az arcán, valami nincs rendben nála, mert a fejét lehorgasztotta, és nyomban szófukar lett. Laci meg is kérdezte tőle:

– Hát neked meg mi bajod lett hirtelen?

– Semmi! – mondta Dugó. – Csak tudod, mostanában sokszor vagyok kedvetlen. Azért is bolondoztam a csukával, hogy egy kis kedvet csináljak, de te nem értetted. Jó lenne már, ha idősebb lennék. Akkor mehetnék én is „oroszbá” dógozni, sok pénzt keresni, mert unom má’ ezt a szegénységet. Nem is emlékszem, mikor ettem egy szem cukorkát. A mozirú’ meg nem is beszélve. Nem szeretek iskolába járni, de má’ nem bánnám, ha menni kéne, legalább fél napig nem gondolnék a rosszra. Érted?

– Értem – mondta Laci. – Hát sajnállak, de csak lesz valahogy majd! Van a te sorsodtól jobb is, ez igaz, de van rosszabb is. Én meg, látod, nem szeretnék még iskolába menni, nem bánnám, ha csak majd jövőre kellene. Ne legyél már olyan szomorú, na! Inkább hazudjál, amilyen nagyokat csak akarsz, ha attól jobb lesz a kedved!

Dugónak a vigasztalástól egy kis kedve támadt, és mindjárt le is bukott a Tenevizsla fenekére, hogy meglesse, hogy viselkedik a giliszta a horgon. Aho-

gyan ott guggolt a mélyben, egy vízi pockot látott tőle nem messze a part felé úszni. Lacinak ezt meg sem mondta, úgy sem lett volna értelme.

Hazafelé indultak volna a nagy délutáni forráságban, de a Laci javaslatára ezt egy kis kerülővel tették, a szemüveget pedig Dugó a fejére húzta, és úgy nézett ki benne, mint egy földönkívüli az aratás után alaposan megváltozott tájon. A zizegve ringó árpakalászok helyét most a kopár tarló foglalta el, az ég felé meredező milliónyi szalmacsövecskéivel. A fiúk talpán olyan kemény volt a bőr a mindennapi mezítláb-járástól, hogy egyáltalán nem sértette fel a tarló, sőt inkább kellemesen masszírozta. Nem sok bűvár akad ezen a világon, aki a tarlón is megállja a helyét! Hát ők olyanok voltak! Átvágtak egy répaföldön is, majd egy legelőn gyalogoltak tovább, remélték, ott találják a „tehenész társakat” legeltetés közben. Paliékat nem találták ott, de volt ott valami más, ami nagyon felkeltette az érdeklődésüket. A legelő közepén két szép pej lovat láttak egy szekér elé fogva, s bár zabla volt a szájukban, mégis jóízűen ebédeltek. A lovak sétáltak, a szekeret pedig húzták maguk után, mintha ez a világ legtermészetesebb dolga lenne, pedig hát nem volt az, mert a fogat gazdáját nem látták sem a közelben, sem pedig távolabb. Laci és Dugó kezdte magát jól érezni attól a gondolattól, hogy talán egy szellemfogatot látnak, mert ha csakugyan az, akkor nosza, nem kell habozni, meg kell nézni közelebbről is, mit csöppentett eléjük váratlanul a szerencse. Egy utolsó szemrevételezés végett, vagy öt méterre megálltak a szekértől, s miután nem tapasztaltak semmi rendkívülit, felmásztak rá. A szekérderékban, a frissen kaszált fűbe süppedve mégiscsak rátaláltak a lovak gazdájára. Ismerték is jól őt mind a ketten. Berti bátya volt az, az Alvégről személyesen. Berti bátya egy örökké mosolygós, vörös arcú, vörös orrú, köpcös kis emberke volt, a legjellemzőbb tulajdonságai közé a bor és az asszonyok imádata tartozott. A felesége egy nagyon szép asszony volt, de ő mégis inkább a csúnyákat szerette, ő tudta, miért. Berti bátya látszólag mozdulatlanul feküdt a fűvön, pörge kalapját parasztosan a szemére húzva, és egy szépen kivitelezett faragott nyelű, bőr bojtos, díszes ostort tartott a markában függőlegesen, bizonyára villámhárító gyanánt. A helyzete után ítélve úgy látszott, mintha a fogatos hanyatt esett volna az ülésdeszkáról, és úgy állapotodott meg a fűben. Lacinak különös volt ez a póz.

– Hát ez meg meghalt, vagy mi van vele? – kérdezte meglepetten.

Dugó odakúszott hozzá, és hosszasan nézte Berti bátyát, majd kijelentette:

– Dehogyis hótt e meg, még szuszog. Nézd, hogy emelkedik meg süllyed a mejje! Úgy alszik, mint a tej, egyem meg!

– Fel kéne köteni, mert még napszúrást kap, és tényleg meghal.

– Dehogyis hól e meg – mosolygott Dugó. – Úgy megszívta magát borral, mint a szivacs, a leheletétül meg be lehetne rúgni, má’ ütöt hiába kötenéd. Takarjuk be fűvel, akkor nem lesz baja.

Szórtak is rá fűvet jó vastagon, nehogy már a perzselő nap kárt tegyen Berti bátyában, a fejét szabadon hagyták, mert ha más már nem is, a levegő, az kellett még neki. Laci és Dugó ezek után komolyan egymás szemébe néztek, és máris kitalálták egymás gondolatát.

– Hát, ha már így adta az Isten – szolt Dugó felsóhajtva –, akkor fordulunk egyet-kettőt, nem?

– Fordulunk hát! – mondta a társa egyetértve. – De ki fogja a gyeplőt?

– Húzzunk nyilat! – válaszolta Dugó egyszerűen. – Aki a hosszabb fűszálat húzza, az fogja elsőnek a gyeplőt, a másik meg az ostort.

A szerencse Lacinak kedvezett, ő lett megbízva a jármű „igazításával”, Dugó pedig kivette Berti bátya kezéből a szép ostort, és ő lett a hajtó. Mind a ketten ismerték a szépen ápolott lovakat, az egyik Baba volt, a másik Csillag, csak éppen azt nem tudták, melyiket hívják ennek, és melyiket annak, olyan egyformák voltak. Laci két kézzel büszkén markolta a gyeplőt, és úgy érezte, most a világon senkivel nem cserélne. Dugó az ülésdeszka jobb oldalán feszített, ostorát magasra tartotta, mint egy zászlót.

– Megfogtuk az Isten lábát, te Dugó! – örvendezett Laci.

– Megfogtuk! – mondta a másik. – Akkor mehetünk!

A lovak nem láttak hátrafelé a szemellenzőktől, de azért megéreztek, hogy idegenek ülnek az ülésdeszkán, és hegyezték a fülüket. Elhangzottak a vezényszavak: „Baba, ne! Csillag, ne!” A két erős ló könnyedén húzta a szekeret, és engedelmesen fordultak jobbra is, meg balra is, a Laci akaratától függően. Dugó meg-meglegyintette őket az ostor végével, de csak azért, hogy ő se legyen tétlen. Aztán szerepet cseréltek, és Dugó is élvezte a fogathajtás örömeit. Bejárták már a széles legelőt keresztül-kasul, aztán eszükbe jutott, hogy hátrafelé is meg kellene tanulni közlekedni azzal a szekérrel, mert egy jó fogatosnak ezt is kell tudni. Dugó az apró termetével, csak nehezen érte el a szekérrúd végét, de annál jobban kiabált: „Hők!”, „Curikk!” Laci húzta hátrafelé a gyeplőt, ahogyan csak bírta, az állatok pedig pánikba esve a bűvárszemüveges

fogatostól, ijedten „curikkolták” a gazdát cserélt szekeret hátrafelé, és nem értették, miféle agyalágyult törpe emberek ezek, akik ezt művelik velük. Berti bátya ezekről a manőverekről semmit sem tudott, semmit sem érzett, csak álmodta tovább édesen a részeg igazak álmát. Ekkor támadt Lacinak a legújabb csodálatos ötlete. Szó, ami szó, az ő ötletei között akadtak kimondottan észszerűek, jótékony célúak is, de hát ezen ötletek gazdájának általában csak ritkán kedvezett a szerencse, s a sikertelenségek okait Laci, egyelőre, nem tudta megfejtetni. Mindazonáltal véleménye szerint az ötletek azért vannak, hogy ő azokat kitalálja, mert nélkülük mi értelme van az életnek?

– Te, Dugó! – mondta barátjának. – Mondok én neked valamit. Tudod te is jól, hogy mi sem vagyunk jobbak a Deákné vásznánál, éppen ezért eszembe jutott valami, amiben rossz nem lehet.

– Én meghallgatlak – szolt Dugó –, de bárcsak olyan jutna mindig az eszedbe, ami nem életveszélyes. A te ötleteid mind olyanok, mintha egy puská visszafelé sülné el. Érted?

– Értem! Elismerem, voltak bajok, de most ezt hallgasd meg. Ha már olyan sok rosszat csináltunk, ugyi, még Mihályt is megsántítottuk, de ideje már egyszer-egyszer jót is cselekedni. Itt van Berti bátyánk hótt részegen, nem hagyhatjuk itt, mert ki tudja, mikor tér magához. Hát vigyük mi haza a feleségéhez, még meg is fogja köszönni nekünk! Már értünk a lovakhoz. Na, mit szólsz hozzá?

Dugó gondolkodott, és túl sokáig vakarta a feje búbját.

– Hogy mit szólok? – kérdezte végül. – Hát azt, hogy ha ez az én ötletem lenne, akkor nem lenne semmi baj, de mivelhogy a tiéd, nem vagyok benne biztos, hogy nem lesz. Bánom én, tudjuk meg. Már erre kíváncsi vagyok, hogy mi sül ki ebből, de hogy jó nem, ezt érzem. Én veled vagyok, ne mondd, hogy nem vagyok a barátod.

Hogy tiszta legyen a lelkiismeretük, egy kicsit megráncigálták Berti bátyát, hátha megérkezett már a mámoros álmok világából, de még nem tette meg, csak egy értelmetlen szót bírt kinyögni, valamilyen idegen nyelven.

– Minden világos – mondta Dugó. – Hagyjuk, kár a gőzért, de még jobb is, hogy nem kől fel, mert ha meglátná rajtam a bűvárszemüveget, nagyon megijedne. Még azt hinné, hogy a másvilágon van.

Így történt hát, hogy a Baba és Csillag a falu felé vette az irányt, s miután egy kanális hídon szerencsésen átjutottak, ráfordultak egy földútra. Ké-

sőbb következett egy másik fahíd, amelyik a földutat a faluval összeköti. Itt viszont komoly nehézségek támadtak, mert röviden vették be a kanyart, s a lovak már a hídon voltak, míg a szekér még az árok szélén billegett. Most vették ám hasznát a „curikkolás” gyakorlásának. Nem estek pánikba, hanem ügyesen egyenesbe állították a fogatot a híddal, majd jól megcélozva a közepét, már ott is voltak a kövesúton. Most kezdődött csak a kellemetlen része az utazásnak. A faluvégen akkora kövek emelkedtek ki az úttestből, hogy a vasaltküllős kerekek olyan veszedelmes táncot jártak rajta, hogy a fiúk csak egymásba kapaszkodva tudtak megmaradni az ülésdeszkán. Berti bátyának az arcára csúszott a kalap, de amúgy tűrhetően el volt magával foglalva. Dugó és Laci nagyon büszkéek voltak magukra, s hogy még büszkébbek lehessenek, állva, szétvetett lábakkal, ketten fogták a gyeplőt, mint ahogyan azt a falusi legényektől látták. Mindenki őket nézte a Soralján. A vénasszonyok a két kopasz gyerek láttán összecsapták a kezüket. Az öregemberek tréfálkoztak, kiáltoztak: „Nagyon dökög az a szekér, kipukkant a kerék”. A legjobban a Dugó fején csillogó bűvárszemüveg keltett feltűnést: „Hát emmeg mi, la? Bűvárszeker, he?” A fiúkat valahogy olyan boldogságérzés kerítette hatalmába, amelyet egy futballista érez góllövés után. Nem néztek se jobbra, se balra, az arcuk kipirult örömeükben. Közeledtek a Felvég közepéhez, már nem voltak messze Berti bátya házártól. A Soralján ismerőseket láttak, köztük volt a Vén Bajusz és a Dittó Ember is. Lacinak a fejébe szállt a dicsőség, nem bírta magát türtőztetni, és ostorával rácsapott a lovak farára. A két okos ló tudta is, mit kívánnak tőlük, és ügetésre váltottak. Itt kezdődtek a bajok. A Domcsit és a többi felvégi korcsot nem csak az autók kerekeinek a forgása ingerelte, de a lovak gyors lábmozgása is. Most nem hagyták ki az alkalmat, hárman azonnal rárontottak a patkós lábakra, dühös ugatással. Ettől kezdve egy rémálom vette kezdetét, mert ahogy az ilyenkor lenni szokott, a megriadt állatok hirtelen vágtaiba kezdtek. Az újdonsült fogatosok hiába húzták magukra a gyeplőt, az elragadt lovakat ilyenkor nehéz megállítani. A helyzet kezdett veszélyessé válni, féltő volt, hogy a szekér darabokra hullik szét az egyenetlen köves utcán. Berti bátyáról egészen megfeledkeztek, hogy a világon van, pedig nagy bajba került volna, ha kiesik a tiltó deszka a szekér végén, és fejjel a kövekre esik. Laci kezéből kiesett az ostor, és szilánkokra tört a nyele a kerekek alatt. Dugó elvesztette az egyensúlyát és ráesett Berti bátyára. A fogatos feleszmélt, körülnézett, és azonnal felmérte a helyzetet. Laci kezéből kimarkolta a gyeplőt,

és birkózni kezdett a lovakkal. Valamelyest csökkent a sebesség. A két fiú, ezt kihasználva, gyorsan leugrott a szekérről, s persze, egyikük sem lábbal érkezett a földre. A könyökökről, a térdükről alaposan lement a bőr, de a kapott sokktól semmilyen fájdalmat nem éreztek, csak rohantak lélekszakadva oda, ahová ilyenkor szoktak: a Nagy Nyárfához. Ennek a fának a koronája alatt minden felvégi fiú biztonságban érezte magát, ha történt valami baj. Valamilyen védettséget éreztek ezen a helyen, s úgy tekintettek erre a fára, mint egy minden rosszat távoltartó, jószívű, mesebeli óriásra.

Csak lihegtek elsápadva, megbénult nyelvekkel, még egymásra is csak lopva mertek nézni. Dugó szólalt meg először:

– Hát most má’ megtudtam. Ezt érztem én, oszt baj is lett, de nagy.

Mialatt beszélt, vádlón nézett Lacira.

– Mindig ez van la, ha hallgatok rád! Nem is értem, minek hallgatok. Biztosan megsuggerálsz.

Laci először mondani akart valamit, de inkább úgy gondolta, jobb, ha most hallgat.

Berti bátyának csak az Alvégen sikerült megfékezni a megvadult lovakat, a bőrbojtos ostort is megtalálta az úton, de a szépen kifaragott nyelet, azt nagyon sajnálta. A faluban nagy örömben volt részük azoknak a vénasszonyoknak, akik látták és elmondhatták mindenkinek az elragadt lovak történetét. Színezték is a dolgot derekasan: „Úgy látták, az egyik pulyának a nyakára ment a kerék, oszt meghótt. A másik meg a fejére esett, na, asse marad meg. Bertit meg lefogja a milícia, mert a pulya kezébe adta a gyeplőt.

A két „fogatos” jól tette, hogy addig nem mentek haza, amíg el nem csitulnak a kedélyek, s alkonyatig a fa alatt kuporogtak. Még akkor sem gondoltak a hazamenetelre, de Feri, aki tudta, hol kell őket keresni, értük jött. Laci félenken megkérdezte tőle:

– Mi a helyzet a Soralján? Még beszélük?

– Beszélni beszélük – mondta Feri –, de már kevesebben. Apád meg azt mondja, hogy a javítóba ad. Dugónak meg kinyomja az anyja a belit, ha hazamegy, azt mondta. Berti bátyám meg fűbe üt benneteket, azt üzeni.

– Mondott még valaki valamit? – kérdezte Dugó.

– Mondott. Mi mondtuk Mózsiekkal, hogy büszkék vagyunk rátok, meg hogy a kuttyák az oka mindennek, la. Amúgy jól hajtottatok, csak azt nem értjük, hogy engedte meg nektek Berti bátyám.

Laciéknek most nem volt kedvük magyarázkodni, lehorgasztott fővel indultak hazafelé. Tudták, mi vár rájuk. A nadrágszj, vagyis az igazságtalanság győzelmének rút megnyilvánulása. Laci „barátságtalan” fogadtatásban és ismét egy hosszúra nyúló erkölcsi oktatásban részesült, amely három napos karantinban teljesedett ki. Az apja hitte is, meg nem is, ahogy ő fejezte ki magát, a homályos mesét, de ha még úgy is volt, akkor is hibáztatok, mondta. Mit ér a jó szándék, a jócselekedet, ha az nincs megfontolva, alaposan átgondolva. Nem mindig az egyszerű megoldás a helyes, de nem is mindig a bonyolult a jó.

– Akkor mi a rosszabbat választottuk? – kérdezte Laci. – Ez is olyan, mint a gólhelyzet. Ha berúgod, hős vagy, de ha nem, akkor leköpnék. Nekem ez bonyolult.

A tanító úr némileg lágyabb hangnemre váltott.

– Jól van! Itt lesz neked a háromnapos udvari fogság, addig lesz időd gondolkodni ezen. Addig nincs Dugó, nincs futball, és a disznóknak ezentúl te jársz majd gazért. Én sem voltam jobb a Deákné vásznánál, de...

A tanító úr nem fejezte be, mert sietett bekapcsolni a rádiót, kezdődtek a hírek a Szabad Európa rádióban.

Az udvari fogságnak kétségkívül voltak hátrányai, de voltak előnyei is. Hátránynak számított, hogy három teljes napig Laci meg volt fosztva a futballozástól és az úszástól. Imádkozott, és leste az eget, gyülekeznek-e a felhők, közeledik-e a hosszan elhúzódó esős időszak, hogy némileg vigasztalódjon azzal a tudattal, hogy ezek a napok nem vesztek kárba. Sajnos mind a három napon át nagyon szép idő volt, és ez elszomorította. Hiába ismétlődtek naponta többször is a hívó fütyjelek, nem válaszolt rájuk, hiszen értelmetlen volt. Módfelett irigyelte Palit, amikor ganézott az istállóban és a párizsi nyárról énekelt. Naponta több órát olvasott, és sokat töprengett, törte a fejét egy olyan világraszóló találmányon, amely mindenki hasznára lenne. A sok gondolkodásnak lett is némi eredménye, mert elvben feltalálta a deszka gyalulásának egyik lehetséges, félautomata változatát, amely gumik, rugók és egyebek segítségével működött volna. A vázlat elkészítése után a kísérletek megkezdését, bizonyos nehézségek miatt egy másik időpontra halasztotta. A nagyobb sikerrel kecsegtető találmányban, a vitorlás bicikliben, több bizodalma volt, de anyaghiány miatt, egyelőre ezt is az elhalasztandó megvalósítások listájára tette. A nagyobb gond mégis az volt, hogy nagyon magára volt

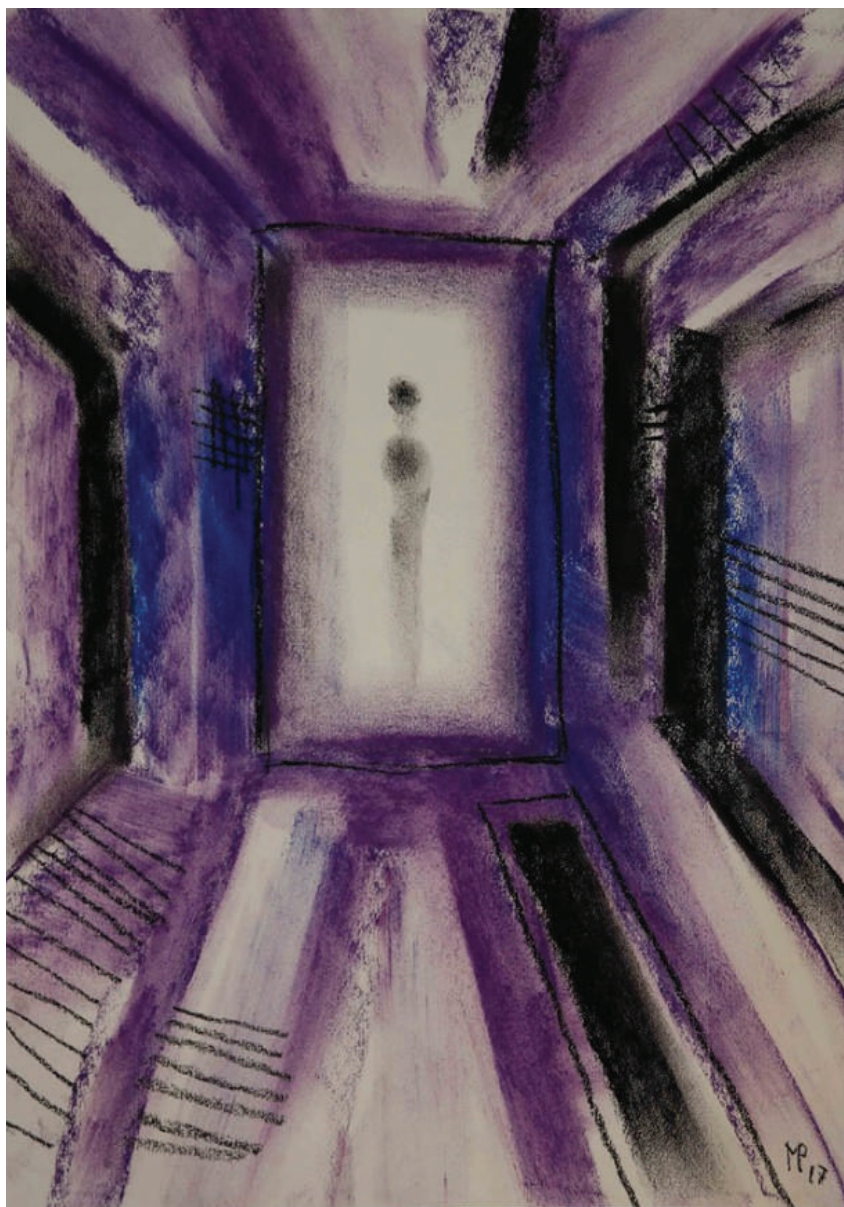
utalva, segítséget senkitől nem várhatott. Dugó igénybevételének még csak a gondolata is abszurdum lett volna a történetek után. Még egyszer az apjához fordult tanácsért: mondaná meg már neki, mire volna szüksége az emberiségnek? Itt van ez a három nap, hátha ő most, merthogy ráér, kitalálná a módját a világ megváltásának. Ő biztos abban, hogy az emberek még sok mindent nem ismertek meg, sok mindent nem találtak fel, ezt a folyamatot meg kellene valahogyan gyorsítani, mert az ember élete nem hosszú, és mire nagy tudós lesz valakiből, már kevés ideje marad a tudományos munkára.

Ezeket a gondolatokat olyan komolysággal adta elő, hogy az apja kénytelen volt azokra komolyan is válaszolni.

– Hát tudod, majdnem minden fiataalt megérint a buzgóság, a tenni akarás vágya. A nagyra hívatottság tudata működik bennük, de azt nem gondoltam volna, hogy ez a dolog nálad már ilyen korán jelentkezik. Egy kicsit elsieted. Hogy mit kellene feltalálni, azt kérded? Hát figyelj! Most olvasod a *Nemo kapitányt*. Annak az írója Verne Gyula, ahogy már beszéltem neked róla, ifjú korában el akart szökni otthonról, hogy világot láthasson, hogy többet ismerjen és tapasztaljon meg belőle. A szülei megakadályozták ebben, de éppen így, ennek a fordulatnak a hatására ismert meg, talált fel valamit. Vagyis feltalálta saját magát. Világhírű író lett belőle, és egyre inkább úgy néz ki, hogy az emberek az általa megálmodott dolgokat. Ezért aztán én azt mondom neked, te is tégy így! Találd fel magad! Ismerd meg először önmagadat, és aztán dönts, hogy mire vagy képes. Abban igazad van, hogy az emberi élet rövid, de meg kell értened, a gyümölcs is csak akkor jó, ha már megérett. Az ember is így van vele. Fel kell nőnie, képezni kell magát, hogy minél többet tudhasson, és csak akkor gondolhat nagy dolgokra, ha már úgy érzi, eléggé okos, eléggé érett ahhoz.

A fiú megértette, az apjának valóban igaza van, de azért ott motoszkált a fejében mindezek cáfolata is. Itt van például ez a vitorlás bicikli. Igaz, még gyerek vagyok, nem értem meg, de mégis eszembe jutott egy ilyen technikai találmány. Hajó és csónak már van ilyen, vitorlával közlekednek, de vitorlás bicikliről ő még nem hallott, sőt biztos benne, hogy ilyen még Beregszászban sincs. Ez pedig csak rajta múlik, és ha már ezt az ötletét megvalósította, akkor miért ne jöhetne a következő, a vízről felszálló repülőbicikli? Egy valami szólhat csak közbe, hogy ezek a találmányok ne jöhessenek létre, mégpedig a pénz, ez a nevetséges papírdarab, amit az emberek kitaláltak maguknak, hogy

megnehezítsék az életüket. Ez az oka mindennek. Mindazonáltal a reményt nem szabad feladni. De hogyan is szokta mondani kedvenc tanítónője, Edita Fjodorovna? „Nincs lehetetlen. Idő és kitartás kérdése az egész.” Hát időm, az van – gondolta. Még két és fél nap. Igaz, a kitartás egy kis szenvedéssel jár, de azért meglesz az is. Papírt és ceruzát vett elő, és megtervezte a biciklivitorlát, és felvázolta a gyakorlati használatra vonatkozó elképzeléseit. Már csak egy fontos kérdés maradt nyitva, mégpedig az, hogy honnan és milyen erővel fúj a szél. Ennek boncolgatása izgalmas feladatnak látszott, akár valós, vagy akár csak átvitt értelemben is.

Matl Péter grafikája

HÁJAS CSILLA

NAGYAPÁVAL ÉS NÉLKÜLE

1.

Amikor írni akarok róla valamit – igazat, életszagút –, nehezen találok a szavakat. Semmitmondó általánosságok jutnak eszembe.

Pedig bölcsészdiplomám van, fogalmazni tudnom kéne.

Ülök az ágya mellett. Nézem, ahogy lüktet a nyakán egy ér.

Még pislákoló tudatával beszélgetni próbál. Emlékei közül előkotorja a közös témákat: hogy van Sanyi, mikor lesz esküvő, mi újság apáékkel, öcsémnek megy a tanulás?

Szorgalmasan válaszolgatok: jól vagyunk, nagypapa, az esküvő még odébb van, nagypapa...

Nagymama felhorkan: te mindig hülyeségeket kérdezel!

Rendületlenül folytatom: apáékkel minden rendben, az alsósoknak őszi szünet van, így a húgomnak is, öcsém is boldogul.

Lassan beszélek, gondosan artikulálva, hogy értse, amit mondok. Nagyot hall már, mint általában a nyolcvanöt évesek.

Enyhe zavarodottsággal tapasztalom: jellemző ingerültségem az emberek felé elillan, helyébe türelem költözik. Többször elismétlem ugyanazt, anélkül, hogy idegbajossá válnék.

Várom, hogy reszketősen újabb mondatokat formáljon. Közelebb hajolok, mert öblös, mély basszusából mára nem sok maradt. Mozdulatai meglassúdtak, a járása tétova, a hangja halk, reszketeg.

Kényelmetlenül feszengek a széken. Látom, milyen kicsi lett nagypapa. Keze erőtlenül pihen a paplanon.

Megfogom, és érezni vélem, vére a fiatal kéz érintésére gyorsabban áramlik a pergamensárga, viaszos bőr alatt.

Simogatom a kezét, amely egykor négy gyermeket ölelt, s közülük hármat felnevelt. Becsülettel, tisztességben.

Szeretettel nézek rá, még mosolyogni is sikerül, pedig legszívesebben idegösszeroppannék vagy ordítanék egy jó nagyot, hogy könnyebb legyen.

De csak ülni van erőm, remélve, hogy torkomban a gombóc hamar feloldódik.

A gombóc marad, szemem előtt ködfátyol, valami irtózatosan nyomja a mellkasomat, nem tudok normálisan lélegezni.

Csak ülök, és tehetetlenül nézem, ahogy az idő nagy darabokat harap nagyapából, míg végül elveszi egészen.

2.

Nagyapa meghalt.

Igen, igen, tudom: öreg volt, nyolcvanöt éves, és nem lehet örökké élni.

Mégis fáj.

Mintha ő küldené odaátról, jönnek az emlékek.

...Kiskoromban sok időt töltöttünk náluk az öcsémmel. Nagyapa hintát készített nekünk, amivel olyan magasra lehetett szállni, hogy a fejünk elérte a lúgas tetejét.

...Létrát ácsolt, hogy a kamra padlásán berendezhessem a főhadiszállásomat.

...Egy karácsonyeste két kisnyulat hozott a szobába, és kiszedhettük őket a szőnyegre. Nagymama másnap nagyon görbén nézett nagyapára.

...Mindig ketten szedtünk fűvet a nyulaknak az iskolakertben. Nagyapa sarlót és zsákot hozott a biciklisaroglyán. Amíg komótosan teleszedte a zsákot frissen vágott illatos fűvel, csigákat kerestem a bokrok alatt.

...Úgy örültem, valahányszor találtam egyet!

...Egy szenteste nagymama sétálni vitt a városba, hogy megcsodáljuk a nagy karácsonyfát, és amíg nem vagyunk otthon, az anygalka elhozhassa nekünk az ajándékokat. Esett a hó, és én kinyújtottam a nyelvemet, hogy a hópelyhek ráessenek.

...Mikor hazaértünk, nagyapa lelkendezve újságolta: pont most járt itt az anygalka. Megkérdeztem, milyen színű volt a ruhája, mire azt válaszolta: szürke.

...Meghökkenem. Szürkeruhás karácsonyi angyal? Hiszen bármilyen színű ruhája lehetne!

...Barbie-babát hozott és Mars csokit. Hatéves lehettem.

...Egyszer öcsémmel letépkedtük a zöld paradicsomot, egymást hajigáltuk vele. Mikor nagyapa észrevette, elszedte tőlünk az éretlen bogyókat és mind-

kettőnket beparancsolt a házba. Egyet gyorsan szétnyomtam a tenyerén, utána öcsémet megelőzve iszkoltam nagymama védőszárnyai alá. Nagypapa fenyítő tenyere öcsém hátát érte.

...Aznap nagyon elégedett voltam magammal. Ezt a csínyet sokszor emlegettük, kicsit az öcsém kárára, kicsit a gyerekkor után sóvárogva.

...Amikor édesapám kamasz volt, nagypapa egy apró szobát épített neki a padlásán. Ágy, polc, kisasztal: ennyi volt az összes berendezése. És a kémény, ami félig elfoglalta az egyik falat, és ami nagy füstöt okádott a szobába, valahányszor odalenn nagymama befűtött.

...Micsoda diadallal vettem birtokba egy nyáron ezt a szobácskát, amikor kiharcoltam, hogy fenn alhassak! Közös szobánk volt édesapámmal, még ha időben később birtokoltam is.

És most...

Az újévet egy másik országban ünnepeltem. Sokat nevettem egész nap, miközben nagypapa itthon vért hányt, és este meghalt.

Nem érkeztem haza idejében. Nem tudtam elköszönni tőle, nem kísérhettem ki a temetőbe.

Az év még csak most kezdődött, és nekem már nincs nagypám.

Selma Lagerlöf szavai jutnak eszembe: *Istenem, mielőtt eljön az aratás ideje, engedd megérlelődni a lelkem!*

3.

Azt mondják, a sírás jó, mert a sírás tisztít, mert a sírás már az *elengedés* része.

Talán van benne igazság, de ha a *lélek* fáj, elapadnak a könnyek. Az ember sírna, hogy megkönnyebbüljön, csak valahogy nem sikerül.

Nem tudok látványosan sírni.

Magamban, némán jajgatok.

Mikor először léptem be a házba nagypapa halála után, kicsit félve néztem az ágyára. Azt hiszem, a tudatalattim azt súgta, még ott lesz; hogy nincs valóság nélküle, csak rossz álom, amelyből mindjárt felébredek; hogy ismét láthatom a magasra dúcolt párnák között mosolyogni vagy zsörtölődni, mert nagymama még nem adta oda a gyógyszerét; vagy langyos a kávé, nyitva maradt az ajtó.

Úgy reméltem...

Ágybeli nélkül még sosem láttam az ágyát. Szívfacsaróan kopár volt.

Szerettem volna leülni a szélére, hogy közelebb érezzem egy kicsit. Ostobaság, én is tudom. Nagyapa már elköltözött.

Apa szerint jó helyre. Remélem. Hogy valójában hol van, csak az Isten tudja.

Mi csak azt, hogy semmivé foszlott.

Erről a fájdalomról nehéz írni.

Ébren fekszem az ágyamban, a plafont bámulom, és a könnyeim belecso-rog-
ognak a fülembé.

Molnár István festménye

NYOLCVANHÉT GYERTYA

Gyerekkoromban – telente – nagyapával almát sütöttünk a sparheltben. Fel-sorakoztattuk őket a tepsire és fűtöttünk veszettül, hogy hamar kész legyen. A sütő ajtaját fontoskodva nyitottam ki, még az arcomba csapó perzselő hőség sem állított meg.

Az almák összefonnyadtak, héjuk pont olyan lett, mint nagyapa kezén a bőr. Kiszaladt alóla a hús.

A sült alma jellegzetes illatát néha még ma is érzem, és ezer más közül fel-ismerem. Pedig azóta, hogy hol van már nagyapa, csak az Isten tudja. Vajon a sparhelt őrzi-e még az emléket annak, hogy egyszer egy kisgyerek sült almára várva viháncolt előtte?

Hosszú évek teltek el, rég felnőttem, ezzel az emlékek sokáig nem is gon-doltam. De úgy szeretném még egyszer kinyitni a sütő ajtaját.

A sparhelt másik oldalán most nagymama szedi szakadozva a levegőt. Készü-lődik a nagy útra, már nem ismer meg. Megrogyant, roskadozik benne a lélek.

Még időben hazaértem, hogy elköszönjek tőle. Szorosan megöleltem, hogy sokáig emlékezzen rá, és ha majd egyszer engem ölel így az unokám, karja melegét továbbadhassam neki.

Azt mondják, a halál citromillatú. A halál nem a barátom. Itt settenkedik körülöttem, és semmi meg nem állítja. Közelgő lépteinek zajára figyel fülem. Az idő úgy szedi a lábát, mint akinek korbáccsal verik a hátát.

Nagymama nyolcvannyolcadik évét taposta. Hálás vagyok, hogy a voná-sai tovább élnek a lánya arcán.

Az ember amikor megszületik, de még mielőtt tudatára ébred, már akkor elmorzsol néhány évet az ujjai között. Vajon mikor kifelé menetel az életből, a végére ott sem emlékszik?

A temetésről három kép villan be összesen, mindhárom nagyon megret-tentett.

A test elhasználódott és a lélek már nem bír megmaradni benne. Az, hogy nagymama tényleg meghalt és mi eltemetjük, csak akkor tudatosult bennem, mikor a virrasztó férfiak mély baritonján felcsendültek a halotti énekek. Akkor döbbsentem rá, hogy nagymama elfogyott.

Nem sírtam. A mi fajtánknak befelé folyik a könnye.

Kék kabátomban és a piros nadrágomban csak álltam a koporsója mellett, mint egy riadt, színes tollú kismadár, s arra gondoltam, hogy micsoda butaság feketében temetni. Az ember nem a ruhájával gyászol, hanem a lelkében és az én lelkem már eléggé fekete. Olyan sötét lett benne, hogy jó darabig nem világítja be ezer gyertya sem.

Épphogy csak elkezdődött az év és nekem már nincs nagymamám. Hát hogy van ez?

Mikor a koporsó négy sarkán helyükre kerültek a csavarok, megértettem végképp, hogy nagymamát eltemetjük, tényleg eltemetjük.

Édesapát arra kértem, a szemfedéllel csak a nyakáig takarjuk be, hogy kapjon levegőt. Aztán hirtelen vihogni szerettem volna, milyen ostoba vagyok, hisz nagymamának ez már csak a teste, amiben nem lakik senki. Az Isten adta őt is közénk, és most szépen visszakérte.

Már nagyapát korholja fenn a magasban, s földi bajokkal nem gondol többet. Ez a rendje, mégis azt érzem, mintha valami iszonyúnak futnék elébe.

És a legvégén, mikor négy sírásó leengedte a koporsót és ráhányták azt a rengeteg sok földet, akkor értettem meg harmadjára, hogy innen már nincs tovább. Tényleg eltemettük. Végleg.

Azóta elvesztem az állók világ közepén, azzal a biztos tudattal, hogy rajtam nem segíthet már senki emberfia többé.

Eddig a mese egy asszonyról, aki tündérré vált...

Mióta nagymama meghalt, nehezebben írok.

Ujjaim alól szerteszaladnak a szavak, nem bírom összeterelni őket. És mérgeznek is, akár a higanycseppek.

Mikor valami izgalmas történik velem, eszembe jut: ezt majd okvetlenül elmesélem nagymamának, ha hazamegyek. Aztán ráébredek, hogy én már bizony soha semmit nem mesélek neki. A koporsóban úgy feküdt, mint egy idegen, mert az én nagymamám sosem hordott feketét, és főleg nem volt ekora álla.

Mikor a virrasztó után magára hagytuk, hogy utoljára pihenjen a házban, ahol a folyton rotyogó pörköltök és sütemények között, háttérben a Kossuth Rádió zümmögésével és a hűvös nagyszobában rekedt legyek döngésével az életét töltötte, azon méláztam, vajon az én életemnek milyen kerete lesz?

Néhány éve egy cigányasszony azt jósolta, sokáig fogok élni, sokra viszem. A nevemre hosszú ideig emlékeznek majd, utódaim sokáig sütkéreznek jó híremben. Könnyű annak, akit én szeretek, napsütéses az élete. Szavamra kapuk nyílnak előtte, akadálytalanul haladhat az útján. De jaj a hamis embernek, haragom, mint a hurrikán, elpusztít mindent maga körül, nem áll meg előtte semmi. A nagy szívnek ára van, türelem kevés jár hozzá.

Villogó barna szeme volt és jót akart nekem, de ez a fajta jóakaró engem megijesztett. Azóta az agyam egy távoli zegzugában ott honol a jóslat, hogy minden meg van írva előre, nem változtathatok rajta egy jottányit sem. Én pedig a szabadságot akarom, a döntés jogát, hogy választhassak, még ha felelősség is az.

Időnként mégis eszembe jut a cigányasszony, s ilyenkor hosszan nézem a határozott, mély vonalakat, miket tenyerembe rótt az Isten. Mintha egy könyv lapjait forgatnám, melynek nyelvét nem értem és ki tudja, van-e jogom a lapozásához.

Nagymama gyöngyházfény volt a pillangók szárnyán, friss esőillat nyári zápor után, nagymamánál otthon volt a lelkem.

Szeretném, ha már könnyebb lenne elfogadni, hogy elköltözött és én még nem tudok utána menni.

Szeretném, ha már könnyebb lenne nélküle élni.

Nyolcvanhét nyár – ennyi egy élet.

Elmúlik minden.

Nagymama mézeskalács receptjét egy fiók mélyén őrzöm. Nagy, szálkás betűkkel írta egy megsárgult lapra, hogy emlékezzek rá, mikor ő már megszese jár. Mióta meghalt, csak nézegetem a papírt. Ezerszer sütöttem azóta, de ugyanezt a receptet soha. Nem mertem. Félttem, hogy ugyanolyan illata lenne, mint amikor nagymama konyhájában álltam a sparhelt előtt, amelyben han-

gosan pattogott a tűz, én pedig nevettem valamin. Még nagyapa is vidáman hunyorgott a szemüvege alatt. Azt nem bírnám. Talán majd az unokámmal megsütöm én is, és saját nagy betűimmal továbbadom az örökséget.

Nyolcvanhét nyár – ennyi egy élet.

Csontomat tépi az űr.

A régi házat megveszi valaki, valaki más költözik oda. Furcsa lesz elmenni a kapu előtt, mely mögött egy idegen kutya csóválja majd a farkát egy idegen gazda előtt. Nem bírom. Idegenek fognak annál az asztalnál ülni, ahol nagyapa borotválkozott, ahol tejeskávét reggeliztem beleaprított kenyérrel. Ahol az ajtófélfán tartottuk számon, hogy ki mennyit nőtt a nyáron. Én mindig csaltam, ahogy csak bírtam. Azt az ajtót majd valaki lefesti, és talán egy következő nagymama fogja mérni rajta saját unokája magasságát. Ahol a cukormázát kevertem a mézeskalács tetejére, míg a karom majd leszakadt. Ahol nagymama belecsípett a nyers résztába és megkóstolta, hogy jó-e, én meg undorodtam tiszta szívemből.

Nyolcvanhét nyár – ennyi egy élet.

Ha üvöltének – segítene?

Valaki más fog abban a házban emlékeket gyűjteni. Az én időm lejárt. Ahol magasan szálltam a hintával és nem gondoltam a jövővel, más fog pókokra vadászni, mert olyan gusztustalanok, hogy jobb agyonütni mindet. A barátnői mindig csodálkoztak. Nahát, Gizike, milyen szépre megnőtt az unokád, tiszta apja! Nagymama meg kihúzta magát és büszkén bólogatott, hogyne, hát az ő fia, azért az mégiscsak valaki.

Más lesz a háznak az illata is, a nagymamáé meg lassan elszivárog az ajtó alatt. Szertefoszlik, amit a tüdő már nem bír beszippantani. Masszív orvosságzag terjengett ott mindig, mert nagymama – megelőzésképp – akkor is bekapdosott valami bogyót, ha a rádió csak esőt mondott.

Nyolcvanhét nyár – ennyi egy élet.

Hazamegyek én is egyszer.

A vietnámi balzsam szúrós szagáról mindig nagymama jut eszembe. Gyógyír volt az minden bajra: fejfájásra, izomlázra, bokaficamra. Azt mond-

ják, az illatok egy másodperc töredéke alatt visszarepítenek oda, ahol először éreztük őket. Látom magam körül a nagy dunyhát, amivel takaróztam, a vas-kos orvosságos szatyrokat, ahol a világ összes nyavalyájára akadt gyógyszer, amelyek nagymamát ilyen sokáig életben tartották. Biztonságot nyújtott ez a jellegzetes illat. Nagymama már messze jár, de ahányszor kinyitom a balzsamos tégelyt és beleszippantok, visszacsalogatom magamhoz.

Nyolcvanhét nyár – ennyi egy élet.
Nekem mennyi jut?

Most majd idegenek szereznek ott új emlékeket. Az enyémeik elkopnak, megfakulnak, mire észbe kapok, már az én tortámon ég nyolcvanhét gyertya. Ráncos a kezem, testem alig eszmél, rólam írja az unokám, hogy jó nagyanyja voltam.

Réti János grafikája

KOVÁCS ELEONÓRA

SZAPPANTARTÓ SZENTKÉPPEL

Gyermekkoromban anyám kézen fogott, mielőtt átkeltünk volna az úttesten. Hangosan visszaszámolt tízről, a jelzőlámpa zöldre váltott, majd elindultunk. Útközben gömbös fagyit ettünk. Eleinte minden szembejövő felnőttnek köszöntem. Később anyám kioktatott, hogy itt, a városban ez nem szükséges. Ezek után szigorúan összeszorította a száját, és nem szólt többet.

Annak ellenére, hogy csak évente háromszor sétáltunk el a magnóliafák alatt, minden alkalommal találkoztunk a nyomorral. Általában fekete ruhás öregasszony vagy kisgyermekes anya képében jelent meg előttünk. Az előbbi szótlanul gubbasztott a járda szélén, utóbbi pedig adakozásra buzdító szavakat hallatott. A két különböző emberrel való találkozásban a közös pont a lábuknál heverő üres margarinós doboz volt.

Anyám sohasem vett tudomást róluk, pénzt nem adott nekik. Fel sem merült bennem, hogy könyörtelen. Arra gondoltam, hogy nekünk sincs pénzünk.

A jelenet minden nyáron ugyanúgy játszódtott le: már messziről megláttam a koldust, és elkezdtem valamiről beszélni, hogy eltereljem a figyelmet. Ezzel akartam elkerülni az anyám helytelen magatartásával való szembesülést.

Szembesülésekből most sincs hiány: tudomásul kell vennem, hogy a lámpa megálljt parancsol. Egyedül torpanok meg. Senki nem nyújtja a kezét.

Sokat változott a sétány. Ezeket a padokat és lámpákat még sohasem láttam. Az út burkolata sem lehet régi. Azonban mégis meglátok egy ismerőst: a fekete ruhás öregasszonyt. Kicsiket lépve közeledik. Jobb kezével görbe botra támaszkodik, a másikkban pedig egy szappantartó, rajta némi aprópénz és egy miniatűr szentkép. A fejét lehajtja, közben ezt fújja:

– Jó emberek, segítsenek!

Senki sem annyira öntelt, hogy saját magára vonatkoztassa ezt a kedveskedő feltételezést. Az öreg koldusasszony a sétány közepén halad, így nehéz előle kitérni. Mégis sikerül a kékruhás nőnek, viszont a gördeszkás fiúcska kis híján kudarcot vall. Most én jövök. Előttem áll. Beborul az ég. A hirtelen keletkezett forgószél a kávézó elől felkap egy könnyű nádszéket. Felénk sodorja.

Úgy tűnik, mindenkinek most vált sürgőssé a hazatérés. A forgószél közeleg. Ketten maradtunk.

– Nem vagyok jó ember – mondom a szélrohamnak.

Amikor kinyitom a szemem, ismét tűz a nap. Az emberek sietnek a dolguk után. A sétány közepén állok és egy görbe botra támaszkodom. A kezemben egy piros szappantartó, szentképpel.

ARCMETSZETEK

A sofőr arcán átvonulnak a fejében cikázó gondolatok. Ő az egyetlen a buszon, akiről ez elmondható. A többiek kifejezéstelen arccal kapaszkodnak a fogantyúba, vagy kényelmesen hátradőlnek, és kinéznek az ablakon.

Mozgolódás támad. Három utas leszáll. Maguk mögött hagynak két pár összetaposott cipőt, négy leszakított kabátgombot.

A busz sofőrje a visszapillantó tükörbe néz. Összpontosít. Ez látszik az arcán. Felváltva figyeli a tükröket. Apró hibákat keres. Szabálytalanul előző kocsit, az úttestre lépő óvatlan gyalogost, síkos útszakaszt. Nehéz kitalálni a korát. Ugyanannyi eséllyel lehet huszonnyolc, mint harmincnégy éves. A homlokán nincsenek ráncok. Apró, barna szemei vannak. Kérdőn néz az utasra. Mintha nem az úti cél érdekelné, hanem a mögötte rejlő indok. Nincs cigaretta a kezében. Az órája egyszerű. Ahogyan a ruhája is. Fekete sportnadrág, sötétkék pulóver. A visszapillantó tükör felett játék mackók lógnak. Ismét koncentrálni. Kanyarodik a busz.

A kék kabátos néni leszáll. Felszabadul egy ülőhely. A fiú körülnéz. Az arca bosszús. Legyen boldog a lány és üljön le. Udvarias is lehet az ember. Hetente egyszer mindenképpen.

A lány arca sminkelt. Közönyösen kibámul az ablakon. Végre kevesebb az ember. Összetaposták a cipőjét. Kis híján a körme is letört.

Újabb megálló. Felszáll két arcmetsző. Szürke ballonkabát, fekete nap szemüveg. Nem illik az öltözködhöz a zsák, amit cipelnek. A sofőr hirtelen a fékre lép. A zsák eldőlni. Nem volt bekötve. Kiborul a tartalma. A busz belsejében elszabadulnak az arcok. Egymás után bújnak ki a zsákból. A mosolyt a kín követi, az örömet pedig az elégedettség. Hamarosan csatlakozhat hozzájuk a bosszúság és a vastag smink. A ballonkabátosok munkához látnak. Mindenkit megfosztanak arckifejezéseiktől. A gondolatok elkobzására a legtöbb esetben

nincs szükség. Néha az arcot is eltávolítják. Ilyenkor csak a fej marad. Benne agytekevénnyek, jó esetben gondolatok. Bár az ilyesmi ritka. A két ballonkabátos munkája eredményes volt. Arcmetsző késeikről letörlik a vért.

A sofőr csodálkozva néz a visszapillantó tükörbe. Neki még vannak arcki-fejezései és gondolatai is. Ő az egyetlen, akire ez jellemző.

Elered az eső. Fiú, lány, sofőr, arc. Bosszúság és smink. Egy zsák, tele met-szetekkel.

HIDEG, SÖTÉT

Mély a föld, sáros a gödör. A hideg és a sötétség ott van.

Kiszámolom a lépéseket és a koppanásokat a deszkán. Most megkeresem a fehér lepedőket, hozok egy kalapácsot és négy apró szöget. Apámtól engedélyt kérek arra, hogy az általa féltett tükrös ajtóba szögeket üssek. Felagga-tom a párnahuzatot. Épp eltakarja a tükröt. Most felállok a fotelre és a vitrint is letakarom. A lepel mögött ott a poros pezsgőspohár és a fekete-fehér kávéscsésze. Keresek egy seprűt és megcsörren a telefon. Anyám a nyári konyhában van, én beszélek.

Kész a koporsó, érte lehet menni, mondom anyámnak, majd leplezek tovább. Fél órára egyedül maradok a halottal. Mindenki elment valahová. Apám a koporsóért, anyám a községházára a halotti bizonyítvány miatt. Fel-szaladok a padlásra, csak onnan tudok telefonálni. Az egyik ismerősöm keres. Elhárítom az érdeklődését. Most nem túl alkalmas. Majd holnapután beszélünk, szia.

Mosogatok, anyám pedig a testvérével beszél. Betegségről és hibákról. Az életért sem okolhatunk senkit, a halálért miért kellene. Bölcselkednek. Meg-érkezik két gyermek. A halotté. A fiú leparkol a házunk előtt. A lány egy ékes koszorút szorongat kezében. Itt vannak már az ismerősök is. Betegeskedett, öreg volt, visszhangozzák.

A férfiak padokat hoznak, megkeresem a pokrócokat. Most letakarom a padokat, köszönök a férfiaknak. A kutyát hátra küldöm, kiöntöm a vizet. Szállingózik az énekkar. Mindenki sajnálkozik. A szobában felkapcsolják a villanyt. Az asszonyok fekete kendőben álldogálnak a koporsó mellett és fehér zsebkendőt nyomnak a szemükre. Az énekkar rázendít. A kutya is az ólban. Megállapítom, hogy a szúnyogokat vonzza a villanykörte. Fogom a

tálcát és számolom a lépcsőfokokat. Nem törnek össze a poharak. A szünetben ásványvizet kínálok. Másfél óra énekelés, öt perc szünet. Aztán mindenki hazamegy. A rokonság marad. A gyászoló gyermekek virrasztanak. Most elalszom.

Reggel szemet nyitok és hallgatózom. A nagynéném ébren van. Káposztát tölt az anyámmal együtt. Megszámolom, hány harapás a kenyér. A vasaló forró, a fekete blúz gyűrött. Érzem a huzatot, bezárok egy ablakot. Átöltözöm a temetéshez. Valahogy nincs kedvem kifesteni a szemem. Aztán elámulok az unokatestvérem fekete sminkjén. Szolid eleganciával és kecses szandálban pár szál virágot helyez a ritkán látott idős rokon koporsójára. Indulunk a temetőre. Szemetel az eső. Színes esernyők kerülnek elő.

A család kis csoportokban áll a sírgödör körül. Megszámolom az embereket, a koszorúkat, a cipőm orrára hulló esőcseppeket. A koporsó a sírba kerül. A rosszarcú sírásók buzgón lapátolják a sáros földet. Mintha ezzel kívánnák alátámasztani, hogy megérdemlik a pénzüket. Az egyikük leereszkedik a gödörbe. Anyám felsóhajt, mert rálépett a koporsóra. Vagy a nagyapám nyughelyére. Gyorsan kimászik, és folytatódik a munka. Most nagy levegőt veszek, és anyámat figyelem. Elvész a fekete ruhában, a szeme könnyezik. Apám karjába kapaszkodik. A nagynéném a lánya mellett áll. Az unokatestvérem aggódva figyeli a szandálban egyre nedvesedő harisnyáját. A gyülekezet még mindig énekel. A pap szerint a nagyanyám istenfélő, igaz asszony volt. Szilárdan állítja, noha nem ismerte. Hamarosan vége. Az utolsó rögek, az összes koszorú és a virágok a sírra kerülnek. A föld sáros, a gödör mély. A hideg és sötétség most van.

SZÜRKE VOLT

a ház, a fal, az ablaküveg. Az első emelet erkélyének vasrácsa felé egy kiszáradt szőlőlugas csonkja kapaszkodott. A jelentéktelenségig kopott tömbházból hirtelen özönlenni kezdtek a lakók. Egyforma ruhában, azonos arckifejezéssel töltötték meg a csendes utcát. Kiszáradt testüket barna kabátba csavarták, káposztafejeiket kendőbe burkolták. Csontos ujjaik között a nagyszülőktől örökölt műbőr utazótáskát szorongatták. Páran közülük bal öklüket a szájukba tömték. Nem akarták kiáltással felhívni magukra a figyelmet, holott már önmagában feltűnő volt, ahogyan elhagyták az ártalmatlannak tűnő tömbházat.

Az épület melletti kávézó egyik ingerült vendége udvariatlanság miatt méltatlankodott, amikor az egyik távozó lakó véletlenül nekiütközött asztalának. Ekkor a hirtelen mozdulattól felborult egy kávéscsésze, és az értékes koffein kiömlött. Emiatt mérgelődött, viszont nem csodálkozott azon, miként lehetséges, hogy a lakók egyforma arccal távoznak, mintha ötvenen lennének ikerestvérek.

Miközben a járda szélén álltam, és a narancs ízű fagylaltgömböt eszegettem, eszembe jutott, hogy ezt a jelenetet egyszer már láttam egy másik városban. Akkor február utolsó keddje volt. Dühösen rohantam keresztül a város főtéren. Egy rokkant férfi harmonikán játszott a hídfő mellett. Az emberek sorban álltak a kávéautomata előtt, a félbevágott koldus tovább gördítette magát, az utcagyerek vihogva elvágatott, a türbizruhas nő megigazította parókáját. Az emberek, jelenlétükkel megtöltötték a főtéren minden négyzetcentiméterét, a szabad padokat, néhányan a korláton keresztül még a folyó fölé is kihajoltak. Vadkacsákat etettek. A gyerekek vattacukor után nyafogtak, a diáklány szórólapokat osztogatott az embereknek, akik mindenütt ott voltak, s én sehol sem lehettem egyedül. A kedvenc parkom szerelmesektől zsongott, a másik bódult álmok színhelyévé változott, a katonai emlékmű tövében emberi lény szunyókált, a főtéren pedig babakocsi anyukák foglalták el. Meg kellett volna értenem őket. Azért ültek a padokra, sétáltak a korzón, mert két napfénymentes téli hónap után ez volt az első fényárban úszó kedd. Február vége van, elolvadt a hó, az idő enyhe, s ebben a legtöbb ember részesülni akart. Egyedül én nem tehettem. Azért, mert képtelen voltam leülni a közelükben. Úgy megtöltötték a központot, annyira nyüzsgöttek, mintha valójában patkányok lennének, és az utolsó kikötőben épp a hajó elhagyására kényszerültek volna.

A jelenet kapcsán felmerülő érzésre emlékeztem, amikor a kopott bérház ajtaján keresztül kiözönlő tömeggel szembesültem. Az ő arkifejezésük is olyan volt, mint a patkányoké. Barna kabátjuk kölcsönözte a bundájuk színét, a foguk, mintha megnőtt volna, és a szemük is megnagyobbodott. Már a beszédre is képtelenek voltak. Kétségbeesett patkányarccal, a szájukba tömött öklükkel épp az utolsó lakók hagyták el az otthonukat, amikor elhatároztam, hogy bemegyek az épületbe.

Nehezen lélegeztem be a bérház folyosójának nyirkos levegőjét. A falakon feliratok intettek a valahányadik emelettől való távolmaradásra. Ennek ellenére egyenesen oda tartottam. Amikor kiléptem a liftből, rögtön rájöttem, hová kell

mennem. Az ajtaja előtt zöld betűkkel állt a becsmérő felirat. Tudtam, ártatlanul vádolják, és azt hiszik, ő küldte el a lakókat, akik mindenáron bűnbakot akartak. Nyitva volt az ajtó. Semmi okot nem láttam a félelemre. Beléptem.

Gyere, már vártalak, hangzott a konyha felől, holott épp azt akartam mondani, hogy rám biztosan nem számított. Ekkor meghallottam a víz csobogását. A hátam mögött valaki vízzel töltötte fel a kádat. Elhúztam a függönyt, és az erkélyen megláttam őt. Mögötte a mélység. Te vagy az, mondtam nyugodtan. Azt hittem, már nem élsz. Szavaimra megdöbbszent. Ráncokkal telt arca mégis mosolyra húzódott. Éreztem, hogy valaki áll mögöttem. Engedd be a hűgomat, mondta reszelős hangon a banya. Elléptem az ajtóból, szabaddá tettem az utat. Ugye tudod, hogy nem folytathatod, és legközelebb legyőzlek, mondtam az erkélyen álló vendéglátómnak. Ekkor haladt el mellettem, lépett a fénybe a hűga. Amikor megláttam, nem tudtam megszólalni. Az arca. Te nem lehetsz, elástalak, nyöszörögtem. Ő diadalmasan felkacagott, tett egy lépést felém, mire eszeveszetten menekülni kezdtem, ki a lakásból, a folyosóról, le a tizenhárom emeleten, mert nem akartam liftben ragadni.

A város szélén álltam meg. Kifulladtam. Épp időben fékezett le mellettem az egyik autóbusz. Felszálltam, aztán a sofőrre néztem, s megszüntem levegőt venni. Így szólt hozzám: amikor a lakásomban szemtől-szembe álltunk, kétségbe vontam, hogy ma felszállsz erre a járatra. Lám, mégis itt vagy. Aszott koponyája csikorogva fordult a menetirány felé, csontkezével megnyomott egy gombot, és sziszegve bezárult mögöttem az ajtó.

Z. ÉS A HETEDIK AJTÓ

Az alábbi történetet egyik ismerősöm, Z. mesélte nekem, miközben sietős kézzel gördítette le egyik italt a másik után. Kevés só, citrom, majd a következő. Nehezen bírtam szóra, heteken keresztül bővöltem. Azt mondtam neki, érdekel, mi történt vele, fizettem pár kört, és az együttérzés látszatát keltve hallgattam. Talán két hét is eltelhetett, amikor végre a kezembe nyomott pár gyűrött papírlapot. Ez a naplóm egy része, mondta, majd ivott tovább.

*

Több méter mélyen vagyok eltemetve a gondolataim alatt. Hall valaki? A testem mechanikus gépezet. Automatikusan működik akkor is, amikor az

énem a tudatom mélyére süllyed. Ilyenkor az emberek azt látják, hogy udvariatlan voltam, én pedig két perccel később döbbenek rá, hogy megint nem köszöntem. A testem végighalad a folyosón, miközben azt parancsolom a szememnek, hogy ne a csempét nézze. Pár lépés, és nyílik az ajtó. Odabenn talán egy óriáshernyó vár a következő fejadagra. Mivel táplálkozik a hernyó? Elfogyasztja a levelet, melyen megtelepszik. Egy pillanatra megállok a folyosón, lehunyom a szemem, hogy ismét élesen elkülönüljenek a körvonalak.

Amikor felnézek, már a házunk udvarán, egy virágoskert előtt találok magam. A kapu magas, nem érem el a kilincset, a betonon egy hernyó csúszik. Figyelem a felnőtt ember tenyerével megegyező méretű hernyó araszolását. Nyálkás csíkot húz maga után, és harsány zöld színben pompázik, fekete pöttyei és hosszú szőrszálai vannak. Állok, és figyelem a hernyó lassú előrehaladását, miközben arról próbálom meggyőzni magam, hogy soha nem fog a bőrömhöz csúszni.

Telik az idő, egyre magasabb vagyok. A kezemmel már szabadon elérem a virágoskert kapujának kilincset. Úgy érzem, hogy a nagy hernyót csak álmodtam valamikor.

*

A vonatra várok, ködös a reggel, a közeli faluban harangoznak. Lezárul a sorompó, a mozdony érkezésére számítok. Ekkor ismét felvillan a gyermekkoromban látott hernyó alakja. Lehunyom a szemem, összeszorítom az öklöm, hogy amikor ismét körülnézek, eltűnjön a borzongás és az ismerős rettenet.

A mozdony seregelve fékez, hallom, hogy kinyílnak az ajtók, utasok szállnak le, valaki füttyent, a vonat hamarosan indul. Kipattan a szemem, hogy ne mulasszam el a felszállást. Időm sem marad a csodálkozásra, gyorsan kell döntenem, végül a kíváncsiság miatt hagyom, hogy bezáruljon mögöttem az ajtó. Eközben az agyam próbálja feldolgozni, amit a szemem lát. A vagonokat kívülről zöldre festették, belülről a falak rozsdásnak tűnnek, azonban amikor felszállás közben véletlenül hozzáértem a fal felületéhez, ujjperceim eltűntek a képlékeny szerves anyagban. Ekkor ismét eszembe jut a hernyó, és rádöbbenek, hogy a belsejében sétálok. Seholy sem találok megfelelő ülőhelyet, végül eljutok a mozdonyvezető kabinjáig. Tudom, ha az ajtót sikerül kinyitnom, a hernyó fejében találok magam. Ott is foglyul ejtett utasokat

találok? Csukott szemmel kinyitom az ajtót, de a következő pillanatban már a folyosón találom magam.

Fekete és fehér csempe váltja egymást, kizárólag a fekete kockákra lépek, emiatt lassan haladok. Megtörlöm a homlokom, ismét felveszem az ittfelejtett, elemózsiával teli vödröt. A zsebemből előveszem a kulcscsomót, és kinyitom a hetedik ajtót, hogy megetessem a foglyul ejtett hernyókirályt.

*

Akkoriban zűrés volt az életem a válás és a gyermekelhelyezési per miatt nem tudtam a következő héten visszamenni a kocsmába, hogy magyarázatot kérjek Z.-től az általa leírtakra. A következő hónapban nyitottam be ismét a kocsmába, de nem láttam a pult mellett könyöklő Z.-t. Kérdezősködtem a csapostól és a törzsvendégeket ismerő pincértől is, de egyikük sem emlékezett az általam leírt személyre. Ettől egyre idegesebb lettem, agresszívan kérdezősködtem, végül a biztonsági őr vezetett ki. Miközben kitessékelt, még mindig szentségeltem, és azt az embert kerestem, akivel egy hónapja beszélgettem a szélső asztalnál. Erre az őr rám nézett, és azt mondta, hogy fejezzem már be, mert mindig egyedül ittam.

*

Ültem a járda szélén, bambán bámultam a hópelyheket, a városban valahol fékezett egy autó, én pedig rájöttem, hogy Z. belépett a hetedik ajtón, nélkülem.

LENGYEL JÁNOS

ÉDES ANNA KÁRPÁTALJÁN

Hosszú évek óta unatkozott a Múzeum körüti antikvárium egyik polcán. A részleg fölött tájékoztató felirat: *Szépirodalom*. Szép, szép, de nem mai. Nem modern, nem kortárs. Mert hát haladni kell a korrallal. Vagy éppen a kórral. Az új ítések, az új divatdiktátorok számúzték őt is, mint megannyi társát. Évtizedek óta aludta csipkerózsika-álmát az antikvárium polcán. Már teljesen otthonosan érezte itt magát, mert volt otthona, és nem került zúzdába vagy máglyára. Hol van már Horthy, meg a finom urak, a nagyságosok, a tekintetek meg a kegyelmek? A hosszú, unalmas évek nem múltak el fölötté nyomtalanul. De most történt valami. Egy fiatalember tért be a könyvesboltba. Kezébe vett néhány kötetet, belelapozott, beleszagolt a múltba.

– Legyen szíves! Kosztolányi Dezsőtől kérném az *Édes Annát*.

– Parancsoljon, több példányunk is van belőle.

A fiatalember őt választotta. Megdobbant a szíve, de gyorsan elhessegette a hirtelen támadt gondolatot. Rég elfeledett érzés töltötte el, amit hamar maga alá gyűrt a realitás kegyetlen karvalya.

– Hiszen a nagynyja lehetnék – gondolta.

A remény erősebb volt a karvalynál, ügyesen kijátszotta annak éberségét. Izgatottan találgatta, ki lehet ez a göndör hajú férfi. Vajon hol él, milyen az otthona?

Nem került könyvespolcra, sem íróasztalra. Egy utazótáskában találta magát számos könyv és kézirat társaságában. Paraszti származásából eredően megszokta már a kényelmetlenséget. A cselédsors pedig megtanította az engedelmességre, az alázatra és az önkorlátozásra. Rég eltemetett érzések fakadtak fel oldalain. A zsúfoltság nem zavarta. Megismerkedett néhány történelmi személlyel, lírai alakkal, na és Mitracsek úrral. Azonnal megkedvelte a bohókás fenegyereket, aki nemes egyszerűséggel főhősnek nevezte magát. Rengeteget nevetett a férfi viccein, bár sokszor nem is értette, miről beszél. Látott ő már úgynevezett „finom” úriembereket, akikről később kiderült, hogy korántsem azok. Keserű emlékek tolakodtak elő egy távoli cselédszobából.

Vonatra szálltak. A Nyugati pályaudvarról indult az InterCity. Ezt Mitracsek úrtól hallotta. Nem tudta, mi az, mert utoljára még gőzmozdony vontatta szerelvényen utazott, amikor felkerült a fővárosba, cselédnek. Megtudta, hogy ennek a szónak azóta már több értelme is van.

Mitracsek úr sok újdonságról számolt be a végzet egykori asszonyának. Anna évtizedek óta ki sem mozdult az antikvárium polcáról. Kezdetben még megesett, hogy egy-egy érdeklődő a kezébe vette, megsimogatta, beleolvasott élete regényébe, de az új évezredben már rá sem néztek. Bőre megrepedezett, testét megviselte az idő, rég elporladt kezek hagytak rajta maradandó nyomatokat. De nem csak a szerencse forgandó, a könyvek lapjai is. Hányszor inkább visszakívánta a boldog békeidőket, amikor az emberek kortól függetlenül vígan lapozgatták.

Nem tudta, mi is az a „besztszeller”, Mitracsek úr magyarázta el neki. Pedig ő az volt egykoron. Ez csak annyira vigasztalta, mint az Anna-bál szépét ötven év múltán. S itt a hangsúly nem is az éveken, hanem inkább az elmúláson van.

A vonat megérkezett Nyíregyházára, a fiatalember felébredt szendergéséből. Az utazótáska egy személygépkocsi csomagtartójába került. Mitracsek már jól ismerte az utat, megsúgta a kosztolárnynak, hogy egy darabig ebben a benzingőzben fognak utazni. Annát egészen elvarázsolta ez a nagyszájú, víg kedélyű férfi. Már a neve is mulatságos. Ki ad a főhősének ilyen lehetetlen nevet? Deziré ilyet biztosan nem tenne. Eszébe ötlött, hogy a jó öreg Dezső már hosszú ideje magára hagyta. Egyedül a nagy magyar irodalmi dzsungelben. Magányosan egy antikvárium polcán. De most nem volt egyedül. Eszébe jutott valami.

– Mondja, maga hová való? – kérdezte Mitracseket.

– Én, kérem alássan, kárpátaljai illetőségű vagyok. Természetesen magyar. A nevem ne tévessze meg önt, aranyoskám! Ezt csak az íróm cinizmusának köszönhetem. De úgy éljek, hogy egyszer alaposan meg is köszönöm neki!

– Nem olyan rossz név az, ne orroljon már annyira arra az íróra! Hiszen úrnak szólítja magát.

– Magát igen, de engem csak gúnyból.

– Úgy látom, az úr igencsak haragszik az írójára. Elképzelni sem tudom, mi lehet az a nagy bűn, amit elkövetett. Az enyém egy igazi sorstragédiát kreált a számomra, én mégsem haragszom rá.

– Ezt meg is értem, Kosztolányit mindenki ismeri. Még életében is kevesen tudtak rá haragudni. De az enyém... Á, hagyjuk!

– No, mostan már kíváncsivá tett. Mondja már meg, ki a maga írója!

– Nem is tudja? – kérdezte Mitracsek úr elképedve.

– Nem, eddig nem említette a nevét.

– Ah, a nevét! Ki sem ejtem a számon. Megígérte nekem, hogy végre lesz egy könyvem, ahol én lehetek a főszereplő, a sztár. Ez olyan, mint a magácska idejében Boka János vagy Áts Feri. De már két éve csak hiteget, én meg itt tétlenkedek ebben az agyonhasznált füzetben. Amikor rákérdezek, mindig valami pályázatról meg elutasításról hadovál. Jellemző rá, hogy másokra hárítja a felelősséget.

– Na, ne zsörtölődjön már annyit, még a végén itt üti meg a guta! Amíg a története nem kerül a nyomdába, addig még bármi lehet. Végződhet akár boldogsággal is.

– Volt már rá példa, az író sokszor átírja, ahogy úri kedve tartja.

Közben a gépkocsi megérkezett a magyar-ukrán határra. Egyórás várakozás után elhagyták az Unió területét. Anna izgatott lett, először járt idegen országban magyar földön, bár még jól emlékezett Budapest román megszállására. Mitracsek színes szavakkal ecsetelte Kárpátalja történetét, felvázolta a közállapotokat. Anna megtudta, hogy Mitracsek úr írója az a fiatalember, akinek ezt a kalandot köszönhette. Mert kaland volt ez a javából.

A beregszászi otthonban kevés könyvespolc akadt. A kötetek többsége a stelázsiban, szekrények tetején, a szoba sarkában halomba rakva pihent olvasásra várva. Anna és Mitracsek úr egymás mellé kerültek az éjjeliszekrényen. A fiatalember hamar túltette magát Anna történetén. Nem először olvasta. Mitracsek úr megsúgta neki, hogy csak azért hozta Beregszászra, mert felhasználta őt, élete tragédiáját, egy pályázathoz.

– Egy vacak pályázat miatt cipelt el ilyen messzire? Egyáltalán mi az a pályázat? – fakadt ki Anna.

– Annyira édes, amikor dühös. Mondták már magácskának? – kérdezte Mitracsek úr.

Persze, hogy mondták, és ő el is hitte. Többek között ez készítette a szörnyű tetre. Az a gyilkos tűz most is fellobbant a szemében. Eszébe jutott, hogy milyen érzések éledtek fel benne, amikor a fiatalember levette a polcról. De ott volt Mitracsek úr, aki szemmel láthatóan rajongott érte. Amióta csak megismerte, úgy dongja, mint méh a virágot.

– Milyen elcsépelet hasonlat – gondolta Anna.

Ekkor már elszánta magát, hogy ezúttal enged a kárpátaljai novellahős ostromának.

A fiatalember felvidult, amikor elolvasta az interneten érkezett leveleit. Kiadója tudatta vele, hogy végre megjelent a több éve elfekvőben lévő könyve. Mitracsek révbe ért. És valóban. Aki elolvasta a kötetet, értesülhetett Édes Annával való boldog egymásra találásukról. Izgalmas kalandjaik megmozgatták az olvasók fantáziáját. Százzámra érkeztek a levelek, de a fiatalember nem ilyen sikerre vágyott. Az asztalán még ott feküdt a Kosztolányi-kötet, fellapozva, megdöbbenve vette észre, hogy Anna eltűnt.

Mi is történt a kis cselédlány gazdáival, akik olyan csúnyán bántak vele? Az író számára a plágium vádja felér a halállal. Mitracsek úrra gondolt, de ezt már nem tűri el sem a fehér papíros, sem a számítógép képernyője.

KISVÁROSI ASZTALTÁRSASÁG

A kisváros a nyári hőségtől szenvedett, mármint nem a város maga, az épületek, utcák, terek, hanem a lakosság, az emberek, azaz a település lelke. Mielőtt folytatnám a történetet, le kell szögezmem, azaz félre téve az asztalosmunkát, ki kell jelentenem, hogy ez a kisváros nem azonos Beregszászal. Egykori mentorom azt tanácsolta, hogy ne nevezzem meg konkrétan a történetemben szereplő településeket, hogy az olvasók ne tudják helyhez kötni a mesét. Nos hát köztudottan önfejű ember vagyok, én úgy szoktam mondani, szélessávú autonóm személyiség, ezért inkább a saját elképzeléseimet követem. Legalábbis megpróbálom.

A sörkert a város szélén volt. Korábban piactér, majd a helyközi autóbusz-közlekedés városi gócpontjaként funkcionált, mármint a tér, ahol állt. Olykor vándorcirkuszkok verik fel itt a sátraikat, ám a város lakossága ettől függetlenül is láthatott éppen elég állatot.

A söröző teraszán kis társaság hűsölt. Egy forgó ventilátor hideg vízpárlatot permetezett a vendégekre, de a cseppek azonnal elhaltak mihelyt a forró testekre hulltak. A pavilon ponyvája némi menedéket adott az izzó égitest tekintete elől.

Átellenben a kenyeres bolt előtt emberek álltak. Egyre drágább az élet és kevesebb a pénz. Már nem csupán a kopott külsejűeknek okoz nehézséget

*összekopejkázni*¹ az életre valót. Túlélni mindenáron. Voltaképpen az ember elél teán és vajas kenyéren is, ha mást nem tud megfizetni. Aki egész életében nyomorgott, kevésbé zúgolódik, hiszen nincs összehasonlítási alapja, de aki már megtapasztalta, mi az élet, vagy legalább érezte annak fuvallatát, az bizony nehezen viseli a nyomort, a nélkülözést, s a sivárságot, amit magával hoz.

Az élet szürkességét a hatóságok festékekkel próbálták eltüntetni. Ha már a valóság komor, legalább a látszat legyen színes. Buzgó *önnép-keresők* festéket nem kímélve mázolták a kisváros gúnyját az IKEA színeire. Mindenhol kétszínű zászlók lobogtak, büszkeséget erőltetve kétszínű arcokra, hogy mások el ne felejtsek: kétszínű világban élnek, ahol jaj a színesebbeknek. A trikolor már-már tiltottá vált, ha nyíltan ezt még nem is mondták ki.

Néhány éve, amikor a keleti tűzvész kirobbant a főváros központi terén, sötét alakok vonultak fáklyásmenetben, hogy tudassák a honszerző utódokkal, ki az úr a vámnál, ki viseli a bocskort e vidéken. Olyan demokrácia szakadt a territóriumra, amitől még a legelszántabb liberál-fasiszta bértapsoló is megnyalja a szája szélét.

A terasz árnyékában ismert társaság múlatta az időt. Legalábbis a város lakossága többségüket jól ismerte, és így van ezzel a narrátor is.

– Ez a hőség már kibírhatatlan. Nem segít más, csak a hideg sör – mondta az alacsony vézna férfi, aztán nagyot kortyolt a hús nedűből. A magas korsó oldalán cirill betűkkel írták fel a közismert malátaprodukciónévét. Mikor piacra dobták, még nem volt gond a minőséggel, de időközben ez a sörmárka is az ország sorsára jutott. Édes élet, hogy a Roshen² egye meg!

A többiek követték példáját. Vontatottan folyt a társalgás, mintha a hőség a szavakat is lelassította volna. (Na tessék, nem elég, hogy a történet vontatott, még a társalgás is az – szólt közbe Mitracsek Úr. Már megint. Sajnos nem utoljára.)

– Írtál mostanában valami újat? – fordult a molett szőke nő a Petőfi kinézetű férfihöz, aki a korsót az asztalra téve a habok tetején egyensúlyozó keresztrímet fedezett fel. Ugyanis fő- és mellékfoglalkozásban költő volt, emellett pedig önsorsrontó kisiparos.

– Tényleg, mostanában nem olvastam tőled semmit – szólalt meg az idősebb nő, mármint a vézna költőtől és a molett szökétől idősebb, akit az imént

¹ A kopejek vagy kopejka a hrivnya váltópénze.

² Ukrán csokoládémárka.

Juditként szólított meg a pavilon előtt elhaladó sárga ruhás hölgy. Előtte néhány hetilap hevert az asztalon. *Egyedi Hírlap* állt a fejlécen.

A megszólított újra megemelte a korsót, majd halkán megszólalt:

– Talán.

– De tényleg, jó lenne, ha végre újra az írással foglalkoznál inkább – mondta Judit.

A vézna férfi sokatmondóan tekintett a szerkesztőre, de bosszúsága nem tartott sokáig, máris oldotta az újabb korty ser. A többiek is megemelték korsójukat, hiszen annyira kínálta magát a hideg ital. Így már kvittek voltak.

A sarkon a főútról gyászkocsi kanyarodott le, nyomában gyásznép menetoszlopba tömörülve. Több mint félévszázada a térségből számos ilyen menet indult el kelet felé. Akkor a képzeletbeli gyászkocsi az emberek mögött haladt, a batárján maga a Halál ült, korbáccsal noszogatta túlvilági paripáit. A gyászolók nem tudhatták, hogy saját temetésükre igyekeznek, és soha nem térnek többé vissza erről a háromnapos útról.

– Kit temetnek? – kérdezte a vörös hajú idősebb hölgy. Ő eddig nem szólt meg, csak hallgatta, miről beszélnek a többiek. Irodalomról, újságírásról, kisebbségi sorsról folyt a diskurzus.

– Nem tudom, nem hallottam semmit – válaszolt a molett szőke.

– A fenébe, el is felejtettem – csattant fel Judit –, ma van Mitracsek úr temetése. Gyuri még körlevelet is küldött, hogy aki tud, menjen!

– Nem hallottam, egy hónapja nem ültem a gép elé – mondta a vézna férfi.

– Ki az a Mitracsek úr? – kérdezte a göndör hajú fiatal nő, aki éppen a menetnek háttal ült.

– Te nem ismered Mitracseket? Helyi celeb, elég hírhedt figura a városban. Sőt még Budapesten is ismerik egyesek.

– A Lengyi cimbije – tette hozzá a Petőfit idéző.

– Mi is készültünk – szólalt meg most a hosszú hajú férfi, aki megérkezésük óta mélyen hallgatott, csak szerelmes pillantásokat váltott asszonyával, aki balján ült. Világos pólóján az ismert zöld mesefigura pózolt, kezében kobozt tartva. A háromágú szigonyt már korábban elkobozta az IMF, a kamatok fejében. Mert már az egész országban érezhető volt a kamatláb szaga, különösen így a nyár derekán.

– Nem tudom, talán illene nekünk is elmenni, nem gondoljátok – fordult kérdésével a társasághoz a túlsúlyos férfi, aki most tért vissza az asztalhoz,

kritikus pillantást vetve a többiekre. Mi tagadás, valóban kritikus helyzet volt, a közösség egyik szereplőjét éppen most temetik, és az irodalmárok eme csoportja sörözéssel mulatja az idejét. Mindenkinek ez jutott az eszébe.

– Várd csak ki a végét, esztelen firkász, majd meglátod, hogy ezért bosszúból mit kapsz te a fejedre! Hát elfelejtetted már a nap verse sztorit? – szólalt meg újra Mitracsek úr teljesen életszerűtlenül.

Ez most valóban így volt, mert a háttérben éppen az ő temetési menete haladt el a kistérség sörözgető irodalmi celebjei mellett. De ez még nem volt elég, elővette tabletjét, és kikereszte az említett szöveget, majd hangosan, hogy az anyaországi olvasók is jól hallhassák, idézett is a szövegből: *Lengyel indulatos merengésének képrendszere felületes olvasásra komplexnek tűnik. Első átfutásra nekem a világirodalom egyik legszebb szerelmes verse, Baudelaire-től az Egy dög ugrott be. De ha közelebbről megnézzük a szöveget, látni fogjuk: az effajta merengés hamisztatlan megalománia.*

A szöveg felütése – a kedves és az őt ábrázoló rég megsárgult fotó közötti metonimikus viszony említése – egyszerűen ordító közhely, amely a popzenék szövegeitől a melodramákon át a giccses háborús filmekig ömlik ránk ma is szakadatlanul.

– Befejezted? Most nem ez következik. Mindig jár a szád, hogy a rólad szóló történetekben tulajdonképpen keveset foglalkozok veled, erre tessék, amikor te vagy a szöveg középpontjában, hirtelen eltereled a szót, és velem kezdesz foglalkozni. A fullánkjaidat hagyd meg későbbre, amikor majd a per menetét ismertetem! Megegyeztünk?

– Jól van már! Nem tudtam kihagyni ezt a ziccert. De azért még folytatnám, mondjuk Délszláv Attila kritikájával, amit a második kötetedről írt 2007-ben: *A kisebbségi írásmód sajátosságaitól eltekintve a modernség (posztmodernség) jegyei (is) kellene, hogy alakítsák a szövegeit. Természetesen ez nem elvárás, ugyanakkor egy már évek óta az anyaországban élő alkotó esetében felmerül a kérdés: hogyan is lesz ebből kárpátaljai-kisebbségi kötet? Hogyan jelenik meg a visszatekintés az írásokban, milyen torzulások mennek végbe az átélt történetek újragondolásakor/leírásakor? Ez az írói helyzet posztmodern narratívát hoz létre anélkül, hogy az tudatos lenne. A megélt dolgok közlése több okból válhat fontossá. Lengyel János esetében nem kifejezetten szépírói teljesítménye, hanem a prózájában megjelenő hatásmechanizmusok lehetnek érdekesek.*

– Na, látom, hogy csak kötöd az ebet a karóhoz, aki viszont nem engedi el a megragadott csontot. Tudod mit, ám legyen. Alább külön fejezetet szente-

lek majd a kritikának, ahol nyugodtan kifejtheted a véleményedet te is, ráadásul én is szóhoz juthatok. Rendben van ez így? Kielégíti majd a vitaéhségedet?

– Igen, hát persze.

A gyászhintó egyszer csak megállt, a kocsis leugrott a bakról, egy vödörrel a kezében besétált a sörkertbe, s miközben a lovak mohón itták a friss vizet, bizony ő is legurított egy korsóval. No, nem a vízből. A gyászolók nemtetszésüknek adtak hangot, de hát ez a korlátlan lehetőségek országa. Itt minden megtörténhet, még az is, ami nem, és meg is, vagy mégis. Szóval sokszor meg is történik. Megalakulásának hosszú évtizedei alatt nem egy lehetetlenségi törvény dőlt már meg mesterségesen előidézett határai között.

– Ő biztosan nem bánná. Ha tehetné, most itt ülne velünk, hogy régi történeteket mesélve elevenítsük fel barátságunk megkopott fényét. Jó pajtás volt, vagy ő, vagy az írója. Sokszor a kettő ugyanazt takarja. Hát akkor ígyunk az emlékére – szólt a vézna férfi és fenékgig üritette a korsót, amit az imént tett elé a pincérnő.

Mindenki ivott, ha nem is Mitracsek emlékére, de a szomjúság előidézte kényszer most a kegyelet köntösébe bújhatott, hogy aztán gyorsan ki is vetközzön belőle, mert a nyári hőség csak nem akart szűnni.

Horváth Anna kisplasztikája

MARCSÁK GERGELY

KIVIZSGÁLÁS

Egy régi külvárosi kórház röntgengépében születtem. A nővért, aki engedélyt adott az első lélegzetvételle, nem láthattam tisztán, de tudom, hogy kövér volt. Csak hunyorogtam még erre a világra, míg a fehér csempefalat támasztottam meztelenül. Miután ruháimat magamra öltöttem, az előtérben ülő másik nővér rendelt magához mogorván, siettetve, látszott, hogy félénk botorkálásom nemcsak idegesíti, de fel is tartja őt nagy munkájában. Egy asztalnál ült, én vele szemben álltam, és orrom alá tolt egy nagy nyitott könyvet. Hogy a betűket láthassam, szék híján meg kellett hajolnom a nővér előtt, amit ő magában valószínűleg elégedetten nyugtázott, saját pozícióját annyira fontosnak vélte, hogy ezt a gesztust el is várta minden páciens-től. Csodálkozva mélyedtem el a nyitott könyvben, vastagsága arra utalt, hogy több száz, több ezer bejegyzést tartalmazhat már, de mielőtt még kíváncsiságomtól vezérelve visszaforgathattam volna a megsárgult lapokat, a nővér ujjával türelmetlenül az utolsó sorra bökött. Én azonnal megértettem, hogy oda írta le vezeték-, keresz- és apai nevemet, illetve az egyik rubrikában szereplő *tanár* szó a nekem szánt foglalkozásra utal. Nem néztem föl, arcát nem láthattam, de tudtam, hogy hezitálásom miatt szeme a szájalommal telt utálattól, valamint haragtól izzik. Mivel ez megijesztett, nem tehettem mást, a sor végén aláírtam. Mindent elfogadtam.

Hogy azt a szobát erősen fűtötték-e, vagy csak a feszültségtől kezdett iz-zadni a homlokom, nem tudom, de miután durva hangon kiküldtek onnan, a hűvös folyosó kellemes enyhülést adott. Ingem kilógó csücskét nadrágomba tűrtém, nyitott kezításkámon behúztam a cipzárt, leellenőriztem, farzsebemb-ben van-e a pénztárcám, végre rendezhettem soraimat. Leültem az egyik pad-ra, próbáltam összeszedni magam. A kórházi folyosón megnyúltak az árnyak, a kőpadlón imbolyogtak, felkúsztak a falakra, majd a szűk réseken beúsztak a rejtélyes, zárt orvosi szobák ajtóit alatti. Táncuk monotonitása idegnyugtatóként hatott rám a zaklatott percek után. Figyelmemet egy velem szemben felfüggesztett légypiszkos gyógyszerreklám és a rajta ábrázolt emberi nyirok-rendszer ejtette rabul, de egyben eszembe is juttatta, hogy nekem itt felada-tom van, mennem kell tovább.

Bördzsekim zsebébe nyúlva előbb székletmintám tégelyét érintettem meg, majd kihúztam mellőle egy apró cetlit, a beutalót. A kardiológus neve szerepelt rajta, Olena Pavlivnáé, és egy emelettel feljebb lévő szobájának száma. A lépcsőház felé indultam. A betonlépcső fokaiba mélyedést vájt az idő és a sok beteg. Ez a számtalan leírhatatlan szenvedéstörténet úgy rám nehezedett, hogy csak lassan értem el a harmadik emelet a többihez hasonlóan sötét folyosóját. A kardiológus szobájával szomszédos kabinet előtt nagy sor állt, oda kell bejutnom majd a székletmintával. Idős, megkeseredett tanárok álltak szorosan az ajtó előtt, nagy paszellszínű kabátok lógtak rajtuk, és többségük egymást szidta durván káromkodva, amiért nem halad a sor, és sokan próbálnak előrefurakodni. A helyzetük reménytelensége miatt érzett rosszkedv majdnem rám is átragadt, ám benyitottam a kardiológus szobájába, és a nyomasztó folyosó törött, lógó kilincsu ajtaja mögött fényben úszó, tiszta, jó illatú helyiségben találtam magam. Ott ült rendezett fehér íróasztalánál Olena Pavlivna, és a mögötte lévő ablakpárkányon három nagy zamioculcas állt. Köszöntem, ő is köszönt, hellyel kínált, elkérte orvosi lapomat, a beutalómat fiókjába rakta, és kellemes hangját hallgatva szinte megfélemeztem róla, hogy egy régi külvárosi kórházban vagyok, odalent egy zsarnok nővér ripakodott rám, a fájdalom mélyedést vájt a lépcsőkbe és kint idős tanárok káromkodnak. Míg magammal hozott papírjaimat olvastam, igyekezett szóval tartani, én pedig nem tudtam levenni szememet szép ívű nyakáról, aminek a beömlő napfény bársonyos szegélyt kölcsönzött. Míg néztem, folyton csak fehér, hólyagos és valószínűleg rettentően érzékeny nyirokmirigyére tudtam gondolni.

Miután a leleteim kiértékelésével végzett, azt kérte, vetkőzzek félmeztelenre és helyezzem kényelembe magam a vizsgálóasztalon. Én ennek eleget téve ruháimat egy székre raktam és lefeküdtem. Egymás után kétszer rezzenem össze: előbb a zöld matracot borító hideg fólia ért hozzá a csupasz hátamhoz, majd Olena Pavlivna átlátszó, lehűtött zselét kent a mellkasomra. Ebbe a zseléretegbe fúrta bele műszerét, és fel-alá pásztázta vele a szívem tájékát, mosolya eltűnt, komoly, mély koncentrációt sejtető arckifejezéssel meredt egy monitorra, míg én teljes nyugalommal újra a nyakát néztem és nyirokcsomóira gondoltam. Másodpercek múltán arca újra felderült, egyenest rám nézett, és már-már angyali hangon így szólt: szép a szíve. Rám ez az egyszerű mondat olyan hatást gyakorolt, hogy alig bírtam visszatartani a folyamatos, öntelt vi-

gyorgást. Amiben én biztos voltam, amit mindig is tudtam, most, úgymond, tudományos tényként közölték velem. Orvosilag támasztották alá.

Ez az élmény olyan lelki megnyugvást és pozitív töltetet adott, hogy miután felöltöztem, megköszöntem a vizsgálatot és távoztam Olena Pavlivnáától, a nyomasztó kórházi valóságot már szinte tudomásul sem vettem. Mosolyogva vártam ki soromat az idős pedagógusok között, hogy egy kis üvegcsébe gondosan belenyomkodott székletemet az övék mellé tehessem egy üveglapra. Gondtalanul szaladtam le a lépcsőn, hogy a földszinti regisztrációs szobában megszabaduljak a papiroktól, kapjak egy pecsétet az egészségügyi könyvembe, elhagyhassam ezt a régi kórházat, és a külvilágban, szabad levegőn minden szembejövőnek elmondhassam a kedves kardiológusnő szakvéleményét. Sajnos ekkor ért addigi rövid életem legnagyobb csalódása, ami rettentő borzongással töltött el. A regisztráción egy nővér ült unott arckifejezéssel, foltos köpenyben. Szobájában rengeteg papír és kórlap állt, amelyek teljesen megtöltöttek egy padlótól plafonig érő polcot. Beléptem, köszöntem, de ő rám se nézett, csak a kezét nyújtotta a papírjaimért. Miután átnézte az orvosi könyvemet, rám tekintett, és közölte velem: tudja, hogy ez nyilván megterhelő, de akkor is át kell mennem a 3. számú városi poliklinikára, hogy a kardiológus is megvizsgáljon. Azt hittem, szerény nyelvtudásom miatt értettem valamit félre, és elmondtam, hogy szívvizsgálaton már voltam, a harmadik emeleten, Olena Pavlivnánál. A nővér rám nézett és fennhangon közölte velem, hogy itt nem dolgozik semmiféle Olena Pavlivna, sőt, kardiológusuk sincs egyáltalán.

A megrökönyödéstől zúgni kezdett agyam, teljesen értetlenül álltam, és reméltem, hogy továbbra is valami félreértésről van szó, ami egyre valószínűlenebbnek tűnt, a nővér ugyanis szigorú pontossággal fogalmazott. Tovább állítani a saját igazamat, vitatkozni értelmetlenség lett volna, ezért kirohantam a szobából, fel a harmadik emeletre, vissza a kardiológushoz. Megragadtam a lógó, törött kilincset, de hiába rángattam, az ajtó zárva volt, és a kabinet, ahol nemrég Olena Pavlivnát magam mögött hagytam, már nem volt több mint egy a régi külvárosi kórház zárt orvosi szobái közül. Próbáltam belesni a kulcslyukon, de odabent olyan sötét volt, mintha a helyiségnek ablaka sem lenne, a másik ajtónál pedig már senki nem volt, aki emlékezhetne rá, hogy onnan bárki kijött volna, az idős tanárok ugyanis folyton cserélődtek. Csalódást és döbbenetet éreztem egyszerre, félelemtől borsódzott a hátam. Próbáltam újragondolni a történeteket, és világossá vált, hogy bármennyire is ódzko-

dom a dologtól, muszáj visszamennem a röntgenvizsgáló terembe. Lementem a második emeleti szobához, a kilincsrre tettem a kezem és benyitottam. Az asztalnál ülő nővér, amint észrevett, határozott kézmozdulattal behívott, és utasított, hogy vetkőzzek le, most már teljesen meztelenre. Megbénított a félelem. Hogy szavának érvényt szerezzen, felállt, megfogta a karomat és a fogas mellé lökött. Én vetkezni kezdtem, teljesen meztelenre, ágyékomat a két kezemmel takartam el. Ismét megfogta a karomat és a röntgengéphez vezetett, kolléganője ott várt ránk. A gépbe álltam, a felszólításra nyújtottam nyakamat, egész testem megfeszült, államat a támaszra fektettem. Ijesztő csikorgással zárult a röntgengép ajtaja, a nővér, aki kövér volt, most azt mondta, ne lélegezzek, és készülékén beállította a halálos dózist.

Réti János grafikája

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY

LUCIFER ÜDVÖZÜL

1.

Lakodalom, nászéjszaka.

Az ágy alá elrejtve egy kalapács, hogy az ifiasszony – férjeura kedve szerint – fiút szüljön, ha eljön az ideje.

Nem késik a gyermekáldás, megérkezik Ferike.

– Én vagyok ő kicsiben! – dicsekedik apukája. Cimborákkal álló hétig vedeli a pucupálinkát.

Eszteendőre Ferike a gyerekkocsit kinövi, jár és beszél naphosszat az udvaron. Homokdombon várat épít, amit aztán kacarászva lerombol. Ha megunja, hátulra megy, irigyli a délceg kakas égőpiros koronáját. Kutya, macska nem állhat meg előtte, cibálja a farkukat.

Óvodába apja hordja kerékpáron. Visítózva élvezi a nyargalást. Csoportjában vezérséget bitorol, parancsára fakardokkal támadás a rózsák ellen. Óvó nénik szörnyülködnek:

– Kire ütött ez a gyerek?!

– Királyt játszik, rosszat művel!

– Elrontja a többit is!

Egyik év a másik után elsomfordál, Ferikétől búcsút vesz az óvoda.

2.

Az iskolában neve Ferkó. Negyediktől nyolcadikig osztályelső, később szintén színjeles.

Nagymamája örvendezik:

– Pap lesz ebből, azt mondom!

– Ne jósoljon! – mordul apuka. – Más a világ, egyetemen nem képeznek papokat.

Szakot választ a kislegény, jelentkezik. A vizsgákkal nincsen gond, de sokan vannak, a bejutás bizonytalan.

Kupaktanács a családban, mi legyen. Anyukája sopánkodik, apukája biztosra és vásárba megy.

Nem számít egy tehén ára, ha a fiút felveszik! Sikerül.

Attól kezdve ritkán látják otthon és a faluban.

Pár év múlva záróvizsgák, diplomával tér haza.

Apukája lelkendezve intézkedik, állást kap.

3.

Beceneve Feri lesz, mert a Ferkó nem illik egy tanárhoz. Kollégái tanítók, ő elvárja a megtisztelőbb titulust.

Szemtől szemben respektálják magas fokú képzettségét, háta mögött fejcsoválva pusmognak:

– Mivé lett a Ferkó!

– Túlságosan önhitt, mihez vezet ez...?

– De ismerjük el, rendet tart. Vasfegyelmet! Meglátjátok, direktor lesz maholnap...

Nem lesz. Tanév végén kedvetlenül eltűnődik: „Ez a pálya idegen, fizetése szánalmas, mellékes meg semmi másra, többre vagyok hivatva.”

Szová teszi otthon is. Anyukája sopánkodik. Apukája nem érzelgős, intézkedik. Másnap reggel Feri fiút hívatják az elnökhöz. Bő félórás hatszemközti diskurzus, mert a titkár jelen van. Okosan szól, elnyeri a bizalmat.

– Legyen szb-elnök. Támogatod? – javasolja, kérdezi a kolhozelnök.

– Ha belép – bólint rá a párttitkár.

4.

Hogyne lépne. Úgy számítja, megéri.

Az új tisztség neki való. Jó fizetés, kevés gond.

Tavaszi jöttén Luci elvtárs – most így dukál – üdülési beutalót osztogat, de a jónép vonakodik:

– Miért most? Egész télen négy fal között tengtünk-lengtünk, akkor kellett volna!

– Tavaszidő, dologidő!

– Bizony. Sok a dolog, nem enged!

Sebaj. Kellő számú irodai alkalmazott Luci elvtárs papírjain átlényegül fejönővé, dohánytermesztővé, utaznak mind üdülőkke, süttetik a hasukat. Luci elvtárs bazsalyogva dörzsöli a tenyerét: „Jól van ez így. Beutaló kárba nem vész, ők meg most már keresik a kegyeimet.”

Titkárnöje Csákány Bandi szemrevaló asszonya. Három éve hiába vár gyermeket. Most már lesz.

Luci elvtárs kap két pofont, Bandi másfél évet. Atyafiak csóválják a fejüket:

– Szegény Bandi műtrágyát gyárt rabruhában...

– Ez meg itthon továbbra is vígan éli világát...

– Nem igazság!

Ha már így van – hogy a törvényt nem érdekli, mi lenne az igazság –, ítélkezik a falu: szb-elnök nevéből a második *i* törölve, családi és keresztnéve összevonva, lesz belőle Lucifer.

Híre megy a titulusnak. Anyukája sopánkodik, az irodán nevetnek. Vise-lője bosszankodva töri fejét, mit is tegyen ellene.

– Megnősülök – jön az ötlet –, akkor talán békén hagynak!

Apukája rábólint.

5.

Választottja kákabélű leányzó, de az apja nagyhatalmú brigadéros.

Anyukája sopánkodik, apukája intézkedik. Megejtik a lánykérést, sátrat vernek az udvaron.

Terítéken pazar étek, márkás ital rengeteg, vigad mind a kétszáz vendég.

Éjfél után a menyasszony izgul-pirul, milyen lesz a nászéjszaka.

Pálinkázik nyakra-főre a párja, mintha bánná már az egészet. A menyecs-két ölbe venni, ágyba vinni képtelen. Amaz szegény őt vonsozolja szégyenkezve a szobába.

A jó népnek szeme mered – erre példa nem volt még a faluban. Sutyorogva találgatják, mi történhet odabent.

Az ifjú férj öltönyösen dől az ágyra, öntudatlan hever azon reggelig.

6.

Nyáridőben zúg a mező, két héten át versenyezik hat kombájnos. A győz-teseknek jutalom jár oklevéllel.

Az aratási ünnepségen ott a kolhoz elnöke, a titkár is, meg egy rakás tisztviselő, de ők nagyurasan finom göggel ücsörögnek. Szb-elnök reszortja a díjátadás, hát készülődik fenemód.

A beszéde papíron, felolvassa hibátlanul, fél tucatszor köszöni a buzgalmat. Pillognak a gépkezelők, várják már a díszkeretes oklevelet, még inkább a pénzzel bélelt borítékot.

Mosolyogva hosszan parolázik mindegyikkel. Kint a tévé, felveszi az eseményt.

Hiába a marasztalás itókára, bográcslére: összepakol, indul a stáb más helyszínen forgatni.

Maradnak az emberek és elvtársak, vodkásüveg hosszú sorban az asztalon. Fogy az ital, nő a jókedv, lárma riaszt erdőlakó madarakat. Szb-elnök ingadozva körbe jár, kombájnosok vállát veregeti, bizalmasan sugdolózik:

– Én is, ti is, benne leszünk mind a tévében. Mit gondoltok, jól beszéltem? Ki vele, de őszintén: milyen voltam?

Bólogatnak az emberek, kínálgatják a nap hőjét.

Összegyűl a sok kupica, hajtja őt a bokrok közé.

Visszatérve nyitott sliccén kibukva a hímtagja, himbálódzik kókadtan. Röhögnek az emberek, elnök-titkár elámulva szemléli a tébláboló alakot, dülva-fúlva pattannak a kocsiba, szitkozódva elrobognak.

7.

Jó tisztsége odavan, álló hétig fő a feje, mi lesz most.

Felesége pironkodva korholja, anyukája fejét fogva sopánkodik.

Apukája keresi és megtalálja a mentséget:

– Részeg voltál, kedves fiam, az az oka!

Hatásos az érvelés, elnök-titkár nagy haragja megenyhül. Tanácskoznak tíz percig, kimondják a verdiktet: Luci elvtárs megy a farmra vezetőnek.

– Ott a helye... – babsalyog az elnök.

– Pillanatnyi megingás. Emiatt nem lenne helyes leírni egy kádert – vélekedik a titkár.

8.

Százhusz tehén, hatvan borjú, gondozók és fejőnők a keze alatt: Luci elvtárs gazdálkodik. Reggel-este kiosztja az abrakot, megjelenik minden tehén seggénél,

feljegyzí a tejhozamot, havonta a borjúfiak súlygyarapodását. Észleli a kisebb-nagyobb vétkeket, korholja a gondozókat, figyeli a fejőnőket. Minden hétfőn tereli egy szálíg őket együvé, tömködi fejüket a modern állattenyésztés, a békepolitika sajátosságaival, ateista tanokkal. Muszájból meghallgatják, muszájból elfelejtik. Ő is tudja, de nem számít, mert működik a farm. Az eredmények nem kiugróan jelentősek, de jobbak, mint korábban. Az elnök és a titkár elismerő szavaitól fellelegzik: „Ezt akartam bizonyítani! Most már lehet gondom másra is...”

Házassága szerencsétlen, mert az asszony nem tűri az ágyában: „Fáj a fejem, hasam görcsöl, hagyjál békén!” Nem csoda, ha évek alatt egy szem gyerek sikeredett, satnya az is, mint a sápadt palánta.

Csakhogy Luci elvtárs harmincéves, ágyékában virgonc vágyak viháncolnak. Mi egyebet tehetne, szemezget a fejőnők közt. Akad köztük fiatal.

Kacér Bözsi kínálkozik, de épp ezért nem kell neki: „Összefeküdt füvel-fával, lennék nála sokadik.”

Mejjes-faros, de túl szerény, szinte félénk a másik. Ráesik a választás. Hekig a fejét rázza, de azután feladja az ódzkodást.

Esti fejés végeztével randevúznak, mező fűvén holdfény alatt ölelkeznek.

Nyár múltával, amikortól hidegek már az esték, szeretőjét rendeli a vörös sarokba. Kacér Bözsi megneszeli, mi folyik. Fejés után sietősen hazatérve kárörömmel árulkodik a szerető férjének: „Ide figyelj, asszonyodat most döngöli Lucifer!”

Két cimborá könnyen akad, velük indul Vihar Bélus a helyszínre. Egy rohammal betörik a deszkaajtót, tetten érik a kéjelgő párocskát. Sikít a nő ijedtében, elmenekül bugyi nélkül. Teheti, mert Bélus és a cimborák Luciferre figyelnek. Fütykös és löcs derekasan dolgozik, a latornak csontja roppan, arca-teste csupa kék és zöld.

Bélus otthon keseregve titkot tart, de cimborái bor mellett a kocsmában kifecsegek a dolgot.

Ámul-bámul a falu, toporzékol az elnök és a titkár. Nincs kegyelem, Luci elvtárs útilaput kap. Badar Jóska kótyagosan rigmust farag, összegzi a történeteket:

*Lucifernek bánatára
véget ért már jó világa:
farka miatt farolt farmra,
most is azért rúgták farba...*

Minél inkább elterjed a csúfos rigmus, Luci elvtárs anyukája annál inkább sopánkodik. Felesége mit se bánja az egésznet, kárörömmel kuruzsolja ura testén a foltokat. Apukája gondterhelten töri fejét, mit tehetne. Hetek múlnak, hónapok, jön a tavasz, mégis marad tanácstalan.

Az irodán más a helyzet: Luci elvtárs ügye napirenden.

- Mégis csak a mi káderünk... – tűnődik a párttitkár.
- Egyetértetek – szól az elnök –, de mi a fenét kezdjünk vele?
- Választás lesz, jelöltessük tanácselnöknek!
- Micsoda? Azt már azért ne.
- Miért ne, ha megválasztják?!
- Kapna akár csak egy voksot is?
- Mind bíró lett, akit eddig jelöltünk! Ellenjelölt úgyse lesz.
- Ez igaz... De épp ő legyen a falu első embere?
- Ugyan! Ő is tudja, mi vagyunk az első és a második, ő csak a sokadik lehet. Ahogy fütyülünk, úgy fog táncolni.
- Hm...

Márciusban megesik a választás. A titkárnak igaza, Luciferből bíró lesz.

9.

Másfél évig jól megy dolga. Teszi, amit odafentről mondanak, mert abból baja nem lehet. A jó népek panaszait, kérvényeit téma szerint rendezgeti halmokba, tűzi aztán tanácsülés napirendjére. „Döntsenek a tanácstagok, azért vannak.”

Igazolás valamiről bárkinek ha kell, legépel a jegyző, az ügyfél meg keresheti, hol a bíró. Megtalálja a presszóban – ez most már a kocsmá neve –, két vodka közt aláírja a papirost, ráüti a pecsétet.

Gyöngyélet ez, szó se róla, milyen kár, hogy múlandó.

Mert a titkárt szép szóval és egyebekkel rábírja egy tartalékos atyafi, óvja meg őt a behívástól. Kiderül a turpisság, megorrol a hatalom.

- Egy falusi titkár hogy merészel beleszólni a hadvezetés ügyeibe?!
- Ez politikai vakságból eredő vétség!

A titkárnak mennie kell – de hová?

Eltárséknál fontos szempont az emberséges bánásmód, mármint a saját káderekkel. Kinézik hát neki a tanácselnöki tisztséget.

– Luci elvtárs úgylis többször ücsörög a presszóban, mint a hivatalában!

Lucifer megkapja a lemondásra utasító ukázt. Nem érti az egészet, panaszosan vonakodik, de végül persze engedelmeskedik.

Új választás, a falu népe „minden mindegy” alapon megszavazza bírónak a bukott titkárt.

Luciferből csoportvezetőt csinálnak a kolhozban.

10.

Akármilyen alsórendű, ez is tisztség, csakhogy eszi már a fene a kolhozvilágot: hamvába készül halni a rendszer, ami létrehozta. Belülről bomlik az egész, végül térdre omlik, szétesik.

Lucifer az elsők között veszi észre, új világ van születőben. „Rajtam múlik, ebben végre lesz-e megint Valaki!” – morfondírozik.

Lesz. Menti pénzét idejében gépekbe, ingatlanba, és amikor végleg kipurcan a kolhoz, aprópénzért soktucatnyi kolhoztagtól megszerzi a kiosztott kéthektáros földrészleget. Hasonszőrű cimborákkal társulva alakít egy káeftét. Ő az elnök, száz embernek dirigál.

Egy-két év a nehéz kezdet, utána már dől a haszon, nő a profit.

Elnök úrként derogál az ócska Moszkvics neki, hát új kocsit vesz, nyugatit. Fontoskodva ül a volán mellett, mintha világnyi gond nyomná vállát. Nyáridőben széles karimájú kalap a fején, mint a cowboyoknak.

– Dzsoki Júing! – vélekedik a falu.

Jól megy minden évekig, a folytatás még annál is jobbat, szebbet – gyarapodó mesés vagyont – ígér, de megtörténik a baj: Lucifert a volán mellett szél üti meg, sírba viszi.

Nagy temetés: síró özvegy, néma tömeg, áhítatos gyászbeszéd.

A temetőből hazatérő sírásókat Badar Jóska új rigmussal mulattatja:

*Lucifernek gyors halála
vitte őt a másvilágra
átkosan sok kincs közül,
na de se baj, meglássátok,
nem fog rajta ott már átok
– semmi kétség, üdvözülni.*

AZ UTOLSÓ HAJÓ

„Késő van már, ne hívjuk az Istent,
késő van már, mi basztunk el mindent.”
(Földes László Hobó)

A felszállópálya szürke sivatagában csukott bejáratokkal veszteglő hatalmas gépezet. Oldal- és felülnézetből egyaránt szabályos oválist formázó teste időnként – valahányszor a földmélyben tomboló energiák dühe megrázza – együtt remeg a betonfelülettel, még inkább növelve a bebocsátást ordítózza követelő emberek félelmét.

A pálya közelében minaret-karcsún magasodó irányítótorony sokadik szintjének ablakából gondterhelt tekintetek pásztázzák a hajó körül nyüzsgő sokaságot.

– Mind reménykedik...– mormolja a Kapitány.

Sóhajt nyel, ádámcsutkája görcsösen megrándul. Tenyerét az ablaküvegre tapasztja.

– Akiket elviszünk, megmenekülnek, a többiek ...

Hirtelen elfordul az ablaktól, választ sürgetve kérdést kiált:

– Csak ötezret vihetünk el. Kiket a százezrekből?! A Világtanács pár ezer főről beszélt. Azt mondták, a mi fordulónkkal beteljesedik a mentés. Tévedtek vagy hazudtak? Honnan került ide ennyi ember?

Doktor L, a pszichológus felemelt kézzel jelzi, szólni akar.

– Mondjad – biztatja a Kapitány.

– *Káosz* van. A földi információs rendszer *már sehogy*, az újvilági *még nem kifogástalanul* működik. Egy civilizáció *teljes, kényszerű* evakuálásakor ez természetes. Más magyarázat *nincs*. A tömeg nyilván kisebb csoportokban özönlött ide a szélrózsa minden irányából.

– Ilyen rövid idő alatt? A tegnap induló hajók jelzése szerint is kevesen maradtak itt! Mit tehetünk? Van egyáltalán jogunk eldönteni, kiket mentünk meg? És ha van, milyen szempontok szerint?!

Doktor L mintha ezt a kérdést várta volna. Mély meggyőződéssel mondja:

– Első tény: az idő *sürges*. Második tény: *szelektálni* kell. A *hogyan* problémája is megoldható...

– Folytasd!

– Vannak *külső* és *belső* jellemzők. Az *előbbie*k alapján történő szelektálás *igazságtalan* lenne, tehát csakis az *utóbbiak* kiértékelésével hozhatunk *elfogadható* döntést.

A Kapitányt láthatóan bosszantja Doktor L szavainak különös hangsúlyozottsága. Felvont szemöldöke mögött erős indulatok dúlnak, de igyekszik nyugodt hangon szólni.

– Ez logikus, de a *belső* jellemzők felmérése személyes meghallgatás nélkül lehetetlen. Mivel kollégáid az elit többségével rég elhúztak az újvilágba, erre a feladatra csak te vagy alkalmas. Mihez kezdenél ennyi emberrel? Ha csupán öt percet szánál külön-külön mindenkire, akkor is ezerszer huszonnégy óra – csaknem három év! – kellene hozzá. Ennyi időnk nincs!

Doktor L szája szóra nyílik, de a Kapitány már másfelé, az egyik monitor előtt jegyzetelő Doktor T-re figyel.

– Pontosan mennyi időnk van?

A megszólított komorsága előre jelzi a válasz lényegét.

– Pontos válasz nincs, mert nem lehet. Ami biztos: minden elképzelhető pokol szobahőmérsékletű enyheség ahhoz képest, ami odalent zajlik. Műszereim jelzése szerint a földkéreg szüntelenül vékonyodik, alulról falja a gigászi tűz. A még ép kéreg átlagvastagságával és az elkerülhetetlen hibaszázalékkal számolva legfeljebb tíz óra maradt a katasztrófa pillanatáig. Csakhogy épp alattunk kevésbé ellenálló a kéreg, tehát a maradék időt legalábbis megfeleztetjük...

– A szentségit! – fakad ki a Kapitány.

Az Első Tiszt szőke haja aranyosan csillan az ablakon át beözönlő fényben, ahogy felkapja a fejét:

– Kellett ez nekünk? Hogy izgága forrófejűek megbolygassák a Föld izzó magját? A Világtanács miért engedélyezte a beláthatatlan kimenetelű kísérletet? És hol vannak a felelősök? Az elsők közt álltak odébb a méltatlanul nagyra becsült Világtanáccsal együtt... Mennyivel könnyebb lenne most a dolgunk, ha őket kellene kiszűrni a nagyvárosnyi embertömegből!

A Kapitány szótlánul visszafordul az ablakhoz. Doktor L rosszállóan pillog az Első Tiszt felé:

– Ragaszkodjunk a *tényekhez*. A kísérletet el kellett végezni, mielőtt az ismert energiaforrások végképp *kimerülnek*, megtorpanva civilizációnk *fej-*

lődését. Más kérdés, hogy valahol hiba csúszott a számításokba. Nem vigasz, de mégiscsak tény: *nem először* a tudomány történetében...

– Az is tény, hogy soha egyetlen kísérlet sem járt ilyen katasztrofális következményekkel! – szikrázik az Első Tiszt haragja. – Fejlődés! Nagyokosaink annak bűvöletében most egy egész bolygót, a lakóhelyünket tették kockára. És elvesztették! Ezt nevezi fejlődésnek? Menekülésre kényszerülünk, de a teljes evakuáláshoz nincs elegendő kapacitásunk. Mi vagyunk az utolsó hajó, a többi már nem tér vissza, mert ők is tudják, nincs rá idő. Nézze meg jól: emberek sokasága várja, hiszi a menekülést, de csak pár ezernek van esélye. Azoknak, akiknek megadjuk. A kérdés ezerszeresen indokolt: kiknek és hogyan? Mert a maga szelektálásos megoldása igazságtalan lenne!

Doktor L szálfagyenes testtartásba dermedve tűri a keresetlen szavakban parázsló kritikát. Tekintetét a Kapitányra szegezi.

– Parancsnok! *Nem kell* mindenkit meghallgatni. Az általános tapasztalat szerint ugyanis minden *harmadik* ember méltó az életben maradásra. Úgy értem, *méltóbb* a többinél... Summa summarum: *tizenöt ezerből* kiválasztható a menthető létszám.

– Ahhoz is ötvenszer huszonnégy óra kellene! – mordul fel a Kapitány.

– Csak akkor, ha *egyedül* szelektálnék. De *húszan* vagyunk...

A Kapitány hitetlenkedve sarkon fordul, szúrós tekintetét a doktor arcába döfi:

– Lépjünk elő mindannyian pszichológussá? Komolyan gondolod? Milyen jogen?

– *Mindünk* intelligenciahányadosa *jóval magasabb* az átlagnál. A pszichológiai tudás pedig jórészt *intelligencia* kérdése...

– Örültség! Túl nagy a tévedések veszélye.

– De *megoszlik* a felelősség. Különben is, ha más megoldás nincs, a *szükség* törvényt kell hogy bontson.

– Nem, nem és nem! – a Kapitány faltól falig jár a helyiségben, majd hirtelen megtorpan. – Vagy mégis? Titeket kérdezlek! – rivall rá a legénységre.

– Vállaljátok a rátok eső felelősséget?

A válasz két bizonytalan igen, a többiek tiltakoznak.

– És ha megparancsolom?

Az Első Tiszt szemrebbenés nélkül állja felettese szigorú tekintetét.

– Akkor sem. Nincs jogom döntení embertársak élete és halála fölött. Inkább velük maradok.

– Mi is – mondják a többiek.

– Ez parancsmegtagadás. *Lázadás!* – jelenti ki Doktor L.

A Kapitány arcán felsejlenek a belső feszültség enyhülésének jelei.

– Ne rémüldezz, doktor. Kilátásba helyezett parancsot se megtagadni, se teljesíteni nem lehet. Nincs lázadás. Csak arról van szó, hogy a legénység többsége értésünkre adta: ők még emberek... – mondja fáradtan.

– A *rendkívüli* helyzetre való tekintettel... – próbál ellenkezni Doktor L, ám a Kapitány ráförmed:

– Ha annyira magas az intelligenciahányadosod, ne elégedj meg az első ötlettel. Keress jobb megoldást!

– *Nincs* jobb! – kiáltja sértődötten, önuralmát veszve Doktor L.

A számítógépek halk üzemzaja sikertelenül dacol a helyiségre telepedő csenddel. A Fedélzeti Mérnök szavai zúzzák szét.

– Miért akarunk mindenáron szelektálni? Felejtsük el az amúgy is kivitelezhetetlen ötletet! Az érkezés sorrendjében engedjünk fel a gépre annyi embert, amennyi elfér, így pár órán belül felszállhatunk.

A Kapitány gondolkodik.

Doktor L fitymálva tagolja, hangsúlyozza a szót:

– *Ér-ke-zé-si* sorrendben? Ugyan! Ezek nem „érkeznének”, hanem egymás belét kitaposva *tülekednének!*

A mérnök szelíden mosolyog.

– Ahogy maga is, ha köztük lenne...

Az Első Tiszt felkiált:

– „Ezek”?! Mit ért alatta, doktor? Ők talán nem érző, életösztönnel beoltott lények? Azt hiszi, a kiselejtezéssel megalázott emberek tétlenül tűrnék a szerencsés kiválasztottak beözönlését a fedélzetre?

– Igen... – a Kapitány rokonszenves tekintete egy pillanatra megpihen az Első Tiszt arcán. – A tülekedés veszélyével mindkét esetben számolnunk kell. Ennyi embert energiakordonnal, könyörtelenségre programozott robotokkal sem tudnánk féken tartani. Lássuk mégis a mérnök úr javaslatát. Ez sem kínál tökéletes megoldást, de annnyival jobb a doktorénál, amennyire kiküszöböli a megaláztatást. Ha megmenteni nem tudjuk, legalább ne alázzuk meg az embereket!

Megfontoltan kimért, kemény hang, tiszteletet parancsol. Egy időre.

A Fedélzeti Mérnök újabb, váratlan bejelentése igencsak felkavarja a kedélyeket.

– Egy valamire nem gondoltunk. Hosszú, hónapokig tartó út előtt állunk. Ötezer embert hibernálni nem tudunk, mert nincs annyi kamránk, tehát az embereket etetni kellene. A készlet maradéka ehhez kevés.

– Nesze neked! – sújt a levegőbe ököllel a Kapitány. – Hogy az a... Menynyi élelmünk van?

– Szűkösen beosztva pár száz embernek elegendő.

– Pár száz? Konkrétabban!

– Legfeljebb háromszáz...

– Információs! Nézze meg a nyilvántartásban, mit vételezhetünk a földi raktárakból. Táptabit keressen, tonnaszámr!

– Máris, uram... – az Információs Tiszt ujjai boszorkányos gyorsasággal zongoráznak a billentyűzeten. A monitor kék mezején kimutatások rubrikái kúsznak alulról fölfelé.

– Nos?

– Semmi, uram. Mindent elvittek az előttünk induló hajók.

– Átkozottak! – őrzöng a Kapitány. – Ezt sem tudták? Tudniuk kellett, mégis ide küldtek bennünket! Miért? Hogy az evakuálható emberek ezrei a szemünk láttára pusztuljanak éhen!?

Doktor L hagyja, hogy a Kapitány indulatai némiképp lecsillapodjanak. Mikor alkalmasnak látja a pillanatot, megszólal.

– Parancsnok! Az új helyzet lényegesen *könnyebb*, mint a korábbi, tehát inkább *örülnünk* kellene, nem szitkozódni.

A Kapitány értetlenül mustrálja a doktor arcát.

– Könnyebb? Mit forgatsz megint a fejedben?

– Napnál világosabb: csak *háromszázat* kell kiválasztanunk, ehhez pedig elegendő *két óra*...

A Fedélzeti Mérnök közbevetőleg megjegyzi:

– Négyszázat. Száz embernek van hely a hibernáló kamrákban.

Doktor L ajakbiggyesztve legyint.

– Plusz száz fő nem gond, így is van időnk a *szelektálásra*.

A Kapitány ingerülten emeli magasra a hangját:

– Szelektálás! Beleszerettél ebbe a szóba? És a szempontok?! Milyen belső jellemzőket vegyünk figyelembe?

Doktor L vállmagasságba emeli jobb keze mutatóujját.

– *Racionálisan* gondolkodva be kell látnunk, az újvilág felépítéséhez első-sorban *magasan képzett* szakemberek kellene, tehát *kötelességünk* a legmagasabb végzettségűeket kimenekíteni.

Az Első Tiszt ajkát szétfeszíti a döbbenet.

– Mit beszél? Éljen az elit, vesszen a többi?!

– Ne *dramatizálja* szavaim lényegét! – vág vissza Doktor L. – Maga is tudja, a természeti katasztrófákat mindig az élőlények *legkiválóbb*, az élet *új-rakezdésére, folytatására* leginkább *alkalmas* egyedei vészelték át. Most hasonló helyzetben vagyunk...

– Ez nem természeti katasztrófa, hanem a mindenhatónak hitt emberi elme csődje! A hasonlóság pedig nem azonosság, a külső információk el-sajátításával szerzett képzettség nem belső emberi jellemző! Az emberek ma már nem kategorizálhatók elitre és pórnépre, mert a harmadik évezred közepén világszerte bevezették a minden korábbinál hatalmasabb, szüntelenül gyarapított tudásanyag oktatásán alapuló tankötelezettséget. Rá-adásul az ennél magasabb képzettség imitálható: diplomát vásárolni ma is lehet! Maga miért ragaszkodik megátalkodottan a racionalitás rideg válto-zatához? Miért nem látja be, hogy a gondviselésre képes józan ész most, a negyedik évezred küszöbén végre fontosabb kellene hogy legyen? Vagyis: humánusabb megoldás kell!

– Hát akkor kezdjük el ragozni, mi *humánus, humánusabb, leghumánusabb*... – sorolja Doktor L csúfondárossá silányult hangnemben. – Vannak egyáltalán ilyen fokozatok? Ha *lennének*, az adott helyzetben *akkor sem* válogathatnánk!

– Nyugalom! – int türelemre a Kapitány. – A doktornak igaza van, ilyen fokozatok nincsenek. De az Első Tiszt jól mondja, az emberi minőség diplomával nem mérhető. A kreativitás hajlama például vagy velünk születik, vagy nem, utólag a legmagasabb szintű képzettséggel sem lehet megteremteni. Sajnos, az igazi belső emberi értékekről nincs papiros. Küldetésünk célja viszont egyértelmű: embereket menteni. Akár magasan képzett, akár nem, az élet jogát senkitől nem lehet elvitatni semmilyen érveléssel!

Egyenes beszéd, mindenki ért belőle. Doktor L is, de nem adja fel.

– Ez *demagógia*. A helyzet *profán* értelmezése és magyarázata. Igenis, az *elitet* kell megmentenünk! Ha az én igazam kevés, tessék megkérdezni a *Világtanácsot*. Ők is erre fognak *utasítani*!

A Kapitány sokatmondó tekintete elidőz a doktor arcán, majd a Rádiósra irányul.

– Hívja a Világtanácsot!

– Igenis!

Hosszú percek telnek el néma, feszült várakozással. A Rádiós kötelességszerűen, többször próbálkozik, végül feladja.

– Nem válaszolnak, uram.

A Kapitány egyetlen szemvillanással veszi tudomásul a jelentést. Megáll az ablaknál, végigsimítja a homlokát.

– Csak magunkra hagyatkozhatunk – mormolja. Aztán a párkányra támaszkodva közelebb hajlik az ablakhoz. – Nocsak! Valami történik odalent...

Mindenki az ablakhoz rohan.

A lármás embertömeg egy része már nem a hajótest, hanem az irányítótorny felé nyomul.

– Megelégtették a várakozást. Idejönnek – vélekedik a Fedélzeti Mérnök.

– Ez várható volt – sóhajt az Első Tiszt. – Ahhoz képest, hogy nem jutotunk semmire, túl sokáig fostuk a szót. A doktor miatt!

Doktor L nem érzékeli a szemrehányást.

– Biztonságban vagyunk? – kérdezi aggodalmasan. – Parancsnok, adjon utasítást az energiakordon felállítására!

– Fél? – az Első Tiszt hangjában szinte tapintható megvetés. – Hát féljen, van rá oka!

– Maga nem ismeri a csöcselélek természetrajzát – sziszegi Doktor L. – Azt hiszi, unalmas emberbaráti szép szóval hatni tud rájuk? Magát is ízekre tépik, ha bejutnak!

– Azt nem várjuk meg – a Kapitány határozott hangja elnyomja a vitatkozóké. – Ablakot kinyitni, hátí hajtóműveket előkészíteni! Visszamegyünk a hajóra, válogatás nélkül felveszünk négyszáz embert, aztán felszállunk, amíg lehet!

Késő. A földfelszín, a felszállópálya superkeménységű betonja egyetlen pillanat alatt jégzajlásosan torlódó darabokra töredezik. A fel sem ocsúdó embertömeget, a veszteglő hajót és az irányítótorny karcsú épületét elnyeli a mélyből feltörő tűztenger.

ISTENI SZERENCSE

1.

– Ebből a cseppségből idővel vasgyúró lesz. Hét határban a legderekbabb férfi. Én csak tudom!

A bába vélekedett így, mikor világra segítette Szabóék elsőszülött fiát, és felhörpintette a pucupálinkát.

Nem tévedett. Húszéves korára Gergő tölgyfamód szívós, bámulnivalón szépszál emberré nőtt.

Kiszolgálta a katonaságot, szüretkor érkezett haza. Megölelte, össze-viszsa csókolta anyját, apját, öccsét, a rokonokat, és átvette apjától a puttyont. Fütyörészve térült-fordult az illatossá érett teherrel, szemelgette a kövér fűrtöket. Aztán ledarálták, kipréselték a szőlőt, feltöltötték édes musttal a hordókat.

2.

Vasárnap este. A pincében forr a bor, Gergő udvarolni készül. A szomszéd faluba, ahhoz a lányhoz, akivel katonaként sűrűn váltott levelet.

Már a kerékpár szarvát fogja, mikor az anyja utána megy. Látható oka nincs rá, de anyai szívének szinte jólesik a kisleány nyugtalanság, hát nem állja meg szó nélkül:

– Csak vigyázz, fiam. Ha bálba mentek, nehogy balhéba keveredj nekem!

A férjének is átkiált a hátsó udvarba:

– Józsi! Gergő indul, mondj neki te is valamit!

Szabó Józsi alaptermészete a vidámság, ma egyébként is jó napja volt: otthoni műhelyében működőképessé babrált néhány gyárilag elfuserált ajtózárat, a fizetségként kapott kétszámjegyű bankót szokás szerint bedugta felesége otthonkájának zsebébe, a palack bort meg elszopogatta. Mi sem természetesebb, hogy széles jókedvvel szól vissza:

– Megy? Hát menjen. Én is mentem tehozzád valamikor. Gergő fiam! Arra azért ügyelj: össze ne roppantsd a leendő menyemet, mikor megöleled. A nőkkel úgy kell bánni, mint a hímes tojással!

Gergő mosolyog. Megnyomkodja a kereket, nem eresztett-e le, aztán tovább megy a járdán. A kapuban, mielőtt nyeregbe pattanna, megnyugtatja az anyját:

– Ne féljen, édes. Vigyázok magamra, és mondja meg édesapámnak: a menyére is...

Elhajt, gyorsan távolodik a leszálló szürkületben.

Az anyja marad, aggódó szeretettel néz utána.

A szomszéd porta hídján ácsingózó vénlegény, Király Berti mohó tekintete majdhogynem felfalja a kétszeri szülés után is kíváncsian karcsú asszony alakját.

Böksi nem veszi észre – oda se figyel –, egy sóhajlás után fürge léptekkel visszamegy a házba.

A vénlegény még ácsorog. Mikor az ágyékában bizsergő kéjvágy tetőfokára hág, fejében sokadszor hánykolódni kezd a szemrehányó gondolat: „Gyáva ember, aki nem meri kikaparni magának a gesztenyét!”

Makacs a gondolat, nem hagyja nyugton. Cselekvésre sarkallja. Elindul fel a portára, odasétál Szabóék házának hátsó falához.

„Nem vagyok gyáva!” – állapítja meg elégedetten, amikor kipöcköli a támasztékot és óvatosan bezárja a pince szellőző ablakát.

3.

Szabó Böksi gyanakvó természetű asszony. Látásból ismeri Gergő választottját, de ennyi kevés ahhoz, hogy biztosra vegye: gondos asszony, rendes meny lesz belőle. Számba veszi a lányokat, akik férjhezmenésük előtt jóra való teremtések voltak, tisztelettudóan viselkedtek, de utána csakhamar megkeserítették anyósuk életét. „Nem lehet bízni a fiatalokban” – vonja le sokadszor a következtetést. A férjének pedig kerek-perec kijelenti:

– Beszélni fogsz Gergővel: ne siesse el a nősülést!

Szabó Józsi nagyot néz.

– Mi bajod? Minek várjon? Meglett férfi. A lány meg eladósorban van. Bika alá való!

– Hagyd a bolond beszédet. Azt mondom, jobban meg kéne ismerni azt a lányt.

– Csak lakva lehet. Ahhoz meg ide kell hozni.

- És ha egy átok teremtés? Ha nem jön ki velem?
- Teveled? Ugyan! De ha mégse, akkor külön mennek. Megkapják a két első szobát.
- Akkor is félek. Közös fedél alatt egy háрпиával...
- Elég, Bözsi. Ne fess ördögöt a falra. Majd lesz valahogy. Meglátjuk... Na, mit is akartam? Kiverted a fejből! Ja, megvan: ránézek a borra...

4.

Kacsó Zsóka járását, egész tartását kedves büszkeség hatja át, póz nélkül. Hogyne lenne büszke: az ő udvarlója nem akar ki – a legszebb legény széles e vidéken!

Sugárzó mosollyal fogadja, bevezeti a szobába.

– Pár perc van még a filmből. Megnézzük, aztán mehetünk a bálba. Jó?

Gergőt nem érdekli a sorozat százvalahányadik része, legszívesebben azonnal táncba vinné a kedvesét, de nem erőlteti.

– Ahogy akarod, kiscalambom. De én inkább téged nézlek...

Nemcsak nézi. Megsimogatja a lány haját, aztán ujjai bújócskát játszanak a szép fürtök mélyén. Zsókanak jólesik ez a fajta becézés, jutalmul odahajtja fejét Gergő mellére.

Pereg a film, múlnak a percek. Odakint váratlanul, ingerülten felmordul, dühödten csaholni kezd a kutya. Zsóka kellenlenül kibontakozik az ölelésből.

– Megnézem, mi a fenét ugat...

Gergőnek úgy tűnik, túl sokáig marad kint. Már utána akar menni, amikor hangokat hall a verandáról:

– Menj el! Nagyon szépen kérlek, menj el... Semmi keresnivalód itt!

Zsóka hangja. A válasz férfié:

– Megyek. De gyere velem! A bálba. Jót mulatunk, örülni fogsz!

– Van kivel mennem. Amúgy is részeg vagy. Menj haza!

– Részeg, én? Te... Kisaranyos! Velem jössz!...

Dulakodás zaja. Gergő feláll, odalép az ajtóhoz, kinyitja. Áll a küszöbön, elámulva. Zsóka derekán idegen kéz! Egy helybeli legényé. Azé, akit régóta esz a fene Zsókáért.

Nem tud nem hinni a szemének: azok a mancsok a pusztá érintésükkel megszenségtelenítették az ő kiscalambjának derekát!

Pontosan tudja, mit kellene tennie: kiszabadítani a vergődő lányt, és a grimáncánál fogva kipenderíteni a betolakodót.

Nem teszi. Nem teheti: a látvány – Zsókat idegen karok ölelik! – nagy, ám tétlen haragot lobbant lángra szelíd lelkében.

Megkerüli őket, a kijáratnál visszafordul, de csak egy pillanatra. Hogy kimondja:

– Válassz: ő vagy én!

5.

A pince csapóajtaja a konyha padlójából nyílik. Szabó Józsi felemeli, kitámasztja, és fütyörészve aláereszkedik a lépcsőn.

Odalent akkurátusan elrendezve sorakoznak a hordók. Pezseg az újbor, kivetí magából a szennyet. Szabó Józsi leveszi a kotyogót, lehajolva belehallgat a pezsgés kellemetes zajába.

Bözsi a gáztűzhelyet tisztogatja, közben mondja a magáét. Jó hangosan, hogy a férje meghallja.

– Mégiscsak beszélj vele. Az apja vagy, neked nem fog ellentmondani. Hallod?

Szabó Józsi nem hallja. Az asszony méltatlankodva emeli magasabbra a hangját:

– A család nyugalalmát féltem. Eddig szépen megvoltunk, ezután is úgy szeretném. Tudom, hogy te is. Ezért kell beszélned vele. Hallod, Józsi?!

Nincs válasz. Bözsi idegesen közelebb lép a pincenyíláshoz. Akkor látja: a férje furcsa pózban, mozdulatlanul fekszik a hordósor mellett.

– Na tessék! Kellott neked inni. A fejedbe szállt, leütött. Most küszködhetek veled!...

Ledobja a törlőrongyot, megy felébreszteni, talpra állítani a férjét. Föléje hajlik, rázza a vállát.

Nyílik a szája, hogy sopánkodva újra leszidja. Nincs rá ideje: hirtelen elszédül, térdre esik, eldől. Egy pillanat alatt elmúlik tőle a világ.

Lackó, a fiatalabb Szabó-fiú otthonülő típus, mert a bal karja béna, a járását csípőficam nehezíti. A szobában ül, sakkfeladvánnyal bíbelődik. Rátalál a kulcslépésre. Lejátssza a lehetséges válaszlépések tucatnyi variációját. Elé-

gedetten hátradől a széken, aztán otthagyja a figurákat. A konyhába megy, a vacsora utáni szomjúságot oltani.

A pillantás, amit a nyitott ajtón át a pincébe vet, elborzasztja.

– Anyu! Apu!

A tőle telhető sietséggel igyekszik lefelé. Ép kezével átöleli anyját, vonszolni próbálja felfelé. Nehéz, nagyon nehéz. Zihál az erőlködéstől. Mélyeket lélegzik, de úgy érzi, egyre kevesebb levegőhöz jut. Végül elhagyja az ereje: lehanyatlik, feje az alsó lépcsőfokon koppan.

6.

Surrog a kerékpár, Gergő indulatosan nyomja-tapossa a pedált. Mintha rejtélyes, legyűrhetetlen ellenség hajszolná.

– Zsóka...! Két vasat tartott a tűzben?! Igaza van édesnek: rosszul ismerem ezt a lányt. De most megismertem!

A háborgó harag nagy felhőjén azonban átviláglik az iménti meghitt együttlét örömfénye. Felnyög, haragja enyhül, de megbocsátani nem tud. Még nem. Erőteljesebben, szinte dühödten tapossa a pedált.

Zsóka faluja már messze mögötte, az övé egészen közel. Még egy kanyar, és befordul az utcájukba.

Aztán a kapu, az udvar, a ház.

7.

Mi ez a nagy csend?

Nincs itthon senki?

Nagy fény az udvaron, a szobában, a konyhában. A pincében is. Mind a hárman ott lennének?

– Öcsém! Édes! Édesapám! Atyaisten!...

Lerohan. Öccse a legközelebb, őt ragadja meg. Egy mozdulattal kiemeli, lefekteti a konyha kövére. Utána az anyját. Közben elfogy a levegő. Fel! Tele-szívja a tüdejét. Le! Az apja nagydarab férfi, de nem gond: ölébe emeli, robog fel a lépcsőn. A heverőre fekteti.

Mit és hogyan tovább?

Felváltva csapkodja a három arcot, nyomkodja a mellüket. Gyengéden, szeretettel, aggodalommal.

Múlnak a percek. Öccse végre felocsúdni látszik: kinyitja a szemét, ráereszti tekintetét a bátyjára:

– Gergő... Orvost... Hívjál orvost!...

Ez az!

Fel a kerékpárra, örült iramban a felcserhez. Otthon van! Két szóból ért. Veszi a táskát, lohol a kocsinhoz. Nem indul a motor! Gergő felordít:

– Ne vacakoljon azzal. Itt a bicikli!

A felcser még inkább tudja, minden perc számít. Otthagya az autót, elhúz a kerékpárral.

Gergő lihegve utána. Lemarad. Járókelőkkel találkozik. Faggatják:

– Hová, hová?

– Mi történt?

– A felcser hozzátok megy? Baj van?

Gergő nem válaszol. Fut.

8.

Lackó sápadtan, hátát a falnak vetve ül. Jobban van, de gyöngé, mint az őszi légy.

A felcser Szabó Bözsibe próbál életet lehelni. Nehezen, sokára, de sikerül: föleszmél, értetlenül nézelődik. Nem tudja, hol van, mi történt. Injekciót kap, aztán a felcser int Gergőnek: vigyék, fektessék ágyba.

Ekkor már kisebb tömeg az udvaron. Többeket behajt a kíváncsiság a konyhába is. Király Berti már-már otthonosan, szolgálatkészzen tüsténkedik: megérinti Szabó Bözsi lábát, combtájékon.

– Nem hallottad, Gergő? Fogjad, vigyük!

Gergőnek nincs szüksége segítségre. Félretolja a vénlegényt, karjára emeli az anyját, viszi a szobába. Két asszony velük megy, levetkőztetni a magatehetetlen beteget.

A felcser Szabó Józsi csuklóját tartja. Pulzust mér. Mérne. Elengedi a kezét. Feláll, a visszatérő Gergő szemébe néz.

A szó felesleges lenne. Gergő anélkül is érti: az apja meghalt. Ezért rogyik térdre. Tenyere az arcán, ujjai közt átszivárognak a könnyek.

A bámészkodók megborzongnak. Pusmogás:

- Micsoda szerencsétlenség...
- Zárva a szellőző... A mustgáz bennszorult...
- Az meg hogy lehet? Józsi precíz ember volt. Lehetetlen, hogy zárva hagyta volna az ablakot!
- Mindegy, a baj megtörtént...
- Szegény Bözsi! Még nem tudja, hogy az ura...
- Király Berti közepén áll. Hunyorogva, de magabiztosan kijelenti:
- Én mondom: isteni szerencse, hogy Gergő korábban jött haza az udvarlásból! Így legalább az öccsét és Bözsit megmentette...

Gergőt megüti a szó. Felrémlik előtte a Zsókánál látott jelenet, amire ráúszik apja mozdulatlan teste a heverőn. Mindkét képet látja, agyában két szó zakatol elviselhetetlenül: apu meghalt, apu meghalt. Felnyög, tenyere alább csúszik, kibukkanó tekintete Király Berti felé süvít: szerencse? Ez magának szerencse?!

A vénlegény meghököl, kifordul a konyhából. Az udvaron visszateszi fejére, szemére húzza a sapkáját. Befelé dűnnyög: „Hiába háborogsz, kölyök. Bebizonyítottam, hogy nem vagyok gyáva. Anyád megöszvegyült, mert így akartam. És micsoda nő! Még mindig. Negyvenkét évesen. Én negyvenöt vagyok. A gyászév letelik. Utána anyád az enyém lesz!”

ÚTSZÉLEN

A hajnali eső felébreszti Marcit.

Fekve marad a hitvány dikón, szakadt huzatban szürkellő lópokróc alatt. Vigyorogva hallgatja a sűrűszemű suhogást.

Éjfél óta, valahányszor gatyaszárossan kisurrant az udvarra hugyozni, szimatoló orra érzékelte a készülődő eső szagát.

„És megjött!”

Örök tompaságra kárhoztatott elméjében örvendezve serked ki a csenevész gondolat: ráérősen heverészhethet, a mára tervezett nagy munka elhalasztódik, tán el is marad.

„Esőben kaszálni? Biztos nem jó a fűnek, ha lucskosan vágják rendre. Hát még a hideg eső a zember egészségének! Megfáznék, patikára menne a za csepp járandóságom.”

Mármint a rokkantsági segély, amit öccse, Kári vesz át a postástól és vág zsebre minden hónap ötödik napján.

„A kasza várjon. Majd csak eláll a zeső. Reggeli vendég hamar elmegy. Kisüt a nap, felszárad a fű, lehet dógozni.”

Az oszladozó homályban eszébe jut álma, amely kétszer is megkísértette ezen az éjszakán. Ijesztően kimeredt szemmel próbálja felidézni önmagát, ahogy álombelien pompás, vadonatúj öltönyben sétál a vasárnapi utcán, az álombeli asszonyok pedig vágyakozva megbámulják.

A csonkaságában is lehangoló tudat, hogy valójában nincsen ünnepi öltönye, hidegen hagyja. Az elméjében kavargó ködfoltok közt csámborogva úgy vélekedik, az álom is része a valóságnak, s mert szép, lehet örülni neki.

A gyönyörűségtől kicsordul a nyála, ezen a reggelen először. Észbe kap, szorosra zárja a száját, megtörli a pokróc sarkával.

A zápor elvonul, a maradék felhők szétszakadoznak. Előbújik a nap, megcsillogtatja a nedves ablaküveget.

„Né, mindjárt a hasamra süt!”

Magára kapdossa gönceit, kimegy. Megkeresi a cirokseprűt, lecsapja a vizet a csempével burkolt hatalmas teraszról, utána megfeji a kecskét. A tőgyemeleg, friss habos tejhez kenyeret vág, szilvalekvárt mázol rá, megesezi. Az ebédre szánt félliternyi tejet felforralja a rezsón. Ahhoz is lekváros kenyér dukál, újságpapírba csomagolva, ócska szatyorba süllyesztve.

A nagyházból nem mutatkozik senki. Megvakarja a feje búbját, ejnyézik, majd kiereszti a tyúkokat. Szemet szór eléjük, ráripakodik a felajzottan sürögölő kakasra.

„Elébb egyél, te!”

Visszamegy a széldeszkákból összetákolt kecskeólhöz, dob még villahegynyi szénát a jószág elé.

„Osztán megedd nekem, ne taposd magad alá!”

Megvárja, amíg a kecske mekegése jelzi, tudomásul vette a kioktatást, aztán magára hagyja. Céltalanul őgyeleg az udvaron.

Amikor elérkezettnek véli az időt, szatyrárt a kaszanyélre akasztja, és elindul.

A Jáhondó, ahová kaszálni készül, pár száz méternyi bekötőút, mély gödrökkel csúfolkodó makadám. Az utat szegélyező árokpart emberemlékezet óta nem terem jó szénának való füvet. Tele van acattal, keserűlapuval, sza-

mártövisbokrokkal. A rátarti tehenes gazdák nem eresztették neki a kaszájukat, hiába mérgelődik a falu feje, hogy azt is le kell vágni, tisztán tartani az árkot. Marci kapott az alkalmon, nagy meggyőződéssel magyarázva, milyen jó lesz a jáhondói gurdíng az ő kecskéjének. Így lett övé a „kaszáló”. És a kecske nem panaszkodik, felzabálja a gondosan összevillázott kazlacskát.

A faluvégen túl szétriasztja az üzekedő kutyákat, szatyrárt felakasztja egy csökött almafára.

„Istenem, segíts!”

A padkán kezdi, a pucér úttest szélénél, onnan halad lefelé, egészen az árok fenekéig. A levágott fűvet ügyesen kikanyarítja a bokáig érő, csobogástalanul áramló vízből a partoldalra.

Átértzi a munka fontosságát, örömet leli benne. A nyála időről időre kicsordul, de nem törődik vele.

„Nincs itt Kári, hogy rám kiabáljon: töröld meg a pofád!”

Órája nincsen – miért lett volna, ha nem tud eligazodni rajta –, mégis szinte percre pontosan félóránként megáll, maroknyi fűcsomóval letörli a pengét, hozzáhúzza a fenékövet. Egyre inkább kívánja a füstölgést, de a pipatöméssel való bíbelődést elodázza.

„Majd. Ha levágom ezt a zoldalt. Akkor leülök, rágyújtok.”

Jócskán magasra hág már a nap az égi mezőn, mikor a kasza hegye megtorpan. Marci beledermes a mozdulatba, meghajolva bámul maga elé.

„A zanyját. Egy táska!”

Bőrtáska, két hatalmas csattal, erős füllel. Egyik sarka belóg a sárgás-zavaras vízbe, épp csak annyira, hogy a nikkelezett sarokszegély csillogása a felszínre világoljon, már-már elvakítva a szemet.

A kasza élével húzza közelebb. A sima felületről lefut a víz, s az a néhány csepp, ami rajta marad, párologni kezd a tűző napfényben.

Leteszi a kaszát, körülnéz. Nem lát senkit. Odakuporodik a táska mellé.

„Kié lehet?”

„Itt felejtették?”

„Elhajították?”

„De prima táska!”

„Mi van benne?”

Kinyújtja a kezét, magához veszi.

„Jó lesz a szatyor helyett. A zúgyis elnyűvödött.”

Engedetlen ujjai sokáig babrálnak a csattal. Amikor sikerül felpattintania mind a kettőt, kinyitja a táskát, belenéz.

Öszborostás arca nyálcsordító vigyorgással torzul.

„Egy csomó pénz!”

Bugyután araszoló képzelete megtáltosodik, csámpásan vágtatni kezd a középpontot megtestesítő táska körül.

„A zanyját! Gazdag lettem! Sok e za pénz. Vajon mennyi?”

Elodázhatatlan szükségét érzi a hugyozásnak és a rágyújtásnak.

Miután hiányosan begombolja a sliccét, sietve tömni kezdi a pipát. A nagy igyekezetben fél maréknyi dohányt mellé szór, de rá se hederít. Felizzítja a kupaktüzet, kéjesen pöfékel.

„Meg kéne számolni!”

A kötegeket kirakja a torsra. Mutatóujjával rábök a szélsőre, másik kezének hüvelykujjával pedig jelzi: egy. Aztán megérinti a következőt, és kiegyenesíti a mutatóujját: kettő. Amikor ötnél tart, újra kezdi.

Mire a többször ismétlődő mozdulatsor végére ér, belezavarodik: nem tudja, hányszor öt köteget számolt.

Előlről kezdi az egészet. Most már gyufaszálat rak egy lapulevéltre, valahányszor elfognak az ujjai. Úgy okoskodik: ahány gyufaszál, annyszor öt köteg pénze van.

„Négyszer öt. Az mennyi? Hogy kell kiszámolni?”

Nem tudja, hát kifakad:

„Minek születtem bambának! Maradtam volna a zapám tökéiben!”

A buzgóság nem hagyja nyugton. Ismét szemügyre veszi, megforgatja a kötegeket.

„Ez piros. Rajta a kopasz fej. Tízese.”

„E za másik kettő lilás. Huszonötös.”

„E zitt zöld meg kék. Ötös. Vagy hármas?”

„Ezek a barnák a zegyesek.”

„A rossebbe, mennyi a zösszes? De jó lenne tudni! Mert a pénz számolva, a zasszony verve... Hát e za baj: se asszonyom, se tudományom a számoláshoz. A guta üsse meg!”

Töri a fejét, kit avathatna be a dologba, aki meg tudja számolni a pénzt, de nem fecsegi el a titkot.

Kárit eleve kizárja a lehetséges cinkostársak közül.

„Inkább a fia. Iskolába jár, jó feje van. És szépen szokott beszélni velem. Kári csak úgy, mint a tehénnel: ne ide, te marha, hanem amoda! Elszedné ezt a pénzt is a zutolsó cseppig. Pedig kell nekem! Hogy bármit megvehessek a boltban. Legelőször egy szép öltözet ruhát. Pont olyat, amelyet álomban viseltem. Nem hordom többet Kári ócska culáját! Lábbeli is kell. Csizma meg bakancs. Cipő! És kalap, fehér gyolcsing. Jut rá! A zanyját: bámul majd Kári, mikor nyalkán kiöltözve megyek a templomba! A zasszonyok meg már messziről meresztik a szemüket: né, ki a za derék úriember?!”

Szétnyílik a szája, szabad folyást engedve a nyálnak. Felsőtestét ütemesen előre-hátra mozgatva ül a parton. Aztán zsebre dugja a kialudt pipát, visszarakja a pénzt a táskába. A kaszáért nyúl, hogy folytassa a munkát, ám alighogy megmarkolja a kaszanyelet, mást gondol: „Bolond lennék kaszálni! Van pénzem, veszek szénát a kecskének. Vagy inkább eladom bitangot, a tejét már úgyis csak én iszom. Veszek helyette tehenet. Nagytőgyűt, jó tejelőt. Lesz tejfel meg túró, a zasszonyok majd veszik, viszik jó pénzért. A zanyját!”

A felismerés öröme, miszerint a pénz pénzt fial, hamar elillan. Elfújja a félelem hideg szele.

„Titokban nem vehetek se ruhát, se tehenet. Mindenki látná, osztán már is nyaggatnának: miből telt rá?! Kárit pláne nem hagyná a buzgóság. Széjjelhányná a vackomat, csak hogy megtalálja a pénzt. Mert abból neki semennyi se elég. És ha megtalálná, el is venné a zösszeset. Nem törődne avval, hogy ki mit lel, a zövé.”

„Akkor meg minek találtam!”

Felvinnyog, mint az oldalba rúgott eb, s kétségbeesetten nyúlik el az árokparton. Sokáig töri a fejét, hogyan maradhatna övé a pénz, de semmire sem jut. Megdühödve mordul fel:

„Ha nem lehet az enyém, ne legyen a másé se!”

Szikkadó, lábon álló kórót tördel, kupacba rakja az útszélen. A táskát a kötegekkel együtt a kupac tetejére teszi, és alágújt. Száját összeszorítva, ki meredt szemmel nézi a felcsapó lángokat.

Borostás arcán könnyek csorognak, le az álla hegyéig, onnan a makadám otromba kövezetére.

ANTIK LELET

1.

A kiszáradt, megrepedezett patakmeder észak–dél irányban, a főutcával párhuzamosan, teljes hosszában szeli át a falut. A szélső házak után kelet felé kanyarodva faképnél hagyja a nyugatnak forduló makadámutat.

Elszekélyesedése évek óta sok bosszúsággal jár, különösen huzamosabb őszi és tavaszi esőzések idején, amikor a megáradt, szélesen terpeszkedő víztömeg beszökik a kertekbe és a házak fundamentumát nyaldossa. Ilyenkor egyik panaszos a másiknak adja a kilincset az előljáróságon.

A falu sete-sután megválasztott első emberei végül is elszánják magukat a döntésre: megtisztítani és egyúttal kimélyíteni a medret, legyen a vizeknek szabad lefolyása.

Már két hete folyik a munka. A frissen megtisztított mederszakasz igazán szépen mutat, a helybeli atyafiakból verbuválódott kubikosok gondos munkáját dicséri.

2.

Mózsai Pál nagydarab ember, az a fajta, akinek a mozgása ugyan nem lomha, de ingerlően nyugodt, kimért tempójú; egyetlen felesleges mozdulatot nem tesz. Ráhelyezi ásója élet a talajra, bakancsával ráhág, lehasít egy megfelelő darabot, a szerszám nyelét kissé hátradönti, felemeli a földet, odadobja a magasodó partra, majd kezdi előlről, ugyanúgy. Ő az utolsó ásós: mögötte és az ásójáról lemorzsolódó omladékot lapátoló Csákány Béni után már a tiszta, új mederfenék marad.

Mózsai nagyon elégedett. Az előtte dolgozó ásósok eltávolítják a felső rétegekben lépten-nyomon megtalált, valamikor a patakba dobált rossz fazekak, cserépedények és egyéb hasznavehetetlen holmik maradványait. Az ő ásója vígan, könnyedén hasít a talajba, pedig nem leülepedett iszapos hordalékot, hanem – érezni azt! – eredeti, emberi kézzel eddig nemigen háborgatott anyaföldet forgat vele. Elégedettségébe büszkeség vegyül: prima, békebeli rugós ásó az övé!

3.

Csákány Béni fürge kis ember, s mint általában az ilyenek, felettébb szemfüles, ráadásul nagy mestere az évődésnek. Érzékelve és elunva a Mózsiból áradó nagy-nagy lelki nyugalmat, folyvást azon töri a fejét, hogyan tudná kibillenteni társát abból a fenenagy nyugodtságból. Eszébe jut Mózsi közismerten fukar természete, s máris kirukkol az ötlettel:

– Palikám, igyunk egy pohár bort. Özvegy Deákné mostanában kezdett meg egy új hordót, ittam belőle, fasza bor!

Mózsai hallgat. Idő kell hozzá, hogy lassan forgó esze gyanút fogjon. Akkor megáll, rátenyerel az ásó nyelére, az állát is odahelyezve döröggi:

– Na. Benne vagyok. Ha fizeted.

Csákány Béni széttárja a karját.

– Én? Arra gondoltam, hogy te...

– Nana. Akkor csöszd meg a te Deáknédát, rám ne számíts.

Csákány Béni villámgyors fordulattal taktikát változtat.

– Ejnye, Palikám! Úgy teszel, mintha te nem szívesen bújnál a lába közé!

– Kell a faszomnak! – zárja le a szóváltást somolygós-mogorván Mózsi.

Csákány Béni párszor nekiveselkedik még, de a cimbora egykedvű nyugalmat ezúttal nem sikerül szétzilálnia. Beletörődik, ő is szótlannul lapátolja a földet.

4.

– Hogy az a magasságos...!

A dühös kifakadás Mózsitól ered, akinek ásóján teljesen váratlanul csorba esik.

Nemcsak büszke rá, félti is a szerszámot, hát dohogva tapogatja az élet: nagyon kicsorbult-e?

Nem veszi észre, hogy a lehulló morzsalékföld közt kerekded, sárga fém-
darabok csillognak.

Annál inkább Csákány Béni.

– Atyaisten! – mered a szeme hitetlenkedve.

– Mit bámulsz! – morog Mózsi. – Nem láttál még ilyet?

– Milyet... Ilyet... Nem bizony! – Csákány Béni kigúvadt szemének tekintete Mózsi lába elé tapad.

– Atyaisten! – motyogja ismét megbabonázva.

Hirtelen elhajítja a lapátot. Letérdel, kinyújtja kezét a csillogás felé.

Mózsai csak ekkor ejti tekintetét a földre. Messze hangzó bikahangon felbődül:

– Kincs! Elrejtett kincs. Magasságos Isten, kincset leltem!

A kubikosok némelyike, a fürgébbje azonnal odaveti magát: túrják, morzsolják a földet, kapkodják a kiforgatott érméket.

Az idősebbek távolabb állnak, mondván: ugratás az egész.

Csákány Béni mintha apróra zsugorodott, felkelő Napot tartana felemelt kezében. Lelkesen mutatja és mondja:

– Pénz. Aranypénz!

Kutakodik tovább, tömi a zsebét.

Ekkor már mindenki ott nyüzsög Mózsai lába alatt. Tucatnyi ásó döfködi a földet, mohó kezek kaparásznak a rögök között.

– Féltre! – forgolódik szitkozódva Mózsai. – Féltre innen, az anyátok istenit! Én találtam, és ki mit lel, azé!

Senki nem hallgat rá.

– Nem halljátok? Kuss innen! Mind az enyém!

Csákány Béni ráförmed:

– Marha! Ne csődítsd ide az egész falut, inkább tömd meg te is a zsebed!

– De mi-índ ne-eke-em já-ár! – bömböl Mózsai.

A sokaságtól hozzáférni sem tud az érmékhez, hát iszonyú harag lobban a szemében: magasra emeli az ásót és lesújt vele.

Csákány Béni egyetlen kurta nyikkanással nyúlik el a földön. Mozdulatlanná bénul; csak a lába remeg pár pillanatig, mint a békáé, mikor vásott kölykök suhogó fűzfavesszővel agyoncsapják a vízparton.

5.

A hír – kincset leltek a kubikosok, egymást ölik érte! –, hamar szétszalad a faluban. Tódul a nép. Körülállják a helyszínt, ámuldoznak és szörnyülködnek.

Csákány Béni mozdulatlan teste elriasztja őket attól, hogy szintén nekiessenek a kincskeresésnek.

Dermedten állnak a kubikosok is. Hol a vízszintesen heverő, furcsán megnyúlt testet, hol Mózsait nézve, aki vérben forgó szemmel, zihálva magyarázkodik:

– Én... Megmondtam, hogy kussoljatok... Ki mit lel, az övé... Nem megmondtam?! De ti... Magasságos Isten, miért én vagyok a hibás?

A kubikosok elhúzódnak tőle. Mózsi körül egészen tágas térség kerekedik. Magára maradva a nagyfájú ember még inkább kétségbeesetten, épp úgy áll a hasmánt fekvő Csákány Béni vérző fejénél, akár egy remegő fejfa.

6.

Először a gyorsmentőkocsi érkezik nagy vijjogással. Két fehérköpenyes futva hozza a hordágyat, utánuk szemüveges orvosnő lohol. Csákány Béni testét a hátára fordítják, a nő föléje hajol, a csuklóját fogja, a fejsebet mustálja.

Sokáig, percekig keresi az életet, de nem találja. Feláll, sóhajt.

Mózsai elernyedő kezéből abban a pillanatban kicsúszik az ásó, halk zörejel eldől.

A kékruhás rendőrök ötven vannak. Szemrevételezik a hullát, lefényképezik, kérdezősködnék, jegyzetelnek. A kubikosok zsebeit kiforgattatják, az aranypénzeket gondosan megszámlálva az özvegy Deáknétól kapott tarisznyába csurgatják. Alaposan megvizsgálják a terepet is, de a kifordított, törött, furcsa alakú cserépedényben és körülötte már nem találnak semmit.

Közrefogják, megbilincselik Mózsit, betuszkolják a terepjáróba és elhajtának.

A mentőkocsi dolgavégezetlenül iramodik utána.

A tömeg marad, egyre hangosabban morajlik.

A kubikosok külön csoportosulnak, elhárítják a faggatódzó falubelieket. Csendesen beszélgetnek egymás közt.

– Tudhattuk volna előre, hogy elátkozott kincs... – dünnögi Szarka Ignác.

– Az bizony – hagyja rá Gerzsenyi János.

– Szegény Béni elpusztult miatta, mégse lett a miénk! – méltatlankodik Balázs Ferenc. – Kiment a szerencsénk hegyesre!

– Ez a Pali! – emeli fel a hangját Gerzsenyi. – Ki gondolta volna, hogy ölni képes? Megtette! Most majd ráncigálnak bennünket tanúskodni! Menyi harag lesz ebből...

– Nem megyek sehova – jelenti ki Virág András. – Én csak annyit láttam, hogy a Béni kinyúlt, azt meg már elmondtam a rendőröknek.

- Így van – emeli a mutatóujját Gerzsenyi. – Magam is csak ennyit láttam.
- Mi is! – bólogatnak a többiek.

7.

Az órák múlva lassan szétszéledő tömegben kalapos öregember zúgolódik hevesen:

– Tudjátok jól: sok földet és országot ismerek. Az idegenlégijóval annak idején Afrikát is megjártam! És azt mondom nektek, én már láttam ilyet: ez antik lelet vót! Ami azt jelenti, hogy ősrégi, mostani pénzben milliókat érő kincs, aminek múzejumban a helye. Aki ilyet tanál, be kell szolgáltatnija az államnak. Erre törvény van minden országban. Cserébe valami jutalomszázalékot kap...

Megszakítja a monológját, de csak azért, hogy mély lélegzetet vegyen és szemrehányóan folytathassa:

– De ezek? Nem érték be ennyivel. Mindegyik magának akarta az összeset, hát persze, hogy összevesztek rajta. Pedig ha észnél vannak, jut is meg marad is alapon valamennyit elcsaklizhatnak belőle. De így... Emberhálál történt, semmiért...

Az emberek se szóval, se odapillantással nem reagálnak. Némák, mint a kisgyerek, mikor akaratlanul rosszat cselekszik. Csak gondolkoznak, emlékeznek.

A tarisznyába rakott, elkobzott kincstre, Csákány Béni holttestére. Mócsi Pála is, akiről álmukban sem hitték volna, gyilkos ösztön lakozik benne.

- Antik lelet! – hajtogatja makacsul a kalapos öregember.

ORTUTAY PÉTER

A SZPÁRTÁK HŐSEI

(focinovella)

Valamikor réges-régen, hajdanán, még a vízözön előtti időkben – jó, nem kertelek tovább, hanem őszintén bevallom, még akkor is, ha kitűnik belőle, mennyire megöregedtünk mi, öregek –, hogy egészen pontosan valamikor az 1940-es évek végén és az 1950-es évek elején volt Ungváron egy focicsapat. A legendás ungvári UAC utóda, a Szpárták, amely focicsapat fogalom volt nemcsak a városban, hanem egész Kárpátalján (*Zákárpátszékája oblasztj*), s annak határain túl is. Hogy miért? Könnyű rá válaszolni: az ungvári Szpárták egyszerűen verhetetlen volt. Évek óta nem volt rá példa, hogy valaki legyőzte volna. Esetleg becsúszott egy-két döntetlen, amikor rossz napot fogtak ki a fiúk, vagy mély volt a pálya talaja, és az ilyen pályán az ungváriak nem szerettek játszani, azt mindenki tudta, de hogy kikapott volna a csapat, az nem fordulhattott elő. Emberemlékezet óta nem történt meg vele ilyen csúfság. A Szpárták játékosai úgy tudtak focizni, mint az angyalok. És állhatott az ellenfél csapata akár csupa ördögből is, a Szpártákkal szemben nem volt esélye. Egy fikarcnyi sem. Mert hát ezek a fiúk akkor rúgtak gólt, amikor akartak. Vagy legalábbis akkor, amikor kellett. Így nem csoda, hogy legtöbbször a meccs nagyarányú győzelemmel zárult a Szpárták javára: négy nulla, hat nulla, kilenc kettő, meg ehhez hasonló. Ha „csak” négy kettő, vagy ne adj’ Isten, kettő egyre állt valamelyik mérkőzés, a szurkolók már elégedetlenek voltak. És jó ízesen be is kiabáltak a pálya széléről: „Kacsavári, ne tökölj!”, „Mi az, Oláh, két bal lábad van?” (ő volt a balszélső), „Huszár, mi az? Nem bírsz? Meccs előtt hagyd békén a lányokat!” Meg hogy: „Fiúk, ébresztő!” S mindezt magyarul. Akkoriban még csak magyarul beszéltek ungvári meccseken az emberek, mert a foci nyelve az volt. A szurkolók, no meg a játékosok körében is. Hisz az oroszok még csak alig öt éve, hogy bejöttek, és még nem volt idő megtanulni a nyelvüket. Mindenki úgy beszélt, ahogy tudott: magyarul, ruszinul, tótul. E két utóbbit nem mindenki, de a magyart mindenki beszélte. A tót, a ruszin és a

román, ott valahol Aknaszlatina környékén járta. „*Ez az enyém csuka, hagyjad engem békén, hülye Pityu, mert összetöröm neked a pofát, durnéj*” – mondta teljesen folyékonyan és hibátlan magyarsággal Farkas, aki csak magyarul szeretett beszélni a csapatnál, pedig otthon az egész család a ruszint használta: *Pepicsku, poj do domu, jiszté trebá*. Meg hát nem is lehet más nyelven valakit igazán jól ledorongolni. Oroszul, ruszinul? Ugyan már. Ki hallott már olyat? Ha valaki azt mondja a pályán, hogy *dáj lopdu* vagy *peredáj mjács*, hát mindenki a hasát fogja a röhögéstől. Így még az is előfordult, hogy egy-egy nagyobb vereség után (nulla – hat vagy egy – nyolc), a keletről jött ellenfél valamit susmogott és pusmogott az orra alatt. Persze, okoskodtak, hát ennek a Szpártáknak így könnyű, mert a játékosok nem emberi nyelven (értsd: nem oroszul) beszélnek, hanem egy olyat használnak egymás közt, amit a szibériai sámánok vagy mit tudom én milyen varázslók Afrikában. S ők, az ellenfél, ebből a nyelvből egy kukkot sem értenek, és így nem tudják elejét venni semmi olyan disznóságnak, amit ezek ott egymás közt megbeszélnek. Ezért nem egyszer a súlyos vereség elé néző ellenfél idegesen oda is mondogatott a Szpárták játékosainak: „*Sto vi tám tárábányitye? Govoritye na cselovecseszkom jázike*.” Ám az ungvári aranycsapat rá se hederített. Csak rúgta a gólokat, mintha ellenfél nem is lett volna a pályán egy szál se.

Mondom tehát, hogy a Szpárták fogalom volt. Nem is akadt ember, öreg vagy fiatal, kicsi vagy nagy, magyar vagy ruszin, orosz vagy ukrán Ungváron, ej, mit Ungváron, az egész vidéken, aki ne fújta volna elejétől végig, a tartalékot is beleértve, az egész csapat nevét. Tóth Béla, Bilovári, Egervári, Hrabcsák... Meg hogy „holnap a Pipást biztos nem teszik be, mert a múlt meccsen nem volt sehol. A kis Kalinyák játszik majd helyette.” És hogy „egy ilyen jó kapus, mint a Tóth, hogy kaphatott egy olyan potyát. Meglátod, a Pap véd majd legközelebb” – és így tovább. Még mi, tizenéves és kisebb gyerekek is, vagy talán épp mi igazán, szinte mindent tudtunk a játékosokról. Már-mint úgy mindent, hogy ha – teszem fel – Oláh Karcsi elrobog a bal szélén és felnéz, akkor mindig hosszú átadás következik átlósan előre, a tizenegyes környékére, ahol Hrabcsák már biztos ott lesz, hogy lecsapjon és fejeljen, vagy kapásból kapura rúgjon. Vagy például azt, hogy Egervári legalább háromszor fog „ollózni hátrafelé” a meccsen. Meg hogy Tóth Bélának a tizenhatosnál messzebből csak laposan lehet gólt lőni, és csak a bal alsó sarokba, mert az a gyengébb oldala, és lapos labdára nem szeret vetődni. És hogy a Pap is van

olyan jó kapus, csak még túl fiatal. Egyébként neki rendes gólt rúgni nem lehet, képtelenség. Olyan, mint a párduc. Aki azért bekap néha egy-egy potyát a hasa alatt vagy a lába között. Ezért azon egyáltalán nem lehet csodálkozni, hogy mi, utcagyerekek, a villanytelep és az ungvári bútorgyár, ismertebb nevén a Mundusz környékén, a Margitsziget, a tűzoltók (a városi tűzoltóságot mi így hívtuk) és a vele szomszédos utcákban, a grundon, ahol minden nap reggeltől estig zajlottak a futballcsaták, mezítláb, egy szál gatyában, mindenben a Szpárták játékosait igyekeztük utánozni. Azt, ahogy ők futnak, cseleznek, elesnek és káromkodnak. Gyorsan pergő nyelven, mint ők: „Gyere, gyere. Ide, ide. Add már, az anyád, add már”. Sok ügyes kis srác volt közöttünk mindig. Tulajdonképpen mind azok voltunk. Mert hát csak fociztunk, mást nem tudtunk csinálni. Az egyik azonban közülünk is kitűnt a grundon. Reggeltől estig, szinte megállás nélkül kész volt a labdát rúgni. S emellett szeretett – no meg mert – a tőlünk négy-öt évvel is idősebb fiúkkal játszani, akik nekünk „nagyfiúk” voltak, és tulajdonképpen a közelükbe se merésztünk menni. Féltünk tőlük és tiszteltük őket, mint valami félisteneket, mert nagy volt a szájuk, gyorsan járt a kezük, és behúztak egyet, ha valami nem tetszett nekik. Ám úgy általában kutyába se vettek bennünket. Vagy legfeljebb jól seggbe rúgtak, ha „pofázni” mertünk. De már ez is megtiszteltetés számba ment: legalább észrevették az apró kis senkiket a nagyok.

Ezt a bátor kis gyereket Szabó Józsefnek hívták. De nekünk csak a kis Jotya volt. Az iskolából is kimaradt, még az általánosban, mert csak focizni szeretett, mást nemigen. Bent ülni négy-öt órát egy osztályteremben? És körmölni, meg mifene? Még mit nem. Amikor kint a jó ungvári külvárosi kormos és füstös levegő, amit olyan jó beszívni rohanás közben, s aztán köpködni tőle jó nagyokat, és feketét. Ja, hogy nincs cipő. Minek az? A labdát és a srácokat jól bokán rúgni lehet mezítláb is, sőt úgy az igazi. Igaz, iskolába járni cipő nélkül, pláne télvíz idején, már kevésbé kellemes. A cipő – sőt sokszor a kenyér is – Jotyáéknál nagy gond volt, bizony. Egy tizenégy gyerekes (vagy ekörül) munkáscsaládnak volt egyik csemetéje a Jotya. Az apja, ha jól emlékszem, körfűrészén dolgozott reggeltől estig a telepen, a mama, egy terebélyes asszonyság, fityegő cigivel a szája sarkában a háztartást vezette és a gyerekeket nevelte fenékpaskolással a gyár melletti szoba-konyhás, utcára nyíló lakásban. A testvérek közül az egyik tolószékes volt. Apró kis nyomorék, vízfejű. Jotya sem volt teljesen egészséges. Igencsak alultáplált (sokan voltunk azok), rosz-

szak voltak a fogai és rossz volt a tüdeje. Állandóan sípolt futás közben. Egyszer megmutatta szűrővizsgálati leletét, és azon a fél tüdeje lila tintával volt kifestve. De ennek ellenére focizás közben mindig járt a szája, lehordta és lenyanyázta a tőle sokkal idősebb fiúkat, s persze állandóan futott – rossz tüdő ide vagy oda, mit számít – le és fel a pályán. Cselezett, mi úgy mondtuk, driblizett, rúgott, csípett, mart, karmolt és harapott. S közben sípolt a tüdeje, de oda se neki. A labda, a játék, a gól, a győzelem a fontos. Focizni mindhalálíg.

Így nem lehetett csodálkozni azon, hogy minden meccs, melyet a Szpárták itthon játszott, óriási eseménynek számított a városban. Mindenki előre izgult, vitatkozott, kiabált és az esélyeket latolgatta az ungváriak „mafla sarkán”, mely a korzó közepén volt a Dinamónál.

Mindenki kiabált és bizonygatta igazát. Már mint azt, hogy hány gólt rúg majd a csapat. Hogy győzni fog, azt soha senki sem vonta kétségbe. A kérdés csak az volt, hogy mennyire. Pedig most nem is akármilyen csapat volt a vendég, hanem a kijevi Dinamó, mely, akár hogy is nézzük, nagynevű csapat volt már az akkori időkben is. Természetesen minden jegy elkelt, mint legtöbbször. Nem előre, mert akkoriban még nem volt elővásárlás, de a Szpárták-pálya két pénztárnál, mely két egyszerű fabódé volt csak, öltre és ököltre mentek az ungváriak a jegyekért. Teltház volt mindig, nem emlékszem üres lelátókra, üres „tribünre” vagy akár állóhelyekre. A szentély, a *Sztágyion Szpártáká* mindig zsúfolt volt, tele izgatott, a nagy eseményt kidülledt szemmel váró drukkerekkel, akik szerte-széjjel köpködték a *szemocski* héját. És általános volt az üdvívalgás, amikor Bilováriék (ő volt a csapatkapitány) kivonultak a pályára. Nagy nap a mai. Meglátjuk hát, mit is tud a Szpárták. Mert egyesek még azt a kijelentést is megkockáztatták, hogy most az egyszer nem lesz a fiúknak könnyű dolga. Még az is előfordulhat, mondták a kishitűek, hogy a csapat kikap a Dinamótól. Az illető dühösen lehurrogta, lemarházták. Épp hogy csak meg nem verték. Szóval, minden jegy elkelt. Ámde a meccset az egész város (úgy ötven-hatvanezer ember) akarta látni, míg a stadionban, ha négyezer elfért, akkor sokat mondok. Mi legyen a többivel? Nekünk, gyerekeknek, kétféle megoldásunk is volt. Az egyik az volt, hogy megkértünk valakit, akinek volt jegye, hogy „vigyen be”, mint saját csemetéjét. Ha az illető hajlandónak mutatkozott, a szigorú jegyszedőknek sem volt különösebb kifogása ellene. De előfordult, különösen nagyobb meccseken, amikor túl sok volt a beosonni akaró kíváncsi gyerek, hogy volt kifogásuk,

és nem engedtek be még gyereket se jegy nélkül. A „jótévő” ilyenkor, mint ahogy máskor sem, nem törődött vele: ő lám hajlandó volt, lenne, lett volna, de hát a rend az rend. Neki rendes jegye van. A másik lehetőség meg a jól bevált kerítésmászás volt, ha nem volt túl szigorú az ellenőrzés. Jól ismertük, előre feltérképeztük, azokat a helyeket, ahol esetleg észrevétlenül át lehetett mászni, vagy az akkoriban már korhadó deszkakerítéssel körülvett pályán be lehetett csúszni egy lyukon, melyet körmeivel mélyített ki sok apró kisgyerek, a kerítés alatt. Vagy ahol el lehetett mozdítani egy-egy deszkát, palánkot. De ennek is megvoltak a veszélyei. Időnként gonosz kis suhancok őrizték az ilyen helyeket, s tették a dolgukat. Aki átmászott vagy bebújt valahol, négyen-öten alaposan helyben hagyták a feladathoz előkészített mogyorófa-pálcával, ami úgy csípett, hogy no, sok piros hurkát is hagyva az ember testén. Azaz, míg a kerítést mászó gyerek menekülni próbált a lyukon vagy a kerítés tetején, a kis gonosz csibészek csihi-puhi jól elverték, s közben röhögtek nagyon, hogy most aztán megkaptad. Jó vicc volt, mit is mondjak.

Ha e lehetőségek egyike sem volt megvalósítható, maradt még egy harmadik is, mely lehetőséget korlátlanul kihasználhatott bárki, aki meccset akart nézni. A focipálya a 'Gorkij Pihenő és Kultúra-park' (oroszról híven fordítva), az egykor szebb napokat megélt ungvári Vadaskert tőszomszédságában, északon a vasút és délen az Ung között terült el. A folyó oly közel volt a pályához, hogy ha valaki egy igazán nagyot rúgott a labdába, ám az lecsúszott, akkor megesett, hogy a kerítésen átszállva a folyó vízébe pottyant. És ha utána ment valaki, mármint a labdának, először a kerítésen kellett átugrania vagy megmásznia, majd neki kellett menni a folyónak. És vagy visszahozta a labdát, vagy sem. A kísérlet többesélyes volt. Mert a folyó olyan volt, mint az időjárás. Szeszélyes. És tőle, az időjárástól is függött. Ha esett, nagy volt, sáros, mély és gyors. Ha nem esett, kiszáradt. Alig volt benne víz. Ám a meccsnézés szempontjából nem a folyó, hanem a vasút volt a döntő. A sínek, két pár sín, egy töltésen futottak, mely töltésnek a szintje jóval magasabb volt, mint a pálya. És aki ingyen meccset akart nézni, az odament a sínekre. Igaz, hogy a nagy tribünnek nevezett főlelátó eltakarta a pálya egy részét, úgyhogy vagy a jobb, vagy pediglen a baloldali kaput nem lehetett tőle látni, de – és ez volt a lényeg – a pálya nagyobb részét, cirka 60 százalékát igen. És ami a legfontosabb, a meccset a vasúti töltésről, mi úgy mondtuk, a strekről nézni nem volt tilos, csak veszélyes. Mert időnként, hangos fütyüléssel, jött egy-

egy teher- vagy személyvonat (én már utaztam úgy vonaton, hogy a Szpárták pálya mellett a nézők miatt lassítania kellett, mivel épp folyt a meccs, és – ó micsoda öröm és boldogság! – láthattam belőle vagy másfél percnit). Ilyenkor a nézők csak leléptek a strekről előre vagy hátra, és hagyták a vonatot elmenni. Ezután visszamentek a töltésre, és nézték tovább a meccset. Ingyért. Vártuk tehát a kijeji Dinamót. Meg is jött. Ki is futottak a játékosok a pályára peckesen, fehér mezben, annak bal oldalán, az emberi szív tájékán ferde négyszögben az áthúzott 'D' betű, és hosszú fekete gatyában. Az ungváriak sokkal rövidebb sportnadrágban játszottak, hogy izmos vastag combjuk is látható legyen, és piros volt a hagyományos mezük, „C” betűvel (cirill „esz”) a közepén. Kemény, harcos fiúknak tűntek a kijeziek, a *másztjerá klásszá Á* (az Á osztály mester focistái). A meccs előtti bemelegítésen magabiztosan, sőt nagyképuen játszadoztak, mintha csak azt akarták volna mutatni, hogy ők most itt hengerelni fognak. Mit nekik egy kis vidéki csapat! Egy „B” osztály! Megeszik reggelire, szőröstül, bőrostül.

Az ungváriak meglehetősen óvatosan kezdtek. Mert hát ilyesmi is elő szokott fordulni a Szpárták történetében. Mint ahogy az is, hogy az elejétől a végéig kilencven percen át szinte csak bohóckodtak a fiúk (fejükön, vállukon táncoltatva, dekázgatva vitték a labdát az ellenfél tizenhatosáig, ott meg csel jobbra, csel balra, átadás középére, a kapu elé, és sakk-matt: gól a kapus lába között, a közönség őrjöngése mellett). Ám aztán úgy játszott a csapat, mint szokott. Szellemes kombinációk, ravasz cselek és összjáték, meg minden, ami kell. Még egy kis „bohóckodást” (dekázgatást, fejelgetést, egy-egy *jubkát* – kötényt – az ellenfélnek) is megengedtek maguknak. Míg a kijeziek sehol sem voltak; csak erőlködtek, keménykedtek, és durváskodtak. Tóth Bélát például majdnem le kellett cserélni, mert egyszer, amikor kivetődött, jól fejbe rúgták. De egy-egy finesz ungvári megoldás láttán, s azon, hogy a Dinamó legénységét milyen könnyű volt pofára ejteni, a nézőtér többször is hangosan felnevetett, és persze tapsoltak is bőséggel. Olyan volt az egész, mint egy színház, ahol sokadszorra játssza már az ismerős szereplő gárda ugyanazt a darabot: az ungvári fiúk megszerzik a labdát, csel, passz, beadás, kapura lövés vagy fejes, és... Igen, igen, a góllövő cipőt ezen a napon otthon felejtették a fiúk. Meg aztán, el kell ismerni, a kijeji kapus is parádésan védett. Ő volt az ellenfél kimagaslóan legjobb embere. A közönség már többször is gólt kiáltott, majd felhördült, és természetesen sportszerűen megtapsolta a kijeji kapust, amikor

az nem egy „vinklibe” tartó labdát is bravúrosan hárított. Majd összetörte magát. De jó volt, és ezt el kellett ismerni. Ezzel szemben Tóth Bélának alig akadt dolga. Egy-két hazaadásszerű lövést kellett hárítania mindössze az említett fejbe rúgáson kívül. Amikor is a végén tíz perc maradt hátra, a nézők ereiben meghűlt a vér. Egerváritól, aki pedig a legtechnikásabb volt a védősorban, valahogy elpattant a labda, „mit csinálsz, te ökör”, hördült fel a közönség, s az egyik kijevei csatár lecsapott rá. A tizenhatoson belül megeresztett egy lövést. Kapura ment, Tóth Bélától balra, a bal sarokra, laposan. Mindenki tudta, hogy Tóth Bélának ez az Achilles-sarka: a lapos labda, amely történetesen épp a bal sarok felé tart. És a kapus csakugyan elég sután dobta el magát. Elegáns vetődés helyett szinte csak hasra esett, és – biztosan a jó Isten segítségével, most még velünk volt – szögletre tudta ütni a labdát. A tömeg csak annyit mondott, hogy „húúú”. És kezdtek bekiabálni: „Fiúk, mit totójátok? Elég a tökölésből. Ébresztő!” Amint már mondtam, a Szpárták játékosainak volt egy erénye, illetve több is, s ezt most is kamatoztatták. Bármennyire is a balszerencse szegődött melléjük egy-egy meccsen, mint most is, gólt kellett lőni. Lőttek! Kettőt. A befejezés előtt öt és fél perccel. Az első úgy esett, hogy Oláh megint csak elrobogott a bal szélén, és beadta a labdát a tizenegyes tájéka. Hrabcsák a magasba emelkedett, a feje találkozott a labdával, és bólintott. A kapusnak, pedig maga volt a tigris, esélye sem volt, hogy ezt is hárítsa. Úgy beakadt a labda a hálóra, a vinkli közé, mint a pinty. A szurkolótábor tombolt. Tapsolt, örvengött és kacagott. Füttyült és dobolt, és határtalanul boldog volt mindenki. Ölelték és csókolták egymást az ungváriak: a magyar az orosz, az orosz a ruszint, a ruszin az ukránt. Még ha csak rövid időre is, és csak az ungvári futballpályán, de megvalósult az Internacionálé. Az ott lévő sok drukker gyerek, mezítlábasan és szinte teljesen meztelenül – mert csak egy klottnadrág volt rajtuk, az ungvári szegények (és ki volt itt akkoriban gazdag...), egyetlen nyári ruhadarabja, teljes öltözeke – úgy szökellt és ugrándozott, mint megannyi sziú indián a tábortűz körül. A második gól már csak hab volt a tortán. Szabadrúgást kapott a Szpárták, vagy 30 méterre a kaputól. A kijevek még sorfalat sem állítottak. Ilyen messziről ennek a kapusnak nem lehet gólt lőni, gondolhatták. A labdát Bilovári állította le, és megsuhintotta. A kijeveknek igazuk volt. A jobb sarokra tartó bombát a kapus egy parádés robinzonáddal megfogta. Nem kiütötte, hanem megfogta. S ez lett a veszte: az erős lövés bevitte a kapuba. A labdával együtt a gólvonal mögött néhány

centivel huppan a földre a kijeviek párduca. A játékvezető ott állt a közelben. A leghatározottabban mutatott középbe. Hiába tiltakoztak a kijeviek, hogy lám ott van, ni, a labda a kapus kezében. Röviden: a szupercsapat kijevi Dinamó, az „*Á*” osztály „profi” (azért idézőjelben, mert a SZU-ban hivatalosan nem létezett profizmus sem akkor, sem a későbbiekben) mesterei, többszörös szovjet bajnokok, ezerkilencszázötven-valahányban simán kikaptak az ungvári magyar, ruszin és tót fiúktól. Lehajtott fejjel, és lógó orral hagyták el a pályát a kijevi *másztjerá* (mesterek).

Ez a sikersorozat eltartott egy darabig. Mondjuk, ezerkilencszáznegyvenhattól vagy negyvenhétől ezerkilencszázötvennégyig. A csúcs azonban mégis az ungvári Szpárták Moszkvában játszott kupaselejtező meccse volt az akkori szovjet bajnokcsapat, a moszkvai Szpárták ellen. Öt egyre győztünk úgy, hogy az első gólt az ötödik percben a moszkvaiak lőtték. Válaszul öt gólt rúgtunk a moszkvaiaknak saját barlangjukban, talán százezernél is több néző előtt. Ez akkoriban olyan elképesztő teljesítmény volt, mármint hogy a moszkvai csapatnak valaki öt gólt is tudjon rúgni, mintha most valaki a brazilok ellen próbálná meg ugyanezt. Erről még a helyi agyoncenzúrázott kommunista sajtó is kénytelen volt lelkendezve hírt adni, és ezt a sikert „a Kárpátontúli terület sportéletében végbement óriási szocialista” változásoknak tulajdonította. Öles betűkkel a negyedik oldalon (ez volt a sportoldal) hozta le a *Zakarpatszkaja Pravda* a sportszenzációt „*Geroji Szpártáká*” (a Szpárták hősei) címmel. Bilováriék sziporkázó játékkal Moszkvában legyőzték a bajnokot: *Scsot pjáty ágyin* (az eredmény öt egy).

De az ungvári Szpárták sikersorozata, s egyben hősi korszakának története egy napon véget ért. S történt mindez egy szomorú vasárnap. Előtte, mint ahogy szokás volt, városszerte kiplakátozták cirill betűkkel, hogy FUTBOL: Szpárták Álmá-Átá – Szpárták Uzsgorod. Alma-Atáról csak annyit tudott a fáma, hogy irdatlanul messze van. Az Óperenciás tengeren túl, sőt még Moszkvától is messzebb. Talán a japán vagy kínai határ mellett. De valamiért, vagy talán épp ezért, minden eddiginél nagyobb, nagyon nagy volt az érdeklődés. Így hát minden kis ungvári kölyök tudta előre, hogy nem lesz könnyű bejutni jegy nélkül, amit pedig megfizetni képtelenség. Őrizni fogják a kerítéseket a piros karszalagos önkéntes rendfenntartók. Még több suhancot és gonosz kis barna bőrű gyereket fognak megbízni mogyorófa-pálcákkal és szíjostorokkal, hogy figyeljék a besurranókat. És a jegyszedők sem lesznek

szívbjások, azaz engedelkenyek, az egyszer biztos. Akinek nem lesz jegye, kint marad. Az egész város mezítlásos gyerekserege izgulhatott, hogy fog bejutni a meccsre. Mi is izgultunk az öcsémmel erősen, feltűnt ez anyáknak is, és most az egyszer a meccsnézéssel szembeni fenntartásai ellenére megnyílt. És amikor minden fillérnek, pardon kopejkának megvolt a helye a háztartásban, mert négy gyereknek minden nap enni is kellett valahogy, a többiről már nem is beszélve, mert ő, anyánk volt az egyetlen családfenntartó (jó apánk, mint a legtöbb helybéli gyereké, „ült”) pénzt adott nekünk, hogy jegyet válthassunk a focimeccsre! Kimondani is sok, hogy mennyit: ÖT EGÉSZ RUBELT. Ezért a pénzért biztos nem egyszer kellett felmosnia szegénynek a borbélyüzletet, ahol dolgozott. Egy szót sem szólt. Csak ideadta. Hogy a két „nagyfia” mindenképpen láthassa a nagy meccset.

Azért, mert elfogadtuk ezt a rengeteg pénzt anyántól, máig furdal a lelkiismeret annak ellenére, hogy az Isten is megbüntetett érte. Jaj, de megbüntetett. Kétszeresen is. Hogy miért, mindjárt elmondom.

Megvettük tehát a jegyet, és most az egyszer, talán életünkben először, nem besurranóként, hanem teljesen legálisan, egy sok-sok pénzért vásárolt jeggyel a kezünkben léphettünk be büszkén a szentélybe, a focipályára. Sajnos abban bízván, hogy most lesz jegyünk, és nem kell sietni, no meg a sorban állás is sokáig tartott, alaposan elszúrtuk a dolgot. Óriási volt a tömeg. Mindenütt. S bármennyire is nagy összeg volt a mi szemünkben a pénz, csak állóhelyre volt elég. Az egyetlen lelátó, a nagy tribün, a kiváltságosaké volt, azoké, akik csak egy fokkal voltak lejjebb, mint a magasságos Úristen. Hiszen a tribünről nézhették a Szpárták játékát! Az állóhelyeken viszont az egész pálya körül olyan zsúfolt és tömött tömegben, három és négy sorban álltak az emberek a drótkerítés mögött, hogy még a kerítést sem tudtuk megközelíteni. Hiába kértük a bácsikat, hogy engedjenek már előre bennünket, kicsiket, mert mi is látni szeretnénk valamit, senki sem moccant. Nem tudtunk befurakodni, lehetetlen volt. Az emberek semmivel és senkivel sem törődtek. Csak azzal, ami már a pályán zajlott. Ha meghúztuk valamelyikük karját vagy ingujját, dühösen ránk mordult, sőt odalegyintett kezével. Nem törődtek velünk. Szemük kidülledt, kifejezéstelenül, vagy dühösen ránk bámultak, de csak a pályát látták, és azt, ami ottan lezajlani készült vagy éppenséggel zajlott. Ordítottak is, hogy „gyerünk, gyerünk”, „dáváj, dáváj”, hogy mindenki értse. S közben többször felhördültek, mert úgy látszik, azzal, amit ott, a pályán

láttak, nem igen lehettek megelégedve. Röviden: bentről, a stadionon belül nem tudtunk meccset nézni, még a futballisták mezének a színét sem láttuk, nemhogy a labdát. Kicsik voltunk, az álldogálóknak alig a derekáig értünk. Kifizetett jegy ide, kifizetett jegy oda, szégyenszemre, könnyes szemekkel, ki kellett kullognunk a pályáról. Fel kellett mennünk a strekre, a töltésre, hogy láthassunk is valamit. Onnan néztük végig – csak az egyik kaput látva, könnyeinkkel küszködve, mert érvényes jeggyel ilyen megalázó helyzetben kellett meccset néznünk –, hogyan kapnak ki a bálványozott félistenek, az *uzsgorodi* Szpárták futballistái hazai pályán egy nullára, egy olyan csapattól, melynek eddig a nevét sem hallottuk, és amely valahonnan Ázsiából, Afrikából vagy ki tudja, milyen földrésről érkezett ide. Nem akartunk hinni a szemünknek. Képtelenek voltunk felfogni, hogy történhetett meg ilyen csúfság a csapattal. Azzal a csapattal, mely tíz nullára szokta volt verni ellenfeleit, és megverte a kijevi Dinamót, megverte a moszkvai Szpártákat, még hozzá öt egyre, és egyébként is, nem kapott ki még soha ebben az életben. Még akkor sem, ha győzni esetleg nem tudott. Akkor is minimum hozta a döntetlent. Most pedig? Mi történt veletek, Szpárták hősei? Sírtunk. Mások is. Zokogott a stadion. Talán sokan harakirit is elkövettek azon a napon. Ki tudja. *Sic transit gloria mundi*, mondta volt apám későbbben, amikor hazaengedték a lágerből.

Ez a történet, akárhogy nézem, egy ilyen befejezéssel mindenképp csonka maradna. Az érem másik oldalára is érdemes egy pillantást vetni. Mert ugyebár a fizika is azt tanítja, hogy minden energia, amit valamibe befektetünk, végül is nemvész el, csak átalakul. Valami ilyesmi történt a kárpátaljai fociba fektetett energiával is, mely természetesen nem negyvenötben, a „felszabadulással” kezdődött, hanem jóval korábban a magyarországi tömegsporttal.

Mi, tizenéves gyerekek, akkoriban még nem olvastunk újságot, meg egyébként is, ezt egyetlen újság egyetlen szóval sem említette korábban. Már mint azt, hogy az emlékezetes moszkvai kirándulás után az ungvári csapatot ízekre szedték. De facto: megszüntették. Minden játékosát, még a tartalékokat is – hogy az akkori szakzsargont használjam – „elvtették” a kijevi Dinamóba. „Ha már így tudtok focizni – mondhatták nekik –, szereztek dicsőséget Kijevnek és a szovjet focinak.” Így a Szpárták Alma-Ata ellen már egy teljesen új, focizni elég jól tudó, de tapasztalatlan srácokból, meg kiöregedett játékosokból álló csapat lépett pályára, amely aztán később még a „B” osztályban sem igen tudott helytállni. Időnként még villant egyet-egyet, de inkább csak

vergődött, és mindinkább csúszott lefelé a szovjet vidéki, kisvárosi csapatok szintjére. Voltak próbálkozások, hogy a *Szpárták Uzsgorod* név újból szép legyen, „méltó régi hírnevéhez”, de ez nem sikerült, mert nem is sikerülhetett. Annak ellenére sem, hogy tehetséges és ügyes gyerek akadt elég, de az utánpótlást itt tartani lehetetlen volt. Megváltozott az országos sportpolitika.

A kijevei Dinamó (és más nagy csapatok) éber szemét most már semmi sem kerülte el, ami az ungvári Szpárták háza táján történt. Amint egy tehetség feltűnt Ungváron, rögtön „elvitték” – a leigazolásnak ez a formája volt a gyakorlat – magukhoz. Egyáltalán nem volt titok ez akkoriban, hogy a Dinamó csapatának gerincét az ungvári vagy kárpátaljai fiúk alkották. Tóth Dezső, Gázsó, Mihalina, Komán, Györffy Zoli. És később a párducmozgású kapus, Havasi Bandi (Ándrej Gávási) Ungvárról, a középpályás Medvigy Fegyir Fancsikáról, a kőkemény jobbháttvéd Turjancsik Iván Munkácsról, és még sokan mások a Dinamó oszlopos tagjai voltak még a hatvanas-hetvenes években is. Medvigy és Turjancsik szovjet válogatott is volt évekig. Havasi olimpiai kerettag. Viszont ha egy-egy játékos kiöregedett, vagy lesérült, és a Dinamónak már nem kellett, haza jöhetett, és mint öregfiú rúghatta tovább a labdát Ungváron, a Szpártákban, vagy valamelyik más csapatban, attól függően, hol volt a munkahelye, ahol fizetést is kapott. Száz rubelt havonta. Ez elég volt a következő fizetésig, ha nem ivott túl sokat és nem rúgott be jó oroszosan egy-egy meccs után, és nem itta el az eszét egészen, mint pl. a Gyima Dubrovszkij, aki nem volt az egyetlen ebben a tekintetben.

Most pedig kanyarodjunk vissza a kis Szabóhoz, aki alultápláltsága és tébécéje ellenére a legtöbbre vitte, a legmagasabbra jutott mint sportember, mint labdarúgó, s ezért mint ember is az ungvári fiúk közül. Szabó egy tízvalahány gyermekes ungvári munkáscsaládból indult. Nekünk állandó játszótársunk volt a grundon a nyápic, fekete fogú, sípoló tüdejű, mindig éhes kis Szabó, aki reggeltől késő estig rúgta a labdát a villanytelep környéki porban és koromban. Ez volt egyetlen szórakozása. Állandóan rótt a környéket, lesve, hol lesz majd utcameccs. És ha volt valahol, ő kérdés nélkül beállt. Valakit leküldött, szó szerint kilökdösött a „pályáról”, és ő állt be helyére. Tekintélyt nem tisztelt. Megtette ezt bárkivel, a tőle nagyobb fiúkkal is, akiktől pedig, mint már korábban mondtam, igencsak tartottunk. S akkora volt benne az állandó játékkedv, hogy senki sem merészelt ellenkezni vele. Hagyták játszani. Mert nem csak szeretett, de tudott is játszani. Futballseni volt. Stílusa

nem hasonlított senkiére sem. Megmaradt Jotyának. Így is hívták. A kis Szabó, a kis Jotya, mert növése sem volt magas. Aztán hogy-hogy nem, elment egy edzésre Györffy Zoli bácsihoz, akiről tudni kell, hogy a Szpárták kölyökcsapatát nevelte, s ezzel talán az egész kijeji Dinamót, s így a fél szovjet válogatottat látta el állandó utánpótlással. Csiszolni kezdte. Az atyai pofonokat sem sajnálta tőle. Kiosztott belőle jó néhányat neki is, másoknak is életében. Szokása volt, hogy a „bűnöst” maga elé rendelte, és azt mondta neki: „Hajtsd le a fejed, édes gyermekem, egyetlen szál mákvirágom”. S utána jött a pofon. No persze, nem a pofonjai miatt kedvelték, szerették első sorban, hanem sok minden másért. S főként azért, mert minden gyerek érezte, hogy Zoli bácsi nemcsak trénerük, hanem egy kicsit, vagy talán nagyon is, az apjuk. S így nem akadt olyan kölyök, bármennyire megátalkodott lett légyen is, aki ne imádkozta volna Zoli bácsit. A nevét is csak suttogva, áhítattal merték kiejteni. És amit a Zoli bácsi mondott, az felért egy isteni kinyilatkoztatással. Ezt még a hatóságok is elismerték. Megkapta, még életében, a legmagasabb edzői kitüntetést a szovjet kormánytól: „A Szovjetunió érdemes edzője” (mesteredzője) lett, és amikor 84 éves korában itthagya ezt az árnyékvilágot, virágkoszorús hivatalos temetést is kapott, trombitával, kijeji és moszkvai fejések búcsúbeszédeivel meg egyebekkel. Más – pénzt például – nem. Ő is szoba-konyhás külvárosi bérlakásban élt mindig: *Uzsgorod, ulicá Pártizánszkajá* (Ungvár, Partizán u. 30.). Szegényen, mint a templom egere.

Szóval Zoli bácsi fogalom volt az ungvári életben. És hogy Jotya egy csiszolatlan gyémánt, azt Zoli bácsi azonnal észrevette, mint ahogy azt is, hogy pimasz, fegyelmezetlen és neveletlen. Az ő szemében azonban ez sohasem volt probléma. Kap egy-két pofont, és megtanulja, hogy mi a rend. Meg is tanulta. Jotya sztár lett. Már tizenhat évesen a kijeji Dinamóhoz került. Rögtön betették a nagy csapatba. Amikor az első meccsét játszotta a Dinamó mezében az akkori bajnok, a moszkvai Torpedó ellen, azzal kezdte, hogy már a legelején úgy becsúszott Ivanovnak, a bajnokcsapat és a szovjet válogatott legnagyobb ászának (most úgy mondjuk, világklasszis és supersztár), hogy az majd a nyakát szegte. És amikor a nagy sztár valami csúnyát merészelt neki mondani ezért, a kis Jotya felpattant, és pulykavörös ábrázattal, egy rá jellemző mozdulattal (mindkét kezét könyökben behajlítva, ökleit összeszorítva az arca előtt) fenyegette meg – a félistent: „*bljátj, mordu rázobju*” (a fordítástól inkább tekintsünk el). Később a szovjet és a nemzetközi sportsajtó révén *Joszip Szabov*

néven lett ismert, és úgy is emlegették, hogy a szovjet Pelé. Biztosan volt olyan jó, de egészen másképp. Középpályás volt, *poluzáscsitnyik*, ahogy akkoriban mondtuk. Mi volt az erőssége? Szinte minden. Először is futott, futott és futott. Úgy cselezett, vagy talán jobban, mint a brazil Garincha, úgy látta a pályát, vagy talán jobban, mint a spanyol di Stefano, és olyan pontos hosszú indításai voltak, mint Hidegkútinak. Bombáitól éppúgy rettegtek a kapusok, mint Puskásétól. És kilencven percen át tudott rohángálni a pályán, sprintelni le és fel, és közben mindenkit megrugdosni, ha kellett, mint az angol Stiles a műfogsora nélkül. És volt egy egyszerű, pimasz, de zseniális trükkje, amit még a grundon sajátított el, és később, mint profi labdarúgó, tökéltre vitt. Ez mindössze abból állt, hogy sokszor az ellenfél térfelén az alapvonalig, s egészen a szögletzászlóig vitte a labdát, és ott megállt, felnézett. Mintha hezitált volna: most mi a jó istent csináljon? Az ellenfél játékosai közül ilyenkor ketten-hárman is készen álltak arra, hogy lerohanják és leradírozzák a pályáról. És ha csakugyan rárohantak, akkor ő egy szimpla csellel elhúzott mellettük (a rohanó játékos lendületben van, már nem tud helyezkedni), és tovább vitte a labdát a kapu felé, készen egy életveszélyes beadásra, cselre, kiugratásra. Ha pedig a másik csapat játékosai, a cselre számítva, csak álltak előtte és helyezkedtek, akkor nemes egyszerűséggel beléjük bombázta a labdát, hogy szöglet-rúgás legyen belőle. „Kell labda? Nesztek!” Pimaszságára mi sem jellemzőbb, mint az az eset, amikor a Dinamó egyik bajnoki meccsén, a saját kapuja felé vitte a labdát, mintha haza akarná adni (akkor még a kapus felvehette a hazaadást), és erre az ellenfél játékosai leálltak, nem üldözték tovább. Ekkor Jotya stoppolt, térdre ereszkedett, és... elkezdte fűzni a cipőjét. Ezt látván három-négy játékos is rohanni kezdett feléje, hogy letámadja, sárba tiporja, földre döngölje. Amikor már közvetlenül mellette voltak, Jotya öregurasan felállt, mint az a gyerek, akit az ungvári utcán csak megverni volt szokás, és a legnagyobb lelki nyugalommal, komótosan, mint a már említett öregúr, hazapöccintette a labdát a kapusnak, és csípőre tette a kezét: „Nem rohángálni kell a pályán, *rebjátá* (srácok), hanem játszani.” Ezt látszott mondani a mozdulat. A kijevi stadion százezres közönsége egy emberként tapsolt, tombolt és kacagott: vette a lapot, mert hát ilyesmi ritkán fordul elő futballpályán. Erre csak egy ungvári magyar proligyerek képes. Summa summarum Szabó Jotya a kijevi Dinamónak, a többszörös szovjet bajnok- és kupagyőztes csapatnak, a mindig erős szovjet nagyválogatottnak évekig (több mint egy évtizeden át)

volt oszlopos tagja. Ez a válogatott pedig, mint tudjuk (ki ne emlékezne például a megalázó hat nullára a mexikói világbajnokságon), változatlanul ott volt a nemzetközi élményben. A villanytelep kéményei által ontott korom, mely helyenként a grundon, a külvárosi focipálya környékén, bokáig ért, a gyárkémények füstje és az utca pora, úgy látszik, jó iskolának bizonyult egy olyan ungvári gyerek számára, aki már az általánosból is kimaradt, mert télen sem volt cipője, és mezítláb kényszerült rúgni a labdát. Vagy legalábbis nem akadályozták meg abban, hogy a kis szemtelen Jotya kölyök nevét, a Györffy Zoli bácsi által az egykori nagy ungvári Szpárták „hőseinek” tradícióján nevelt középpályást az egész világ megismerhesse.

Szabó Jotya, kétségtelenül megérdemelten, szovjet viszonylatban dúsgazdag lett. Mert nemcsak a csapattól kapott fizetése volt magas, hanem a világot járva – az akkori szocialista sportvilág mentalitásnak megfelelően – „üzletember” is lett, csencselni is megtanult. Még hozzá alaposan. Vett és adott mindent. Aranyat, ékszert, valutát, farmert, rádiót, magnót meg amit csak lehetett. Egyszer állítólag le is bukott, de bántani nem merték, olyan nagy volt a tekintélye az egész szovjet birodalomban. Kijevben neki volt először Csajka gépkocsija, ami odaát Mercedesnek vagy inkább egy Cadillacnek felelt meg. Tehát hamarabb volt neki Mercedese, mint a köztársaság első titkárának. Lett is belőle (újabb) botrány meg kalamajka, amire Jotyának még a szeme se méltóztatott rebbenni. „Ugyan, kicsoda, micsoda egy első titkár Jozsip Szábovhoz képest? Vajon belövi-e a győztes gólt a CSZK elleni kupadöntőben? Nem? Akkor meg mit ugrál? Neki fog szurkolni százezer ember a kijevi Dinamó-stadionban, hogy Szá-boo, Szá-boo?”

Jotya nemcsak mint focista, hanem mint ember is nagy volt. Emberi nagyságára mi sem jellemzőbb, hogy amikor már anyagilag jól ment neki, szüleinek és koldusszegény tízvalahány testvére mindegyikének Ungváron öröklakást vett. Kifizette mellényzebből. Ezt onnan tudom, hogy egyszer az ungvári *Ávántgárd* pályán, ahol mint egyetemista edzettem, egyszer csak jön szembe valaki. Elegáns Allain Delon öltöny, habos ingmell, krokodilbőr cipő, arany nyaklánc és gyűrűk tömkelege. Jotya volt, a szegény prolifiú. Azért szeretett egy kicsit felválni, de ki nem!? Egyáltalán nem tettetett örömmel megölelt, megcsókolt. „Hogy vagy?” – kérdezte. „Gyere, igyunk meg egy feketét a Verchovinában. Itt áll a kocsim a stadion előtt.” Igazán örült nekem, nem játszotta az esztét, ahogy akkoriban mondtuk. Én meg komolyan nem

tudtam, hová legyek a megaszteltetéstől. A nagy Joszip Szábov és én, aki csak iskolatársa sem voltam, mert nekem sikerült leérettségizni, neki nem. Beszélgettünk. Főként a régi haverokról érdeklődött: „Hogy van Hávku? És Totta? Te mit csinálsz? Tanulsz? Angolt? Minek? Nincs jobb dolgod? Mennél inkább kereskedőnek, az pénzt is tud szerezni. Meg átveri a hülyéket.” Nem felejtette el anyanyelvét, a magyart az orosz dzsungelben sem. Úgy beszélt, mint régen, kissé hangosan és persze az ungvári csibésznyelven. Ha nem is minden második, akkor legalább minden negyedik-ötödik szava „az istenit” volt. Mint mondta, ez anyjának volt a szavajárása: ez a sok semmirevaló kölyök, az istenit. No meg tőlünk, ungváriaktól is több orosz szót és kifejezést használt, amikor magyarul beszélt. És hát megemlítette, hogy már csak azért is örül annak, hogy tehetős ember lett, mert így ki tudta vakarni a szegénységből, a nyomorból, ő úgy mondta, „ganéból” a szüleit és a testvéreit is. Ez alatt értette, hogy tudott mindegyiküknek legalább egy lakást vásárolni (vagy inkább „szerezni”) Ungváron, a városon belül. No meg aztán majdhogynem el is tartotta őket. „Ez csak természetes, nem?” – válaszolta, amikor azt kérdeztem tőle, hogy nem sajnált ennyi pénzt és fáradságot fordítani csak lakásvásárlásra. „Ha egyszer nekem van, az istenit, akkor nekik ne legyen? Az istenit! Ők a családom, nem? Egyek vagyunk, nem? Te is ezt tennéd, az istenit, nem?”

A BORRAVALÓ

Apai nagyanyámra hat vagy hét éves korom óta emlékszem tudatosan. Azelőtt is, még a szebb időkben, minden bizonnyal, sokszor voltunk együtt, de igazándiból csak akkor figyeltem fel rá jobban, amikor 1949 februárjában a görög katolikus papi családokat mind – gyerekestül, öregestül, minden cókómkostul – kilakoltatták a püspöki palota luxuslakásaiból az ungvári utcára. Esett a hó, meg fagyott kissé, de nem nagyon, és mi, gyerekek még élveztük is, hogy a szabad levegőn lehetünk. Fel s alá ugrálhattunk az ágyon, a havas matracon. Egész jó volt. Ám jó apámnak, aki e kilakoltatás „fő bűnöse” volt görög és katolikus papsága miatt, albrélet, pontosabban albréletek után kellett futkosnia. Nagy volt a család, jó nagy. Az asszony meg a négy gyerek, és az összes rokon. De ügyes volt az apám. Estefelé már költözhattunk is. „Ó, milyen szép nagy ez a szoba” – örvendezett anyám a tulajnak, amikor a Margitsziget ut-

cai (*ul. Osztrouszkaja*) egy szobát, közös konyhát Badik bácsiéknál meglátta. Voltak még jó emberek is akkoriban Ungváron, akik segítettek. Nekünk az egykori cseh tanítónál, a sánta Badik bácsinál, nagyanyámnak meg a Kerekes-házban talált albérletet az apám. Kerekesék jómódú orvos család volt. Igazi jó emberek. Ott laktak a Váralja utca elején, szemben a *himfák*-kal, mely az egyetem vegyészeti kara, az egykori Drugeth Gimnázium volt, ahol Szabó Dezső és apám is tanított anno. Manapság már alig lehet ilyen jó emberekkel találkozni. Emlékszem rájuk. Ők a szép nagy, vastag fakapuvallal ellátott, „dufartos” (ő, be kitűnően lehetett labdázni abban a „dufartban”) ház emeletén laktak, négy vagy öt szobában. Maga Kerekes Feri bácsi, aki orvos volt, kitűnő, ügyes kezű sebész, Éva néni, a felesége, Éva lányuk, a legidősebb, majd Zsuzsa és Ferike. A későbbiekben lazább baráti társaságot is alkottunk. Évával jóban is voltam egy darabig. Egy-két évvel volt idősebb nálam, és mindig bámultam, hogy milyen szép. Egyébként nem volt az, de hát a szerelem vak, *love is blind*, ahogy azt Shakespeare mondja. Zsuzsa velem egykorú, sőt talán fiatalabb is volt, de őt nem szerettem. Talán azért, mert volt neki egy „jó” barátnője, szintén egy Zsuzsa, Molnár Zsuzsa, aki egyszer a lépcsőfeljárón egy nagy sárgarépat tett a két combja közé, hangosan vihogva, mutatván nekünk, hogy a fiúknak milyen csúnya micsodája van. Undorítónak találtam, és Zsuzsát is megutáltam. Olyan spontán gyerekuatlalattal.

Szóval nagyanyámat, a húgát, Emma nénit, kis Ilonkát, nagyanyám unokahúgát és Juliska nénit, azt hiszem, nagyanyámnak vagy nagynénje, vagy unokatestvére lehetett, pontosan nem emlékszem, meg ez akkoriban egyáltalán nem volt számomra fontos, mármint az, hogy ki kicsoda – Juliska néni és kész –, a Kerekes-ház földszinti részében két szobába sikerült bekvartélyozni. A két szoba mesterségesen lett leválasztva a lakás többi részétől, s az első, bejáratú szoba felét nagyanyám konyhának alakította át. Sokat jártam oda. Sőt, hét évig talán többet voltunk nagyanyáméknál mi, unokák, mint otthon. Vagyis ott, ahol tulajdonképpen laktunk, Badik bácsiéknál a Margitsziget utcán, albérletben. Nagymama „vigyázott” ránk, mert jó anyám szinte éjjelnappal lótot, futott és robotolt, hogy megkeresse a betevőt.

Nos, a poén megértéséhez, bevezetőnek ez talán elég is lesz. Nagyanyámról viszont, mivel ez a történet tulajdonképpen róla szól, még mondanom kell egy s mást. Legjellemzőbb tulajdonsága, amennyire vissza tudok rá emlékezni, az volt, hogy végtelenül egyenes, becsületes és őszinte volt mindig. Hogy meny-

nyire, azt egy történet is bizonyítja, mely szerint hogy s miként lett nagyapám felesége. Idősebb rokonaim, nagynénik és nagybácsik mesélték. Elmondták, hogy gyönyörűséges szép leány volt a Papp Ilonka, mármint a nagyanyám. Fekete szemű, fekete hajú, kecses és sudár. Művelt és okos, úgy zongorázott, hogy Liszt Ferenc se jobban. (A nagy fekete zongorára még valahogy emlékszem, de később persze azt is eladtuk, vagy talán azt is elvették, már nem tudom). Udvarlója is meg kérője is annyi volt, mint a pelyva. És az egyiknek elígérkezett, sőt, gyűrűs menyasszonya is lett. Ám aztán egy *soirée*-n, estélyen, úri összejövetelen vagy ki tudja, hogy is hívták azt akkoriban, ma egyszerűen csak buli, a finomabb lelkületűeknek „párti”, összetalálkozott nagyapámmal, aki szintén nem volt akárki, már azon kívül, hogy olyan kétméteres izmos dalia is lehetett. Meg kékszemű. És okos. S aztán... Hát ott helyben és azon nyomban egymásba gabalyodtak. Állítólag ilyesmi is elő szokott fordulni az életben, mondják egyesek. Nagyanyám még azon az estén félrehívta a vőlegényét, és pontosan a következőket mondta neki: „Kedves Toncsi (ezt a nevet említették nagynéném), tudja, mégsem lehetek a maga felesége. Én az Ortutay Jenőt szeretem, és az övé leszek.” És ezzel lehúzta ujjáról a gyűrűt, és visszaadta Toncsi bácsinak, mesélték még évekkel azután is elképedt rokonaim. Egy másik szép tulajdonsága nagyanyámnak, ami szintén a természetéből fakadt, és aminek úgyszintén kevés hasznát vette később a megváltozott világban, az volt, hogy szeretett adni. Amíg gazdag, sőt azt is rebesgette a fáma, hogy a vidék egyik leggazdagabb asszonya volt, és nagyságos asszony, akinek mindenki, kicsi és nagy, kezét csókolt, mert ez neki dukált, adott ő mindent: ételt, ruhát és alamizsnát a szegénynek, pénzt, szőlőt és családi házat (!) az új házasoknak, ha rokonok voltak és nem volt miből az új életet elkezdni. Amikor pedig szegény lett, mint a templom egere, hát legalább világmegváltó szeretetéből osztogatott mindenkinek egy kis darabot. Még a szegény koldust sem restellte megölelni és megpuszítani, ha már mást nem adhatott neki (mert hát koldus lett ő is), amitől még végtelenül jó és mindent és mindenkit megértő szegény anyám is fintorgatta az orrát. De hát ő, mármint apai nagyanyám, ilyen volt. Vérében volt, hogy szeretetet nem csak kapni, hanem adni is kell. Ezért soha senkivel sem kiabált vagy veszekedett. Legalább is én nem hallottam. Halk duruzsoló hangon beszélt mindenkivel. És ha tehetette, megsimogatta és megcsókolta az illetőt. Én egyszer olyan vadóc koromban, el is kaptam a fejem egy ilyen simogatása elől. Máig is szégyellem magam azért,

hogy elutasítottam simogatását, szeretete jelének ezt a kis megnyilvánulását. Na de most már mindegy! Emellett igazi úrinő is volt nagymama. Még szegényen, elesetten is. Olyan régi vágású úrinő, mint például Baradlayné *A kőszívű ember fiai*-ban. S ezt nem én mondtam. Ha mások előtt szóba került a nagymama, ez volt az első, amit róla elmondtak, hogy úrinő. „Ungváron voltak Jenő bácsi Ilonka nénivel, és aztán a többiek” – mondotta egyik USA-ba szakadt rokonom egészen magától értetődő módon, amikor arra kértem, hogy jellemezze szülővárosom társadalmi helyzetét a második világháború előtt és idején. Jenő bácsi, a nagyapám volt a híres-nevezetes Beregszász polgármestere, aztán ungvári (ceholyai) főesperes és országgyűlési képviselő, a már említett kétméteres izmos dalia, akibe nagymama első látásra beleszeretett és viszont. Ábeszben, egy uráli szovjet koncentrációs táborban halt meg 1952 karácsonyán, szentestén! Zsidó rabbi temette, mert az volt az utolsó kívánsága, hogy mindenképpen pap temesse. Pap meg csak egy zsidó rabbi akadt abban a táborban. Végül is ő is csak pap, nem? – mondták rabtársai egymásnak, hogy mégiscsak eleget tegyenek nagyapám utolsó kérésének. Ám azelőtt, mielőtt a sors keze így elbánt volna vele, ő volt az ungvári úri társaság lelke és motorja. Talpig úriember. Ezt még azok is elismerték róla, akik nem igazán kedvelték. Például anyai nagymama, aki – mivel csak egy „egyszerű pesti polgárrasszony” volt – nem nagyon szerette apai nagymamát, a nagyságos úriasszonyt. Szóval nagymamát a szíve élte. És ha jótékonykodásai miatt (bőkezű alamizsna a koldusnak, gazdag ajándék a cselédnek, családi ház a rokonnak) szemrehányást tettek neki, merthogy pazarol, elsírta magát. S nagyapám, mint mondták, nem tudta elviselni, ha felesége könnyezett. Ezért midig csak annyit mondott, hogy ejnye, de bejnye, Ilonka, ne sírjon (ők még magázódtak). És, mint említettem, zongorázott, verseket és elbeszéléseket, cikkeket is írt az újságba nagymama. Úgy tudott mesélni életéről, mint Mikszáth Kálmán, akit egyébként nagyon szeretett. Mi, gyerekek szájtátva hallgattuk. Elmesélte, nem egyszer, nem kétszer, hogy például Körösmezőn, ahol eredetileg élt kislány korában, hogy vonítottak télen a farkasok az erdőben, még aludni is nehezen lehetett tőlük, meg hogy bejöttek ám a faluba is, olyan éhesek voltak, és szétépték a juhokat, sőt még a kutyaikat is, juj. Félték is a farkasoktól az emberek mind. Ő pedig, mármint nagymama, nem. Egyszer puskával a kezében űzött el egy egész falkát a faluból, mesélte. Jött az a sok szegény állat a faluba, mert éhesek voltak, mondta, én meg levettem a

nagypapa puskáját a falról, mert ott tartotta, s bumm, közéjük löttem. Meg elmondta, hogy pottyant bele egyszer egy függőhídról a Tiszába, télvíz idején, mert megcsúszott, és mindenki sikoltózott, meg pánikba esett, hogy szegény Ilonka, most elviszi a jeges víz, vége van, jaj, jaj, jaj, de ő egyáltalán nem esett pánikba, hanem bátran kiúszott a partra a jégtablákat maga előtt tolva. Arról is mesélt, hogy még az első világháborúban hogyan özönlöttek lefelé a cári orosz hadsereg katonái a hegyekből, ahol áttörték a frontot. Szinte feketéllett a hegyoldal az embertömegtől, és több orosz tisztet – nagyon piszkosak és tetvesek voltak *szegények* (nagyanyám még a farkasokat és az ellenséget sem tudta nem szeretni) – nekik is be kellett fogadni a házba, de csak addig, amíg a magyar meg a német katonák vissza nem verték őket. Futott az orosz sereg, mint a nyúl, mondta nagyanyám büszkén hős katonáinkra. És még sok ehhez hasonló történetet mesélt, melyeknek egy része valószínűleg olvasmányokban gyökerezett, illetve azok is megihlethették kissé. Olvasni ugyanis nagyon szeretett. Mindig ott hevert mellette valahol egy nyitott könyv. Néha maga mellé tette és elmélázott. Ilyenkor, tudtam meg később, férjére gondolt, akibe egyszer oly annyira szerelmes volt és haláláig az is maradt, de most távol volt tőle, éhezik és fázik, talán jobban, mint az erdei farkas, akire régen rálőtt, szenved. Arra is emlékszem még, hogy sok volt a könyv nagyanyám lakásán. A nagy békebeli könyvtár egy része még megmaradt, de aztán nagyanyám később apránként eladogatta az értékes könyveket. Kellott a pénz, nagy volt a család és sok az éhes száj. Ő meg munkát sem kapott. Ami érthető, mert történetesen a nép ellenségének volt a felesége. S annak már az is ajándék, ha élni hagyják.

Ám a múltból térjünk vissza oda, ahonnan eredetileg kiindultunk. Az ötvenes évekbe.

Jó apám hét év fogság után mégis csak megérkezett a sark-körön túlról, a vorkutai munkatáborból, amit a „szakzsargon” lágernek nevezett. „Rögtön” hazaengedték a nagy Sztálin halála után három és fél évvel. Tévedésből ítélték el, mondták neki a fogva tartók. Ezt ők, mint hithű és becsületes kommunisták, akik egészen más fából vannak faragva, mondták, mint a többi átlagember, most őszintén elismerik, s ezért bocsánatot is kérnek tőle. *Izvinitye*, és ugye, nincs harag, egy szál se. Mert nehogy mán az legyen, mert akkor ő, mármint az apám, nem jó ember. *Nye porjádocsnij cselovek*. Hisz lám, ők őszintén bevallják, hogy hibáztak. Hát nem megható. Mert hát, ugye, apám

jól tudja, mert hát ő is pap, vagy *szvjáscsennyik*, vagy mifene, meg tudós, olvasott, *nácsitánnij*, ember, hogy Jézus is azt mondta, „bocsáss meg” vagy valami ehhez hasonlót. A bibliában is benne van, no, ugye? Szóval: a rabságot, mint sokan mások, sőt, mint a legtöbb nem rendes ember – *nye porjádocsnij cselovek* – nem úszta meg ő sem. A vorkutai szénbányákban raboskodott. Szabadulása után természetesen rögtön munkába szeretett volna állni, hogy segítsen anyámnak a családfenntartásban, de priuszos voltára tekintettel állást nem kapott. Merthogy hát téves ítélet ide vagy oda, mégis csak „ült”. Alkalmi munkából, no meg az ungvári jó emberek által nyújtott segíelyekből éldegélt, éldegéltünk és tengődöttünk valahogy. Szegényesen, sőt szegényen. Olyannyira, hogy gyakran a falat kenyér is probléma volt. Mi, gyerekek, igaz, ezt nem nagyon észleltük, éreztük, mert hát nekünk ott voltak szüleink védőpajzs-nak. Nagyjából mégiscsak megvolt mindenünk. Könyv és táska, télen meg ruha, cipő és kabát, mert nyáron úgyis meleg van és lehet egy szál pendelyben, a fiúknak meg klott-nadrágban meg mezítláb szaladgálni, mert úgy a legjobb, nem? Egyszer még egy labdát is vett nekünk az apánk. És jó nagyot is rúgott belé, hogy lássuk, milyen jól pattan, és örülünk neki, mert nagy ajándék. Csakugyan az volt, a legnagyobb, évek óta és évekig. Legfeljebb a szüleink vagy a nagymama nem ettek. Vagy csalánfőzeléket ettünk, ami nagyanyám szerint igencsak egészséges és tápláló eledel. Meg vitamindús. Erősíti a csontokat, mert tele van mindenféle A- meg C-vitaminnal, mondta, s rögtön a szájába is tett egy kanállal. Kicsit fintorgott hozzá, de azért lenyelte.

A történetet apámtól hallottam. Úgy, ahogy megesett. És ahogy ő mesélte. És akkor már volt ereje mosolyogni is rajta.

Egy hideg délelőtt, épp szenteste előtt, jó apám meglátogatta édesanyját, a nagymamát, a Kerekes-házban. Nagymama a hideg kályha előtt gubbasztott, szegény, és talán imádkozott, mert két keze össze volt kulcsolva. Apám azzal – a kissé vagy többé-kevésbé titkos szándékkal is – ment oda, hogy hátha az anyja megkínálja valamivel. Még aznap nemigen evett. Előbb a gyerekek, gondolhatta. Mi pedig gyakran csodálkoztunk is azon, hogy jó apánk például miért csak a tyúknak a nyakát szereti és csak azt hajlandó megenni, ha jó anyánk pipi levest főzött, meg ilyesmit. Soha mást. De szeretete nézni, ahogy mi a pipi lábát szopogatjuk. Sőt, még meg is kérdezte: „Az is jó? Hm, naát.” Szóval, jó apám éhes lehetett kissé. Vagy nagyon. S épp Szenteste előtt. Benézett tehát az anyjához. „Kézét csókolom, anyuka” – köszönt illedelmesen.

De nem kínálták meg. „Nincs semmim, fiacskám” – mondta a nagyanyám röstelkedve. „Majd este, ha ad az Isten.”

Apám fogta magát, és elment. Erősen bízott Istenben ő is, de azért tudta: ha nem segítsz magadon, Ő sem igen szokott ugrani az első szóra. Mert az azért nem úgy van, hogy „Istenem, engedd, hogy öös találatom legyen a lottón”, és az máris megvan, pláne úgy, hogy még ki sem töltötte a szelvényt. Szóval elment. A piacra, a templomba vagy máshova, ahol a jó emberek is meg szoktak fordulni. De a lényeg, hogy dél körül visszament nagyanyámhoz egy szekér fával, és talán öt rubellel, ami akkoriban nagy pénz volt... És azt mondta: „Anyuka, hoztam fát, tessék (apám még „tetszik tudni”-kozta a szüleit, mi tegeztük őket, nagyanyámat is), szóval: tessék három rubeléért felvágatni, és a maradék két rubelből valami ennivalót vásárolni. Most elmegyek, mert dolgom van. Este visszajövök. És engem is tessék megkínálni, mert éhes leszek. Meg egyébként is mindig az vagyok”. „Jó, jó, fiacskám”, mondta a nagyanyám örömmel. „Úgy lesz, ahogy mondod. Gyere csak, gyere. Főzök valami finomat. És köszönöm, fiacskám, köszönöm. A fát meg a pénzt. Látod, milyen jó az Isten? Mindig megsegít.”

Apám úgy tett, ahogy mondta. Elment, hogy este visszajöjjön. Vissza is jött. Jókedvűen. Boldog volt, mert tudta, hogy ma este az anyja nem fázhat. Van tűzifája. Azt vitt. Meg vacsorája, mert adott rá pénzt. S abból ő is eszik.

A tűzifával, látta, nincs gond. A farakás, ahogy akkoriban mondtuk, felvágva, glédába rakva ott sorakozott szépen, az udvaron. Odament, megnézte, száraz-e vagy vizes, ropogni, pattogni fog-e a kályhában, vagy pediglen sírni. Pattogni bizony, ha begyújtják. Elégedett volt a fával és magával is. Bement. Kezet csókolt az anyjának, majd leült a cserépkályha mellé, mely hál’ istennek be volt fűtve, két tenyerét jólesően melegítve a kályha tűzénél. Kint úgy mínusz tíz fok lehetett. Aztán az anyjára nézett, aki mintha feszengett volna valamiért. Izgett- mozgott, szemét néha lesütötte, majd oldalvást ránézett a fiára. „Anyuka, mit tetszett főzni?” – kérdezte apám. Nagymama egyébként, bár ugye úriasszonynak nevelték, tudott sütni, főzni, de nem nagyon szeretett. Szívesebben olvasott inkább. Jókait, Zolát meg Kurtzmahlert szerette, és valamiért Adyt, vagy csak úgy elbeszélgetett az emberekkel. Mindenkiel, legyen az gazdag vagy szegény, orosz vagy ruszin, koldus vagy cigány, aki csak hajlandó volt vele szóba elegyedni. Mindenki számára volt mondanivalója,

egy-két kedves simogató szava és nézése. Még meg is pusztította őket. Csak úgy, szeretetből. De ezt mintha már mondtam volna. Egyáltalán nem azért, hogy lám, ő az úrinő, ilyesmit sem restell megtenni. „Jaj, fiacskám, jaj” – mondta szégyenlősen a nagymamám. Még el is pirult. – „Nem tudtam ma vacsorát készíteni neked.” „Hogyhogy nem? Hiszen adtam pénzt, anyuka. Öt egész rubelt. Három rubelt a favágónak, és két rubelt ennivalóra. Nem tetszett ki-menni a piacra? Miért nem tetszett venni semmit?” – kérdezte apám, és erősen bosszankodott. Meg is haragudott az anyjára.

Nagyanyám, aki a hazugságot halálos bűnnek tartotta, s ezért sohasem hazudott, pityeregni kezdett: „Tudod, fiacskám, azt a két rubelt is odaadtam a favágónak. Borraivalónak. Képtelen voltam elengedni borraivaló nélkül. Nehéz munkát végzett, és megkínálni semmivel se tudtam. És még borraivalót se adjak? Pont a szeretet ünnepe, karácsony előtt? Meg aztán olyan aranyos volt az az ember. Hozott be fát, és tüzet is rakott. Pedig már végzett a favágással, elmehetett volna. Olyan kedves, aranyos volt, még kezét is csókolt” – mondta szegény, és könnyeit törölgette.

Matl Péter grafikája

PENCKÓFER JÁNOS

FÉNYFOLYAM

Élvezni az elsuhanót:
estben, éjszakában, hajnalban, reggelben

1.

Szerlemcsütörtök. Minden, ami vér- és léleklobbanás, és minden, ami megtisztulás, megnemesedés és felemelkedés is egyben. Igen, az az élmény jelezte a szerlemcsütörtök közeledtét, melyben megjelent és mindjárt át is lényegült egy szalvia-szirom, egy sárga fényképezőgép és kackiás bajusz, egy MNF (díszítésű Gukker) ahogy Icukáék mondták –, de hát sorba minden: csuklós karkafa, utazótáska, vagy épp az izülethasogatás, Skirecki Margit szája-íve, falukúti felbolydulás, Lahotáék csacska ikreinek felharsanó jelszava, hogy Megjöttek a táposok, igenis az az élmény, melyben minden hirtelen minősül, fordul át egy másik állapotba. Ugyanakkor mégsem kiragadva, kiemelve és csupán a szebbik, avagy jellegzetesebbik pillanatait tartva meg mindezeknek, nem csak így Látjuk mi önmagunkat, nem, ők korántsem ilyesmi: Válogatott élményeket ápolnak a megérkezésükről, hanem Mindent őrzünk – Most is mindent látunk, hallunk, érzünk –, mindent, mindent, ami Ekkor itt fogadott minket: ami ekkor jól elszédítette őket, hiszen elsősorban ezt a szédületet, Ezt vittük magunkkal első itteni szálláshelyünkre, elalvásunkba, és Ez vitt át bennünket első napunkból a másodikba: szerdából a csütörtökbe, igen: Talán az a legfontosabb, Ami elszédített minket. Ennek lett alapja az a mámoros öröm, mely Itt, a Falukútján találta meg őket, amikor már Valamennyien élveztük, mindannyian élvezték a káprázatot, azt az utolérhetetlenséget, hogy az égvilágon minden pezseg, zsi bong, mozog, pörög, hogy a testet menten megszünteti, olyan izgalom zizegteti a lelket; mikor minden gyorsan változik, leginkább minden elmarad, örökre elmúlik A hirtelen mosolyú pillanatban: érzélem vagy ésszel szerzett tapasztalat, ami való s ami nem-való: a szó, a kislányhangon kiénekelte szó, hogy szerlemcsütörtök vagy Egy furcsa, olyan félig-meddig kész torony, Egy fenyőfára hasonlító félig kész torony emléke fenn, a Szugoly oldalában,

amint megvilágította hirtelen a Magyar Nova Futura, mielőtt oldalra állt volna, mikor minden-minden elmarad, és ennek ellenére semmi sem fájdalmas, szomorú vagy szorongásos: lehet Skirecki Ivett korú vagy Kovács Livia alakú itt az ember, lehet Csernyáki Feri, vagy Tunyogi úr, Icuka néni, esetleg épp A sárga Moszkvicsából rémülten kiugró, s papírlapját lobogtatni kezdő kicsi, köpcös férfi, amint félhangosan odajelez: Erika, hkmm, Erika, Igazgató aszszony, itt vagyok, azonnal kezdhetjük, ha gondolod, e kisleányként viselkedő ügyintéző, vagy kicsoda, akiről azonnal kiderül, hogy Kristofóri Zoltán, amire meg Takáts-Kis Zsolt úgy felkapja a fejét, mint ahogy – Csernyáki Ferivel szólva – Julia Robertset mondtak volna, Jennifer Lopezt esetleg, ám amikor ez sem jelent, mikor önmagában ez sem jelent állandót, vagy figyelemreméltót, mert valami mindig fontosabb, valahogy mindig az a fontosabb, ami épp előáll, mert pezsgett, zsibongott, mozgott és pörgött minden itt, ezen a Falukútján –: micsoda egy megérkezés, hú, micsoda kikészülődés volt ez a gyér világításban. Tehát semmiképp sem kiragadva, kiemelve valamilyen átminősült élményt, semmiképp sem ilyen valóságot, semmiképp sem egy Valamiféle összezizegetett és összeérett – ahogy Kozma mondta –, nem egy ilyen lelkiállapotot ünnepelve Kerültünk a szerdából a csütörtökbe, hanem hát az Eddig megtett útra, Arra a talányos fonadékra ugyanúgy figyelve, azzal összekapcsolva e Falukútját: Így láttunk, hallottunk, éreztünk és tudtunk mindent ott, a Falukútján, arra a fonadékra is jól figyelve, amely idehozta őket, sőt még éjszakájukat is úgy alakította, hogy aztán majd onnan is tovább segítse őket, még ha baljós sejtelmekbe ágyazottan, ámde sugalmazza nekik: Nagyon rövid ám az élet –: lássák, hallják, tapintsák, érezzék: élvezzék – egy csöppet se sajnálják: élvezzék – az elsuhanót estben, éjszakában, hajnalban, reggelben, és ha több, ha úgy érzik, hogy mégis több az öröm, mint a félelem, hát mondják csak nyugodtan ki, amikor itt a másnap, mondják ki, ha úgy gondolják: szerelemcsütörtök. Ezt a fonadékot: ezt az utat, és Az utat továbbbegengető hangsúlyokat – ahogy Pflumm azt mondta –, azokat kell számba venni, melyek estben, éjszakában, hajnalban, reggelben egyaránt megvoltak, továbbéltek, azokat a mozdulatokat és arckifejezéseket meg nyomatékokat kell számba venni, melyek legelőször szembeötlő módon ott, a névsorolvasáskor tűntek elő, Kristofóri Zoltán rendezkedésekor váltak láthatóvá, amely rendezkedés hirtelen csapott át idéetlenkedésbe, kapkodásba. Ámde az, hogy Valakik csupáncsak Ezekre utaznak itt, közöttük – T. Varga Zsomborunk szavaival –: Egyeseket

csak a viszonyfelgombolyítás, valamiféle pletykaútvonal izgalma hozott ide, na, hát ezt a Kovácslivi visszautasítja, aki Nagyáki szerint olyan szemekkel szúrta a körszakáll felé, amikor meghallotta ezt – mármint a viszonyfelgombolyítást és pletykaútvonalat –, mikor meghallotta ezt, ő Úgy nézett a körszakállra, mint a véres ingre –: Totál bepöccent a csajszi, pedig hát A bolond is láthatta: csupán évszázadnyi szeretett volna vele ez a körszakállas.

Cókmókok között, a kikészülődés utáni tipegésben-topogásban, ide s oda keveredő-kavarodó mozdulatok, gesztusok és szavak között – komolyra fordítva – hol lett volna Kovács Líviának arra ideje, hogy megsértődjön. Ő leginkább azt figyelte, Miért ez az idegeskedés, ő nézett, Mint a moziban, amikor ez a Kristofóri Zoltán nevű ügyintéző hirtelen valamin fennakadt, a szerencsétlen meghökkent – Ivett csak ennyit mondott: Na, ez beparázott –, merthogy nyögött, krárogott, szeretett volna túllépni azon, amibe belekeveredett, ám a zavar, az csak még inkább maga felé terelte a figyelmet. Láthatóan el akart valamit kenni, eltussolni, de ez olyan elbizonytalanodottá tette – Kovácslivi nem látott és nem hallott egyebet, ő ekkor csak ezt figyelte: Mi ez az egész. De lehet, meglehet, eddig a pillanatig egyszer tényleg csúnyán nézett Arra a Varga nevűre – Ha már Nagyáki állítja –, Tényleg, mintha őrá célzott volna, piszkálódni próbált volna, De hogy véres ing, Na, mindegy, nem lényeges, annyi minden történt akkor, még egy kicsit az is izgalmas lett, ahogy ez a Kristofóri Zoltán sorban szólította őket – Ahogy ez a férfi buzgólkodott! –, amint rendezte a dolgát: kiket kikkel, hová, kit kivel lehetne, hogyha változtatni szeretnének ezen az elhelyezésen, amit ő a vezetőséggel, az igazgató asszonnyal már lerögzített – így mondta, hogy: lerögzített –, Itt a legfontosabb az, hogy jól érezzék magukat, mindenki otthon érezze magát, ezt hangsúlyozta – még hozzá: Szakmányba, ahogy Lahotáék ikrei mondták mindenre, ami gépiesen ismétlődik –, s nem volt egyértelmű, hogy ez tetszik, avagy bosszantja az igazgató asszonyt, merthogy az csak várt, Erika nem szólt semmit, nem avatkozott az eligazító munkába. Ám amikor ez a fennakadás, zavar, krárogás, a Beparázás felkeltette a figyelmet, mikor az a névismétlés bekövetkezett, főként a csend s a várakozás, merthogy senki nem jelentkezett, na, hát e szünet szemmel láthatóan kibillentette a nyugalmából, pedig csak egy pillanat volt az egész. Csupán egy pillanatig tartott ez a csend és várakozás a szabályos rendben, amelyben különben ekkorra már elég sokan úgymond: megtalálták egymást: szállásadó s vendég Szép lassacskán összeismerkedtek, egy-két keresetlen szóval és mosoly-

lyal bizakodóan néztek az este hátralevő idejére, vagy a beszédesebbjéből máris ömleni kezdett a szó, hogy Micsoda egy nap volt, meg hogy Várjunk, nyugtával, csak nyugtával, és kacagtak is hozzá, de itt ők is, itt mindenki elhallgatott, nézték, kit szólítgatnak, hogy ki az, aki nem siet, hát van olyan, aki nem akar véget vetni már Ennek az egész idétlenkedésnek. Így aztán a Szahajdák Istvánon, ezen a néven még hogyha át is billent: dőccent, s visszaállt a nyugalom – A Szahajdák, ó, az a szerencsétlen, Tényleg a Szahajdák István, milyen messze van, mintha egy hete történt volna, Az is mit összemaszatolt, mikor kereste, amikor nem találta sem az útlevelét, sem a, á, de hagyjuk –, és már folytatták a beszélgetést, ám az ismételten elhangzott, a hangosabban megismételt Boross Nándor s Gál Attila néven, itt már nem tudtak oly könnyedén átjutni, mert a csend, a sugdolózás, amely azonnal beindult, Erikát itt, ez a pillanat máris a színre dobta. És még ekkor is, mikor már mindenki figyelt, még ebben a töredék pillanatban is felhangzott, annyira buzgó volt szegény Kristofóri, így a sugdolózásra még rá is tett egy jókora lapáttal azzal, hogy még egyszer jó hangosan megismételte, hogy Boross Nándor, Gál Attila – de az Attila vége már szinte elhalt –: igen, igen, Olyan felismerés volt ez, szinte tapintható lett az ügyintéző felismerése, az szinte hallható volt, amint olyasmit gondol, hogy Tessék, azt a kurva mindenit, amitől félttem, itt van, tessék, megehetem, bassza meg az ánti, na, ezt megint megcsináltam, na, ezt megcsináltam rendesen.

Csak egy pillanatra, hogyha szabad lenne neki, annak a Korrektül deresedő, De még milyen jól deresedő – amiként Aranka azt megjegyezte, és Eleonóra tódította –, magas, öltönyös, nyakkendőös valakinek, hogyha szabad lenne annak a fekete köpenyesnek, aki elnézést kér, Hogyha szabadna, akkor ő közbeszólna. Csakis azért zavarja meg ezt az ügyintézést, Ugye Erika is, igazgató asszony, s Zoltán szintén megengedi, hadd szóljon ő, ha már így sikerült ideérnie: a Kedves vendégeink ne gondolják, ennek ez a rendje, azt, hogy errefelé ilyen a szokás, ilyen a vendégfogadás. Ezer bocsánat, tényleg Nagyon egy bolond nap ez a mai, elnézést, de ő is így mondaná, most már ő is így mondja – ha megengedik: Szpivák József ő –, és Bükkösteszéd polgármestere örül, hogy köszöntheti, fogadhatja, akik végre valahára szerencsésen megérkeztek erre a vidékre. Egész délután a Kedves vendégeink fogadására készült a cég, a Tsikeri és Társa, s természetesen a község: ők is: Bükkösteszéd, hogy – amint ezt amúgy mindig szokták – Méltón s méltó körülmények közt fogadják ezt a mai csoportot is, de hát annyi minden történt, hogy ő úgy érzi, neki már egész ittlétük alatt ennek

a csorbának a kiköszörülésén kell majd fáradoznia, de ő ezt megteszi, ő megígéri, hogy ezt meg is fogja tenni. Nem engedheti meg senki, Ne engedjük, hogy a véletlenek sorozata, hogy a különösen balszerencsésé lett napok – Mint ez a mi szerdánk –, hogy hát ezek kifogjanak vendéglátókon és ideérkezetteken, hogy bárki azt higgye: Na, szép kis turistairoda ez, na, szép kis vendégfogadás az ilyen, ahol félhomályban tartják meg az eligazítást – Majdhogynem fű alatt –, hogy amint kiszálltak ebből a pazar luxusbuszból, Hát mi kutya-futtában intézünk mindent, itt, a gyér világításban, hancúrozó gyerekek között, egy néhány méterre a főútvonaltól, amely ha nem is olyan nagyon forgalmas, hiszen csak ide, egy másik faluba: Tiszavándra vezet, De hát azért mégis. Úgyhogy ő azt mondja, arra kérne mindenkit, hogy Szánjanak még rá egy kis időt, kevéske fáradságot, s vonuljanak át Ide, egy-néhány méternyire, igen-igen, már az ügyesebbje akár indulhat is, Menjünk csak, s ő közben is, meg majd már a teremben mindent elmagyaráz, mindent szépen Helyrerakunk, nem, az tényleg nem járja, hogy így az útszélen, ahogyan Mi nevezzük: Falukútján. Ó, a csomagokat akár hagyhatják, Az embereim itt maradnak velük, csak nyugodtan, nyugodtan – Amire mi meg nyomban átvonultunk, át a részsút szemközti kis épületbe –, A mi gyönyörűen átépített régi klubunkba, ahol ők annyi, ó, de mennyi háborús filmet néztek meg, Bükkösteszéd s Tiszavánd – E rokon községeink – iskolás népe, hát volt olyan idő, amikor minden kedden itt tanyázott –, azt ők sosem felejtetik el, de hát a felnőttek is, nem, azt ezek a Fiatal vendégeink, Nem, azt önök elképzelni alig tudnák. És mondta, fújta Szpivák József a magáét, ahogy Tunyogi úr mondta: Hivataloskodott is, meg közvetlenkedett is, amíg ők, a Magyar Nova Futurások átvonultak az új Szórakoztatóközpontba, ahol Akkor még egyszer, Ha megengedik, szeretettel üdvözölt a polgármester mindenkit, azokat külön is, akik e turistaút sikerén dolgoznak, fáradoznak: üdvözlét hát mindenkinek mindenkitől, szeretet e helység valamennyi lakójától, vezetőségétől, na és megkülönböztetett szeretet A vendégfogadó családjaink nevében, úgyhogy tényleg pezsgett, zizegett a minden, mosolygás, kacagás, beszélgetés, nem csoda, ha eszük ágában sem volt már az előbbi aprócska gubanc, hisz olyan

Rokonszenves férfi ez a polgármester, Aranka szerint: Igazán kedves, Icu-ka, te hogy gondolod, nem hasonlít ez a férfi kicsit a mi Huszti Péterünkre, mert a szája, meg a mosolya, hát nem olyan, mint amikor a Huszti elkezd: Ha embereknek vagy angyaloknak nyelvén szólok is, szeretet pedig nincsen énben-nem – na szóval: szinte tökéletes volt a fogadtatás. Amikor pediglen Kristofóri

Zoltán mellé ő, a polgármester úr is, és még Pekártsik Erika is betársult, hát egészen családias lett. Az egész minden, ami körülvette őket: ahogyan a neveket olvasták, meg ahogy a vendéglátó család képviselőiben bemutatkoztak. A helyiek, az szinte egyetlenegy pillanat volt, olyan ügyesen és gyorsan, könnyedén ment minden. Hogy hát akkor Szanyi Katalin s a hozzá került Lengyel Aranka, Lengyel Mihály és az unoka: Csernyáki Ferenc – jól van; Bekecs Melinda és az ő vendégei: Somogyi Kálmán, Somogyi Eleonóra és úgyszintén az unoka: Babus Krisztina – rendben; Kézdi Zuzsanna és vendégei: Horváth Ilona, Sztarecz Mária, valamint Baksa Elemér és Tóth Béla – ez persze két különálló lakószoba, külön a férfiaknak és külön a két hölgynek – rendben; Halmosi Anna és vendégei: Tunyogi Albert és Tunyogi Bernadett – jó; Teszlecskő Irén és vendégei: Pákh Szilvia, Stéfán Györgyi, Kovács Livia, valamint Skirecki Margit és Skirecki Ivett – szintén két külön hely; Lahota Anett és vendégei: Kozma Tivadar, Pflumm Gábor, Kiss István, Kissné Bimba Anna, Koleszár Attila és Koleszár Natália – minden úgy lesz, amint azt előzőleg rögzítették, úgyhogy A hatok: a két világtalan s az őket ellátó-segítő házaspárok Most valahogy teljesen elkülönültek; Brondzei Gyöngyi s vendégei: Nagy Sándor, Nagy Ákos és hát sajnos, amint igaz lett, hogy Szahajdák István, ő lemaradt a csoportról, úgyhogy csak ketten: Gyöngyikével majd még egy kis apróságot, mindjárt, szóljon, El ne felejtünk már; na de tovább: Stecz Júlia s vendégei: Szedlákovics Tamás, Takáts-Kis Zsolt, valamint Korsunovszki Valentin és Molnár Márk, de szintén külön-külön – rendben; Korpos Karola és vendégei: Pihor Endre, Miklós József János, valamint T. Varga Zsombor és Kődöböcz András ugyancsak külön-külön – jól van; na és végül Kobály Miklós valamint Szabadi Zsuzsa – őket a Községháza szállásolja el, és persze szintén külön-külön, s akkor maradt-e még valaki? Ja, Fodor Ágnes, vele szintén mindjárt, amikor a Gyöngyikével; maradt-e még valaki? És ez a Maradt-e még valaki, ez milyen érdekes, hogy nem a gubanc felé terelte a közfigyelmet, ugyanis egymásra néztek, de korántsem úgy, Minthogyha kerestünk volna valakit, hanem hát ők, az immár összetartozók a saját biztonságukat nyugtázták ebben, hogy Ez megvolt, Na ez rendben, Akkor foglaljuk el szálláshelyeinket – Együnk már valamit! Nagyon kéne már egy rendes vécé, zuhany! –, de itt aztán mégsem eseménytelenség következett, hanem különös kis dolog történt. Mintha elfogyott volna a szó, vagy mintha eddig valamilyen láthatatlan, ismeretlen valaki szeretne szólni, mintha most még ide is, a busz után még ide is utánuk jött volna az a valami, amire ők, mintha angyalokra

kérdeznének, úgy kérdeztek rá ott, a buszukban, Tisztára ilyen lett most egy töredék pillanatra a rendezkedés: csend, csupán egy pihegésnyi szünet, ám az tökéletes némaság volt, akár délután a Magyar Nova Futurában: csend, amelyet felelősség megtörni, de aztán váratlanul Ivett bűgő-barna, bolyhos hangja Mikor belehegedűzött – Hát most induljunk el haza! –, no, hát ez mindenkit megérintett, megindított, Ez most mindenkire igen ám hatott. Majdhogynem valamennyien – még másnap is, még harmadnap is, egész Ittlétünk idején – emlegették, alkalmanként vissza is idézték, mikor mire téve ki a hangsúlyt, úgy mondták el jónéhányszor, hogy az kijelentve is meg kérve is, de felkiáltva, felszólítva és óhajtvá szintűgy Hegedűzött – Hogy a Csernyáki Feri szavánál maradva utaljanak ők erre.

2.

Visszafelé lenne az előre? A hazafelé vivő s csalogató Természetünk, ösztönünk elengedése, szabadjára engedése, ez lenne a Valódi haladás: Előrejutásunk, hogy a legszebb, legigazabb irány ebben keresendő? Végsősoron van ilyen! És még csak nem is ritkaságszámba menően különös egy gondolat ez – Mondtuk –, nem egy hajmeresztő feltevés ez, melyre többen többször, később aztán sokan sokszor visszatértek, vitatkoztak részletein, ámde abban nem, Na, abban nem volt nézeteltérés, hogy az az élmény valóságosnak tekinthető-e, hogy hát ilyennek vegyék-e, ami Ennek a Skirecki lánynak, Ivettnek ehhez a rendkívüli hatásosra sikeredett Kihegedűzéséhez kötődött bennük. Merthogy érdekes: Ez valamennyiünkben felébresztett valamit, ez Nyomot hagyott, ezt a közbeszólást Nem mosta el olyan könnyen a zsisbongás, nyüzsgölődés, amely persze A kis szünet után gyorsan folytatódott. Úgy bizony, a rövid csend után, A magától előállt szünet után mindjárt ki-ki megtalálta elejtett fonalát, ámde ezt az élményt nem tudta feledni senki, most már minden ezzel együtt formálódott, s szintén érdekes hogy azonmód, már ott, a hőkkenetben, már a rövid mondat elhangzásakor érezték azt a különlegesnek mondható vágy-ötletet, igény-ötletet, amely szerint valóban: Mi lenne, ha Itt és most hagynánk mi abba az egészet, na de tényleg: mi lenne, ha most ők elindulnának hazafelé. Az élmény, persze, nem ebből állt, ez csak Futólagos szélsősége volt az átvonuló gondolatnak – amint Takáts-Kis Zsolt mondta –, Ez az élmény, ahogy később magyarázták, korántsem mondható egyszerűnek, egysíkúnak, hisz az egyál-

talán nem abból a Szimpla szálból állt, hogy szedjük-vegyük hát magunkat és – Ahogy az itteniek előszeretettel mondogatják –: Irány: Surány, vagyis ki se kell pakolni: Hátunkra a betyárbútort s gyerünk vissza, át a túloldalra. De-hogy-dehogy, egyáltalán nem ilyesmit éreztek ők akkor – Dodi szavát idevéve –: Primkó volna, hogy ez bizony túlságosan primitívnek volna mondható, ha ők az élményüket csupán erre zsugorítanák le, merthogy akkor épp a lényegét, az élmény és az érzés összetett lényegét veszítenék el. Tudniillik ők ezt úgy értették meg magukban ezt a hirtelen jött felvetést és elgondolást, ahogy azt a hangadók: a Varga Zsombor, Kődöbőcz Bandi meg Szedlákovicsék is, Takáts-Kisék – No de felesleges most vagy húsz-huszonöt nevet felsorolni –, sokan na, ahogy azt ezek mondogatták: Olyan érzés támadt bennünk Ivett szavai nyomán, hogy épp ideje lenne továbblépni, ámde úgy gondolták ezt a továbblépést, hogy annak csakis az otthonosság útján kéne folytatódnia: hogy úgy haladjanak most már előre, mintha nem az idegenségben, hanem az otthonosságban, egy elfeledett és most újra birtokba vehető otthonosságban lennének. Olyanforma érzés volt ez – ahogyan azt Tunyogi Albert elkezdte magyarázni –, Mint amikor valamennyien a középkorúak: Az ifjúság s az öregség határán állók – Elég széles határ, ámde mégiscsak határ –, mikor az ezen egyensúlyozók egyszersak felismerik, hogy a haladás és életbenmaradás iránya a visszaút, egészen pontosan: Az újrakezdés gyönyörűsége, hogy Most már érett szívvel, lélekkel szerezhetnek – És kell is szerezniük! – lehetőséget az egyszer már bejárt út megtételéhez, hogy egyszersak ők mindannyian így vehessék, vegyék vissza jogos jussukat az élettől: A felszabadult eljártszadozást a szerelemben: azt a könnyedséget, mely a legnagyobb terheink titkait is megmagyarázza nekünk, Egyébként – tette hozzá – úgy, amint azt mindannyian megtettük már tizenévesen, vagy hát a későn érők húszesztendő s fejjel, csak akkor valahogy elhittük, ha egyszer már a miénk ez a szépséges teher, hát mindörökké nálunk is marad, Ha egyszer a miénk volt már, akkor mindörökre meg is értettük, hogy mit keresünk ezen a világon. Egyébként meg ez az egyik legnagyobb tévedés, és hogy milyen elfojtott erőt rejt önmagában, elég hogyha Ezen falukúti percek közül Arra emlékezünk, amikor a Tóth Béla ragadta magához a kezdeményezést, amikor meg sem várva, hogy a polgármester úr meg Pekárcsik Erika megszólaljon – kezükben egy-egy kis talpas pohárral vártak –, hogy a pohárköszöntőhöz felkészültek elmondják a mondandójukat, mikor a Tóth Bélát nem érdekelte senki, semmi: mindjárt, amint hozzájutott, felhajtott egy

féldecit, és Szilvi szerint Úgy nézett körül, Mint aki első prédáját keresi, és amit e körbetekintéséhez még össze is hordott, na hát az Tényleg igazolni látszik Tunyogi úr bölcsességét, amit Ez a kackiás bajuszú nőimádó Tud az élet értelméről és a szerelem dolgairól, leginkább meg A világ legszebb csodájáról, amit ő a nőkről gondol, arról a csodáról, ami az ő egész életét Egy folyamatos szerelemmé tette, értelemmel meg is telítette.

De csak megkísérelni lehet, hogy Tóth Béla gondolatait bárki összeszedje! Hiszen ki tudná azt elmondani, mire gondolhatott vajon Ez a fazon, amikor a szerelem, a testi kíváncsi és ahogyan ekkor fogalmazott: A mi magyar testvéreinkkel történő találkozást egybefonta, amikor – Nagyáki szavával – Ez a főszer szinte mindent mindennel összehozott. Mert hát hogyan, mi alapján, milyen elképzelés szerint kerül egymás mellé – vetette fel Sunyó is – például egy Valamiféle brácsa s cimbalom, aztán egy nótacsokor meg a Drága testvéreink, s főként Azt nem értette közölünk senki, hogy miféle Csapda ez, Miféle kelepce ez – ahogy Molnár Márk is megkérdezte. Mert valami olyasfélét hordott össze Ez a Tóth, hogy Kerüljük ki azt a cimbalomra, brácsára, esetleg vonósnégyesre írt nótacsokrot – Így mondta –, miszerint haza, Mi a testvéreinkhez, a Drága elszakított véreinkhez érkezünk meg, és Elő a kesergést, a siránkozást – Na, hát nem, E csapdát ki kéne kerülni, ámde ugyanakkor ezen az alapon álljanak eléje annak az egésznek, Ami mellénk elszegődött, mi e nagyon furcsa, balsejtelmes napot tudtuk nélkül alakította nekik ilyenre, mintha ők csak játékszerei lennének valaminek, Ami itt már régen elkezdődött, s ami Ekkor megint valamilyen újdonsággal készülődött előállni. Ez egy olyan érzés lehetett a Tóth Bélában, amit csak az ő szavaival lehet és szabad magyarázni, Mint amikor kocsink rátér végre-valahára – fejtegette Tóth Béla, miközben Lassan-lassan valamennyiünk kezébe pálinka került –, akire – Tóth Bélára – azért is figyeltek fel a harminchatok, merthogy ő csak ezzel kapcsolatban szólalt meg Idáig legelőször, és akin a Közel hatvan évét Szilvia még úgy is látta, hogy A manusz összes frizuráját, Séroját erősen jampecosra formálta, és farmerjakója gallérját felhajtotta, szóval: Tóth Béla szerint ez olyan érzés, ez A visszafelé előre érzés valami olyasféle, mint Mikor a kocsink rátér végre egy sima, de ismeretlen útszakaszra, ámde abban már a régről ismert felszabadult élvezetet – Ó, az első beteljesedett szerelem mámora! –, mikor ezt fedezi fel magában a sofőr, az utazó, amikor már ismerőseként fogadja az út hajlatait, döcceneteit, amikor ellátja magát ez az ember. Ő ilyenkor bal kezével Így, alulról lazán tartja a volánt,

a könyökét pediglen Itt, a csípőjében támasztja meg, mikor már az idegen út burkolata Zenét bont a gumiabroncson keresztül, Ahogyan ezt most is lehetett érezni. Na hát ezt ő beérkezésnek, a beérkezés élvezetének mondaná: ő valami ilyesmit szeretett volna mondani, hogy ne már Valamilyen idegenség kötelességszerű mosolyokban feloldódó távolságtartása jöjjön – ahogy Pflumm Gábor foglalta össze Tóth Béla megsejtett mondanivalóját – Nem a rossz házasságokban élők nyűge és kolonca jöjjön – Vagyis, hogy kéne ezt mondania, hogy hát ő, a Tóth Béla, ő aggregényként senkit meg ne sértsen – rövidebben: nem a nyűg, a kolonc, gúzs-kötélék, hanem inkább Szerelem-otthon-szabadság – Biztos van ilyen! –, no, ez az, aminek itt jönnie kell, ez lesz az igazi folytatás, ha nem túl bonyolult ez, amibe, gondolja, nemcsak neki, hanem másoknak is nagyon könnyű belebonyolódnia, különösképpen, amikor egy ilyen helyen kell ezt elmondania, Egy ilyen féldeci után, egy ilyen helyen, ahol ő – már megbocsássák neki –, ahol ő már szinte valamennyi levélrezenésben érzékiséget, valami buja sikamlósságot, pihegést, igen, ő ilyesfélét érez – s Szilvia szerint a tekintetével, A séróját is megrázva a helyi asszonyoktól és lányoktól várt valami visszajelzést, merthogy Minket került a szemével.

Lám-lám – mondta Tunyogi úr –, ez is őt igazolja, hiába mondják egyesek – Egyébként helyesen! – hogy idegesítően zagyva, sületlen és nem is tudja milyen az, amire valójában emlékezni sem lehet, amibe A mi Tóth Bélánk annyira belelendült, hogy végül is Szilvi odament és lecsendesítette, azaz: Megkértem, figyeljen, nézzen már körül, mert Nagyon kínos lett, hogy Tartottuk a poharakat, Mindenki kezében ott a pohár, Azt várjuk, hogy szólaljanak meg az Erikáék, ő meg Beszél a világba, Hadonászik is, sőt hallgatókat is tud toborozni, hogy ő mikor, milyen lazasággal tartja a volánt, hogy kockakőút, gumiabroncs-duruzsolás, és még hozzá mindezt valamilyen érzékiséggel kívánja összehozni –: hát ez Tényleg elképesztő, Hajmeresztő, mennyi bolond van a földön, Azt se tudtuk, sírjunk vagy röhögjünk önmagunkon, Hát hogy kiben mi lakik, Ez tényleg elképesztő, Micsoda egy társaság verődött össze! Mert Valóban ijesztő és elképesztő, de hát Így volt, sőt, még az is meglehet, hogy Mi raktunk már ott a helyszínen valamiféle rendet Tóth Béla szavai között, mert Az ember már csak ilyen: törekszik a rendre – mondta Pflumm –, igenis igényli a rendet, de Aztán meg kitörni szeretne abból: egyszer épít, egyszer rombol, csak a kettőt nem csinálja egyszerre, de meglehet, hogy ez sem igaz így, hisz mivel magyarázható például, amit Koleszárné s Kissné tett

a második féldeci után, mikor otthagyták a Pflummékat –, amikor felrúgták A hatok társaságát, s Tóth Béla mellé sodródtak, Natália pedig – Koleszárné – Ködöböcz Bandit szeretete volna barátnője s Tóth mellé valahogy odaédesgetni, amiközben férjeiknek is mutogattak valamit, ámde azok – Érthetően – nem mozdultak, Kozmáékat nem hagyták magukra. Meg hát Volt itt minden, sok minden egyéb is! Nem lehet cél elsorolni, felsorolni, megemlíteni az összes különlegességet viselkedésben és szóban, gesztusban, Sumákolásban – ahogy Dodi mondta –, Finom szívatásban, tán még annyit érdemes felhozni, hogy Mi magunk is csak csodálkoztunk, Miért nem idegeskedünk, hogy ők miért nem izgulnak azon, Mi lesz kint a csomagjainkkal ebben a Nem is félhomályban, hanem sötétségben, s miért nem érdekli őket különösebben, hogy Mi ez a bizonyos Megjöttek a táposok, csak nem valamiféle csúfolódás, mert Az hótziher – ahogyan Dodi mondta –, hótbiztos, hogy nem azok az édes csacska lánykák találták ki rájuk ezt a Nem is tudjuk, mit, hát nem a Lahota Anett leányai találtak ki ilyet, akik egyébként Fáradhatatlanul ismételtgették a dalaikat, amelyeket ma már nem adnak elő, amint azt Erikáék bejelentették Nekünk, akiknek száján olyan édesen csengett a Dobszerda, a Szerelemcsütörtök, minden. És a polgármester úr, a Szpivák József – Hát tiszta egy Huszti Péter! –, mintha megérezte volna, hogy A teret, ezt a Szórakoztatóközpontot előzőnlő angyalok – ahogyan Tunyogi úr mondta, aztán pontosított –, Azaz a felébredt vágy és kéj ugyancsak felébresztett démonai – hogy hát Ezek Nem tudják azért az összes embert olyan szédület felé terelni, mint Például Kissné, Koleszárnét, Szilviát, a Tóth Bélát, Tunyogit, meg még legalább vagy tíz-tizenöt embert sikerült nekik, nos hát a Szpivák Józsi mintha megérezte volna, Mi történt itt valójában, Mibennünk, de még csak azt is, mi fog történni Ezekkel, Velünk később. Ezért aztán Vendéglátónk lecsengettetéseképpen ennek az egésznek azt találta ki, hogy megmagyarázza e harminchatoknak – Akik továbbra is csak harmincötek voltunk, méghozzá a Kobály Miklóssal és Szabadi Szussával együtt –, megmagyarázza, hogy miként értendő a Lahota Anett kis csacska ikreinek jelszava, a zengő hangú szókeségek újra s újra fel-felhangzó jelmondata, ez a Megjöttek a táposok, már Itt vannak a táposok, hogy hát Ezt senki ne érezze sértésnek, nehogy már azt higgye valaki, hogy itt sértegetik azokat, akiket idevárnak. Nem, ezt még csak véletlenül se gondolja senki, hisz egy nagyon kedves régi, családinak mondható kis emlékből maradt fenn ez a Megjöttek a táposok. A nyolcvanas évekből, mikor Teszéden is megjelentek – hát, Most

így mondanám: megjelenhettek az Önök elődei –, igen, a legelső magyarországi turisták, akik akkor nem, ó, nem lehettek Efféle szabad turisták, hanem hivatalos úton tartózkodtak itt, a Szovjetunióban, és csak nagy protekcióval engedélyezték a szüleiknek, hogy hát meghívhassák őket ide, Teszédre. No, ebből az időből maradt fenn ez a kis nem-tudom-mi. Akkoriban történt, igen épp egy ilyen idelátogatáskor, egy kisebb mulatozáskor, amelyen Kristófüriék is jelen voltak – méghozzá a Zoltán nagyapja is eljött arra a találkozóra –, azon hangzott először el ez a tápos, de már ennek elmondását ő a kedves vendégfogadóra bízta, akik Ennél bensőségesebb keretek között mesélhetik el, hogy mi is ez a tápos – s Szilvia szerint A pofa úgy, de úgy nézett most már Miránk is, Kissné, Koleszárné felé szintén, Skirecki Margit szája: ajakmozgására pedig úgy figyelt, hogy még az orrcimpája is mozogni kezdett, Ahogy azt a Tóth Béláé tette néhány perccel ezelőtt, úgyhogy: csak huuúú, phúú, meg háá, meg Mit lehet nekem még ehhez hozzátennem – mondta és kérdezte Szilvia, akinek Indulás előtti felkacagása a Tunyogi szerint Felért egy erotikus csábítással –, amiközben szőke-barna csíkozású haja megmozdult és intett –: semmit, neki, Szilviának ehhez nincs mit hozzátennie.

Horváth Anna kisplasztikája

SHREK TÍMEA

MAUGLI

Húvös októberi reggel volt. A gyerekek úgy szállingóztak az iskola felé, akár csak a hópelyhek, amikor először hullnak a földre november utóján. Már megkezdődött a második óra, mikor egy alacsony, piszkos cigányasszony lépett be az ajtón. Kezét egy csöppnyi leányzó fogta, és a nő mögé bújva kémlelte az iskola meleg, családi környezetét. Az asszonyhoz fordultam, majd megkérdeztem:

– Kit keres?

– Az igazgató asszonyhoz jöttem. Az orvos küldött. Azt mondta, a lányt be kell adni iskolába, mert elveszik.

– Most órán van. Várja meg. Az iratok megvannak? Keresztlevél és az anyuka személyije?

– A jányinak van, de az anyja elhagyta a paszportját.

– Orvosi igazolás?

– Ad a doktornő.

Ezzel hátat fordítottam, s elindultam a konyhára leadni a létszámot, mert néhány perc múlva az elsősök elindulnak reggelizni. Nem is kellett sokat várnom, gyors kézmosás után a kis fekete purgyékok mind ott sorakoztak az ablak alatt, ahol az ételt osztják. Hangos imádkozás után „jó étvágyat” kívántam, s ezzel kezdetét vette az első étkezés.

Az idegen kislány az ajtó mögé bújt, s onnan leste, mit esznek a többiek. Teste minden porcikája remegett, szája szélét nyalogatta, látszott rajta, hogy éhes. De nem ám az egyszerű, „csak megkívánta” éhesség ütötte fel magát arcán s tekintetében, hanem az a valóságos, már napok óta növekvő farkaséhség. Megfogtam a kezét, az asztalhoz vezettem, tányért és kanalat adtam neki a makarónihoz. Kézzel vett az ételből, mohón tömte magába a maréknyi falatokat.

– Kanállal egyél! – s azzal nyújtottam neki az evőeszközt. Nem tudta megfogni. Ujjait a kanál nyele köré helyeztem, s mint mikor először eszik a szülő a gyermekkel, megmutattam neki, hogyan kell.

Közben figyeltem. Ahhoz, hogy a gyerek piszkos, már hozzászóktam, cigányiskolában nem tehetek másként. De ez a gyerek más volt. Nem olyan,

mint a többi. Apró fürtökben kunkorodott feje tetejére a koromfekete haja, nagy barna szemei csillogtak, pisze orra és cakkos szája volt. Úgy nézett ki, mint a porcelán babák, amiknek az arcát tehetséges festők keltik életre. A kislány a kosz alatt rettenetesen szép volt. Odaszóltam a kísérő nőhöz:

– Mikor evett a gyerek utoljára?

– Reggel, otthon.

– Ne hazudjon! Ez a kislány éhes! Látszik, hogy éhezik!

– Nem tudom, nem velem volt. Az anyjával.

– Hol az anyja? Miért nem ő jött vele?

– Az anyja beteg. Ágyban fekszik. Már nem sok van neki hátra. Én a nagyanyja vagyok.

– És az apja?

– Hát, tetszik tudni, az anyuka leányanya. Máté odénécska. Tudja maga, hogy van ez nálunk. A fiam iszik.

Te sem vagy különb – gondoltam magamban –, hiszen ismerlek. A városban koldulsz, a pénzt meg piára költöd.

– Értem. Hagyja itt a gyereket. Próbaidőre. Minden nap itt kell lennie, különben nem vesszük fel iskolába. (Ezt bátran mondhattam, mert előzőleg már egyeztettem a főnökasszonnyal.)

A napok teltek-múltak, a gyerek minden nap iskolában volt. De mindhiába. Nem beszélt, nem tanult, nem érintkezett a többiekkel. A gyerek beteg volt. Értelmi fogyatékos. Olyan volt, mint Maugli. Semmit nem tudott használni, nem értette a többieket, nem ismerte a tollat, a füzetet, a ceruzát. Időközben kiderítettem, hogy egy kartondobozban alszik vagy a csillagos ég alatt. A délutáni élelmet meg a közeli kukákból gyűjti be. Nem törődött vele senki. Az anyja haldoklott, apja még papíron sem volt, a nagyanyjáról nem is beszélve. A család jelenlétében már árva volt.

Alig telt el egy hónap, az anyja meghalt. Lépni kellett. Jelentettük a hatóságoknak. Mivel hivatalosan nem maradt senkije a kócos kislánynak, tudtuk, hogy mi fog következni. Az árvaház. Megrágtuk százszor a gondolatot, mielőtt döntöttünk volna. Hogyan is lenne jobb ennek a gyermeknek, de tudtuk, hogy nem érné meg a következő tavaszt, ha ott maradna, ahol eddig.

Furcsamód a gyámhatóság gyorsan járt el. Az orvosnő úgyszintén erősödött, hogy a gyermek ne maradjon a hivatalosan nem létező nagyszülővel.

Szerda reggel volt. A fagyos eső hangosan koppant az ablakon. Meredten bámultam kifelé. Egy fehér mikrobust kellett várjak. Az jött el a kislányért. Pontban kilenc óra, két fiatal hölgy szállt ki az ajtaján. Eléljük mentem.

– A kislányért jöttünk, itt van?

– Igen, rögtön, ebben az osztályban. Mi fog most történni vele?

– Igyeksztünk minél hamarabb nevelőszülőket keresni, sok olyan család van, ahol nem születhet gyermek. Nagy az érdeklődés. Nem lesz gond. Ő az?

– Igen.

Ekkor a fiatal nő odalépett a leánykához, aki éppen rajzolt és megfogta a kezét.

– Gyere velem. Megyünk sétálni.

A kislány csak nézett, letette a ceruzát és elindult az ajtó felé.

– Ne félj. Most megyünk egy olyan helyre, ahol sok gyerekkel fogsz lakni. Megfürdesz, megfésülködsz és tiszta ruhát kapsz.

Megszólint a lány. Még eddig nem hallottam a hangját sohasem.

– Hercegnőset?

– Akár olyat is. Megyünk?

– Menjünk.

A kislány még visszafordult a busz előtt, intett is egyet, majd mosolyogva ugrott fel az ülésre. Az arcomon egy könnycsepp folyt végig. Kis kócosból hercegnő.

POCOKSZEMŰ ERZSI

Már éppen tavaszodott. Eljött az idő, hogy a ballagó osztállyal elkezdjünk gondolkodni a tablókészítésen. Bevallom, nagyon szerettem őket. Kicsik voltak még, mikor hozzájuk kerültem és elkezdtem a tanítást. Majdnem mind-egyiket ismertem, bár akadt olyan is, akit csak a névsorból, de arcot nem tudtam mellé társítani.

Osztálygyűlést hívtam össze, hogy megvitassunk néhány fontos kérdést a ballagással kapcsolatban. Tudtam, hogy azokra, akiknek kicsiny kezét fogtam írás közben, s vezettem végig a tollat a sorokon, számíthatok. Éreztem, hogy mindannyian ott lesznek, hiszen megígérték és én hittem nekik. Volt köztük olyan, aki már gyermeket szült, és olyan is, aki még csak éppen várandós vele. Nem számít, hiszen az ígéret az ígéret marad, még a cigánynál is.

A meghirdetett megbeszélésre sokan jöttek el. Most éreztem csak meg igazán, hogy eljött a pillanat, mikor lassan el kell őket engednem, mikor a végső-kig megmaradtak kezét már nem kell fogynom, és tanáccsal sem szolgálhatok nekik, mert már elindulnak az élet felé.

A sok gyerek között feltűnt egy ismeretlen arc. Egy koszos, borzos leányzó, akit nem ismertem fel. Hiába törtem az agyam, ki lehet az, nem sikerült rájönnöm. Megkérdeztem:

- Te meg ki vagy?
- Erzsi – szólta a kislány.
- Milyen Erzsi?
- Pocokszemű Erzsi.

Hatalmas nevetés tört ki az osztályban. Én is elmosolyogtam magam, majd folytattam a nehéz kérdéseket:

- Mi a vezetéknéved?
- A mim?

– Kinek a lánya vagy? – gondoltam, mivel a fél tábornévről, a másik felét a csúfnévéről ismerem, talán kitotózhatom, hogy melyik családból származik, habár ránézésre Balázsiékhoz tudom sorolni, akikről tudni kell, hogy a legfogyatékosabb család a környéken.

- Még egyszer kérdezem. Kinek a lánya vagy?

– Hát az anyám jánya! – s ezt oly komolysággal mondta, hogy egy pillanatra már el is kezdtem gondolkozni, ki is az anyja, majd az újból kitörő röhhögs térített magamhoz.

- Csend legyen! Ne nevéssétek ki! Fiúk, elég volt!

Palika a hátsó padból megszólalt:

- Ő a Virág Erzsi!

Na, az meg ki? – tettem fel a kérdést, hiszen Virág családot nem is ismerek, olyanok nem laknak itt, de valahová be kell tájolnom ezt a szerencsétlen leányzót. Ő maga egy elég furcsa teremtés, szeme kancsal, talán ezért kapta a pocokszemű jelzőt, haja göndör, ami nemigen látott mostanában fésűt, szinte mozog benne a sok serke, nyaka koszos, talán már hetek óta nem mosdott, két keze pedig sebes, látszik, hogy hosszú ideje szenved a rühességtől. Ruhája egy koszos férfinadrág és egy felvált talpú cipő, szegény teremtés pedig büzlött a vizeletszagtól.

- Erzsike, hát eddig hol voltál?
- Moszkvába' meg Bátyúban.

- És miért pont most jöttél iskolába?
- Mer’ anyám beadott.
- És hol van anyukád?
- Csurmában.
- Akkor meg hogy adhatott be iskolába?
- Nem az, a másik anyám adott be.

Kezdem kapizsgálni a dolgot, a másik anyám vagy a nagymama, vagy valamelyik nagynénje lehet.

- És miért van anyukád börtönben?
- Mer’ eladta a kispulját.
- Milyen kispulját? Hol?
- Há’ Moszkvába’! Szült egy kispulját, oszt’ eladta ennyi – kezeivel egy ölnyit mutat – pénzért!
- Vannak testvéreid?
- Van egy csomó. Má’ űk is jöttek iskolába.

Ennyi információ egy darabig elég is. Most már látom magam előtt, milyen gondok előtt és után áll ez a szerencsétlen borzas kislány.

– A megbeszélést berekesztjük, következő órán folytatjuk a fotózással. Menjete szünetre!

Becsengő után a végzősök mind ott sorakoztak az ajtó előtt. Zsuzsika közel hajolt hozzám, majd a fülembe súgta:

- A pocokszeműt ne tessék kirakni a tablóra! Ő bolond!
- Tessék?
- Jajj, én úgy szégyellem elmondani, de most is szünetben mutogatta a micsodáját a kinti vécében a lányoknak! Meg mindenféle csúnyaságot csinált!
- Micsoda?!
- Igen, már szóltunk az osztályfőnöknek is. Nem szeretnénk, ha ő is rajta lenne a fényképeken.

– Majd ezt ő eldönti, mégiscsak valamennyire az osztálytársatok volt, akármilyen is legyen. Erzsike! Rajta akarsz lenni a fényképen?

- Nem.
- Miért?
- Mert nemsokára anyám hazajön a csurmából és úgyis elvisz.

Egy kicsit azért az őszintét megvallva, én is megkönnyebbültem, de már az agyamban kattogott a rugó, mert meg kellett tudnom, mi történhetett ez-

zel a beteg gyermekkel eddig. Miféle csúnyaságokat csinálhat odakint, amiről a többiek ilyen borzalommal beszélnek, hiszen ha már ők így fogják fel, akkor ez nem egy mindennapi dolog lehet, pedig a táborban sok minden megengedett, ami a normális társadalomban nem.

Eltelt néhány nap. Kutatásaim Pocokszemű Erzsiről mind kudarcba fulladtak, senki semmiről nem tudott, csak annyit, hogy a lány bolond. Pedig attól, hogy valaki iskolázatlan, vagy lassú a felfogása és egy kicsit más, az nem jelenti azt, hogy bolond.

Megjöttek a szociális osztály munkatársai. Erzsikéről érdeklődtek, majd egy bírósági idézést nyújtottak át. A táborban nem találták a kiszabadult anyát, így a gyerekekkel szerették volna elküldeni azt.

– Erzsike! Eredj haza és hívd fel anyukádat az iskolába! Jó?

– Igen.

– Mit kell csinálni?

– Hazamenni.

– És?

– Ott maradni.

– Nem. Eredj haza és gyere vissza anyuval. Mondd meg neki, hogy menni kell a bíróságra.

– Miért, ítélik?

– Nem, csak menj és mondd meg neki, amit mondtam!

Erzsike hazaindult. Megkérdeztem a szociális munkást, mégis miféle idézést hozott.

– Az anyuka most jött ki a börtönből, mert eladta az újszülött gyermekét – ez eddig stimmel –, most pedig egy másik ügyet nyitnak rá.

– Miért, mit tett?

– Erzsike, nem azért ilyen, mert így született. A lány összetört, beteg a lelke. Sérült. Egy évig volt Bátyúban, ott legalább biztonságban érezhette magát.

– Mégis mi történt vele? Kérem, mondja el.

– Az édesanya nemcsak a gyermekét adta el, de a legnagyobb lányát prostitúcióra kényszerítette. Erzsikét számtalanszor megerőszakolták, kínozták és verték. Több csontja is eltört. Ha nem volt hajlandó arra, amit az anyja parancsolt neki, kegyetlenül megfenyítették, olyan kínzásokat szenvedett el, amit egy ép elme nem bír ki. Sajnos ez ebben a gyerekekben is megmaradt. Soha nem lesz belőle egészséges felnőtt. Most is kínozza magát, volt, hogy megpróbálta felvágni az ereit.

Most már tudom, mi is volt a kislányban olyan furcsa. El sem merem képzelni, mi történhetett vele. Miért engedi meg a világ, hogy ilyen megtörténhessen? Egy ártatlan gyermeknek miért kell ennyit szenvednie? Hiszen ő nem kérezkodott a világra. S az a legszörnyűbb, hogy nem az első és nem az utolsó eset...

A ZENE AZ KELL

Hétfő

Két fehér színű, ukrán rendszámú mikrobusz fordult be az utca sarkán. A konviktus előtt parkoltak le, aztán tizenegy gyerek és négy felnőtt szállt ki belőlük. Felnyitották a csomagtartót, ki-ki vállára vette saját utazótáskáját, s bevonultak az épületbe.

Az internátus belseje komor és sivár. Az aula egészen üres, két kanapé és egy ócska zongora minden dísze. Kétfelől széles csigalépcsők vezetnek az emeleti hálósobákba.

A cigánygyerekek csoportja érkezett meg először. A kietlen épület hirtelen hangos nevetéssel telt meg. Cikáztak a hosszú folyosókon, fel s alá futkosztak az emeleti szobákban, felfedeztek minden rejtekhelyet.

Kilenc óra is elmúlt, amikor a második csoport is odaért. Először semmi különös nem tűnt fel rajtuk, csak annyi, hogy némelyikük bicegve járt. Amikor egészen közel értek, akkor lett szembetűnő, hogy ők másak. Igen, felismerhetőek rajtuk a Down-kór jelei. Az egyenes haj, a lapos arc, a ferde szemek. Orruk benyomott és a fülük is elálló. Alacsonyabbak vagy éppen magasabbak az átlagnál, de mindegyiknek van valamilyen testi deformáltsága.

Az először érkezettek hangos zsisvajjal rohantak le a lépcsőn, de az első emeletre érve földbe gyökerezett a lábuk. Ők, az egészséges, örökmozgó fiatalok nem tudták mire vélni a mozgássérült és szellemileg fogyatékos társakat.

Krisz T.-hez fordult és döbbsenten kérdezte:

- T. néni! Mi most bolondkórházban vagyunk?
- Dehogyan, gyermekem!

T. ismerte a betegséget, s igyekezett gyors választ adni a ledöbbsent kisfiúnak.

– Ők Down-kóros fiatalok. Ez egy betegség, amit a rossz gének okoznak. Attól, hogy kicsit furcsák, ők még nagyon kedves emberek!

– De akkor mi mit keresünk a sűsűk között?

– Ilyet nem szabad mondani, ők ezzel születtek, mint ahogyan te a barna bőröddel. Azért, mert valaki más, még nem szabad elítélni. Menjetez csak gyorsan az udvarra focizni!

– Lilla, ezt most nem értem. Minket senki sem figyelmeztetett, hogy sérültek közé jövűnk.

– Ez a projekt erről szűl. Hátrányos helyzetű személyek társadalomba való beilleszkedéséről. Talán valami gond van?

– Igen. A gyerekek nem tudják mire vélni ezt a helyzetet, hiszen ők is csak annyit tudtak, hogy hátrányos helyzetű tanulókkal leszűnk egyűtt, vagyis hogy cigányokkal. De ez teljesen más!

– Ez a tábor nem csupán a hátrányos, hanem a többszűrűsen hátrányos fiatalokrűl szűl.

– Rendben, én ezt megérttem, csak nekem mint pedagógusnak, akire mellesleg szűlűk bűtűtűk gyermekűket öt napra, illetű volna ezt tudnom, erre fel kellett volna készűtenem őket, mert most nem biztos, hogy a pszichűjűk fel tudja majd dolgozni...

T. mondatát is alig érűkezűte befejezni, amikor űvűlűtűs hallatszott a bejűrat felűl.

– Á, megjűttek az utcagyerekek! – mondtű Lilla nevetve.

T. tudta, hogy az utcagyerekek nagy része hajlűktalan, vagy olyan kűzegben él, amit nem lehet szállűsnak nevezni. Lerobbant épűletekben, elhagyatott házakban, erdűk és hidak rejtűkűben. Megélhetűsűk bizonytalan, a napi betevűt koldulűssal vagy bűnűzűssal szerzik meg. Gyakran vannak kűtűve bántalmazűsnak és erűszaknak is. Nem ritka kűrűkben az alkohol és a drog-fogyaszűtűs sem. Hangosan mondtű ki a gondolatait:

– Istenem, micsoda helyre kerűltűnk mi...

A fiűk a műsűdűk emelet 2-es és 3-as szűbűjűt kaptűk, a lűnyűk a harmadűk emelet 1-es és 2-es terműben letűtek elhelyezve. Eszter és Marika nűni a lű-

nyokkal tartott, T. és a Papfiú a fiúk közt lett nevelő. A szobák tágasak és rendezettek voltak, mindenkinek jutott egy szekrény, amibe kipakolhatta a lomját. T. egyszer csak halk sírásra lett figyelmes. Krisz volt az, a szekrény felé fordulva itatta az egereket.

– Miért sírsz?

– Nagyon fáj a gyomrom.

– Mindjárt ebéd, biztos azért, mert nem ettel.

– Nem, nem azért, haza akarok menni...

– De miért?

– Csak haza akarok menni, tessék engem hazaküldeni. Nagyon rosszul vagyok.

– Ha rosszul vagy, adok gyógyszert, valamid fáj? Vagy bántott valaki?

– Nem, haza akarok menni és kész, nekem itt nem jó. Tessék felhívni az apukámat, majd ő értem jön.

A fiút remegés járta át, egészen belilult a sírásba. Görcsbe kapott a gyomra, s most már hangosan kezdett zokogni, leült az ágyra, fejét a párnára hajtott. T. mellé ült és vigasztalni próbálta.

– De hát azért utaztunk ennyit, hogy te itt hagyj csapot-papot? Várd meg az estét, minden jó lesz!

– A süsük nem fognak bántani?

– Miért is bántanának? És ők nem süsük. Csak egy kicsit.

T. magához szorította a síró gyereket, aki az utolsó mondat hallatán elmosolyodott.

– De ha nem lesz jó, hazamegyünk?

– Ha nem lesz jó, akkor igen, de nem egyedül. Ha te méész, mindenki megy.

Pisti szaladt be a szobába, az ajtót becsapva maga után Kriszhez fordult.

– Gyere, kész az ebéd! T. néni, azt üzenik, gyűlés van a könyvtárban.

A gyerekek az ebédlőbe mentek, a nevelők pedig a könyvtárba, a gyűlésre. Ebédre krumplipüré volt kirántott hússal és leves. Krisz nem evett, pedig ő arról volt híres, hogy mindig éhes. Meg is látszott rajta. Kerek arcú és dundi volt.

A gyűlés a napi teendőkről és a programokról szólt: mi fog történni a héten és milyen feladatok várnak a gyerekekre. Egészen hosszúra nyúlt, mert románról magyarra kellett fordítani a vezetőket, nem mindenki beszélt egy nyelvet.

T. a csigalépcsőn indult fel a hálósobákba, közben hosszasan nézte a kopott, zöld falakat, amik tényleg kórházszerűnek tűntek. A fürdő felé vette az irányt, majd szemügyre vette a koszos zuhanyzókat, a retesz nélküli ajtókat és az eldugult illemhelyeket. Szörnyülködve jött ki, majd belépett a szobájába. Meglepetésére minden gyerek ott ült és sírt.

– Hát itt meg mi folyik? – mondta tőle megszokott vidám és mosolygós arccal, de választ nem kapott. – Azt kérdeztem, mi van itt? Csoportos sírásra jöttünk, vagy táborozni?

– Én csak azért sírok – szólalt meg Julcsa –, mert sajnálom Kriszt.

– És a többiek?

– Haza akarunk menni! – zengett a szoba a síró gyerekek hangjától.

– Oké. Semmi gond. De magyarázzátok meg, miért?

– Mert itt nekünk nem lesz jó – mondta Pisti, majd T.-re nézett kísért szemével.

– Még egy napja sem vagyunk itt, ti meg már mennétek?

– Igen – szóló a kórus.

– Meglátom, mit tehetek, most sírjátok és gondolkozzatok egy kicsit. Gondoljatok arra, mennyire nehéz volt ezt az utat megszervezni, és hogy mennyi pénzbe került ez a szüleiteknek. Mindjárt jövök, de addigra ne lássak egy síró szempárt se!

T. elindult megkeresni a szervezőket. Mégsem hagyhatta, hogy a neki oly kedves gyerekek ennyit szomorkodjanak. Mérges volt, mert nem erre számított, a program sem volt valami fényes és félt, hogyha másnap hazamennek, mit szólnak majd a szülők, hiszen a mentalitásuk teljesen más, nem lesznek megértőek, sőt, amit T. eddig felépített a cigányság körében, egycsapásra fog összedőlni, ha meg nem lincselik....

– Lilla, tudom, hogy holnap a két busz újra itt lesz. Megoldható lenne, hogy minket hazaszállítson?

– Miért? Valami baj van?

– Sajnos igen, reggel már mondtam. Látod, a tudatlanságom eredménye ez lett. Tizenegy gyerek ül a szobában és sír. Nem képesek elfogadni, hogy az emberek különböznek. Túl kicsik ahhoz, hogy megértsék, vannak sérültek is a világon, és ez így, hogy hatvanakárhány beteggel vannak összezárva, túl sok nekik egyszerre.

– Igen. Ez a mi szervezésünk hiányossága. Sajnálom, hogy nem szóltunk, de úgy gondoltuk, akkor el sem jöttök.

– Eljöttünk volna, csak akkor felkészítem őket erre, a gyerek lelkét nem szabad egy ilyen sokknak kitenni, pláne így, hogy csak ők vannak itt egészségesek. A program sem nekik való, a gyöngyfűzéstől el sem fognak fáradni.

– Megpróbálom elérni a sofőröket.

– Köszönöm, és elnézést a kellemetlenségért.

A hálóban ott várták a gyerekek. Kíváncsiak voltak, tanáruknak mit sikerült elérnie.

– Holnap reggel lehet, mondom, csak lehet, hogy hazamehetünk, de addig is ezt a napot ne sírással zárjuk, mert mindenki fáradt. Krisz, vedd elő a gitárt, Péter, hozd be a szintetizátort. Ma este érezzük jól magunkat!

A hosszú folyosót igazi boldog cigányzene járta át, a gyerekek teljes szívből és erejükből énekeltek. Már egészen éjfél is elmúlt, mire mindenki aludni tért. Ki-ki a saját ágyába, csak Krisz hajtotta álomra fejét T. lábainál.

Kedd

Másnap reggel mindenki nehezen ébredt. Talán a hosszú út vagy az idegen környezet, esetleg az egész délutáni sírás tette.

Reggeli után megérkezett a busz. T. összehívta a gyerekeket.

– Megjött a busz. Össze vagytok pakolva?

– Ha most hazamegyünk, fog még szeretni minket? – kérdezte Krisz szomorkás arccal.

– Már hogyan szeretnélek! Ilyet ne is gondoljatok!

– Krisz! Én nem azért utaztam annyit, hogy csak így hazamenjek. Maradni akarok! – dobantott lábával Julcsa.

– Akkor tudja, mit? Úgy döntöttünk, hogy maradunk. Megpróbáljuk, milyen lesz, elvégre pénteken is hazamehetünk. A honvágyunk meg csak elmúlik.

– Jaj, ti kis mocskok! – fakadt ki rájuk T. színlelt haraggal, de arcán boldogság látszott. – A bolondját járatjátok velem! De ha maradunk, egy könnycseppet sem akarok látni, mert aki sírni fog, azt rögtön elnéspángolom, hogy legyen is miért. Rendben?

– Rendben!

A délelőtti program helyszínének az internátus falai adtak otthont. Gyöngyfűzés, rajzolás és szövés. A napi program, amiről a nevelők tudták,

hogy nem eléggé megmozgató a hiperaktív gyerekek számára. T. – Lillával közösen – meglepetésként kirándulást szervezett délutánra.

– Öltözzetek! Megyünk sétálni!

– Végre, nem itt fogunk megposhadni....

– Ezt meg ki mondta?

– Én – szólt Ráda.

– Te készen vagy? Sorakozzatok, kettesével a fal mellett.

Az internátus nem volt messze a központtól, úgy tíz percnyi sétálás után már a hatalmas, díszes épületek között találták magukat. Egy sikátoron keresztülhaladva megcsodálták a tűzoltótornyot, majd meg is érkeztek a kijelölt helyre, a város egyik legszebb pontjára. Szatmárnémeti főterén, az egykor városházának szánt palotával szemben csodálatos virágoskert és egy hatalmas szökőkút állt. A román kísérő elmondta, hogy a szökőkút az 1930-as években készült, azóta többször felújították, de már a víztől teljesen elszíneződött, itt-ott összetört, mégis egyedi, a művész Domokos Lehel által alkotott mestermű.

Estére egészen elfáradva tértek vissza szálláshelyükre. Kevés pihenés után, mit sem törődve a programmal, a fiúk máris zenélni kezdtek. Percek alatt megtelt a 2-es szoba, minden kárpátaljai gyerek és felnőtt ott énekelt.

Kopogás hallatszott. A Papfiú kinyitotta az ajtót, mögötte egy magas, sovány fiatalember állt, szégyenlősen kérdezte meg:

– Be-be-bejöhettek?

A fiatalok egymásra néztek, s válaszoltak:

– Be hát!

– De-de-de nem vagyok egyedül.

– Akkor a többi is jöjjön be, van itt még hely! – szólt Pisti a tőle megszkokott visító hangon.

Az ajtót tágasabbra nyitva látszódott, hogy fiatal fiúk sorakoznak a fürdő előtt.

– Ki-ki-kicsit hallgatóztunk. Szeretjük a zenét.

– Hogy hívnak? – kérdezte Krisz, közben az ágyra tette a gitárját.

– La-la-Lacika.

– Na Lacika, ülj mellém. Most már te leszel a legjobb barátom.

– Én? Én lehetek? Lacika vagyok, a legjobb barát!

A beteg fiatalember és társai olyan odaadással és élvezettel énekelték az ismert dalokat, hogy az internátus zöld falai beleremegtek. Későre járt az idő,

amikor T. mindenkit ágyba parancsolt. Bezárt ajtót, ablakot, betakarta a fiúkat és lekapcsolta a lámpát.

Krisz suttogva jegyezte meg:

– Áldott volt ez a nap, mert mi itt maradtunk.

Szerda

Már a második reggelt éltek túl az internátusban a táborozók. A két fiatal pedagógus a reggeli ceremóniára indult a fürdőbe. Vállukon törölköző, kezükben fogkrém és fogkefe, meg természetesen a női kellékek kis piperetáskában. A mosdók egymás után sorakoztak a zuhanyfülkékkel szemben, szám szerint összesen nyolc. Az utolsó kettőt birtokba véve kezdték összeszedni magukat a fárasztó este után. Az ajtón négy Down-kóros nő lépett be, T. és Eszter mit sem törődve velük, folytatták a fogmosást.

Hirtelen egy alacsony termetű, rövid, egészen fiús frizurával rendelkező lány rohant be.

– Benekulá! Benekulá! Benekulá!

Kiabált románul, amit a tanárok nem értettek.

– Benekulá! Benekulá! Benekulá! Benekulá! Benekulá!

Ordítozott és toporzéskolt tovább a beteg, könnyes szemmel. T. és Eszter összenéztek, de nem mertek közelebb menni a feldühödött nőhöz, aki már eközben kezével verte a mosdókagylót.

Eszter gyors léptekkel rohant ki és kért segítséget. Legközelebb éppen a pszichológus szobája volt, aki mit sem sejtett a melléte történő eseményekről.

– Legyen szíves átjönni a fürdőbe, mert az egyik beteg dührohamot kapott!

Az ápolónő mindent hátrahagyva sietett a fürdőbe. Megdöbbenve állt meg a bejáratnál, és nem tudta mire vélni a látottakat.

A fiús frizurás törpe a földön feküdt, meztelenül. Körülötte hatalmas víztócsa. T. a sarokban állt egy vödörrel.

– Mi történt itt? – kérdezte a pszichológus.

– Leöntöttem vízzel – válaszolta T.

– De miért?

– Mert ordítozott, csapkodott és leöltözött pucérra, aztán meg nekem akart jönni. Én meg hát... itt állt a vödör tele vízzel...

- Nem tudja, mi okozta ezt a rohamot?
- Már honnan tudnám? Bejött és azt ordította, hogy benekulá, benekulá! Az ápolóból hatalmas nevetés tört ki. Alig bírta abbahagyni.
- Maga meg mit nevet? Ez nem vicces! – szólt dühösen T.
- Tudja maga mit jelent, amit ez a szerencsétlen mondott?
- Nem, mert nem tudok románul.
- Azt, hogy össze csinálom magam.
- T. nem fogta fel az ápoló szavait.
- Nem érti? Azt jelenti, hogy bekakálok!
- Jó, és én mit tehettem volna ellene?

A nevelők lefelé vették útjukat az ebédlőbe. Kiállva a hosszú sort, megkapták reggelijüket. Vajas kenyeret szalámival és teával. A terem távolabbi sarkába vonultak elfogyasztani az ételt.

Eszter mögött egy magas nő állt meg. Tálcaját a földhöz vágta és ordítani kezdett. Eszter felpattant a székéről és szemben találta magát vele. Az óriás hadonászni kezdett, közben értelmetlen hangokat adott ki magából, majd a pofozás mozdulatait imitálta.

- Eszter, gyere onnan gyorsan! Szerintem a helyére ültél!
- Nemhogy megyek, rohanok! Már enni sem kell! Elegem van!
- Gyönyörű reggelünk van, ezek mind megvesztek...

A nap további része egészen jól telt, senkinek sem volt panasza, a betegek is nyugodtnak tűntek. T. és Eszter már csak jót nevettek a reggel történeteken. Kora este, mikor mindenki pihenőjét tartotta szobájában, Pisti sírva lépett T.-hez.

- Veled meg mi történt?
- Semmi.
- A semmiért nem sírunk.
- A Madárijesztő megfenyegetett.
- Az meg ki?
- Hát az utcagyerek Madárijesztő.

Madárijesztő Kati volt, a romániai utcagyerek, vagyis utcafelnőtt. Tizenkét éves korában elvesztette szüleit, két testvérével együtt kerültek nevelőintézetbe. Többször szöktek meg onnan és éltek a hidak alatt. Látszott rajtuk,

hogyan nem félnek senkitől. Mindenki tudta róluk, hogy veszélyesek. Haja kócos és sárga színű volt, olyan, mint a seprű, ráadásul a feje tetejére gumizta, épp ezért lett ez a neve, Madáríjesztő.

– Jóval kezdtél ki, drágám! Miért fenyegetett meg?

– Hát mert...

– Hát? Ismerlek, ne hazudj!

– Mert azt mondtam neki, hogy angyal jött hozzám...

Pisti nagy mókamester, bárkinek bármikor mosolyt tud csalni az arcára, de most nem jó emberrel viccelt.

– Mivel fenyegetett meg?

– Azt mondta, hogy... hogy, behívja a barátját, és az majd éjszaka.... elvágja a torkomat... Fel is hívta telefonon...

– Micsoda? Na gyere velem máris!

– Kati! – hallatszott messzire T. hangja. – Kati! Hol vagy?

Kati a második emeleti folyosó végén állt.

– Mi van?

– Mit fenyegetsz te egy gyereket? Halljam!

– Hát ő megsértett engem, és mondtam, hogy ezt megbánja – majd lassan egy kést húzott elő a zsebéből.

T.-nek elborult az agya a bicska láttán, dühösen kapta el a lány blúzát és a falhoz nyomta.

– Ez itt nem az utca, drága gyermekem! Megtanulhatnád már! Ha még egyszer meghallom, hogy te vagy valamelyik testvéred az én gyerekeimet fenyegeted – T. egészen Kati füléhez hajolt, s úgy súgta tovább –, kibelezlek és felakasztalak az első fára. Megértetted? Add ide azt a kést!

– Igen – rebegte Kati, rémült hangon.

– Pisti, máris bocsánatot kérni!

T.-ben tombolt az adrenalin. Féltette a gyerekeket, mert tudta, hogy a csellengők veszélyesek, és persze Pistit is ismerte, akinek olyan nagy szája volt, hogy egy szót nem tudott elhallgatni. Tudta, hogy amit tett és mondott, nem helyes, de az ilyen emberekkel csak a saját nyelvükön lehet beszélni.

– Pisti, te meg vegyél vissza magadból, mert túl hosszú a nyelved, meg is érteném, ha egyszer valaki felpofozna. Vacsoráig szobafogság. Indulj.

– De T. néni, én nem, nem....

– Elég! Azt mondtam, szobafogság.

A fiúnak az a másfél órányi büntetés egy egész életnek tűnt. Nem találta a helyét, hiszen egy örökmozgó, hiperaktív gyermek volt. T. telibe talált ezzel a büntetéssel.

Vacsora után próbálni kellett a csütörtöki és pénteki fellépésekre. A földszint eldugott részén fogtak hozzá a próbához, s rövid időn belül körbevették őket az érdeklődő fülek és szemek. Marika néni úgy döntött, hogy nem folytatják tovább a próbát, mert így, hogy mindenki hallgatja és nézi, pénteken nem lesz érdekes.

Egészen késő este lett, amikor T. leült a fiúkkal beszélni.

– Pisti, remélem átgondoltad, hogyan fogsz ezután viselkedni.

Krisz figyelmesen hallgatott, nem értett a beszélgetésből semmit.

– Igen, T. néni. Igaza van.

– Mi történt, Pisti?

– Összeveszttem a Madárijesztővel, aki megfenyegetett.

– Én meg, látod, összebarátkoztam Pukival, meg Se fiú, se lány, hanem egy kutyával.

– Azok meg kik? – érdeklődött T. – És nincs nekik rendes nevük?

– Hát Madárijesztő testvérei, és biztos van rendes nevük, de nem mondták meg.

– Ezt meg hogy érted?

– Kérdeztem én, de nem válaszoltak. A kopasztól kérdeztem, hogy: fiú? Azt mondta, nem. Kérdeztem: lány? Azt mondta, nem. Azután megkérdeztem, hogy mi, erre azt mondta: kutya. Hát így lett: Se fiú, se lány, hanem egy kutya.

– Jaj, Krisz, de gonosz vagy. És a másik?

– Na, azt ő mondta, hogy hívjam Pukinak.

Mindhárman sokáig nevettek még a neveken.

Hajnali három is elmúlt, mikor T. halk beszélgetésre lett figyelmes.

– Krisz... Krisz... fenn vagy?

– Fenn. Megyünk?

– Igen, csak T. nénit fel ne ébresszük...

– Miért nem kellene engem felébreszteni?

Csönd.

– Fiúk, kérdeztem valamit!

– Hát, az úgy van, hogy meg akarjuk viccelni a lányokat.

- Mivel?
- Fogkrémme.
- Megyek én is.
- Tényleg?
- Igen, kapcsoljátok fel a lámpát.

A három éjszakai portyázó lábujjhegyen indult az emeletre. Az összes kilincset bekenték, nem kímélték a fiúk szobáját sem. T. figyelmeztette őket, ha a sajátjuk kimarad, az feltűnő lesz, és rá fognak jönni, ki volt a tettes. Krisz jó adag zöld-fehér krémet nyomott az ajtó fogantyújára, majd jóízűen, nevetve feküdt le aludni.

Csütörtök

– Ki volt az a nyavalyás, aki összekent mindent? – hallatszott át a szoba falán a Papfiú dühöngése.

A fiúk hangosan kuncogtak a paplan alatt. Krisz kiszállt az ágyból, előke-reste törölközőjét, kinyitotta az ajtót, majd szándékosan belenyúlt a ragacsos masszába. Hátra nézett, kacsintott, majd hangosan megszólalt:

– Mi ez? Ki kente be a kilincset?

Pisti eközben már könnyeit alig bírta visszatartani, annyira nevetett.

– Zárd már be az ajtót! – szólt T. a fiúra.

A fiúk beszélgetését az üres folyosó egészen hallhatóvá tette.

– A ti ajtókat is bekenték?

– Igen, biztos a lányok voltak.

A reggelinél mindenki gyanakvó szemmel vizslatta a másikat. A gyerekek próbálták kitalálni, ki is követhette el az éjszakai gaztettet. A két fiú a pókerarcot felvéve boncolgatta az esélyes elkövetők kilétét, majd egyöntetűen megállapították, hogy ilyenre csak az utcagyerekek képesek. T. figyelmesen hallgatott, majd Pisti fülébe súgta:

– Csak óvatosan a bajkeveréssel, be kellesz vallanotok, hogy mi voltunk. Nem hazudhatunk örökké.

Madárijesztő és Se fiú, se lány, hanem egy kutya hangos nevetéssel léptek be az ebédlőbe. Pistire néztek, majd még hangosabban folytatták a röhögést. Miután mindenki végzett a reggelivel a fiúk visszavitték az edényeket a pult-hoz. A hátuk mögött Madárijesztő állt, odahajolt hozzájuk és valamit mon-

dott. T. csak figyelt. A fiúk mosolyogva bólogattak, majd együtt távoztak a teremből.

Az internátus aulájában gitárszó hallatszott.

A gyerekek egész délután gyakoroltak az esti fellépésre. Öt óra körül a sereg elindult Szatmárnémeti utcáin, egyenesen a Hám János Teológiai központ felé. Mindenki készülődött, Lacika, a legjobb barát nagyon izgult. Krisz odaszaladt hozzá, megölelte, majd halkán annyit mondott, hogy minden rendben lesz. Lacika mosolygott, de folyamatosan a kezét tördelte.

Megérkeztek a vendégek, mindenki helyet foglalt. Felcsendült a begyakorolt táborinduló, majd a vásárosnaményiak álltak a közönség elé. Egy parasztcsalád életének pillanatképeit mutatták be, Lacika játszotta az apát, amikor a színpad elejére lépett, látszott rajta, hogy izzad. Nem kapott levegőt, majd mint egy zsák, előre dőlt, arccal a földre esett. Egész teste rángatózni kezdett, végtagjai kitekeredtek, szeme fennakadt, a szája habzott. Krisz felordított:

– Lacika meg fog halni! – és már hulltak is a könnyecsek a padlóra. T. eltakarta a fiú szemét és kivezette a teremből. A mentők gyorsan a helyszínre érkeztek, epilepsziás roham volt. Az előadás folytatódott.

Késő este volt, mire mindenki visszaérkezett az internátusba. Minden gyerek fáradt volt, csak Krisz nem tudott elaludni.

– T. néni! Megnézhetem Lacikát?

– Persze, a szobájában van, eredj nyugodtan.

A fiúcska fejét lehajtva sétált végig a folyosón. Bekopogott, kinyitotta az ajtót, majd döbbszerűen állt meg. Lacika az ágya tetején ült és jóízűen nevetett. Krisz nem értette a dolgot, hiszen néhány órával előtte barátja még a halálán volt.

– Megijedtél, cseppfiú? – kérdezte dadogva Lacika.

– Meg. Azt hittem... azt... hogy meg fogsz halni...

– Ne-ne-nem kell megrémülni. Beteg vagyok, ugyanúgy, mint ahogy itt mindenki.

– De mi nem!

– A-a-a-akkor nagyjából mindenki. Ti hátrányos helyzetűek vagytok, mi betegek. Én epilepsziás vagyok. Tudod, mi az?

– Nem.

– E-e-e-elmondjam?

– Kérlek.

– Ez egy idegrendszeri betegség, ami rohamokkal jár. Ezekre én nem is emlékszem. Akkor jönnek elő, ha nagyon ideges vagyok, vagy ha vibráló fénybe nézek. Volt olyan is, amikor csak úgy kitört rajtam. De nem halálos, nem kell félni.

– És meg lehet gyógyítani?

– Nem. Ezzel együtt kell élnem.

– Értem. És most már jól vagy?

– Igen, soha jobban – mosolygott rá a fiúra.

– Akarod, hogy zenéljek nektek?

– Nagyon!

Krisz felpattant, és elrohant a gitárjáért. Lacika szobája lassan megtelt. Élettél, hanggal és gyerekekkel.

Péntek

T. nyolc körül ébresztette a gyerekeket. Ma délben az előadások második fele az övék. Reggeli után egy gyors próba, majd következett a pakolás.

– Semmit ne felejtsetek itt. Amikor visszajövünk, ebédelünk, és már csak a holminkat szedjük, mert indulnunk kell. Már most itt vannak a buszok.

– El sem búcsúzhatunk a többiektől? – kérdezte szemrehányóan Pistike.

– Azt azért még igen, de használjátok ki a maradék időt, ne akkor kelljen benneteket rángatni.

Tizenegy órakor felsorakozott a tábor, s elindultak a helyszínre. Most a kárpátaljai gyerekek izgultak, de miután a színpad közepén álltak, feloldódott bennük minden idegesség. Énekeltek, majd egy rövid jelenetet mutattak be, ami Isten ígéjéről szólt. A végét megint csak dalokkal zárták. Hatalmas sikert arattak, hiszen néhányat az előadott dalokból már az egész csapat ismert, így közösen énekelhettek a közönséggel.

Délután két óra. Az ebédlő ünnepi díszbe öltözött. Közös imádkozás után mindenki csöndben evett. Küszködtek könnyekkel, búcsúval, soha viszont nem látható barátok gondolatával.

Három óra. A kárpátaljai gyerekek csoportja volt az első, amely útnak indult. Krisz és Lacika az út szélén állva búcsúzott egymástól.

– Krisz, azért a zene az kell, igaz?

– Az mindig kell – mosolygott a fiú.

Két fehér színű, ukrán rendszámú mikrobusz parkolt az internátus előtt. Négy felnőtt és tizenegy gyerek pakolta be táskáit. Hatvanakárhány fiatal búcsúzott tőlük. Előttük két határátkelő és egy hosszabb, hazafelé vezető út.

NAGYANYÁM

Iszonyú fejfájás gyötört, hazaszöktem az iskolából. Egész úton szédültem, az a nyolcszáz méter, amit a házunkig kellett megtenni, egy örökkévalóságnak tűnt. Senki sem volt otthon. Anyám a piacon dolgozott, öcsém iskolában, nővérem az egyetemen. Apámra nem emlékszem, merre járt. Gyógyszert vettem be, és lefeküdtem az ágyra.

Kisírt szemmel, ordítva ébredtem arra, hogy anyám rángatja a karomat.

– Ébredj fel! – szólt rám anyám.

– Mama rosszul van.

– Tessék?

– Azt álmodtam, hogy térdel az ágy előtt és nem kap levegőt.

Nagyanyám asztmás volt, nehezen lélegzett, zsebében vagy táskájában mindig ott lapult a pipa. Az álmom annyira valóságosnak tűnt, hogy fájós fejjel biciklire ültem, és elindultam a város másik végébe megnézni őt.

Hosszan nyomtam a harmadik emeleti lakás csengőjét. A szomszédok azt mondták, otthon van, a kutya is ugatott rám bentről. Néhány perc múlva megérkeztek a szüleim, valamelyik lakó hívta őket.

– Sehová sem megy a kutyája nélkül – mondta apám, és vállával nekife-szült az ajtónak.

Kétszer rugaszkodott neki, mire a felső zár roppant egyet és megadta magát. Az ajtó kinyílt. A konyha üres volt, a kutya ott csaholt a lábunk alatt. Beléptünk a szobába, nagyanyám az ágy előtt térdelt. Fejét a markába hajtotta, mint aki imádkozik. Anyám jobb karja alatt ragadta meg, de az csak intett a fejével, hogy ne tegye. Apám mentőt hívott. Hosszúnak tűnt az idő, amíg meghallottam a sziréna hangját. Anyám a szekrényhez ment, ruhákat és törölközőt szedett ki belőle. Én addig segítettem felállni nagyanyámnak. Átöltöztettük.

A mentősök felértek a lakásba. Megmérték a vérnyomását, a szívhangot is ellenőrizték. Aztán injekciót adtak be neki, amitől hamarosan jobban lett.

– Be kell jönnie a kórházba megfigyelésre – mondta a felcser.

Nagyanyám rám nézett, majd rá. A tekintete szúrós volt.

– Ha én bemegyek, nem jövök ki – válaszolta dühösen.

– Anyu! Ne beszélj hülyeségeket, indulj, mert itthon nem lesz jó vége – csattant fel anyám, és már tessékelt is ki az ajtón. Láttam rajta, hogy csak erősnek akar tűnni, de nagyon meg van rémülve.

Nagyanyám lehajolt, megsimogatta a kutyáját. Beszálltak a mentőautóba, mi apámmal hazamentünk.

Még aznap este meglátogattam a kórházban. Anyám egy széken ült mellette. Az éjjeliszekrényre raktam a vacsorát, nagyanyám levest kért. Nem tudtam kinyitni az üveget, a forró levestől rászorult a fedő, sokáig bíbelődtem vele, mire az öreg kifakadt:

– Olyan vagy, mint apád!

Kinyílt az üveg, kanalat raktam bele, odaadtam neki. Megfordultam és halkán sírni kezdtem. Tudtam, hogy sohasem szerette apámat. Ezzel a mondatlalt azt is mondta, hogy engem sem.

– Jó éjszakát – búcsúztam el tiszteletteludóan, de már indultam is az ajtó felé, le a lépcsőkön, ki a bejárati ajtón, keresztül a kórházkertben, egészen az autókig. Apám követett.

– Ne foglalkozz vele, tudod, hogy beteg. Holnapra el is felejtí. nyugtatott. Hamarosan követett minket anyám is, hazamentünk.

Korán ébredtem, anyám már reggelit készített. Böven pakolt a betegnek is. Öcsém iskolába indult, mi pedig a kórházba. Anyu kiszállt az autóból.

– Te nem jössz? – fordult felém.

– Nem akarok.

– A tegnapi miatt?

– Is. Ha olyan vagyok, mint apám, akkor nem hiányzom oda.

Anyu felment a lépcsőkön. Be a terembe. Tíz perc sem telt bele, láttam kijönni a bejárati ajtón, kezében a tegnap összecsomagolt holmival. Arca kifejezéstelen volt.

– Hazaengedik? – kérdeztem.

– Azt mondták, hajnalban kiment rágyújtani. A csomagja össze volt pakolva az ágy végében.

– Mondtak még valamit?

– Csak annyit, hogy holnapután jöhetünk érte. Addig el kell intézni a temetést.

TÖRTKRUMPLI PARADICSOMMÁRTÁSSAL

Nagyapa bajuszos, mokány emberke volt. Mindig nekem kellett tartani a tükröt, amikor borotválkozott. Aznap túl sokáig vagdosta a szőrszálakat az orra alatt.

– Nagyapa! Mire neked az a bajusz? – kérdeztem idegesen tőle, mert már nem bírtam tartani a tükröt.

– Nem vághatom le, gyermekem.

– De miért nem? Hozzam a kést?

– Annak a bajusznak ott kell lennie. Tudod, a muszka kurva miatt.

– Az meg ki?

– Az orosz tisztasszony, aki a Donbászban szolgált.

– Mit csinált?

– Szájba vágott a puskatussal. Tartsd azt a tükröt egyenesen!

– Elmondod?

– El. Később.

Amikor végzett a borotválkozással, a kertbe indultunk. Ki kellett szedni a céklát, eljött a betakarítás ideje.

– Tudod, mennyit ettem ebből? – mutatott a cékla levelére.

– Nem. Mennyit?

– Az első munka, amit a roboton kaptunk, a céklaszedés volt. A mezőn négykézláb kúsztunk a földön. A katonák figyeltek minket. Aki ügyes volt, egy-egy levelet a zsebébe tudott csempészni, de csak a kisebbeket, mert ha nagyot szedtünk, észrevették. Aztán éjjel a barakkban, amikor mindenki aludt, megettük. A táborban, ahol laktunk, nem nagyon adtak enni.

Nagyapa elhallgatott. Nem azért, mert nem akarta tovább mondani, hanem azért, mert megállt pihenni. Mióta hazajött, hamar elfáradt és nehezen vette a levegőt.

– Egyszer nagyon megijedtem, amikor reggel a budiba' véreset tojtam. Sokan haltak meg körülöttünk, ők először kidagadtak, főleg a kezük és lábuk. De az a csájától¹ volt. Mondtam én nekik, ne egyék azt a sós halat, amit adnak, mert csak szomjasak lesznek tőle, de nem hallgattak rám. Tudod, jányom, ott minden olyan sós volt...

¹ tea

– És a muszka kurvával hogy történt?

– Az később volt. Amikor átkerültem a vagonokhoz. Volt, hogy a szemet pakoltuk napokig, aztán meg a korpás zsákok. Azt szerettem csinálni.

– Miért?

– Mert a csimbókot, ami ránk ragadt, össze tudtam szedni. Mindig bele-dugtam a sapkámba. Észre is vette a tisztasszony. Odajött hozzám és lekapta a fejemről a sapkát. Megkérdezte, mi ez, hát én meg hallgattam. Erre olyat csördített rajtam, hogy orromon-számon keresztül folyt a vér. Visszaütni nem lehetett, mert akkor helyben agyonlőttek volna. A felsőajkam kettérepedt.

– Azért kell a bajusz?

– Azért.

– Akkor tényleg kurva.

– Aztán szerintem már megbánta. Amikor ő volt szolgálatban, mindig csempészett ki valamit a tiszték ételéből. De később levették. Nem maradt más, csak a krumplihaj, amit kiszedtünk a szemétből és megsütöttük a burzsujkán².

– Akkor nem lehetett ott jó dolgozni. Legalább megfizették?

– Meg. Három napból négy év lett. Nagyanyád és anyád nélkül.

– De minek mentél?

– Mert menni kellett. Jött a parancs. Minden férfinak meg kellett jelenni a községháza előtt. Ott már nem kérdeztek. Három nap. Mind ezt mondták. Mi meg elhittük, és mentünk.

– És miért nem jöttél haza?

– Mert nem lehetett. Mindig arra gondoltam, hogy csak egy kicsit kell még bírni. Aztán egy nap elindulhattunk. Gyalog. Két barátommal. Falubéliek voltak. Pista meg Jóska. Mikor beértünk a szomszédba, Jóska testvére túros haluskát főzött. Mondta neki, hogy ne egyen sokat, mert beteg lesz, az nem hallgatott rá. Egy tányér után meg is halt.

– Egy tányér haluska miatt?

– Bizony. A mi bélünk úgy össze volt szűkülve, hogy egy szelet kenyeret nem volt szabad megenni.

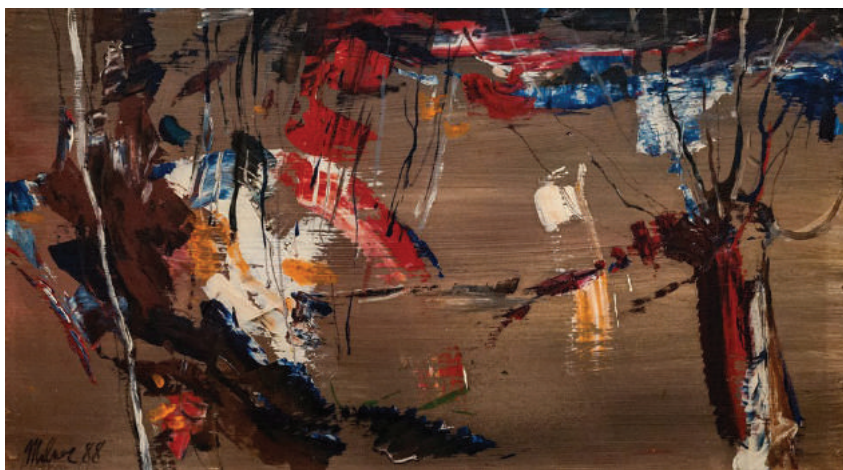
– Azért eszel ilyen keveset?

– Nem tudom, jányom. Az is lehet.

Nagyapa újra megpihent. Leült a fatönkre és a térdére könyökölt. Nehezen vette a levegőt. Nagymama a tornácról kiabált. Odaszaladtam hozzá.

² fatüzelésű vaskályha

– Kész az ebéd – mondta kedves hangján.
– Mit főztél, Édes? – nagymamát Édesnek hívtuk.
– Törtkrumplit paradicsommártással. Ül le, jányom a létra fokára. Egyél.
– Nagypának ne vigyek?
– Mindjárt teszek neki is. Jó forrón. Hideg van kinn, és esteledik is. Szóljál csak neki gyorsan, jöjjön fel a kertből.
– Nagypa! Édes azt mondja, gyere fel! Kész az ebéd.
Nagypa nem válaszolt. Fejét a markába hajtva ült mozdulatlanul a fatönkön. Visszarohantam a házhoz.
– Édes, nagypa nem akar jönni.
– Megyek én, ül le, egyél, mert kihűl.
Édes megtörölte kezét a kötényébe, felvette a papucsát, és öreges léptekkel indult a kertbe.
– Drágám, gyere, kész az ebéd. Paradicsommártást főztem, azt szereted – szólítottatta az öreget, de az csak ült a fatönkön.
– Kinn a derekad is, jóember! Miért nem húzod le a lajbit? – kezét nagypa derekára tette, és megrántotta a ruhát. De nagypa erre sem felelt, csak eldőlt, mint egy zsák liszt.

Molnár István festménye

SZÖLLŐSY TIBOR

RÖVIDKÉK I.

- A gondolkodás a legkeményebb munka, azért van ennyi munkakerülő.
- A nap energiája a legdrágább kincs, azért van annyi naplopó.
- A látszat olykor hitelesebb, mint a valóság.
- A népdal a nemzet szívdobogása.
- Amennyiben a glória nagyobb a fejnél, lecsúszik és elvakítja viselőjét.
- Mindig megelőzőm a gondjaimat, csak az a baj, hogy körpályán.
- Szerelem nélkül a házasság igába kényszerített szabadság.
- A szerető szülők úgy vetik meg gyermekük ágát, hogy szépeket álmodjon.
- A hidegháborút csak hidegvérrel lehet békévé szelídíteni.
- Az irigység a tehetetlenség ikertestvére.
- A lélek szabadsága a test edzőpartnere.
- Sokan azért tűnnek erősnek, mert jól álcázzák gyengeségüket.
- Csakis a hazugság szorul magyarázatra, az igazság magától érthető.
- A könyvek nem kérnek enni, de a lélek leggazdagabb táplálékai.
- Az emberiség egyik fele örömmel búcsúztatja az óvet, a másik fele örömmel fogadja az újat, a többség kételkedik.
- Le kellett volna szokni az átkosban a dohányzásról, mindjárt szabadabban lélegeztünk volna.
- A sajnálkozás ingyenes, az együttérzésért meg kell dolgozni.
- Az érvényesüléshez vezető út a mai világban tenyerekkel és zsebekkel van szegélyezve.
- A jó szó nem teszi szegénnyé azt, aki megfogalmazza, de gazdaggá teszi a címzettet.
- A gyenge nem bocsát meg, az erős nem sérteget.
- Mire elég bölcssek leszünk, nem marad időnk hasznosítani.
- A feleséged hallgatva ne arra figyelj, mit mond, hanem arra, mit szeretnél hallani, s akkor béke lesz.
- Magas beosztásúnak is szállhatnak alacsonyan a gondolatai.

– A tegnapi hiba beismerése és korrigálása a ma bölcsessége és a holnap eredmény záloga.

– Az idő gyógyítja a sebeket, de nem tünteti el a hegeket.

– Az öregség az, ha egy szép nő láttán az emlékezet és nem a fantázia ébred.

– Az öregség jele az is, ha nem elődeid felől, hanem utódaidról érdeklődsz.

– A rossz ember már pusztán jelenlétével is árt, a jónak bizonyítani kell.

– Azt a nyomot érdemes követni, ami méretesebb a sajátodnál.

– Az igazság közlése természetes, a hazugsághoz fantázia kell.

– A véletlen nem más, mint találkozás a lehetőséggel.

– Idős vagyok, de azt a keveset, ami maradt, kibírom élvezni.

– Ha annyian óvnánk a természetet, mint ahányan élvezzük, paradicsomban élnénk.

– Öregség az is, mikor az emlékek lekörözik a vágyakat.

– A rágalom az irigy ember érve.

– A pletyka közvetítője többet árt, mint szülője.

– A házasság olyan, mint az ablaküveg. Ha meg akarjuk tisztítani, rádöbbenünk, hogy a másik oldala koszos.

– Amennyiben működne az evolúció, úgy az anyának a második gyermek születését követően már négy keze lenne.

– A lopott holmit lehet használni, de élvezni nem.

– Az ember hamarabb elfelejti jótevőit, mint ellenségeit.

– A siker ösztönöz, a sikertelenség kényszerít.

– Az okoskodó mindenben mások hibáját keresi, a bölcs a kiutat.

– Ha csalódunk, még nem vagyunk öregek, ha tévedünk, már nem vagyunk fiatalok.

– Az érzelmek bokrájában az anyai szeretet az örökzöld.

– Vannak országok, ahol Justitia szeme nincs bekötve, mert vakon született.

– Bárkik ki tudja engedni a palackból a szellemet, de kik tudja visszazárni?

– Az orvosok azok a mesterek, akik kisebb-nagyobb eredményességgel tudják kozmetikázni a szavatossági időt.

– Az arany középút is lehet kátyús.

– A semmittevésben az a rossz, hogy gondot okoz beiktatni a pihenések időpontját.

– Lepergett előttem életem filmje, amit rövidnek és szürkének találtam, ezért egy új, többrészes, színes visszaemlékezést akarok.

– Az ember nincs egy súlycsoportban gondolataival, s ha birokra kelnének, hamar alulmaradna.

– Az igaz barát az, aki leghamarabb és önzetlenül adja közre titkaidat.

– Az igazi barát olyan ellenség, aki nem mondja szemedbe a rólad alkotott véleményét.

– Egyszer az idő vasfogát is eleszi a rozsdá.

– A nevetés és sírás nyelve nemzetközi: nem igényel tolmácsot.

– Ha meg akarod tartani barátaidat, gyakorold a nagyothallást és a rövidlátást.

– Egy átlagos emberi élet minőségileg három harmadból tevődik össze: egyharmad jó, egyharmad rossz, valamint egyharmad semmi.

RÖVIDKÉK II.

– Semmi sem tökéletes. A Teremtő is hibázott: kenyérfát ugyan adott, de italját nem.

– Egyetértés ott van, ahol az intim gondolatok és tettek is közösek.

– A koránkelés nem imakönyvi tályog.

– Aki azt állítja, hogy megtalálta a boldogság titkát, fogalma sincs róla.

– Sok nőnek csakis azért kell férj, mert nem lehet minden rosszárt a kormányt okolni.

– A női könny a szándék álcája.

– Egypár beszédet csak párbeszéddel lehet érthetővé tenni.

– Az elfogulatlanság a tisztánlátás szemüvege.

– A meggondolatlan ígéretnek legalacsonyabb a fajsúlya.

– Parancsoló a pénz, ha másé, de szolgál, amikor az enyém.

– Minél tovább hordozzuk vétkeinket, annál súlyosabbak lesznek.

– Beszennyezett kezeket ritkán kulcsolnak imára.

– Nem hiszek a szerencsében, amíg nő az istene.

- A nárcizmus a zsarnokság melegágya.
- Gyakran vágyunk mások értékeire, miközben elherdáljuk sajátunkat.
- A becsvágy a leghűségesebb útítárs.
- Úgy értékes a győzelem, ha kivívod ellenfeled elismerését.
- Az illúzió is drog, habár kevésbé ártalmas. Rászokni mégsem ajánlatos, mert tévútra kényszerít.
- Nem mindig a tűzrakót melegítik a lángok.
- Az ékkövek növelik az ékszer értékét, de nem feltétlen szépségét.
- A tétlen ember órája is ketyeg.
- Nem csak építeni, de használni is kell a hidakat.
- A hosszú élet titka egyszerű számtan: a tegnaphoz hozzá kell adni a mai napot, majd ehhez a holnapot.
- Az önéletrajzok mindig befejezetlenek.
- A vőlegény rövidlátásáról az ara külleme árulkodik.
- Adósságot lehet örökölni, de lelkiismeretet nem.
- Olyan világban élünk, amikor már a múlt sem az igazi és a jövő sem a régi.
- Aki hazudik – sért, aki erőszakolja a hazudozást – bűnös.
- Nem vagyok irigy, de ha valakinek öttalálatos van, eszembe ötlük az igazmondás: a pénz nem boldogít.
- Nem is lehet olyan rossz dolog a halál, hisz eddig még senki sem emelt kifogást ellene.
- Az emberbaráti szeretet bekerült a vörös könyvbe, ugyanis egyre ritkábban virágzik.
- A dicsőség babérkoszorúja csak izzadt homlokon áll jól.
- Amióta a pénz beszél, zsebeimből csak érthetetlen suttogás hallatszik.
- Amikor az újszülött elsőnapos, a papa másnapos.
- A borivás a szőlő halotti tora.
- A magyar szexuális élet évszázadok óta csapnivaló: egyfolytában törökök, osztrákok, csehek vagy oroszok alatt voltunk. Kellene már egy jellemzően magyar póz.
- A munka öröm, de ha ezt egy temetkezési vállalkozó mondja...?
- A hazugságnak alacsony a hőfoka, azért didereg benne az igazság.
- Életemben sosem hazudtam, de most igen.

RÖVIDKÉK III.

- A határokon túlra rekedtek a nemzet legjobb donorai.
- Minél erősebb a sovinizmus, annál betegebb.
- A tolongásban nemcsak egymás sarkát, de emberi méltóságát is tapossuk.
- Lusta emberben a vágy is csak sóhajtást szül.
- A haszontalanság a lustaság kamatja.
- Homoksivatagban is lehet fűbe harapni.
- Akkor kezdődik az öregkor, amikor elkezdjük felélni tapasztalatainkat.
- Nálam akkor kezdődnek a problémák, ha nincsenek problémáim.
- A szerelem olyan, mint a rakéta: induláskor robban, villog, tele van energiával, ám távolodva csendesül, halkul, alig lehet észlelni, majd csak a beavatottak tudják, hogy létezik valahol.
- Nem az előtte tornyosuló szikla okoz gondot az alpinistának, hanem a bakancsába került kavics.
- A legmélyebb erkölcsi romlás, mikor az ember hinni kezd saját hazugságaiban.
- A szeretetből nem szabad gyököt vonni, azt csakis négyzetre emelni szabad.
- Valaha a megesett lány elesett volt. Ma már csak egy eset.
- A serény akkor is talál munkát, ha nincs semmi dolga.
- Az országhatárok a politika betegségeinek rút sebei.
- Sok embert teszünk boldoggá, amikor elmeséljük nekik boldogtalanságunkat.
- Ha megelőztek, nem biztos, hogy le is győztek.
- Vannak emberek, kiknek öröme mások boldogtalanságából ered.
- Ebben a rohanó világban már a múlt sem az igaz, és a jövő sem a régi.
- Vannak emberek, akik igazi gazdái adott szavuknak. Azt tesznek vele, amit akarnak: akkor veszik vissza, amikor jónak látják.
- A hiú ember a tükör hátlapjában is szépnek látja magát.
- Az öregségben az a jó, hogy nem kell megtanulni semmi újat, csak ismételni kell, amit gyerekkorban elsajátított az ember.
- Az ivászat egy sajátságos verseny: résztvevői – az ész és a test. Végül mindketten veszítenek.
- A hal a fejtől romlik, de mindig a farkától kezdik tisztítani, mert a fej kicsúszik a kézről.

- Amennyiben az állam felülről diktálja a tempót, az csakis induló lehet.
- Az utóbbi időben egyre gyakoribb, hogy az álarc az eredeti másolata.
- Fényárban úszik a ház, de nem biztos, hogy világosság van benne.
- A pártok gyűlésein a szónokokat bejegyzik, a hozzászólókat megjegyzik.
- Jobban ismerjük a múltat, mint a jelent. Az előbbit meg lehet magyarázni, de az utóbbit érteni kell.
- A talpnyalók pluralista véleményét a főnökük magyarázza meg.
- Szedjék össze azokat a bőrtökeket, amelyekből már kibújtak, és adják azoknak, akiknek nincs bőr a képükön. Tartok attól, hogy nagyobb lesz a kereslet, mint a kínálat.
- A tehetősök a négy lábú fotelt, a politikusok a hintaszéket, a vékony pénztárcájúak a három lábú kedvelik. A szegények inkább ácsorognak.
- Az ész nem akkor megy el, mikor az ember már beivott, hanem amikor elhatározza, hogy inni fog.
- Szexbombát találtak a város szélén: a kivezényelt tűzszerészeket órákig hatástalanította.
- Az emlékezettel nem akkor van baj, ha hiába keresünk valamit, hanem akkor, hogyha megtaláljuk, s nem tudunk mit kezdeni vele.
- Magánvéleményt nem lehet bilincsbe vert kézzel leírni.
- Szemébe mondták az igazságot, de nem értette, mert rövidlátó volt.
- A jó politikus tudja, mi lesz tíz nap múlva. A mindennapok embere akkor tudja meg, hogy mi volt.
- Az elv a sors meghatározója, de egynéhány elvtelen ember miért dönthet számtalan más sorsáról?
- A történelmet magyarázhatják alternatívok, de a történelem nem lehet alternatív.
- A múltat úgy kell beépíteni a jelenbe, hogy legyen jövője.
- Megnyered a tömeget, ha melléd állsz, megérteted magad a tömeggel, ha közéd állsz, elveszítéd őket, ha mögéd állsz, kerülöd.
- Irigyelem a bolondokat, mert mindig igazat adnak maguknak.
- A színesben álmodóknak gyakran szürkék a hétköznapiak.
- Az ellenzéki politikusok többsége farfekvéssel születik, és vajmi keveset változtatnak életük folyamán ezen a testhelyezeten.
- A hovatarozás tudatosulása: ébredés, gyakorlása: ébrenlét.

Réti János grafikája

PÁRHUZAM

A Turbát havas lábánál még személytelen forrásvíz egyike a Keleti-Kárpátokban születő ezernyi csermelynek, név nélkül, mint megannyi társa. Kőrösmezőn, a felvégen lesz megkeresztelve: innen már Fekete-Tisza. Hogy miért kapta éppen ezt a melléknevet – nem tudni. Talán azért, mert az őszi esőzésekkor sötétre váltja vize lenszőkeségét a hegyekről lezúduló hordalék, vagy talán, hogy megkülönböztessék ikertestvérétől, a Fehér-Tiszától, mellyel Rahó felett ölelkezik és egyesül – innen már Tisza; bemérhetetlen életrajza során az írástudók nevezték Tycia-nak, Tiscie-nek, Títsa-nak, hogy csak néhányat említsek számtalan neve közül.

Eredetének földrajzát – elsősorban – I. Károly 1336-ban kiadott királyi leveléből ismerhetjük, mely meghatározza Bedő birtokainak a határait, és itt a folyót Ticia-ként említi, leírja földrajzi eredetét és helyzetét, „... mely havasaink közt, név szerint A Turbat havasától és nem messze a Prut folyó forrásaitól veszi kezdetét.”

Ez a leírás egybeesik azzal, amit a Tiberius császár korában élt Strabo Parisus és a Vespasianus császár idejében élt id. Plinius Patissus állít.

Ír a folyóról Jordanius is, aki leírta Priscus követségét Attila király udvarában; ő a Tisi megnevezést használja.

...Ott fenn, ahol megkeresztelkedik, miután kibuggyanván bölcsőjéből megtette első lépéseit, találkozik a végtelenségből előbukkanó országuúttal, amit párhuzamosan és nagy alázattal követ: méterekkel alatta van, felnéz rá, simul hozzá, tessékeli, lihegő galoppba kezd, hogy utolérje egy-egy kanyarban, ámbár már itt is incselkedik, sejteti csalárdságát: nyaldossa az út gránit lábsorát, le-leharap egy-egy falatnyit belőle, taraj-fogai közé fogva kocogtatja, próbálja görgetni, csiszolni azokat, ám gyermekes gyöngesége miatt többnyire sorsukra hagyja, rábízva a végtelen sorokban loholó hullám-testvérekre, miközben pelenkás csacsogása elégedetlenkedő hang-kavalkádba csap át.

Nagybocskó kertaljaiban, ahonnan visszatekintve már a kezdetekbe vész a Hoverla, a Pietrosz és a Bliznyecák már szeplő-pöttyes kamaszként ugyan-csak önállósulni próbálkozik: hátat fordít az országuútnak több tíz és száz méteren, és itt csak látótávolságon belül követi – olyan ez, mint egy időtlen házasság, ami nem szerelemből, hanem érdekből szövődik és csak a kényszer, a megszokás férceli össze.

Taracköz határában, Técső felett öntelt, sértődött ifjoncként viselkedik: letegezi az utat, a partjait, elégedetlenkedik, duzzog ágyában, dagasztja mellét, habzsolja, falja a bele suhanó ereket, csermelyeket, patakokat, majd elnyeli azokat, miközben fáradhatatlanul tajtékszik, zsörtölődik és dühös lesz, ha megcsömörlik tőlük; ilyenkor megbőszül, hányja-veti magát, mint akit Prokrusztész ágyába kényszerítettek, tarajai megduzzadnak, színe haragos-sárgára változik, beleköt mindenbe, ami útjába kerül, ki-kicsap medréből, tépi, marcangolja a sorjázó házakat, kerteket, ajnározott vegetáriánusként falja a fákat, bokrokat, aljnövényzetet, harsog, huszonnégy órás pusztító kisiparosként lemészárolja az útjába kerülő, óvatlan állatokat is, menekülésre késztet kicsit, nagyot, sanyargatja az utat is: először lebecsmérel, beszennyezi hordalékával, majd bele-belemardos, prédaként szaggatja, úzi, cipeli magával fékezhetetlen elemi ereje kicsapongásának alanyait.

Ezekre a tivornyákra tavasszal és ősszel kerül sor leggyakrabban, mikor a Kárpátok addig szelíd erei kényszermunkára fogatnak: panaszkodva rohanak az olvadó hó, jég és eső terhével, pőrére vetkeztetik a fenyvesek, bükkösök, cserjések gyökereit, törzseit, viszik magukkal és magukon a felszaggatott, szedett talaj test-darabjait – ilyenkor az út kettős szorításában szenved, és csakis az a remény élteti agóniájában, hogy arra lenn a síkságon fellelegezhet, megszabadulhat kettős béklyójától, a természet kaméleonjától, a Tiszától, ettől a cserfes kislánytól, az abajgató társától, ott, ahol a Veresmarti kapu van, mert ott a Tisza búcsút int az országútnak, mint az elhagyatott szeretőnek, és az önállóság feltupírozott tudatával úgy igyekszik a síkságra, mint a zabolátlan csikók a karám kifordult sarkú kapuján át egy átdözsölt, vagy egy erőt halmozó éjszakai pihenés és bőséges reggeli után kíváncsiságtól hajszolva-unszolva a felfedezésre, avagy ismeretlen, új kihívásokat sejtető és csalogató távolba.

...Ez év kora tavaszára terveztük rahói találkozásunkat: kerek dátumára annak a napnak és évnak, mikor elbúcsúztunk egymástól, az alma matertől, frissdiplomásokként. A huculok „fővárosára” esett hosszú, szerteágazó levelezés után választásunk, mert amellet, hogy a kies természet kínálta lehetőség nyújtotta a legkellemesebb és -szabadabb pihenést-szórakozást, eleget tettünk volna egy sokáig magunkban hordozott és érlelt belső indíttatású kötelességünknek: pénzt gyűjtöttünk a valamikor Rahón dolgozó, az életből eltávozott kollégánk sírkövére, melyet családjának szándékoztunk átadni és egyben fejet hajtani földi útjelzője fölött.

G. Borisz eminens tanuló volt, példaképe a szorgalomnak, s mint ilyen hozzáállásában, viselkedésében már tanulmányaink első évében is sejtette az „igazi orvos”-t. Volt benne valami megfogalmazhatatlan – legalábbis akkor úgy láttuk-tapasztaltuk, ami őt a szikés és retortás szürke fölé emelte, titokban – ezt később tudtuk meg – templomba járt egy Ungvár közeli faluba, de bővelkedett emberközeli vonásokban is: gyakran kisegített időlt pénzhiányunkban, s a törlesztést sem forszírozta. Felnéztünk rá azért is, mert rá jellemző udvariassággal elhárította a felkínált posztokat: nem akart sem csoport-évfolyam-leiter lenni, nem vállalt társadalmi, politikai vezető szerepet, holott elől járt a kalákában végzett tevékenységekben.

Államvizsgákra készültünk a harmadik szemeszter vége felé anatómiából és fiziológiából, mikor egy napon a fakultás párttitkárának utasítására rendkívüli gyűlésre tereltek.

Roszzat, valami politikai szagot éreztünk-sejtettünk, mert az efféle „röpkék” semmi jót sem sugalltak. Ezúttal sem volt másként: a párt titkára, akit magunk között alvajáró anatómiai preparátumnak tituláltunk, hű maradt stílusához, in medias res kezdte, majd folytatta szolamát, ami vádbeszéd volt, valahogy ekképpen próbálok visszalapozni megkopott emlékezetem gyűjteményében:

– Van közöttünk egy alak, akit ki kell rúgni, mert hazudott, becsapott minket, antiszociális elem, valóságos fertő! Ez a valaki G. Borisz polgártárs – mutatott évfolyamtársunkra –, szavazzunk!

Talán, sőt biztos, hogy akkor, abban a pillanatban kapcsolt volna a szavazógép, mert ilyen és hasonló esetekben – sajnos, igazoltuk elégszer! – jól időmírottaknak bizonyultunk, de a „lelki gyötrelmek őrmestere” még rá kívánt tenni egy lapáttal, mert részletezni kezdte Borisz főbenjáró bűnét:

– Amiért lakolnia kell, az bűn: a felvételi kérelmével benyújtott önéletrajzában azt írta, hogy apja hivatalnok, de nem részletezte, hogy hol! Mi kinyomoztuk, képzeljék csak el! A csernovici püspök titkára.

Ez a rövid ügyészi ráolvasás egy szusszanásnyi időt adott, és oldotta kissé a megdöbbenés dermedt hangulatát; valaki halkán reagált:

– Ez olyan nagy bűn...! Szóljon Borisz!

A felszólított falfehéren támolgott a hallgatóság elé.

– Én – próbálta nedvesíteni cserepes ajkait –, én nem tudtam, hogy részletezni kell az apám munkaköri beosztását.

– Mert eleve magában hordozza a bűnösséget – robbantott a párttitkár –, de nem is lehetett másként, hisz ópiumon nevelkedett!

– Ezeddig háromszor felvételiztem, mindig sikeresen vizsgáztam, begyűjtöttem a szükséges pontokat, de nem vettek fel... jóakarók mondták, hogy édesapám kötelezettsége az ok...

– Helyesen cselekedtek! – reagált sátáni mosollyal a preparátum. – Mi a dolgozó nép fiait és lányait neveljük és tanítjuk, nem az osztályellenségek kölykeit! Mit gondolt, becsaphat minket?!

Borisz megsemmisülve támolgott helyére, majd a titkár szellemi emlőin nevelkedő és táplálkozó évfolyamtársak ostromozták, egyhangúan kiállva a titkár véleménye és ajánlása mellett.

Mielőtt elhangzott volna a „Szavazzunk!” parancs, a taglózást idéző hangulatában megszólalt egy idősebb, katonaviselt társunk:

– Szerintem amit Borisz tett, az nem bűn, hanem egyszerű szabálysértés, vagy ha úgy tetszik: kényszercselekvés. Borisz kitűnő diák, szorgalmas, ezt tanulmányi eredményei, magaviselete is bizonyítják... Nem lenne szabad megfosztani őt a tanulás lehetőségétől, hisz nagyon-nagyon szeretne orvos lenni...

– Talán te is követni akarsz!? – váltott rögtön tegezésbe a párttitkár. – Te és ő egy töről vagytok vágva! Na, látjátok – fordult felénk –, ezért kellene az ilyen és hasonló gyűlések, mert ilyenkor lehet megtudni, ki hogyan gondolkodik, ki hűséges pártunk eszméihez!

– Nem erről van szó, én csak a tanulásban szeretném őt követni... Eddig úgy gondoltam, hogy itt szakembereket nevelnek, készíténe fel az életre, meg hogy mindenkinek esélye van. Én nem szavazok a kizárás mellett! – fordult felénk lángpiros arccal.

Egy tenyérynyi csend után viharos taps dübörgött a teremben helyeslő bekiáltások kíséretében.

– Mit tapsolnak a rohadt tenyereikkel?! – próbálta túlkiáltani a jelenlévőket a szónok. – Megérdemelnék, hogy az egész évfolyamot kirúgjuk!

Aztán kapta magát és kirohant néhány hűséget tanúsító janicsárfióka kíséretében...

Boriszt nem rúgták ki, de megbuktatták mindkét állami vizsgán, és csak egy évi kényszerpihenő után, no meg azután, hogy a párt élharcosát alkoholisálása miatt kitették, tanulhatott tovább és diplomázhatott.

Úgy tudtuk, hogy megbetegedett, epilepsziás lett, és Rahót is azért választotta munkahelyül, hogy minél távolabb legyen rosszlelkű városától. Elmeorvosként kamatoztatta kivételes tudását, betegek szerették, tisztelték, családot alapított, két gyermeke volt, de korán, nagyon korán távozott. Azt beszéltek, hogy betegsége elhatalmasodott rajta és szándékosan túladagolta magát.

...A tiszai áradás, a soron következő, meghiusította szándékunkat: nem találkozhattunk Rahón, mert a kegyetlen ár elmosta az országot.

Az összegyűjtött pénzt elküldték hozzám, hogy alkalmadtán adnám át feleségének.

Napok multával, mikor az árvíz sújtotta vidékkel úgy-ahogy helyre állt a telefonos kapcsolat, feltárcsáztam Borisz feleségét, elmondtam neki, hogy miben törjük a fejünket. Könnyekkel viaskodva köszönte meg szándékunkat, de egy időre halasztást kért, ugyanis azt a parcellát, melyben Borisz földi maradványai pihentek, elmosta a megvadult Tisza.

KETTÓS ÜNNEP

Évente kétszer látták együtt őket: az anyát és a fiát. Január utolsó és május első szombatján – pedig nem volt semmiféle egyházi ünnep – a lehető legszebben felöltözve ott voltak a templomban. Már amikor a templom felé haladtak, a szembejövők vagy a házak előtt ácsorgó emberek megfordultak utánuk, mert az utóbbi időben nem lehetett látni a fiút; ahogy leszerelt a katonaságtól, valamelyik városi gyárban dolgozott, ott is ragadt, csak erre a két napra jött haza, de erre mindig: akár esett, akár fűjt. Pedig jól esett volna többször is látni – ezt a falu lányai mondogatták kuncogva egymásnak –, mert olyan deli, szép legény volt, hogy nem találni párját.

Az anyja meg pont az ellentéte volt a fiának: egyenesen rút volt szégyén feje.

Mondogatták is egymás közt, hogy lám csak: „ott megy a tűz meg a víz”. A templomban a hátsó padban ültek: ketten együtt, pedig ez nem volt szokás, a férfiak a maguk soraiban, az asszonyok a sajátjaiban foglalt helyet. Féltre is húzódtak tőlük, mindig akadt üres hely mellettük.

Mikor a templomban voltak, még a tiszteletes ígéire se figyeltek az emberek, inkább rajtuk legeltették a szemüket, az idősebbek számtalanszor el-

mondták egymásnak, amit úgyis tudtak vagy sejtettek, a fiatalabbaknak meg mint újdonságot meséltek. Az istentisztelet végeztével ők mentek ki először, a többiek megvárták, hogy elhaladjanak, csak azután mentek ki a templomkertbe, hogy utánuk bámulva susmogjanak.

Az anya szülei amolyan közép-gazdagok voltak; mire Annus felcsepereedett, a hozomány is együtt volt, bármelyik legény jól járt volna vele, annál is inkább, mert egy félholdnyi gyümölcsös is volt a hozományban, de mégsem tolongtak érte a házasulandók, hiszen szegény Annus valahol a sor végén állhatott, amikor a teremő a szépséget osztogatta.

Úgy is maradt, pártában: egyre ritkábban járt bálókba, barátnői is elmaradtak, ha meg lazgiba hívták a családot, az anyja, apja mentek, ő nem.

Vénlány lett belőle.

Úgy húsz-huszonöt évvel ezelőtt, egy májusi napon valamiért a városba kellett mennie, kiállt a falu szélére, akkoriban még nem jártak buszok, ott állígtatták az utazni akarók az olykor-olykor elhaladó teherkocsikat. Végül jött is egy fával megpakolt autó, megállt a sofőr, felvette.

Eltelt vagy három nap, amikor a faluban azt kezdték suttozni, hogy Annus a kórházban van, mert annak a bizonyos kocsinak a vezetője megállította a masináját az erdő szélén, kicsalta vagy kivitte Annust a közeli fák közé, és ott megerőszakolta. A megesett lány apja szólt a falu bírójának, az meg a városi rendőrségre irányította, ahol az feljelentést tett.

Egy idő után elfogták a sofőrt, aki – azt mondják – váltig tagadta, hogy bármit is csinált volna, de Annus – amikor szembesítették vele a rendőrségen – felismerte a férfit. Le is tartóztatták a gyanúsítottat, ítélni akarták, mert-hogy a liliomtiprás főbenjáró bűn; kinézett neki jó pár év.

Többször is idézték Annust a tárgyalásra, de nem ment; hol nem volt mivel, hol későn szóltak, de lehet, hogy szégyellte is magát.

Aztán mégiscsak felment a városba. Az ügyvéd, mert azt is kirendeltek mellé, elvitte a kórházba, hogy vizsgálják meg még egyszer. Megvizsgálták, az orvos megállapította, hogy áldott állapotban van. Mondták neki, hogy elveszik a gyereket, de ő hallani se akart róla. Kapott egy hivatalos írást is, hogy akkor eshetett teherbe, amikor az az eset történt.

A tárgyalás nagyon rövid volt, mert Annus kijelentette, hogy nem ismeri a gyanúsítottat, nem is látta soha. Mondták neki, hogy nem lehet az, hiszen azelőtt már felismerte, meg hogy hamis tanúzásért őt ültetik le, de ő csak

állította, hogy az másvalaki volt, ezzel az emberrel nem találkozott világeletemben, és nem is akar ő senkitől semmit, eresszék el azt az embert meg őt is.

Annus kapott feltételesen egy évet. Hazaengedték.

Mire gömbölyödni kezdett a hasa, lassan beállt az ősz, majd a tél is, úgy-hogy nem járkált kinn a faluban, meg aztán nem is nagyon törődtek vele.

A következő év januárjának utolsó szombatján adott életet egy fiúgyereknek. Fel is nevelte becsületben.

Ahogy cseperedett a fiú, úgy kezdett az anyjával a templomba járni, de csak kétszer évente, azokon a bizonyos napokon. Azt is kiszámolták a falubeliek, hogy január végén van a fiú születésnapja, de sehogy se értették a májusi napot.

A fiatalabbja rájött, mondogatták is egymásnak:

– Na, hát csak le kell számítani kilenc hónapot, akkor állt meg a kocsi az erdő mellett. Annus csak tudja, hogy mit ünnepel.

Voltak, akik nem mosolyogtak, mikor ezt hallották.

A HAZUG

A falu birkanyáját rábízta Jánosra, hadd őrizze. Na nem azért, mintha ő lett volna a legmegbízhatóbb vagy a legéberebb, hanem belőle volt a legkisebb haszon: nem szeretett vetni, kapálni, aratni, vagyis dolgozni, megtették hát juhásznak. Tavasz kezdetén kihajtotta a gazdák bégető négylábúit a közeli hegyekbe, ott legelésztek, ténferegtek egymás körül a birkák meg János. Unták is magukat, de lévén a birkáknak emberi türelmük: nem panaszkodtak.

De nem úgy János! Elhatározta, hogy kitalál valamit, valami újat. Gondolkodott tavasztól őszig, és végül csak kifundált valamit. Elkezdett torkaszakadtából kiabálni:

„Segítség! Segítség! Farkasok! Megeszik a birkákat!” Meghallották az emberek a segélykiáltást, felkapták az épp kezük alá kerülő kapát, lapátot, botot és rohantak üzni-ölni a farkasokat, védeni a nyáját. Ám amint oda értek, ahol a nyáj legelt, nem láttak farkast, és nem hiányzott egy fia birka sem. János meg botjára támaszkodva somolygott. Dühösek lettek az emberek, mert János lóvá tette őket, indultak is haza ógva-mógva.

Hanem néhány nap elteltével megint csak kiabálásra lettek figyelmesek – János ordította, hogy támadnak az ordasok, felfalják a birkákat. Rohantak ismét a gazdák, de nem láttak farkast. János meg jót nevetett rajtuk.

Mikor aztán harmadszor is segítségért kiáltott János, nem mentek lépre az emberek. „Rajtunk aztán most már nem fogsz ki, te hazug” – mondogatták maguknak és egymásnak. Nem is mentek még János irányába sem.

Valaki meg mert volna esküdni rá, hogy hallotta János kacagását. Tudta a főbirkász, hogy harmadszorra, meg aztán sem, nem fog jönni egy birka-gazda sem, ezért eladta a birkanyáját a hegyen túlról jött kupeceknek, megtömte tarisznyáját pénzzel, jót derült az átejtett gazdákon, mert még papírt is kapott a vásárlóktól, amelyben tanúskodtak: látták, amint a farkasok felfalták a nyáját, hiába kiabált segítségért János.

Horváth Anna kisplasztikája

TARTALOM

Vári Fábián László: Viszontlátás? Állandó jelenlét.....	7
KÖLTÉSZET	9
BAKOS KISS KÁROLY (1977, Beregújfalu)	11
RÉSZE MÉG (2009/2.).....	11
ÉDESANYÁM... (2009/2.).....	11
ÚTLEVÉL (2009/2.)	12
VÁMCHATÁR (2009/2.)	13
DSIDA (2009/3.)	13
SZÖG (2012/3.)	14
SZAKADATLAN (2012/4.).....	15
KISKUTYA (2012/4.).....	15
EMLÉKEZET (2012/5.).....	16
EGY (2012/5.)	17
JÚDÁS MONOLÓGJA (2012/6.).....	17
TANULSÁG (2009/3.).....	18
MIÉRT (2009/4.).....	19
S. BENEDEK ANDRÁS (Budapest, 1947–2009)	21
A MEGVÁLTÓK MAGÁNOSSÁGA (2009/1.)	21
A HIT RÓMÁBA MENEKÜL (2009/1.)	21
TEPLOMOT, HAZÁT (2009/1.)	22
MINT AZ ÉG MADARAI (1952) (2009/3.).....	23
AKI A TISZÁN NŐTT FEL (2009/3.)	24
CZÉBELY LAJOS (1951, Visk).....	25
tanka a reggelről (2011/3.)	25
élet (2011/3.)	25
BALESET (2011/3)	25
TÉLI KÖNYÖRGÉS (2012/1.)	26

CSORDÁS LÁSZLÓ (1988, Eszeny)	27
LOLITA (2010/2.)	27
ELMŰLÁS (2010/4.)	27
MA ESTE (2011/1.)	28
EGY ELDOBOTT KŐ (2012/4.)	28
MÉGIS TALÁLKOZTUNK (2011/1.)	29
NEM ELÉG GÉ (2011/2.)	30
SZULAMIT (2010/3.)	30
HAJNALI SZONETT (2010/3.)	31
PILLANATOK (2010/3.)	32
SKIZOFRÉN KISELÉGIA (2010/3.)	32
CSORNYIJ DÁVID (1991, Beregszász)	33
A FILM VÉGE (2016/3.)	33
KOPORSÓBAN (2016/3.)	34
ADMINISZTRÁCIÓ (2016/3.)	34
JE SUIS HONGRIE (2016/5.)	35
ÉBREDÉS UTÁNI GONDOLAT (2016/5.)	35
AZ IDŐUTAZÁS KÉRDÉSEI (2017/1.)	36
LEONIDÁSZ HALÁLA UTÁN (2017/1.)	37
LEONIDÁSZ HALÁLA UTÁN II. (2017/5.)	38
ÚJKORI SZODOMA (2017/5.)	38
HIBA AZ ISTENI KREÁCIÓBAN (2017/5.)	39
NOSZTALGIA (2017/5.)	39
FINTA ÉVA (1954, Sárospatak)	41
HALDOKLÓ ELHALÁSOK (2011/4.)	41
JÖNNEK (2014/3.)	43
SÉTA A BEREGSZÁSZI TEMETŐBEN (2015/1.)	45
FOGYÓ HOLD (2016/3.)	46
FELEDÉSBEN SZÜLETETTEK (2016/3.)	46
ELMŰLÁSAINK (2017/2.)	48
FODOR GÉZA (1950, Dercen)	51
HAJÓZNI, ÚJRA (2009/1.)	51
SINKA ISTVÁN KARÁCSONY ÉJE (2009/4.)	52
PORÖRDÖG (2011/4.)	55

NAGYMAJTÉNY MÉLTÓSÁGA (2012/1.)	57
HAZAI TÁJ, KÉPESLAPON (2010/2.)	58
ERDÖNK, VILÁGNYI FÁJÁS (2010/3.)	60
FÜZESI MAGDA (1952, Nagyberég – Budapest – Kolozsvár).....	63
HEGYHIMNUSZ (2010/4.)	63
ÖKLÓGA (2010/4.).....	63
BALLADA (2010/4.)	64
JÓKAI PAROLÁJA (2011/4.).....	64
REGGELI KÉRDÉS (2011/4.)	65
A MUTATVÁNYOS MONOLÓGJA (2011/4.)	65
KARÁCSONYI NÉGYSOROS (2011/4.).....	66
HOLT IDŐ (2012/4.)	66
MÉRLEG (2012/4.)	67
TÜKÖRBEN (2012/4.)	67
HARKÁLYOK ESŐBEN (2013/4.)	67
MÉRSÉKELT ÉGÖV (2013/4.)	68
AJTÓ (2013/4.)	69
LAMENTA (2014/2.)	69
DAGERROTÍPIA ODAÁTRA (2017/2.)	70
KOPRIVA NIKOLETT (1997, Munkács)	73
A PIROSKOCKÁS TAKARÓMON (2016/1.)	73
ÖTVENÖT SZÁZALÉK (2016/1.)	74
DORIAN ÜRES SÍRJÁN (2017/4.)	75
AMI MARAD (2017/4.)	75
MÍNUSZ (2017/4.).....	76
LŐRINCZ P. GABRIELLA (1982, Beregszász).....	77
SZÜLETÉSNAPODRA (2011/2.)	77
SZAKÍTÁS (2011/2.).....	77
NAGYPÉNTEKIG (2012/2.).....	78
HÚSVÉT (2012/2.)	80
SZÜLETÉSNAPOMRA (2012/3.)	81
ANYÁM RINGAT (2015/6.)	82
EROTIKA (2015/6.).....	83

ÉN MAGÁT (2016/3.)	84
ÜVEGGOLYÓ (2016/3.)	85
MARCSÁK GERGELY (1990, Ungvár)	87
KÜLÖNJÁRAT (2015/1.)	87
KALAND (2016/4.)	87
ÖRÖK FOGSÁG (2016/4.)	88
TIBORC PANASZA (2016/4.)	89
SILVIÁRÓL ÉS A HALÁLRLÓL (2017/2.)	90
NAGY TAMÁS (1996, Beregszász)	91
egy feneketlen szombaton (2016/3.)	91
FORGALOM NÉLKÜL (2016/3.)	92
KÉNYSZER-GONDOLATOK (2016/3.)	92
C'EST LÁ VIE (2016/3.)	93
NÉMETI ANETT (1985, Stolberg)	95
SZALMALÁNG (2014/4.)	95
TÚNÖDÉS (2014/4.)	96
CSEND ÉS ÖRÖM (2014/4.)	97
TE (2014/4.)	97
MÍG EL NEM KEZDŐDIK MEGINT (2014/6.)	98
LEVEDLETT... (2015/4.)	99
MINDEN (2015/4.)	100
HA MÁR MINDEN (2016/3.)	100
HÁROMSZOR PRÓBÁLT (2016/3.)	101
TÁRCZY ANDOR (1954, Ungvár)	103
EBBEN A FÉNYBEN (2010/4.)	103
RINGATVA VISZEM (2010/4.)	103
SAROLTA (2010/4.)	104
TÖBBET KAPTAM (2014/3.)	105
PILLANATKÉP (2014/3.)	105
TÓTH DOMINIKA (1996, Beregszász)	107
kettős-magány (2016/3.)	107
szonett (2016/6.)	107
BÚCSÚLEVÉL (2016/6.)	108

mióta folyókat rajzolsz (2017/3.).....	109
meta... (2017/3.)	109
marlboro (2017/3.).....	110
visszhang (2017/3.)	110
MÁRVÁNYDAL (2017/6.)	111
KOLLÁZS (2017/6.)	112
VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ (1951, Mezővári).....	113
VÁLTOZATOK A HALOTTI BESZÉDRE (2009/3.).....	113
FEKETE RÍMEK (2011/1)	116
SIKOLY ÉS SÓHAJ (2012/1.)	117
MÁR MA ÉJJEL (2012/3.)	119
SZENT A FÖLD (2012/4.)	120
MEGKÉSETT VALLOMÁS (2015/2.)	121
KÉPESLAPOK GENOVÁBÓL (2015/5.)	123
PALACKBA ZÁRT ÜZENET (201.....)	124
SZELLEMBESZÉD (2016/4.)	126
A SZITAKÖTŐ (2016/5.).....	128
KÉT MADÁRMÍTOSZ	130
A MADÁRISTEN FIA (2017/3.)	130
A HOLDMADÁR (2017/3.).....	131
ZSELICKI JÓZSEF (1949, Kisgejőc)	133
TÓTH LAJOS EMLÉKÉRE (2011/1.).....	133
amikor... (2015/2.)	134
MÉG MOST IS... (2016/1.)	136
törvények (2016/1.).....	137
szerettem (2016/1.)	137
AZ ALMA (2016/1.).....	138
PRÓZA.....	139
BARTHA GUSZTÁV (1963, Nagybereg)	141
RÉMTÖRTÉNET (2011/4.).....	141
A GABONAFARKAS LEGENDÁJA (2012/1.).....	144
ÁLOMFEJTŐ (2012/3.).....	146
CSILLAGIDŐ (2015/5.)	149

IDŐJÁRÓK (2017/2)	154
KÖRKÖRÖS (2017/3.)	158
BRENZO VICS MARIANNA (Zápszony, 1973-2017)	163
DARABOLÁS (regényrészlet) (2011/1.)	163
ELŐSZÓ (2017/5.)	168
CSEH SÁNDOR (Beregszász, 1947-2013)	171
AKÁCFÁK ALATT (regényrészlet) (2014/5.)	171
HÁJAS CSILLA (1989, Bátyu)	187
NAGYAPÁVAL ÉS NÉLKÜLE (2013/2.)	187
NYOLCVANHÉT GYERTYA (2012/4.)	191
KOVÁCS ELEONÓRA (1989, Szalóka)	197
SZAPPANTARTÓ SZENTKÉPP EL (2011/2.)	197
ARCMETSZETEK (2011/2.)	198
HIDEG, SÖTÉT (2011/4.)	199
SZÜRKE VOLT (2013/2.)	200
Z. ÉS A HETEDIK AJTÓ (2014/4.)	202
LENGYEL JÁNOS (1973, Beregszász)	205
ÉDES ANNA KÁRPÁTALJÁN (2012/1.)	205
KISVÁROSI ASZTALTÁRSASÁG (2017/3.)	208
MARCSÁK GERGELY (199, Ungvár)	213
KIVIZSGÁLÁS	213
NAGY ZOLTÁN MIHÁLY (1949, Csonkapapi)	217
LUCIFER ÜDVÖZÜL (2011/3.)	217
AZ UTOLSÓ HAJÓ (2011/4.)	224
ISTENI SZERENCSE (2014/5.)	231
ÚTSZÉLEN (2015/6.)	237
ANTI K LELET (2017/4)	242
ORTUTAY PÉTER (1942, Bélapátfalva)	247
A SZPÁRTÁK HŐSEI (2013/3.)	247
A BORRAVALÓ (2016/1.)	261

PENCKÓFER JÁNOS (1959, Beregszász)	269
FÉNYFOLYAM	269
SHREK TÍMEA (1990, Beregszász)	281
MAUGLI (2014/1.)	281
POCOKSZEMŰ ERZSI (2014/5.)	283
A ZENE AZ KELL (2016/2.)	287
NAGYANYÁM (2016/5.)	300
TÖRTKRUMPLI PARADICSOMMÁRTÁSSAL (2016/6.)	302
SZÖLLŐSY TIBOR (1940, Nyírmada)	305
RÖVIDKÉK I. (2013/6.)	305
RÖVIDKÉK II. (2014/4.)	307
RÖVIDKÉK III. (2015/1.)	309
PÁRHUZAM (2014/4.)	312
KETTŐS ÜNNEP (2017/3.)	316
A HAZUG (2017/3.)	318

ISBN 978-615-5757-07-5

9 786155 757075